

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Κοτρώτσου Ελένη

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Πίνακας περιεχομένων

Ευρετήριο Εικόνων	4
Ευρετήριο Πινάκων.....	8
1 Εισαγωγή.....	10
2. Επισκόπηση.....	13
2.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης.....	13
2.1.1 Μεθοδολογία Διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης.....	18
2.2 Η τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης.....	24
2.2.1 Η χρήση διαδραστικών εργαλείων και οι εννοιολογικοί χάρτες.....	25
2.2.2 Εκπαιδευτικές δραστηριότητες εντός των μουσείων με τη χρήση ηλεκτρονικών κινητών συσκευών χειρός	26
2.2.3 Η αξιοποίηση των ψηφιακών βιβλιοθηκών και μουσείων	27
2.2.4 Η αξιοποίηση των μηχανών αναζήτησης	28
2.2.5 Η αξιοποίηση διαδικτυακού υλικού διαθέσιμο μέσω των μαθησιακών πλατφόρμων	29
2.2.6 On-line μαθήματα για την Ιστορία της Τέχνης	30
2.2.7 Έρευνα για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης	32
3. Προτεινόμενη εκπαιδευτική προσέγγιση για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης.....	38
3.1 Εκπαιδευτικός σχεδιασμός.....	38
3.1.1.Η ταξινόμια του Bloom.....	38
3.1.2 Συνεργατική μάθηση.....	41
3.2 Εκπαιδευτική προσέγγιση	47
3.2.1 Οι ενότητες του μαθήματος	47
3.2.2 Οι στόχοι του μαθήματος.....	49
3.2.3 Εκπαιδευτικός σχεδιασμός σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης.....	58
3.2.3.1 Οι εμπλεκόμενοι ρόλοι	58
3.2.3.2 Οι δραστηριότητες	59
3.2.3.3 Αναλυτική περιγραφή διδασκαλίας της ενότητας 10: «Η Τέχνη Της Αναγέννησης».....	66

4. Το εργαλείο LAMS.....	112
4.1 Ανάλυση των δραστηριοτήτων του LAMS	115
4.2 Ενδεικτική υλοποίηση της προτεινόμενης εκπαιδευτικής προσέγγισης για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης με το εργαλείο LAMS... ..	120
5. Συμπεράσματα.....	171
Βιβλιογραφία.....	176
Γλωσσάρι.....	178

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Ευρετήριο Εικόνων

Εικόνα 1: “Le vite de plu eccellenti architetti, pittori, et scultori” του Giorgio Vasar”i.....	14
Εικόνα 2: Παράδειγμα του Image Game	26
Εικόνα 3: Γράφημα με το μέσο όρο της βαθμολογίας των εκπαιδευόμενων σε σχέση με τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη διδασκαλία	36
Εικόνα 4: Οι διαστάσεις της γνωστικής διαδικασίας σύμφωνα με την ταξινόμηση του Bloom ...	40
Εικόνα 5: Jigsaw.....	42
Εικόνα 6: Pyramid.....	43
Εικόνα 7: Brainstorming.....	44
Εικόνα 8: Ροή δραστηριοτήτων γενικά για το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης	60
Εικόνα 9: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της Αναγέννησης».....	68
Εικόνα 10: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση»	72
Εικόνα 11: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante».....	76
Εικόνα 12: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η γλυπτική του Donatello»	80
Εικόνα 13: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική , η γλυπτική και η αρχιτεκτονική του Michelangelo Buonarroti»	84
Εικόνα 14: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Sandro Botticelli».....	88
Εικόνα 15: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Leonardo Da Vinci».....	92
Εικόνα 16: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Raffaello Sanzio».....	96
Εικόνα 17: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Tiziano Vecellio»	100
Εικόνα 18: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Δομίνικου Θεοτοκόπουλου»	105
Εικόνα 19: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Επαναληπτικό Μάθημα»	109
Εικόνα 20: Οθόνη δημιουργίας μαθήματος.....	112
Εικόνα 21: Login στο LAMS.....	113
Εικόνα 22: ΧΑΜΡΡ	114
Εικόνα 23: Δραστηριότητες για τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της εποχής της Αναγέννησης	120
Εικόνα 24: Κείμενα για την Αναγέννηση	121
Εικόνα 25: Διάλεξη του εκπαιδευτικού για την εποχή της Αναγέννησης.....	121
Εικόνα 26: Διάλεξη του εκπαιδευτικού για την εποχή της Αναγέννησης (β)	122
Εικόνα 27: Ερωτήσεις για την Αναγέννηση.....	122
Εικόνα 28: Χωρισμός σε ομάδες	123
Εικόνα 29: Χρήση chat και scribe	123
Εικόνα 30: Σταυρόλεξο.....	124
Εικόνα 31: Σταυρόλεξο (ερωτήσεις)	124

Εικόνα 32: Δραστηριότητες για τις τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση	125
Εικόνα 33: Χωρισμός σε ομάδες	125
Εικόνα 34: Αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό	126
Εικόνα 35: Αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό, χρησιμοποιώντας τη μηχανή αναζήτησης Google	126
Εικόνα 36: Λίστα δραστηριοτήτων	127
Εικόνα 37: Διάλεξη για τις τεχνικές ζωγραφικής της Αναγέννησης	127
Εικόνα 38: Ψηφοφορία.....	128
Εικόνα 39: Πρόσδος Ψηφοφορίας.....	128
Εικόνα 40: Δραστηριότητες για το Brunelleschi και το Bramante.....	129
Εικόνα 41: Κείμενο για το Brunelleschi	129
Εικόνα 42: Κείμενο για το Bramante	130
Εικόνα 43: Πλοήγησε σε ψηφιακό μουσείο για το Brunelleschi και το Bramante	130
Εικόνα 44: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery of Art για προβολή των έργων του Brunelleschi.....	131
Εικόνα 45: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery of Art για προβολή των έργων του Bramante.....	131
Εικόνα 46: Συζήτηση για το Brunelleschi και το Bramante	132
Εικόνα 47: Άσκηση με εικόνες.....	132
Εικόνα 48: Άσκηση με εικόνες (απαντήσεις)	133
Εικόνα 49: Δραστηριότητες για τον Ντονατέλλο	133
Εικόνα 50: Διάλεξη για τον Ντονατέλλο	134
Εικόνα 51: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο Mark Harden's Archive για τον Ντονατέλλο.....	134
Εικόνα 52: Κείμενο και εικόνες για τον Ντονατέλλο εντός του ψηφιακού μουσείου Mark Harden's Archive	135
Εικόνα 53: Φόρουμ για τον Ντονατέλλο	135
Εικόνα 54: Άσκηση για τον Ντονατέλλο	136
Εικόνα 55: Προβολή σωστών και λανθασμένων απαντήσεων.....	136
Εικόνα 56: Δραστηριότητες για τον Μιχαήλ Άγγελο	137
Εικόνα 57: Βίντεο για το Μιχαήλ Άγγελο	137
Εικόνα 58: Παρακολούθηση βίντεο.....	138
Εικόνα 59: Σύνδεσμοι για κείμενα σχετικά με το Μιχαήλ Άγγελο	138
Εικόνα 60: Κείμενο για το Μιχαήλ Άγγελο	139
Εικόνα 61: Οδηγίες στο LAMS για την εγγραφή στο Second Life (SL) και την πλοήγηση στην ψηφιακή Cappella Sixtina	139
Εικόνα 62: Αρχική σελίδα SL για εγγραφή	140
Εικόνα 63: Έξω από την Cappella Sixtina.....	140
Εικόνα 64: Εντός της Cappella sixtina	141
Εικόνα 65: Εντός της Cappella Sixtina.....	141
Εικόνα 66: Συζήτηση για τον Μιχαήλ Άγγελο	142
Εικόνα 67: Άσκηση αντιστοίχισης για το Μιχαήλ Άγγελο	142

Εικόνα 68: Δραστηριότητες για τον Μποτιτσέλι.....	143
Εικόνα 69: Διάλεξη για τον Μποτιτσέλι.....	143
Εικόνα 70: Διάλεξη για τον Μποτιτσέλι (συνέχεια).....	144
Εικόνα 71: Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο	144
Εικόνα 72: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο «Web Gallery of Art» για τον Μποτιτσέλι.....	145
Εικόνα 73: Χωρισμός σε ομάδες	145
Εικόνα 74: Χρήση chat και scribe για τον Μποτιτσέλι	146
Εικόνα 75: Ασκήσεις σωστού - λάθους.....	146
Εικόνα 76: Δραστηριότητες για το Ντα Βίντσι.....	147
Εικόνα 77: Ερωτήσεις για το Ντα Βίντσι.....	147
Εικόνα 78: Συζήτηση για τον Ντα Βίντσι.....	148
Εικόνα 79: Διάλεξη για το Ντα Βίντσι	148
Εικόνα 80: Διάλεξη για το Ντα Βίντσι (β).....	149
Εικόνα 81: Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο	149
Εικόνα 82: Κατάλογος των έργων του Ντα Βίντσι στο ψηφιακό μουσείο Mark harden's Archive	150
Εικόνα 83: Χωρισμός σε ομάδες	150
Εικόνα 84: Ενοιολογικός χάρτης για τον Ντα Βίντσι.....	151
Εικόνα 85: Δραστηριότητες για το Ραφαήλ	151
Εικόνα 86: Προβολή εικόνων έργων του Ραφαήλ	152
Εικόνα 87: Χωρισμός σε ομάδες	152
Εικόνα 88: Χρήση chat και scribe για το Ραφαήλ	153
Εικόνα 89: Ερωτήσεις για το Ραφαήλ.....	153
Εικόνα 90: Χρήση chat και scribe για το Ραφαήλ (β).....	154
Εικόνα 91: Διάλεξη για το Ραφαήλ	154
Εικόνα 92: Σύγκριση έργων τέχνης	155
Εικόνα 93: Σύγκριση έργων τέχνης (συνέχεια)	155
Εικόνα 94: Κατάθεση κειμένου σύγκρισης έργων τέχνης.....	156
Εικόνα 95: Δραστηριότητες για τον Τισιανό	156
Εικόνα 96: Λίστα δραστηριοτήτων	157
Εικόνα 97: Λίστα δραστηριοτήτων	157
Εικόνα 98: Χωρισμός σε ομάδες	158
Εικόνα 99: Αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό για τον Τισιανό.....	158
Εικόνα 100: Χωρισμός σε ομάδες ειδικών	159
Εικόνα 101: Χρήση chat από τις ομάδες ειδικών.....	159
Εικόνα 102: Χωρισμός στις αρχικές ομάδες.....	160
Εικόνα 103: Χρήση chat και scribe για τον Τισιανό	160
Εικόνα 104: Διάλεξη από τους εκπαιδευόμενους	161
Εικόνα 105: Συζήτηση για τον Τισιανό	161
Εικόνα 106: Ερωτήσεις για τον Τισιανό;.....	162
Εικόνα 107: Σύγκριση έργων τέχνης	162

Εικόνα 108: Σύγκριση έργων τέχνης (2 ^η εικόνα).....	162
Εικόνα 109: Δραστηριότητες για το Θεοτοκόπουλο	163
Εικόνα 110: Διάλεξη για το θεοτοκόπουλο.....	163
Εικόνα 111: Διάλεξη για το Θεοτοκόπουλο (β).....	164
Εικόνα 112: Κείμενα για το Θεοτοκόπουλο	164
Εικόνα 113: Παραδείγματα κειμένων για το Θεοτοκόπουλο	165
Εικόνα 114: Χωρισμός σε ομάδες.....	165
Εικόνα 115: Λίστα δραστηριοτήτων για το Θεοτοκόπουλο.....	166
Εικόνα 116: Συγγραφή κειμένου για το Θεοτοκόπουλο	166
Εικόνα 117: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο web gallery of art για το Θεοτοκόπουλο	167
Εικόνα 118: Σύγκριση έργων τέχνης.....	167
Εικόνα 119: Δραστηριότητες για το επαναληπτικό μάθημα	168
Εικόνα 120: Χωρισμός σε ομάδες.....	168
Εικόνα 121: Συμπλήρωση εννοιολογικού χάρτη	169
Εικόνα 122: Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη.....	169
Εικόνα 123: Δημιουργία wiki.....	170
Εικόνα 124: Ασκήσεις επανάληψης.....	170
Εικόνα 125: Ασκήσεις επανάληψης (συνέχεια).....	171
Εικόνα 126: Ολοκλήρωση δραστηριοτήτων διδακτικής ενότητας.....	171

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Οι ενότητες του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης	48
Πίνακας 2: Οι Γενικοί Μαθησιακοί Στόχοι (ΓΜΣ).....	50
Πίνακας 3: Κατηγοριοποίηση των ΓΜΣ με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	52
Πίνακας 4: Οι Ειδικοί Μαθησιακοί Στόχοι (ΕΜΣ).....	53
Πίνακας 5: Κατηγοριοποίηση των ΕΜΣ με βάση την ταξινόμια του Bloom	55
Πίνακας 6: Συγκεντρωτικός πίνακας των ΓΜΣ και ΕΜΣ κατηγοριοποιημένων με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	57
Πίνακας 7: Ανάλυση των δραστηριοτήτων του μαθήματος με βάση την ταξινόμια του DialogPlus.....	65
Πίνακας 8 :Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της Αναγέννησης» με βάση την ταξινόμια του Bloom	71
Πίνακας 9: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση» με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	75
Πίνακας 10: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η αρχιτεκτονική του Fillipo Brunelleschi και του Donato Bramante» με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	79
Πίνακας 11 :Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η γλυπτική του Donatello» με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	83
Πίνακας 12:Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική, γλυπτική και αρχιτεκτονική του Michelangelo Buonarroti» με βάση την ταξινόμια του Bloom	87
Πίνακας 13: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Sandro Botticelli» με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	91
Πίνακας 14: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Leonardo Da Vinci» με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	95
Πίνακας 15: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Raffaello Sanzio» με βάση την ταξινόμια του Bloom	99
Πίνακας 16: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Tiziano Vecellio» με βάση την ταξινόμια του Bloom	104
Πίνακας 17: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου» με βάση την ταξινόμια του Bloom	108
Πίνακας 18: Κατηγοριοποίηση δραστηριοτήτων του επαναληπτικού μαθήματος με βάση την ταξινόμια του Bloom.....	111

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Δημήτρη Γ. Σάμψων αναπληρωτή καθηγητή του τμήματος Ψηφιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου Πειραιά για τη συμβολή του στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας. Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την υποστήριξη και βοήθεια που μου παρείχε σε όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

1 Εισαγωγή

Με τον όρο «Ιστορία της Τέχνης» εννοούμε την μελέτη της τέχνης η οποία μεταβάλλεται μέσα στην Ιστορία, η τέχνη άλλωστε είναι μέρος της Ιστορίας. «Δεν υπάρχει εποχή ή πολιτισμός για τους οποίους να μπορούσε να γραφτεί Ιστορία ολοκληρωτικά χωρίς να γραφτεί συγχρόνως και η Ιστορία της Τέχνης» (Argan C., *Η τέχνη στην Ιστορία του ανθρώπου*, της M. Hollingsworth, εκδ. Αδάμ, Φλωρεντία, 1998). Για τον λόγο αυτό το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης διδάσκεται και πρέπει να διδάσκεται σε σχολεία και πανεπιστήμια. Αυτό που επιδιώκει είναι να παρουσιάσει στους εκπαιδευόμενους τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι καλλιτέχνες τον κόσμο μέσα από τις δημιουργίες τους. Μέσα από τη διδασκαλία της Ιστορίας της τέχνης οι εκπαιδευόμενοι κατανοούν την αξία της τελευταίας, τη συνδέουν με τα προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνίας σε κάθε εποχή, καθώς και αντιλαμβάνονται ότι οι αντιλήψεις της κάθε εποχής και οι διαφορετικές προσεγγίσεις κάθε καλλιτέχνη σε αυτές επιδρούν στη μορφή και το περιεχόμενο του έργου τέχνης, επιπλέον οι εκπαιδευόμενοι ευαισθητοποιούνται στα μεγάλα ερωτήματα που θέτει ο άνθρωπος και στους τρόπους με τους οποίους απαντιούνται αυτά μέσα από την τέχνη. Στόχος του μαθήματος είναι «να μάθουν να εκτιμούν οι μαθητές την τέχνη, να βλέπουν τέχνη και να μιλούν για τέχνη. Αυτό θα συμβάλει στη διαμόρφωση τους σε καλλιεργημένους ανθρώπους και πολίτες» (*Ιστορία της Τέχνης, Γ' τάξη ενιαίου Λυκείου, βιβλίο καθηγητή*, Οργανισμός εκδόσεων διδακτικών βιβλίων, Αθήνα, σελ. 29). Το βιβλίο “Art History and Education”, των Stephen Addiss και Mary Erickson χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η Ιστορία της Τέχνης στην εκπαίδευση αντλεί δυο στόχους από την ανθρωπιστική διδασκαλία, ο πρώτος στόχος είναι ότι μέσω αυτής οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα έργα της τέχνης ως εκδηλώσεις των αξιών που έχουν οι πολιτισμοί του κόσμου σε διάφορες χρονικές περιόδους και ο δεύτερος στόχος είναι ότι μέσω της Ιστορίας της Τέχνης οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν να εκτιμούν την τέχνη ως έναν τομέα πολύ σπουδαίων επιτευγμάτων των ανθρώπων που μπορούν να μας διδάξουν για το πώς φτάσαμε να είμαστε σήμερα αυτό που είμαστε.

Ο εκπαιδευτικός της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνήθως για να διδάξει το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης, στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό σύμφωνα με τις προσταγές των αρμόδιων φορέων (όπως προστάζει το ελληνικό βιβλίο του καθηγητή για το μάθημα και όπως αναφέρει το βιβλίο “Teaching Art History with New Technologies”, των Kelly Donahue-Wallaca, Laetitia La Follette, Andra Pappas και το βιβλίο “Art History and Education”, των Stephen Addiss και Mary Erickson) διδάσκει την Ιστορία της τέχνης στους εκπαιδευόμενους μέσα από διαλέξεις με περιεχόμενο τα κοινωνικά πλαίσια των διαφόρων καλλιτεχνικών περιόδων, τα γεωγραφικά πλαίσια των

καλλιτεχνικών δημιουργημάτων, τα βιογραφικά στοιχεία των καλλιτεχνών και τα έργα τέχνης. Αυτά παρουσιάζονται στους εκπαιδευόμενους μέσα από βιβλία, φωτοτυπίες, αφίσες, slides, εικόνες, επισκέψεις σε μουσεία κτλ. Η ύλη των μαθημάτων διακρίνεται σε ενότητες ανάλογα με τις χρονικές περιόδους δημιουργίας τέχνης και τα καλλιτεχνικά ρεύματα που υπήρχαν κάθε εποχή. Οι εκπαιδευόμενοι θα γνωρίζουν ήδη αρκετά στοιχεία για τις περιόδους που εξετάζει το μάθημα από την Ιστορία, παρόλα αυτά θα εξελίξουν τις γνώσεις τους με τη βοήθεια σχετικών κειμένων και της διάλεξης του εκπαιδευτικού. Εμβαθύνοντας σε κάθε εποχή ο εκπαιδευτικός συνήθως γνωρίζει στους μαθητές του ορισμένους καλλιτέχνες που αντιπροσωπεύουν την εκάστοτε εποχή με τα έργα τους. Οι εκπαιδευόμενοι μέσα από τις διαλέξεις και τα κείμενα που πιθανώς τους δοθούν προς ανάγνωση θα μάθουν τα βιογραφικά των καλλιτεχνών αυτών και με τη βοήθεια εικόνων θα δουν τα έργα τους.

Τα μέσα διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης όμως όπως εν συντομία περιγράφονται παραπάνω είναι φανερό ότι απέχουν από τη χρήση της τεχνολογίας. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα πρόβλημα που δεν επιτρέπει στο αντικείμενο της Ιστορίας της Τέχνης να γίνει πιο προσιτό, ενδιαφέρον και ευνόητο στους εκπαιδευόμενους. Η διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης μπορεί και πρέπει να ανανεωθεί, να εξελιχθεί και να βελτιωθεί με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας. Άλλωστε, όπως θα αποδειχτεί και μέσα από την παρούσα εργασία η εξέλιξη της τεχνολογίας έχει επιτρέψει την άμεση συμβολή της στην εκπαιδευτική διαδικασία γενικά, λιγότερο ίσως στην Ελλάδα αλλά σε σημαντικό βαθμό στις πλέον ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να υποστηρίξει την ανάγκη της αξιοποίησης των σύγχρονων τεχνολογιών για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης και να παρουσιάσει μια τέτοια διδασκαλία στην πράξη. Αρχικά, μέσα από την εργασία αυτή παρουσιάζεται η εξέλιξη της διδασκαλίας του αντικείμενου μέσα στους αιώνες και οι τεχνολογίες που αξιοποιούνταν για την διδασκαλία του στην κάθε εποχή. Επίσης, γίνεται λόγος για τις παιδαγωγικές μεθοδολογίες που αναφέρει η διεθνής βιβλιογραφία ότι πρέπει να ακολουθούνται για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης αλλά και άλλες παιδαγωγικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης γενικότερα που προτείνεται να αξιοποιηθούν για τη διδασκαλία του εν λόγω αντικειμένου. Ακόμα, η εργασία αυτή επιχειρεί να παρουσιάσει τις σύγχρονες τεχνολογίες που είναι κατάλληλες για την διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης, καθώς και τα οφέλη της αξιοποίησης των τεχνολογιών αυτών όπως έχουν προκύψει μέσα από την χρήση τους στα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού και από σχετικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί. Στη συνέχεια, με βάση τα παραπάνω προτείνει μια πρότυπη διδασκαλία για μια διδακτική ενότητα της Ιστορίας της Τέχνης, η οποία βασίζεται στη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Είναι άλλωστε γνωστό ότι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές έχουν εδώ και αρκετά χρόνια κάνει την παρουσία τους στην εκπαίδευση και η χρήση του διαδικτύου έχει εξαπλωθεί. Η νέα γενιά του Παγκόσμιου Ιστού (συχνά η νέα αυτή πλατφόρμα αποκαλείται Web 2.0) παρέχει απεριόριστες δυνατότητες επικοινωνίας και πληροφόρησης στον απλό χρήστη με

ποικίλα οπτικοακουστικά μέσα. Η διαδικασία άντλησης πληροφοριών έχει απλουστευθεί και οι πηγές είναι αμέτρητες, καθώς η δύναμη παροχής πληροφοριών ανήκει όχι μόνο στον κάτοχο των ιστοσελίδων αλλά και στους χρήστες, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη Wikipedia. Η νέα λοιπόν δυναμική διαδικτυακή πλατφόρμα μπορεί να συμβάλλει με τον πιο ουσιαστικό, αποτελεσματικό και ταυτόχρονα ενδιαφέρον τρόπο στη διαδικασία της μάθησης.

Η παρούσα εργασία λοιπόν, προτείνει ένα διαφορετικό τρόπο προσέγγισης της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης που θα αξιοποιεί τις δυνατότητες που μας παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν μέσα από τους ηλεκτρονικούς τους υπολογιστές και το διαδίκτυο να επισκέπτονται από το σπίτι τους και το σχολείο ψηφιακές εγκυκλοπαιδείες όπως είναι η Wikipedia (<http://www.wikipedia.org/>) στην οποία μπορούν να βρουν αρκετές πληροφορίες για την Ιστορία της Τέχνης, ψηφιακές βιβλιοθήκες όπως είναι η ARTstor (<http://www.artstor.org/index.shtml>) η οποία διαθέτει πάνω από ένα εκατομμύριο εικόνες έργων τέχνης αλλά και άλλων επιστημών, και ψηφιακά μουσεία όπως είναι το Web Gallery of Art (<http://www.wga.hu/index1.html>) στο οποίο μπορεί κανείς να βρει εικόνες των έργων πολλών σπουδαίων Ευρωπαϊών ζωγράφων, καθώς και βιογραφίες τους. Ακόμα μπορούν να χρησιμοποιούν τις μηχανές αναζήτησης που υπάρχουν διαθέσιμες στο διαδίκτυο όπως είναι αυτή της Google (<http://www.google.gr/>) ώστε να βρουν πληροφορίες για καλλιτέχνες, έργα τέχνης και καλλιτεχνικά ρεύματα, να βρουν εικόνες και να παρακολουθούν βίντεο σχετικά με την Ιστορία της Τέχνης. Μέσα από ιστοσελίδες όπως αυτή του YouTube (<http://www.youtube.com/>) θα μπορούν να παρακολουθούν βίντεο με ολόκληρα μαθήματα από Ιστορικούς της Τέχνης που έχουν διαθέσει μέσα από αυτή την ιστοσελίδα τα μαθήματα τους για το ευρύ κοινό. (π.χ. http://www.youtube.com/watch?v=eJRj_heKiTM). Επιπλέον, θα μπορούν μέσα από τον ψηφιακό κόσμο του second life να επισκεφτούν χώρους εκπαίδευσης και να παρακολουθήσουν σχετικά μαθήματα εκεί αλλά και να επισκεφτούν τρισδιάστατες αναπαραστάσεις σπουδαίων χώρων τέχνης όπως είναι η Capella Sixtina με τις περίφημες τοιχογραφίες του Μιχαήλ Αγγέλου. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν, οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να έχουν ενεργή επαφή με την τέχνη και το μάθημα θα αποκτά περισσότερο ενδιαφέρον.

Στα πλαίσια της ευρύτερης χρήσης των τεχνολογικών μέσων για τη βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας, ενδείκνυται η δημιουργία και παραμετροποίηση μιας διαδικτυακής πλατφόρμας η οποία θα στηρίζει με ουσιαστικό τρόπο όλες τις πτυχές του διδασκόμενου μαθήματος. Η εφαρμογή αυτή θα παρέχει σημαντικά οφέλη και στο διδάσκοντα αλλά και στους εκπαιδευόμενους. Από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά θεωρείται η δυνατότητα διαμοιρασμού του συνόλου του υλικού του μαθήματος (οπτικοακουστικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των διαλέξεων, σημειώσεις σε ηλεκτρονική μορφή, επιπρόσθετο υλικό από δευτερεύουσες/εξωγενείς πηγές με τη μορφή αρχείων ή υπερσυνδέσμων), το οποίο είναι προσπελάσιμο από

οποιονδήποτε υπολογιστή απομακρυσμένα, οποιαδήποτε ώρα. Επιπρόσθετα, η συνολική οργάνωση του ίδιου του μαθήματος γίνεται πιο απλά, πιο ξεκάθαρα με ένα αναλυτικό πρόγραμμα διαλέξεων και με σαφείς οδηγίες για την ώρα και τον τόπο διεξαγωγής του. Θα υπάρχει επίσης, ένας τομέας ανακοινώσεων και ενημέρωσης των επισκεπτών για το σύνολο των διαδικαστικών και πρακτικών θεμάτων που αφορούν το μάθημα, καθώς επίσης και δυνατότητα ενημέρωσης κάθε εγγεγραμμένου μέλους στην ιστοσελίδα, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Τέλος, εξίσου σημαντική μπορεί να φανεί η δυνατότητα αξιολόγησης και διενέργειας διαγωνισμάτων μέσω διαδικτύου, κάτι που εξυπηρετεί εξίσου τον εκπαιδευτή, γιατί συλλέγει γρηγορότερα και αμεσότερα τις απαντήσεις και αξιολογεί με μεγαλύτερη ταχύτητα και αποτελεσματικότητα, αλλά και τον εκπαιδευόμενο ο οποίος απομακρυσμένα πλέον έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει σε όλα τα δρώμενα του μαθήματος χωρίς να απαιτείται η φυσική του παρουσία στο χώρο. Ένα διαδικτυακό εργαλείο με όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, είναι σαφές ότι θα παρέχει επιπλέον μια πλήρη λειτουργική πλατφόρμα επικοινωνίας ανάμεσα σε όλα τα μέλη της. Τέλος, η επικοινωνία μέσα από την πλατφόρμα θα είναι είτε σύγχρονη είτε ασύγχρονη.

2. Επισκόπηση

2.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης

Παρακάτω, θα παρακολουθήσουμε μια επισκόπηση της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης από την αρχή της μέχρι και τις ημέρες μας. Στην ιστορική αναδρομή του τρόπου διδασκαλίας του μαθήματος θα παρατηρήσουμε τι ήταν αυτό που άλλαξε μέσα στα χρόνια στον τρόπο διδασκαλίας του μαθήματος, στα εποπτικά μέσα που χρησιμοποιούνται για την διεξαγωγή αυτής αλλά και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει ο άνθρωπος την τέχνη γενικότερα.

Η αρχή λοιπόν της διδασκαλίας της Ιστορίας της τέχνης μπορεί να τοποθετηθεί στις αρχές του 16^{ου} αιώνα μΧ. Την εποχή αυτή ο άνθρωπος ήταν πολύ κοντά στην τέχνη, καθώς αυτή αποτελούσε μέρος της καθημερινότητας του. Οι καλλιτέχνες ζούσαν ανάμεσα στον απλό λαό και τα έργα τους ήταν εκτεθειμένα όχι μόνο σε παλάτια αλλά και σε πλατείες και εκκλησίες, όπου όλοι μπορούσαν να τα δουν και να τα θαυμάσουν. Την εποχή λοιπόν αυτή, οπότε οι άνθρωποι είχαν την τέχνη να τους περιβάλλει και να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής τους, συναθροίζονταν σε ακαδημίες και συζητούσαν για αυτήν. Πολλοί ακαδημαϊκοί έδιναν διαλέξεις, ιδίως σε ακαδημίες της Ρώμης. Η διάλεξη κάθε φορά γινόταν με θέμα ένα ζωγραφικό πίνακα ή άλλο έργο τέχνης (λ.χ. γλυπτό) που δημιουργούσε ένας καλλιτέχνης της εποχής. Το έργο τέχνης

τοποθετούνταν σε σημείο όπου μπορούσε να είναι ορατό από το κοινό της διάλεξης, ώστε όλοι να γνωρίζουν το αντικείμενο αυτής.

Το πρώτο πρόγραμμα διαλέξεων οργανώθηκε το 1594 από τον Federico Zuccaro τον διευθυντή της Ακαδημίας San Luca στη Ρώμη. Αρχικά οι διαλέξεις γίνονταν από καλλιτέχνες που ήταν και μέλη της ακαδημίας, αργότερα όμως στις αρχές του 17^{ου} αιώνα διαλέξεις μπορούσαν να πραγματοποιήσουν και απλά μέλη της ακαδημίας που δεν ήταν καλλιτέχνες. Πολλές αντίστοιχες διαλέξεις ανοικτές στο κοινό που ενδιαφερόταν σχετικά, πραγματοποιούνταν επίσης στη Γαλλική ακαδημία όπου είχαν περισσότερο την μορφή της συζήτησης, επάνω σε συγκεκριμένους ζωγραφικούς πίνακες. Τα θέματα των συζητήσεων αφορούσαν κυρίως τη σύνθεση, το σχέδιο, τις αναλογίες, την έκφραση και το φως των ζωγραφικών πινάκων. Επομένως, βλέποντας τους διαθέσιμους πίνακες από την ακαδημία γινόταν το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης.

Παράλληλα, η διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης εκμεταλλευόταν την ανακάλυψη του Γουτεμβέργιου, τη τυπογραφία. Πολλά βιβλία σχετικά με τη Τέχνη εκτυπώνονταν την εποχή εκείνη (π.χ. «Οι βίοι των πλέον εξαιρετών ζωγράφων, γλυπτών και αρχιτεκτόνων του Βαζάρι» (βλέπε εικόνα στην επόμενη σελίδα) και διευκόλυναν τη μελέτη των έργων, καθώς και των καλλιτεχνών που τα δημιούργησαν.

Εικόνα 1: "Le vite de plu eccellenti architetti, pittori, et scultori" του Giorgio Vasari

Τον 17^ο αιώνα μΧ οι άνθρωποι ήταν ακόμα πολύ κοντά στην τέχνη και με τη δυνατότητα της αναπαραγωγής αντιγράφων των έργων των καλλιτεχνών, είχαν τη δυνατότητα να συγκρίνουν και να αντιπαραβάλλουν έναν πίνακα ή ένα άγαλμα από τη Ρώμη με έναν πίνακα ή ένα άγαλμα από τη Βενετία κ.ο.κ. Πολύ συχνά στις διαλέξεις για την τέχνη έκαναν και χρήση σχεδίων μεγάλων διαστάσεων που αντέγραφαν τα πρωτότυπα έργα. Η σύγκριση των καλλιτεχνικών έργων σύντομα έγινε βασική δραστηριότητα για τους ιστορικούς της Τέχνης και όλες οι ακαδημίες παρήγαγαν αντίγραφα των σπουδαίων έργων τέχνης, με αποτέλεσμα το 18^ο αιώνα κάθε ακαδημία στην Ευρώπη να διαθέτει μια αξιόλογη συλλογή αντιγράφων των αρχαίων έργων τέχνης. Αξίζει να αναφερθεί ότι τον 18^ο αιώνα το John Soane, ο οποίος πραγματοποιούσε

διαλέξεις στη Royal Academy του Λονδίνου για τριάντα χρόνια μάζεψε περίπου 2000 αρχιτεκτονικά σχέδια για έκθεση τους στο κοινό, τα περισσότερα από τα οποία είχαν μέγεθος τέσσερα επί δύο ποδιών¹.

Με το πέρασμα στο 19^ο αιώνα και την πρόοδο της τεχνολογίας, η Ιστορία της Τέχνης αξιοποίησε την ανακάλυψη της φωτογραφίας. Τα έργα τέχνης φωτογραφίζονταν και αναμεταδίδονταν. Παρόλα αυτά οι φωτογραφίες αυτές των έργων ήταν μικρές στο μέγεθος και για την διδασκαλία του μαθήματος χρειάζονταν μεγεθυμένες εικόνες των έργων ώστε να είναι αυτά ορατά από όλο το μαθητικό κοινό. Το 1850 το πρόβλημα αυτό λύθηκε με τη δημιουργία των slides² (διαφανειών), το αρνητικό δηλαδή μιας εικόνας σε γυαλί που μπορούσε να προβληθεί σε έναν τοίχο ή σε μία οθόνη αφού το διαπεράσει το φως. Η προβολή της εικόνας γινόταν σε μεγάλες διαστάσεις και έτσι δόθηκε η δυνατότητα να διδαχτεί το μάθημα πιο σωστά και να μπορούν όλοι να βλέπουν τα καλλιτεχνικά έργα για τα οποία γίνεται λόγος.

Με το πέρασμα του χρόνου όλο και περισσότεροι ιστορικοί της τέχνης χρησιμοποιούσαν στις διαλέξεις τους στην προβολή διαφανειών, ενώ το 1892 παράχθηκαν ηλεκτρονικοί προβολείς διαφανειών. Η νέα αυτή τεχνολογία έγινε γρήγορα αποδεκτή από την κοινότητα των ιστορικών της τέχνης και μάλιστα ο γερμανός καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης Hermann Grimm³, του πανεπιστημίου του Βερολίνου το 1897 σε ένα άρθρο του αναφέρει πόσο πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος της νέας τεχνολογίας της προβολής των διαφανειών, καθώς μέσω αυτής υπάρχει η δυνατότητα προβολής όλου του μεγέθους των έργων τέχνης αλλά και της προβολής αποσπασμάτων έργων τέχνης μεγεθυμένα ώστε να είναι ορατά από πλήθος ατόμων. Ακόμα, ο επίσης γερμανός ιστορικός της τέχνης Heinrich Wofflin⁴ ασπάστηκε τη νέα τεχνολογία και μάλιστα ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε στις διαλέξεις του δύο διαφορετικούς προβολείς διαφανειών ταυτόχρονα είτε για να δείξει στο ένα ολόκληρο το υπό εξέταση έργο τέχνης και στον άλλο ένα τμήμα αυτού σε μεγέθυνση, είτε για να προβάλλει δυο διαφορετικά έργα τέχνης ταυτόχρονα και να τα συγκρίνει. Με την αξιοποίηση της νέας για την εποχή τεχνολογίας ο Wofflin εισήγαγε ένα νέο τρόπο διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης, την μέθοδο της σύγκρισης και της αντίθεσης, η οποία μέχρι και σήμερα είναι από τις βασικότερες παιδαγωγικές μεθόδους διδασκαλίας του αντικειμένου.

---

¹ Η συλλογή αυτή υπάρχει ακόμα και βρίσκεται στο Sir John Soane's μουσείο στο Λονδίνο.

² Τα slides τα εφεύραν δυο αδέρφια από τη Φιλαδέλφεια ο William και ο Frederick Langenheim.

³ Για περισσότερες πληροφορίες για τον Grimm βλέπε:
<http://www.dictionarofarthistorians.org/grimmh.htm>

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες για τον Wofflin βλέπε:
<http://www.dictionarofarthistorians.org/wofflinh.htm>

Τα slides μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν ασπρόμαυρα , γεγονός που αποτελούσε πρόβλημα στη διδασκαλία του μαθήματος, καθώς αυτή γινόταν με ελλιπή στοιχεία (οι εκπαιδευόμενοι δεν είχαν τη δυνατότητα να δουν και να παρατηρήσουν τα πλούσια χρώματα των έργων τέχνης, τις τεχνικές που χρησιμοποιούσαν οι καλλιτέχνες, καθώς και να αντιληφθούν την ατμόσφαιρα που δημιουργούσαν τα χρώματα του κάθε ζωγραφικού πίνακα). Το πρόβλημα λύθηκε το 1916 όταν η Γερμανική εταιρεία Agfa παρήγαγε τα πρώτα έγχρωμα slides δίνοντας τη δυνατότητα σε όλους να βλέπουν πιο λεπτομερή αντίγραφα των έργων τέχνης. Παρ' όλα αυτά πολλοί εξακολουθούσαν να μην είναι ικανοποιημένοι με τις φωτογραφίες και τα slides που αναπαριστούσαν τα έργα τέχνης, διότι ακόμα και στην έγχρωμη μορφή τους δεν μπορούσαν να αποδώσουν με πλήρη λεπτομέρεια τα έργα αυτά και έτσι πολύ συχνά έδιναν λανθασμένη εντύπωση στους θεατές τους. Το πρόβλημα αυτό εκφράστηκε αρχικά από τον Roger de Piles και αργότερα από τον Johann Winckelmann⁵, ο οποίος στον πρόλογο του βιβλίου του με τίτλο «Ιστορία της αρχαίας τέχνης» (“History of Ancient Art”) μιλά για τις ανακρίβειες και τα λάθη που υπάρχουν στις αναπαραγωγές των έργων τέχνης. Πιο πρόσφατα (1953) ο William Ivins⁶ στο έργο του «Εκτυπώσεις και οπτική επικοινωνία» (“Prints and Visual Communication”) αναφέρεται στο πως οι αναπαραγωγές των έργων τέχνης απομακρύνουν τα έργα αυτά από το αρχικό τους περιβάλλον. Για τους λόγους αυτούς υπήρχαν κάποιοι ιστορικοί της Τέχνης, όπως ο Carl Justi (1832-1912), καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βόννης και τους Βερολίνου που αρνούνταν να χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία του φωτογραφικά αντίγραφα και slides, καθότι πίστευαν πως αυτά παραποιούν τα έργα τέχνης και δίνουν λανθασμένη εντύπωση στους θεατές τους.

Πρέπει να τονιστεί πως οι φωτογραφίες και οι διαφάνειες των έργων της τέχνης επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο της διδασκαλίας αλλά και της μελέτης της Ιστορίας της Τέχνης και βοήθησαν στην εξέλιξη και εξάπλωση του αντικειμένου. Σταδιακά, στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, στην Ιστορία της Τέχνης, κυρίως στο εξωτερικό και με αργότερους ρυθμούς στην Ελλάδα τα slides και οι αναλογικές εικόνες αντικαταστάθηκαν από τις ψηφιακές εικόνες, οι οποίες αποδίδουν τα έργα τέχνης με ακρίβεια, την οποία αδυνατούσαν να επιτύχουν οι αναλογικές φωτογραφίες.

Σήμερα, στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης υποβοηθείται από τον παγκόσμιο ιστό, όπου μπορεί κανείς να αναζητήσει και να βρει πληροφορίες και βιβλιογραφία για τα έργα τέχνης, τους καλλιτέχνες και τα καλλιτεχνικά ρεύματα. Πλήθος εικόνων των έργων τέχνης είναι σήμερα χάρη στις νέες τεχνολογίες διαθέσιμες σε όλους ανά πάσα στιγμή. Μπορούμε να αναζητήσουμε εικόνες σε ψηφιακά μουσεία και ψηφιακές βιβλιοθήκες αλλά και να έχουμε πρόσβαση σε υλικό που έχει

---

⁵Για περισσότερες πληροφορίες για τον Winckelmann βλέπε: <http://www.dictionarofarthistorians.org/winckelmannj.htm>

⁶Για περισσότερες πληροφορίες για τον Ivins βλέπε: <http://www.dictionarofarthistorians.org/ivinsw.htm>

δημιουργήσει/δημοσιεύσει ο μέσος χρήστης στο προσωπικό του ιστολόγιο (blog), ή σε κάποια διαδικτυακή πλατφόρμα φιλοξενίας, διαχείρισης και διαμοιρασμού οπτικοακουστικού υλικού (π.χ, Flickr). Ακόμα, πολλές εργασίες του μαθήματος περιλαμβάνουν τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και λογισμικών, όπως τα Adobe Photoshop, GIMP, PaintShop Pro με τη βοήθεια των οποίων οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τις ψηφιακές εικόνες των έργων τέχνης που θέλουν, να εστιάσουν σε όποιο σημείο αυτών επιθυμούν, να τις περιστρέψουν και να τις μεγεθύνουν ανακαλύπτοντας έτσι λεπτομέρειες των έργων που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να δουν και να αντιληφθούν. Ακόμα, οι ψηφιακές εικόνες μπορεί να είναι σε τρισδιάστατη μορφή παρέχοντας έτσι στους εκπαιδευόμενους περισσότερη λεπτομέρεια και δίνοντας της την αίσθηση ότι βρίσκονται στην πραγματικότητα μπροστά στα έργα τέχνης που μελετούν. Μια σύγχρονη σχολική τάξη με ψηφιακούς τοίχους και ψηφιακή οροφή δεν χρειάζεται καν προβολέα εικόνων, καθώς οι προβολή θα γίνεται στις επιφάνειες της τάξης, ενώ σύντομα, όπως αναφέρει το βιβλίο "Teaching Art History with New Technologies", θα μπορούν να προβάλλονται στο χώρο της σχολικής τάξης τρισδιάστατα έργα τέχνης, όπως για παράδειγμα αγάλματα. Επιπλέον, ο εικονικός κόσμος του Second Life, στον οποίο φιλοξενούνται περισσότερα από είκοσι πανεπιστήμια και κολλέγια μπορεί να αλλάξει ακόμα περισσότερο τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης. Συγκεκριμένα το Vasar College στις εγκαταστάσεις του στο Second Life περιλαμβάνει την Capella Sixtina του Βατικανού. Ο επισκέπτης του εικονικού κολλεγίου μπορεί να μπει μέσα στη εκκλησία και να θαυμάσει τον τρισδιάστατο χώρο και τις τοιχογραφίες του ναού, μπορεί αν θέλει να εστιάσει σε αυτές και να διαβάσει τι παριστάνουν και ποιος τις έφτιαξε (<http://slurl.com/secondlife/vassar/165/91/24>)

Έτσι, θα μπορούσε κανείς να πει πως οι σύγχρονες τεχνολογίες έκαναν την τέχνη περισσότερο προσιτή. Όποιος ενδιαφέρεται να έρθει σε επαφή με την τέχνη δεν είναι υποχρεωμένος να επισκεφτεί μουσεία και πινακοθήκες, ούτε να παρακολουθήσει τα slides που θα παρουσιάσει ο Ιστορικός της Τέχνης στην τάξη. Το μόνο που χρειάζεται να κάνει είναι να επισκεφτεί μια ιστοσελίδα που περιέχει ψηφιακές εικόνες των έργων τέχνης και σχετικές πληροφορίες και να πλοηγηθεί σε αυτήν. Η διδασκαλία του μαθήματος που κάνει χρήση των νέων διαθέσιμων τεχνολογιών βοηθά τον εκπαιδευτικό να κάνει μια πιο ολοκληρωμένη και ενδιαφέρουσα προσέγγιση στην Ιστορία της Τέχνης και βοηθά επίσης τον εκπαιδευόμενο να γνωρίσει και να κατανοήσει καλύτερα το γνωστικό αντικείμενο.

2.1.1 Μεθοδολογία Διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης

Για να μάθει κανείς Ιστορία της Τέχνης δεν αρκεί να απομνημονεύσει εικόνες και να μάθει τα ονόματα των πιο διάσημων καλλιτεχνών. Στην πραγματικότητα η Ιστορία της Τέχνης μπορεί να μας προσφέρει πολλά περισσότερα, δηλαδή να μας γνωρίσει την καλλιτεχνική έκφραση κάθε λαού του κόσμου από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και σήμερα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία μπορεί κανείς να ερευνήσει την ιστορία και την πολιτισμική κληρονομιά του κόσμου. Για να επιτευχθεί αυτό υπάρχουν πολλές και διαφορετικές εκπαιδευτικές μεθοδολογίες. Οι μεθοδολογικές αυτές προσεγγίσεις της Ιστορίας της Τέχνης μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε μεμονωμένα είτε όλες μαζί για την διδασκαλία των εννοιών της Ιστορίας της Τέχνης, ανάλογα με το περιεχόμενο της κάθε ενότητας. Οι προσεγγίσεις αυτές είναι οι: **μαρξιστική προσέγγιση, φεμινιστική προσέγγιση, βιογραφική προσέγγιση, μορφολογική προσέγγιση, στυλιστική ανάλυση, κοινωνιολογική προσέγγιση, ψυχαναλυτική προσέγγιση, σημειολογική προσέγγιση, ειδολογική ή θεματική προσέγγιση.**

Οι προσεγγίσεις αυτές προέκυψαν μέσα από τις μελέτες των Ιστορικών της Τέχνης του περασμένου αιώνα, δηλαδή του 20^{ου}. Πιο συγκεκριμένα ο κορυφαίος ιστορικός τέχνης Heinrich Wölfflin (Χάινριχ Βέλφλιν), προσπαθώντας να αναλύσει το στυλ του κάθε καλλιτέχνη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αυτό μπορεί να είναι τριών ειδών: *Προσωπικό*, ο καλλιτέχνης δηλαδή να έχει ένα στυλ που εκφράζει το χαρακτήρα του, την ψυχολογία του και τα προσωπικά του βιώματα. *Εθνικό*, ο καλλιτέχνης δηλαδή επηρεάζεται από τη πόλη και τη χώρα στην οποία ζει και δημιουργεί. Για παράδειγμα παρά τη διαφοροποίηση του καλλιτεχνικού στυλ του Botticelli και του Lorenzo di Credi και οι δύο ως Φλωρεντινοί ζωγράφοι έχουν κοινά στοιχεία στα έργα τους όντας επηρεασμένοι από την πόλη στην οποία ζουν και εργάζονται, τα οποία στοιχεία τους κάνουν να διαφέρουν από τους ζωγράφους από τη Βενετία. *Χρονικό*, επηρεάζεται δηλαδή ο καλλιτέχνης από την εποχή του τα γεγονότα και τις αλλαγές που πραγματοποιούνται τότε. Εφ' όσον με το πέρασμα των χρόνων αλλάζουν οι αντιλήψεις και η οπτική των ανθρώπων για τον κόσμο, έτσι και οι καλλιτέχνες επηρεάζονται από τις αλλαγές αυτές και αυτό διακρίνεται στα έργα τους. Ο Wölfflin θεωρεί επίσης ότι είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι να μπορέσουν να προσεγγίσουν τα έργα τέχνης συναισθηματικά. «Ο αναλυτής της τέχνης δεν είναι φυσικός επιστήμονας, δεν αποστασιοποιείται συναισθηματικά από το αντικείμενο που εξετάζει» (Λυδάκης Στ., στο Wölfflin H., *Η κλασική τέχνη*). Έτσι και οι εκπαιδευόμενοι εξετάζοντας τα έργα τέχνης πρέπει να προσπαθήσουν να λάβουν και να νιώσουν τα μηνύματα που αυτά εκπέμπουν. Για να μπορέσουν να λάβουν όμως αυτά τα μηνύματα πρέπει πρώτα να γνωρίζουν τους παράγοντες που έχουν επηρεάσει το καλλιτεχνικό τους στυλ, να γνωρίζουν δηλαδή στοιχεία για τον ίδιο και τη ζωή του,

στοιχεία για τον τόπο όπου δημιούργησε και για τον χρόνο οπότε δημιούργησε τα έργα του.

Ένας άλλος κορυφαίος ιστορικός τέχνης ο Erwin Panofsky (Ερβιν Πανόφσκυ), συμφωνεί με τον Wofflin ότι τα έργα τέχνης έχουν επιρροές από την προσωπικότητα και τα βιώματα του καλλιτέχνη, την περιοχή όπου αυτά δημιουργήθηκαν και την εποχή στην οποία δημιουργήθηκαν. Ο Panofsky στη προσπάθειά του να ερμηνεύσει τα έργα τέχνης αναζητά την πρόθεση του καλλιτέχνη, η οποία καθορίζεται από τα παραπάνω. Ακόμα, ο Erwin Panofsky στο έργο του “Studies in Iconology” θεωρεί ότι η ανάλυση των έργων τέχνης πρέπει να γίνεται με περιγραφή, ανάλυση και ερμηνεία. Αρχικά τα έργα τέχνης πρέπει να εξετάζονται και να περιγράφονται φαινομενολογικά, μορφολογικά και αντικειμενικά. Δηλαδή, σε πρώτο επίπεδο θα γίνεται λόγος για όσα βλέπουν οι θεατές αντικρίζοντας τα έργα της Τέχνης, να περιγράφονται οι μορφές και τα σχήματα που αναπαριστούν τα έργα, τα χρώματα που έχουν χρησιμοποιήσει οι καλλιτέχνες για να ζωντανέψουν τα έργα τους κτλ. (π.χ. για την Μόνα Λίζα του Leonardo Da Vinci ότι ο πίνακας παριστάνει μια γυναίκα με μακριά μαύρα μαλλιά, σε εξωτερικό χώρο). Για να επιτευχθεί αυτό σε επίπεδο διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να αποκτήσουν εμπειρία στην παρατήρηση και την περιγραφή και να εξοικειωθούν με τα αντικείμενα της τέχνης. Έπειτα, σε δεύτερο επίπεδο σύμφωνα με τις προταγές του Panofsky θα πρέπει να γίνει εμβάθυνση επάνω στα εξεταζόμενα έργα. Θα γίνει με άλλα λόγια ανάλυση του θέματος του κάθε έργου τέχνης με βάση το περιεχόμενο, το νόημα του και τις ειδικές πολιτισμικές επιδράσεις του. (π.χ. για την Μόνα Λίζα του Leonardo Da Vinci να γίνει ανάλυση του ποια ήταν αυτή η γυναίκα, γιατί τη ζωγράφησε ο συγκεκριμένος καλλιτέχνης κτλ.) Στα πλαίσια της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης για να μπορέσουν οι εκπαιδευόμενοι να εμβαθύνουν με τον τρόπο αυτό στα έργα τέχνης που μελετούν θα πρέπει να κάνουν χρήση διαφόρων πηγών και φιλολογικών κειμένων που έχουν ως αντικείμενο τους τα έργα αυτά. Αφού ολοκληρωθούν τα δύο πρώτα αυτά επίπεδα, για να ολοκληρωθεί η ανάλυση του έργου τέχνης θα πρέπει να περάσουμε στο τρίτο επίπεδο το οποίο ο Panofsky ονομάζει «εσωτερικό νόημα του περιεχομένου» (“intrinsic meaning of content”) και το χαρακτηρίζει ως τις υποβόσκουσες αρχές που αποκαλύπτουν τις βασικές νοοτροπίες ενός έθνους, μιας εποχής, μιας κοινωνικής τάξης, μιας θρησκευτικής ή φιλοσοφικής πεποίθησης-που υποσυνείδητα διαθέτει ένα άτομο και έχει περάσει στο έργο του. Στο επίπεδο αυτό για την ολοκλήρωση της ανάλυσης του έργου τέχνης θα πρέπει να προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το βαθύτερο νόημα αυτού, δηλαδή να το ερμηνεύσουμε και σύμφωνα με τον Panofsky αυτό απαιτεί από μέρους μας κατανόηση του ανθρώπινου πνεύματος. Για να το επιτύχουμε όμως αυτό, παράλληλα πρέπει να εξετάσουμε την εποχή δημιουργίας του και της συνθήκης της εποχής αυτής, τον τόπο όπου δημιουργήθηκε το έργο αυτό, όπως και να γνωρίσουμε τον καλλιτέχνη που δημιούργησε το κάθε έργο, την προσωπικότητα του και τη ψυχολογία του. Με τον τρόπο αυτό θα οδηγηθούμε στην ερμηνεία των μηνυμάτων που εκπέμπει το κάθε έργο.

Φυσικά, στα στην διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης οι εκπαιδευόμενοι για να ερμηνεύσουν τα έργα Τέχνης εκτός από την εξέταση της βιογραφίας των καλλιτεχνών των έργων αυτών και την προσπάθεια τους να προσεγγίσουν τη ψυχολογία και την κοσμοθεωρία τους θα πρέπει επίσης «να στηριχτούν στην προσωπική τους εμπειρία για τα κατανοήσουν το έργο των καλλιτεχνών» (*Διδακτική της Τέχνης*, Charman L., εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1993, σελ.117) καθώς συνδέοντας τα έργα με τους ιδίους, τα δικά τους βιώματα και τις δικές τους προσλαμβάνουσες παραστάσεις θα μπορέσουν να τα «φέρουν κοντά τους», να τα προσεγγίσουν και να τα κατανοήσουν. Με βάση λοιπόν όλα τα παραπάνω έχουν προκύψει οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης που αναλύονται παρακάτω.

Η μαρξιστική προσέγγιση ενδιαφέρεται περισσότερο για την επιρροή που ασκεί η τέχνη στην κοινωνία παρά για τους καλλιτέχνες που την δημιουργούν. Θεωρεί ότι η τέχνη εκφράζει και εξυπηρετεί τις κοινωνικές τάξεις. Δηλαδή, σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή οι καλλιτέχνες δημιουργούν τα έργα τους προσπαθώντας μέσα από αυτά να εκφράσουν τις κοινωνικές τάξεις και τις απόψεις τους. Ακόμα, σύμφωνα με την μαρξιστική μεθοδολογική προσέγγιση για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης, για τη δημιουργία του καλλιτεχνικού στυλ παίζει πολύ σπουδαίο ρόλο η οικονομική και πολιτική κατάσταση της εποχής και της περιοχής στην οποία αυτό δημιουργήθηκε, καθώς και η αλλαγή του στυλ αυτού οφείλεται σε οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Για να διδαχτεί η Ιστορία της Τέχνης ακολουθώντας την προσέγγιση αυτή ο εκπαιδευτικός πρέπει μέσα από μια διάλεξη να πληροφορήσει τους εκπαιδευόμενους για την οικονομική και πολιτική κατάσταση της εποχής και της περιοχής στην οποία το υπό εξέταση έργο τέχνης δημιουργήθηκε. Για να εμπλουτίσει τις γνώσεις των μαθητών του μπορεί να τους παρέχει φιλολογικές πηγές με επιπλέον σχετικές πληροφορίες αλλά και να τους ζητήσει να αναζητήσουν σχετικές πληροφορίες στις ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες που υπάρχουν στο διαδίκτυο

Η **φεμινιστική προσέγγιση** έχει να κάνει με τις γυναίκες καλλιτέχνιδες. Κατά τη **φεμινιστική μεθοδολογική προσέγγιση**, δεν γνωρίζουμε και δεν διδασκόμαστε για πολλές γυναίκες καλλιτέχνιδες στην Ιστορία της Τέχνης επειδή αυτές δεν αναγνωρίστηκαν και δεν μπόρεσαν να προβληθούν εξ' αιτίας της εξουσίας του αντίθετου φύλου, δηλαδή των ανδρών. Παρόλα αυτά τις τελευταίες δεκαετίες μετά από αγώνα των γυναικών που κινούνται στο χώρο της τέχνης έχουν αρχίσει να συνυπάρχουν οι γυναίκες καλλιτέχνιδες και τα έργα τους στα μουσεία, τις πινακοθήκες και τα βιβλία τέχνης. Ο εκπαιδευτικός που χρησιμοποιεί στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης αυτή τη μεθοδολογία επιλέγει να διδάξει στους μαθητές του κατά βάση γυναίκες καλλιτέχνιδες. Για να αποδείξει την ύπαρξη τους στον χώρο της τέχνης μπορεί να τους τις παρουσιάσει μέσα από πλοήγηση στα ψηφιακά μουσεία που υπάρχουν στο διαδίκτυο και διαθέτουν έργα τους, αλλά και να πραγματοποιήσει μια εκπαιδευτική επίσκεψη σε ένα μουσείο ή πινακοθήκη που

περιλαμβάνει στη συλλογή του έργα γυναικών καλλιτεχνιδών. Η διδασκαλία θα συνοδεύεται από διάλεξη στην οποία ο εκπαιδευτικός θα παρέχει στους εκπαιδευόμενους στοιχεία για τα έργα τέχνης που εξετάζουν.

Η **βιογραφική προσέγγιση** δίνει βάρος στα βιογραφικά στοιχεία του κάθε καλλιτέχνη που εξετάζει κάθε ενότητα του μαθήματος. Με άλλα λόγια, η διδασκαλία επικεντρώνεται στη ζωή, τις καταβολές και την εξέλιξη του καλλιτέχνη, τα οποία σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση θεωρούνται ως η βάση για την κατανόηση των έργων των καλλιτεχνών, διότι αυτά είναι που τους επηρέασαν ώστε να δώσουν στα έργα τους την μορφή που τους έδωσαν. Συνεπώς σε διδασκαλία που ακολουθεί αυτή τη μεθοδολογία ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δώσει στους εκπαιδευόμενους πληροφορίες για το βίο του υπό εξέταση καλλιτέχνη. Αυτό μπορεί να γίνει είτε με μια σχετική διάλεξη του εκπαιδευτικού, είτε με ανάγνωση φιλολογικών πηγών (από το βιβλίο του μαθήματος και την επιπλέον βιβλιογραφία που θα δώσει ο εκπαιδευτικός) για τη ζωή του καλλιτέχνη, είτε με αναζήτηση πληροφοριών για εκείνον στις ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες και βιβλιοθήκες που υπάρχουν στο διαδίκτυο, είτε με συνδυασμό των παραπάνω για μια πιο πλήρη και ολοκληρωμένη βιογραφική προσέγγιση.

Η **μορφολογική προσέγγιση** επιδιώκει η διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης να επικεντρωθεί στη μορφολογία των έργων τέχνης. Τα έργα κατά την προσέγγιση αυτή πρέπει να αναλυθούν με βάση τη μορφή και τα μορφικά-πλαστικά στοιχεία τους. Η διδασκαλία που ακολουθεί τη συγκεκριμένη προσέγγιση απαιτεί τη προβολή εικόνων των έργων τέχνης, ώστε να εξεταστούν αυτά μορφολογικά. Για να επιτευχθεί αυτό ο εκπαιδευτικός είτε μπορεί να παρουσιάσει τις εικόνες με προβολέα στην τάξη είτε να τις παρατηρήσουν οι εκπαιδευόμενοι ατομικά από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές του σχολείου κάνοντας χρήση του προγράμματος Adobe Photoshop, ή κάποιου άλλου αντίστοιχου που μπορεί να επιλέξει ο εκπαιδευτικός, για να μπορούν να τις μεγεθύνουν και σμικρύνουν με σκοπό να τις προσεγγίσουν μορφολογικά. Οι εικόνες των έργων τέχνης μπορούν να διατεθούν στους εκπαιδευόμενους από τον εκπαιδευτικό, είτε να αναζητηθούν από τους πρώτους στις ψηφιακές βιβλιοθήκες και τα ψηφιακά μουσεία που υπάρχουν στο διαδίκτυο. Ακόμα, μπορούν να παρακολουθήσουν βίντεο όπου διακεκριμένοι Ιστορικοί Τέχνης αναλύουν τα έργα μορφολογικά ή και να επισκευτούν ένα πραγματικό μουσείο ή πινακοθήκη για να δουν τα έργα τέχνης από κοντά. Το μάθημα πρέπει φυσικά να συνοδεύεται από διάλογο μεταξύ των εκπαιδευόμενων και του εκπαιδευτικού, μέσα από τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι θα βοηθούν για να διακρίνουν τα μορφικά στοιχεία των υπό εξέταση έργων τέχνης.

Η **στιλιστική ανάλυση** των έργων τέχνης είναι η εξέταση των τελευταίων με βάση την τεχνοτροπία τους. Η διδασκαλία που ακολουθεί τη μεθοδολογία της στιλιστικής ανάλυσης δίνει βάρος στο ύφος και το στυλ που έχουν τα έργα τέχνης της κάθε περιόδου και της κάθε περιοχής. Για να ακολουθηθεί στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης η στιλιστική ανάλυση χρειάζεται η προβολή εικόνων με τους τρόπους και τα μέσα που χρησιμοποιούνται και στην μορφολογική προσέγγιση, ενώ το μάθημα μπορεί να

συνοδεύεται από διάλογο μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενων ή από διάλεξη του εκπαιδευτικού που θα αναλύει και θα περιγράφει το στυλ των υπό εξέταση έργων τέχνης.

Η **κοινωνιολογική προσέγγιση** αφορά τις επιρροές που δέχονται οι καλλιτέχνες και κατά συνέπεια το έργο τους από την κοινωνία μέσα στην οποία ζουν. Σύμφωνα με τη προσέγγιση αυτή, το κάθε έργο τέχνης αντιπροσωπεύει την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει ο καλλιτέχνης που το δημιούργησε και την ιδεολογία της τάξης αυτής. Ακολουθώντας την κοινωνιολογική μεθοδολογική προσέγγιση για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης ο εκπαιδευτικός εξετάζει τον ρόλο του καλλιτέχνη, το ρόλο της τέχνης, τις επιδράσεις των κοινωνικών θεσμών, των λειτουργιών και των καταστάσεων στην διαμόρφωση του προσωπικού στυλ του κάθε καλλιτέχνη. Για να ακολουθήσει ένας εκπαιδευτικός Ιστορίας της Τέχνης την κοινωνιολογική προσέγγιση στη διδασκαλία του μπορεί να πραγματοποιήσει μια διάλεξη μέσα από την οποία θα μεταφέρει στους εκπαιδευόμενους πως ήταν η κοινωνία της εποχής οπότε δημιουργήθηκαν τα υπό εξέταση έργα τέχνης, και την κατάσταση που επικρατούσε συγκεκριμένα στην κοινωνική τάξη όπου ανήκε ο δημιουργός των έργων αυτών. Εκτός από τη διάλεξη η διδασκαλία μπορεί να εμπλουτιστεί με ανάγνωση φιλολογικών πηγών που αναφέρονται στην κοινωνία της εποχής εκείνης και αναζήτηση στο διαδίκτυο για επιπλέον πληροφορίες.

Η **ψυχαναλυτική προσέγγιση** επικεντρώνεται στους συμβολισμούς που διαθέτει το κάθε έργο τέχνης, τους οποίους ήθελε να περάσει υποσυνείδητα ο δημιουργός του. Η μεθοδολογική προσέγγιση αυτή, προσπαθεί να αναλύσει και να ερμηνεύσει το κάθε έργο τέχνης μέσα από τους συμβολισμούς αυτούς. Ο εκπαιδευτικός που τη χρησιμοποιεί εξετάζει τη ψυχοσύνθεση του κάθε καλλιτέχνη μέσα από τη βιογραφία του και έτσι ερμηνεύει και κατανοεί τα έργα του καλύτερα. Ο ίδιος ο Freud έγραψε ότι ο καλλιτέχνης μπορεί να δημιουργήσει ένα έργο τέχνης στο οποίο υποσυνείδητα να εκφράζει εμπειρίες ή και τραύματα της παιδικής του ηλικίας. Για να πραγματοποιηθεί η ψυχαναλυτική προσέγγιση στην εκπαίδευση της Ιστορίας της Τέχνης ο εκπαιδευτικός μπορεί να μιλήσει στους εκπαιδευόμενους μέσα από μια διάλεξη για όσα γνωρίζει για την ψυχοσύνθεση του υπό εξέταση καλλιτέχνη. Ακόμα, μπορούν οι εκπαιδευόμενοι να αναζητήσουν σχετικές πληροφορίες στο διαδίκτυο ή να διαβάσουν φιλολογικές πηγές.

Η **σημειολογική προσέγγιση** βασίζεται στο επικοινωνιακό στοιχείο της τέχνης. Σύμφωνα με αυτή τη μεθοδολογική προσέγγιση το έργο τέχνης στην ουσία δεν είναι τίποτε άλλο από έναν κώδικα σημείων που μεταφέρουν τα μηνύματα του καλλιτέχνη στον θεατή-δέκτη. Τα μηνύματα αυτά δεν είναι πάντα προφανή στον απληροφόρητο θεατή, αλλά μπορεί να τα λάβει με τη βοήθεια της εκπαίδευσης και της παράδοσης. Για να διδαχτούν οι εκπαιδευόμενοι Ιστορία της Τέχνης μέσω της σημειολογικής προσέγγισης πρέπει να πληροφορηθούν για τα μηνύματα των έργων τέχνης από το διαδίκτυο, από τις διαλέξεις του εκπαιδευτικού και από σχετικά βίντεο που αναλύουν τα μηνύματα που μεταφέρουν τα έργα τέχνης στους θεατές. Στη συνέχεια για να τα κατανοήσουν καλύτερα μπορούν να συζητήσουν μεταξύ τους αλλά και με τον εκπαιδευτικό τα μηνύματα αυτά.

Η *ειδολογική ή θεματική προσέγγιση* διαχωρίζει τα έργα τέχνης με βάση τη θεματολογία τους. Έτσι έχουμε διάφορες κατηγορίες έργων όπως πορτραίτο, νεκρή φύση, ηθογραφία και άλλα πολλά. Η διδασκαλία λοιπόν του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης που βασίζεται σε αυτή τη μεθοδολογική προσέγγιση εξετάζει τα έργα τέχνης με βάση αυτές τις κατηγορίες. Για να μπορέσουν οι εκπαιδευόμενοι να γνωρίζουν τις θεματολογίες των έργων τέχνης και πως αυτά διαχωρίζονται σε αυτές χρειάζεται να πληροφορηθούν σχετικά μέσω της διάλεξης του εκπαιδευτικού αλλά και από φιλολογικές πηγές και το διαδίκτυο.

Οι προσεγγίσεις αυτές μπορούν να εφαρμοστούν χωριστά για τις μορφές τέχνης που τους ταιριάζουν, αλλά και σε συνδυασμό που ίσως να είναι το σωστότερο. Η επιλογή της προσέγγισης πρέπει να γίνεται προσεκτικά με βάση το εκάστοτε εξεταζόμενο αντικείμενο (π.χ. εξέταση γυναικών καλλιτεχνιδων-φεμινιστική μεθοδολογική προσέγγιση). Οι εκπαιδευτικοί της Ιστορίας της Τέχνης επιλέγουν να διδάξουν την Ιστορία της Τέχνης είτε με βάση τα έργα τέχνης (οπότε μαθαίνουν λιγότερα για τους καλλιτέχνες και εστιάζουν περισσότερο στα ίδια τα έργα), συνεπώς κατά βάση ακολουθούν τη μορφολογική προσέγγιση, τη στιλιστική ανάλυση, τη σημειολογική προσέγγιση και την ειδολογική ή θεματική προσέγγιση, είτε διδάσκουν την Ιστορία της Τέχνης με βάση τους καλλιτέχνες (οπότε εστιάζουν περισσότερο στους καλλιτέχνες) με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο τη μαρξιστική προσέγγιση, τη βιογραφική προσέγγιση, την κοινωνιολογική προσέγγιση και τη ψυχαναλυτική προσέγγιση. Οι εκπαιδευτικοί της Ιστορίας της Τέχνης εκτός από τα παραπάνω μπορούν να επιλέξουν η διδασκαλία τους να έχει τη μορφή έρευνας, κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι ατομικά ή σε συνεργασία πρέπει να αναζητήσουν μόνοι τους πληροφορίες για τα έργα τέχνης και τους καλλιτέχνες (αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό, ανάγνωση φιλολογικών πηγών, μεταξύ τους συζήτηση κτλ.) και να θέσουν οι ίδιοι ερωτήματα για αυτά (π.χ. ποιοι παράγοντες ώθησαν τον καλλιτέχνη να δημιουργήσει το έργο τέχνης με το συγκεκριμένο στίλ; Ερώτηση που συνδυάζει τη στιλιστική ανάλυση με τη μαρξιστική, τη βιογραφική την κοινωνιολογική και τη ψυχαναλυτική προσέγγιση). Έτσι λοιπόν, ανάλογα με το αντικείμενο που εξετάζει το μάθημα κάθε φορά, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιεί την κατάλληλη προσέγγιση ή τις κατάλληλες προσεγγίσεις για να το διδάξει στους μαθητές του.

Ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης ανεξάρτητα με την προσέγγιση που θα επιλέξει κάθε φορά πρέπει να ενθαρρύνει και να καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους, ώστε αυτοί με τη σειρά τους να αυτενεργούν και να μαθαίνουν. Ακόμα, πρέπει να τονιστεί πως ο μαθητής δεν πρέπει να είναι μόνο παθητικός δέκτης πληροφοριών, αλλά να συμμετέχει ενεργά στο μάθημα. Γι' αυτό το λόγο, ιδιαίτερα σημαντική είναι η σύγκριση των έργων τέχνης την οποία υποστηρίζουν και οι ιστορικοί της Τέχνης *Wolfflin* και *Panofsky* και θα πρέπει να χρησιμοποιείται στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης, όπως και η εμβάθυνση σε ένα μόνο έργο. «Η

σύγκριση είναι μέθοδος και οδηγός στη μοναδικότητα των έργων» (Ιστορία της Τέχνης, Γ' τάξη ενιαίου Λυκείου, βιβλίο καθηγητή, Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, Αθήνα, σελ. 16). Η σύγκριση δύο ή και περισσότερων έργων τέχνης εξυπηρετεί στον προσδιορισμό των διαφορών των έργων αυτών (π.χ διαφορές στην κοινωνία που τα δημιούργησε: κοινωνιολογική προσέγγιση, διαφορές στο στιλ των έργων: στιλιστική ανάλυση κτλ.), καθώς και των ιδιαίτερων τους χαρακτηριστικών. Ακόμα, προκαλεί τους εκπαιδευόμενους να έχουν ενεργή συμμετοχή στο μάθημα και αυξάνει το ενδιαφέρον τους προς αυτό.

Για να ολοκληρωθεί η διδασκαλία της κάθε ενότητας του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης πρέπει να αξιολογείται η γνώση των εκπαιδευομένων. Η αξιολόγηση της γνώσης των εκπαιδευόμενων μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους. Μπορεί να επιτευχθεί είτε με την εκπόνηση ατομικών ή ομαδικών εργασιών επάνω σε όσα έχουν μάθει (συγγραφή κειμένου, χαρτογράφηση εννοιών, δημιουργία wiki κτλ.), είτε με την επίλυση ασκήσεων (σταυρόλεξα, ασκήσεις σωστού-λάθους, αντιστοίχισης, πολλαπλής επιλογής κτλ.).

2.2 Η τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης

Η εργασία αυτή προτείνει την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης, οι οποίες πιστεύεται πως θα βελτιώσουν τη διαδικασία της μάθησης και την ποιότητα της γνώσης που λαμβάνουν οι μαθητές. Με την αξιοποίηση της διαθέσιμης σύγχρονης τεχνολογίας η Ιστορία της Τέχνης θα αποκτήσει όπως θα δούμε παρακάτω περισσότερο ενδιαφέρον για τους εκπαιδευόμενους και θα τους καταστήσει πιο ενεργούς κατά τη διαδικασία της μάθησης, ενώ θα βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να παρέχει πιο ουσιαστική γνώση στους μαθητές του. Άλλωστε η χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας για το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης στο εξωτερικό έχει ήδη ξεκινήσει και μπορεί να μας αποδείξει τα παραπάνω.

Χάρη στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών η διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης μπορεί να γίνει είτε από κοντά στις κτιριακές εγκαταστάσεις του εκπαιδευτικού ιδρύματος όπου διδάσκεται το μάθημα, είτε από απόσταση (“distance learning”), δηλαδή οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι τους ή αλλού. Επιπλέον, η διδασκαλία του μαθήματος μπορεί να είναι «σύγχρονη» (το μάθημα δηλαδή να γίνεται σε ζωντανή σύνδεση και στον ίδιο χρόνο για όλους τους συμμετέχοντες) αλλά και «ασύγχρονη» (το μάθημα δηλαδή να γίνεται σε διαφορετικό χρόνο για κάθε έναν από τους συμμετέχοντες), ανάλογα με τις εκάστοτε διδακτικές ενότητες και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Ο συνδυασμός και των δύο αυτών μεθόδων βοηθά στη δημιουργία μιας πιο ολοκληρωμένης εκπαιδευτικής

προσέγγισης, όπου οι εκπαιδευόμενοι έχουν σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα να μάθουν με τους δικούς τους ρυθμούς (με τη βοήθεια της ασύγχρονης μεθόδου) αλλά και μπορούν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό αρκετά συχνά (με τη βοήθεια της σύγχρονης μεθόδου), ώστε να μην αισθάνονται αποξενωμένοι από την εκπαιδευτική κοινότητα και από την εκπαιδευτική διαδικασία.

Παρακάτω μπορούμε να δούμε πιο συγκεκριμένα τις νέες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά τον κόσμο για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης σε περιπτώσεις διδασκαλίας από απόσταση και μη, καθώς και περιπτώσεις σύγχρονης ή ασύγχρονης διδασκαλίας. Επίσης, παρατηρούνται τα οφέλη που επιφέρει η χρήση των νέων τεχνολογιών στην Ιστορία της Τέχνης σε σχέση με τα μαθησιακά αποτελέσματα.

2.2.1 Η χρήση διαδραστικών εργαλείων και οι εννοιολογικοί χάρτες

Στο τμήμα Τέχνης και Ιστορίας της Τέχνης του πανεπιστημίου Tufts το 1994 δημιουργήθηκε το ARTIFACT, ένα διαδραστικό web-based εργαλείο για διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης. Το εργαλείο αυτό δημιουργήθηκε προκειμένου να διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους του να έχουν πρόσβαση στο πλήθος εικόνων και περιεχόμενου που χρησιμοποιούνταν στη εκπαιδευτική διαδικασία αλλά δεν υπήρχαν εντός του σχολικού βιβλίου. Το ARTIFACT είναι ένα ευέλικτο εργαλείο που επέτρεψε στους εκπαιδευτικούς να προσαρμόσουν το μάθημα και το υλικό αυτού ανάλογα με τις εκάστοτε απαιτήσεις. Περιλαμβάνει μηχανή αναζήτησης, με τη βοήθεια της οποίας ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αναζητήσει όποτε επιθυμεί τις διαλέξεις του μαθήματος (και το περιεχόμενο τους σε εικόνες κτλ.) με βάση τον αριθμό τους, τον εξεταζόμενο καλλιτέχνη, την καλλιτεχνική περίοδο, το στυλ και το θέμα. Ακόμα, περιλαμβάνει ένα διαδραστικό μαθησιακό περιβάλλον, το οποίο μέσα από διάφορες διαδραστικές παιδαγωγικές ασκήσεις βοηθά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και στην αναζήτηση σύνδεσης μεταξύ της καλλιτεχνικής έκφρασης των πολιτισμών. Τέλος, το ARTIFACT σε μεγάλο βαθμό χρησιμοποιεί τους εννοιολογικούς χάρτες (*concept maps*). Οι εννοιολογικοί χάρτες είναι ένα εργαλείο που στηρίζεται στα διαγράμματα, με βάση τα οποία οικοδομείται να αναπαριστάται η γνώση⁷. Η τεχνολογία που χρησιμοποιεί το ARTIFACT για να δημιουργήσει εννοιολογικούς χάρτες ονομάζεται VUE (Virtual Understanding Environment). Το VUE στην ουσία είναι ένα εργαλείο που χρησιμοποιεί ποικίλες πηγές, είναι ελεύθερο για όλους και επιτρέπει στους χρήστες του να δημιουργήσουν εννοιολογικούς χάρτες είτε ατομικά είτε συνεργατικά.

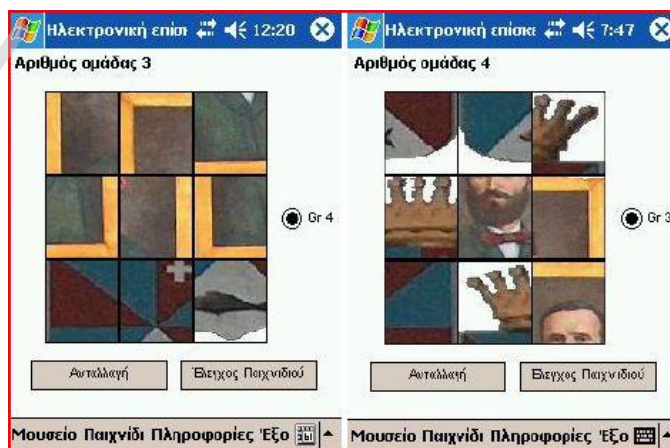
⁷ Η τεχνική των εννοιολογικών χαρτών στη διδακτική πρακτική αναπτύχθηκε την δεκαετία του 1970 από τον J. D. Novak και την ομάδα του, από του πανεπιστήμιο του Cornell.

Η χρήση του ARTIFACT και του VUE από τους φοιτητές της Ιστορίας της Τέχνης του πανεπιστημίου Tufts απέδειξε ότι η συνεργατική διαδικασία δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών αποτελεί σπουδαία μέθοδο διδασκαλίας και εκμάθησης της Ιστορίας της τέχνης. Οι εκπαιδευόμενοι μέσα από αυτή τη διαδικασία μπόρεσαν να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο και τις έννοιες του μαθήματος και ο κάθε ένας να μεταδώσει τη γνώση του στον άλλο, ενώ ταυτόχρονα η δραστηριότητα αυτή έκανε το μάθημα πιο ενδιαφέρον. Συνεπώς σε μια τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία για την Ιστορία της Τέχνης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να χρησιμοποιείται ένα εργαλείο όπως το ARTIFACT, καθώς και να γίνεται χρήση εννοιολογικών χαρτών.

2.2.2 Εκπαιδευτικές δραστηριότητες εντός των μουσείων με τη χρήση ηλεκτρονικών κινητών συσκευών χειρός

Μια επίσης πολύ σημαντική προσπάθεια ένταξης της τεχνολογίας στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης με γνώμονα τη συνεργατική μάθηση είναι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που ονομάζονται “Mystery in the museum” (μτφρ. Μυστήριο στο μουσείο)⁸. Στις δραστηριότητες αυτές μπορούν να συμμετέχουν μικρές ομάδες εκπαιδευόμενων χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικές κινητές συσκευές χειρός (π.χ. PDAs). Οι δραστηριότητες αυτές όπως αποδείχτηκε ύστερα από έρευνες είναι ιδιαίτερα ευχάριστες και ενδιαφέρουσες για τους μαθητές και ο σκοπός τους είναι να αυξήσουν την αλληλεπίδραση των τελευταίων με το μουσείο μέσα από ένα παιχνίδι μυστηρίου το οποίο διεγείρει τη φαντασία τους. Οι εκπαιδευόμενοι έτσι, συνεργαζόμενοι θα αλληλεπιδράσουν, θα ανταλλάξουν τις γνώσεις τους και θα μάθουν περισσότερα για την Τέχνη.

Για να παίξουν το παιχνίδι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να χωριστούν σε μικρές ομάδες και έπειτα η κάθε μια από αυτές μέσω της κινητής συσκευής θα λάβει ορισμένες πληροφορίες για να λύσουν το μυστήριο. Προκειμένου να γίνει όμως αυτό πρέπει πρώτα οι ομάδες να συζητήσουν μεταξύ τους, καθώς η κάθε ομάδα έχει λάβει διαφορετικές πληροφορίες. Φυσικά πριν από την επίσκεψη των εκπαιδευόμενων στο μουσείο, ο εκπαιδευτικός θα τους έχει προετοιμάσει από το σχολείο σχετικά με τα έργα τέχνης με τα οποία πρόκειται να ασχοληθούν στο μουσείο, ώστε

Εικόνα 2: Παράδειγμα του Image Game

⁸ Cabrera J. S., Frutos H. M., Stoica A. G., Avouris N., Dimitriadis Y., Fiotakis G., Demeti Liveri K., *Mystery in the museum: Collaborative Learning Activities using Handheld Devices*

οι πληροφορίες που θα λάβουν να είναι σχετικές με όσα έχουν ήδη διδαχτεί. Οι δραστηριότητες αφορούν δυο γρίφους/μυστήρια-παιχνίδια, το Text Game (παιχνίδι κειμένου), το οποίο αφορά χειρόγραφα σπουδαίων κειμένων που σώζονται στο μουσείο και το Image Game (παιχνίδι εικόνας), το οποίο αφορά έργα τέχνης. Ο σκοπός του Text Game είναι να συνδυάσουν οι εκπαιδευόμενοι σωστά αποσπάσματα ενός κειμένου (π.χ. ποιήματος). Για να γίνει αυτό η κάθε ομάδα λαμβάνει στη συσκευή της διαφορετικές στροφές του ποιήματος και έπειτα πρέπει να ψάξει στο χώρο του μουσείου να βρει το χειρόγραφο στο οποίο αναγράφεται το ποίημα, αφού όμως πρώτα συνεργαστούν οι ομάδες για να βάλουν σε σειρά τις στροφές ώστε να έχουν συνολική εικόνα του ποιήματος. Ο σκοπός του Image Game είναι η επίλυση ενός γρίφου από κάθε εκπαιδευόμενο. Το ζητούμενο είναι να βρουν ένα συγκεκριμένο έργο τέχνης, αποσπάσματα του οποίου πρόκειται να λάβουν όλοι στις συσκευές τους. Επιπλέον, ο κάθε ένας μαζί με τα αποσπάσματα του έργου τέχνης που ψάχνουν θα λάβει στη συσκευή και του ορισμένα αποσπάσματα εικόνων που ανήκουν σε διαφορετικά έργα τέχνης, που θα λειτουργούν παραπλανητικά. Για να βρουν το έργο στο μουσείο πρέπει πρώτα να ανταλλάξουν τα αποσπάσματα μεταξύ τους ώστε να συγκεντρώσουν όλα, να ξεχωρίσουν εκείνα που ανήκουν σε άλλα έργα και να ανακαλύψουν την εικόνα του έργου τέχνης που αναζητούν.

2.2.3 Η αξιοποίηση των ψηφιακών βιβλιοθηκών και μουσείων

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες και τα ψηφιακά μουσεία είναι επίσης ιδιαίτερα χρήσιμα για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης που αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες. Παρακάτω θα αναφερθούν παραδειγματικά μια ψηφιακή βιβλιοθήκη και ένα ψηφιακό μουσείο που χρησιμοποιούνται στο εξωτερικό για την Ιστορία της Τέχνης και οι δυνατότητες των εργαλείων αυτών.

Μια ψηφιακή βιβλιοθήκη που χρησιμοποιήθηκε από αρκετά σχολεία και πανεπιστήμια του εξωτερικού στο μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης είναι η AMICO (Art Museum Image Consortium)⁹. Η AMICO λειτούργησε από το 1997 έως το 2005 ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός ιδρυμάτων με συλλογές τέχνης, τα οποία μέσω της συνεργασίας τους προσπάθησαν να προάγουν τη χρήση των μουσειακών πολυμέσων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Το 2005 τα μέλη της AMICO αποφάσισαν να διακόψουν τη συνεργασία τους, παρόλα αυτά η επιτυχημένη πολυετής προσπάθεια τους αποτέλεσε ένα σημαντικό προηγούμενο στο χώρο της Ιστορίας της Τέχνης που αξίζει να βρει συνεχιστές και θιασώτες.

Στη ψηφιακή βιβλιοθήκη AMICO συμμετείχαν ως μέλη αρκετά μουσεία της Αμερικής, του Καναδά και της Αγγλίας παρέχοντας ψηφιακές εικόνες των εκθεμάτων τους. Οι εκπαιδευτές χρησιμοποιούσαν τη ψηφιακή βιβλιοθήκη για να συνοδεύσουν τις διαλέξεις τους με στοιχεία και εικόνες που βρίσκονται εκεί. Ακόμα, οι εκπαιδευόμενοι

---

⁹<http://www.amico.org/>

μπορούσαν να αναζητήσουν εκεί άφθονα έργα τέχνης προερχόμενα από διάφορες περιόδους και πολιτισμούς, να τα παρατηρήσουν, να τα συγκρίνουν, να τα αντιπαραβάλλουν και να εκπονήσουν εργασίες με βάση αυτά.

Ένα ενδιαφέρον και πλούσιο ψηφιακό μουσείο για την ευρωπαϊκή ζωγραφική και γλυπτική της Γοτθικής περιόδου, της Αναγέννησης, του Μπαρόκ, του Νεοκλασικισμού, του Ρομαντισμού και του Ρεαλισμού είναι το Web Gallery Of Art¹⁰. Σε αυτό το ψηφιακό μουσείο μπορεί κανείς να βρει σε ψηφιακή μορφή τις εικόνες των έργων τέχνης των σπουδαιότερων ευρωπαϊών καλλιτεχνών των προαναφερθέντων περιόδων της τέχνης, καθώς και τα βιογραφικά τους στοιχεία. Ακόμα, μπορεί κανείς για να εμπλουτίσει την εμπειρία της πλοήγησης του στο ψηφιακό μουσείο να επιλέξει να ακούει παράλληλα ορισμένα από τα κομμάτια κλασικής μουσικής που του παρέχει το μουσείο. Επιπλέον το Web Gallery Of Art προσφέρει ξεναγήσεις (guided tours) σε διάφορες ενότητες της τέχνης, παρέχει γλωσσάρι (glossary) που επεξηγεί τις άγνωστες λέξεις που μπορεί κανείς να συναντήσει (π.χ. στους τίτλους των έργων τέχνης) και ακόμα δίνει τη δυνατότητα να στείλει κανείς σε κάρτα (postcard) όποιο έργο τέχνης επιθυμεί.

2.2.4 Η αξιοποίηση των μηχανών αναζήτησης

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί ότι στα μαθήματα της Ιστορίας της Τέχνης που γίνονται σε αρκετές χώρες του εξωτερικού οι εκπαιδευόμενοι αξιοποιούν τις διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης. Η πιο διάσημη μηχανή αναζήτησης είναι αυτή της Google (για την Ελλάδα www.google.gr). Οι μηχανές αναζήτησης προσφέρουν έναν απλό, εύκολο και γρήγορο τρόπο να αναζητήσει κανείς πληροφορίες στο διαδίκτυο. Πληκτρολογώντας στο πεδίο αναζήτησης τις λέξεις-κλειδιά αυτού που κάθε φορά κανείς ψάχνει, η μηχανή αναζήτησης θα του δώσει ως αποτέλεσμα ό,τι υπάρχει διαθέσιμο στον παγκόσμιο ιστό (ιστοσελίδες, κείμενα, εικόνες κτλ.) σχετικό με αυτό που αναζητά.

Πραγματοποιώντας λοιπόν αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό στα πλαίσια του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης μπορούν οι εκπαιδευόμενοι να έχουν πρόσβαση σε άπειρο υλικό για τους καλλιτέχνες και τα έργα αυτών, με αποτέλεσμα η γνώση που θα λαμβάνουν να είναι πιο σφαιρική και πιο πλήρης από αυτή που θα μπορούσε να τους προσφέρει ένα μόνο σχολικό βοήθημα.

---

¹⁰ <http://www.wga.hu/index.html>

2.2.5 Η αξιοποίηση διαδικτυακού υλικού διαθέσιμο μέσω των μαθησιακών πλατφόρμων

Για τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας στην εκπαίδευση γενικότερα αλλά και στην Ιστορία της Τέχνης συμβάλλει η Becta (British Educational Communications and Technology Agency)¹¹, μια κυβερνητική υπηρεσία της Μεγάλης Βρετανίας που μέσα από τη συνεργασία της με διάφορους φορείς συμβάλει στη αξιοποίηση της τεχνολογίας ώστε να γίνεται η μάθηση περισσότερο ενδιαφέρουσα, επιτυχημένη και αποδοτική. Από τη μια πλευρά είναι σε άμεση επικοινωνία με κυβερνητικούς παράγοντες που ασχολούνται με θέματα εκπαίδευσης, παρέχοντας ιδέες, συμβουλές και μια ευρύτερη στρατηγική κατεύθυνσης του εκπαιδευτικού συστήματος, και από την άλλη έρχεται σε επαφή με τους εκπαιδευτικούς φορείς, ώστε να διασφαλίσει τη χρήση των σωστών τεχνολογικών εργαλείων, δίνοντας σαφείς οδηγίες και παρέχοντας με τον τρόπο αυτό το βέλτιστο περιβάλλον για την πρακτική άσκηση των μαθητών. Συγκεκριμένα για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης μπορεί να χρησιμοποιηθεί αρκετό διαδικτυακό υλικό που παρέχει η Becta και είναι εύκολα προσβάσιμο μέσα από τις ηλεκτρονικές μαθησιακές πλατφόρμες¹².

Παραδειγματικά αναφέρεται ότι σε σχολεία στην Αγγλία για την ενότητα που αφορά τη γλυπτική τέχνη, αφού οι εκπαιδευόμενοι μελετήσουν τα γλυπτά (πότε έγιναν, τι παριστάνουν, από τι υλικό έχουν φτιαχτεί κτλ.) έπειτα καλούνται να δημιουργήσουν οι ίδιοι ένα δικό τους γλυπτό. Για να επιτύχουν αυτό μπορούν να πάρουν πληροφορίες και οδηγίες από το δικτυακό χώρο <http://www.accessart.org.uk/> που τους προτείνεται από την ηλεκτρονική μαθησιακή πλατφόρμα.

Ακόμα, για την ενότητα που αφορά την τέχνη του μωσαϊκού, οι εκπαιδευτικοί στην Αγγλία παρουσιάζουν στους εκπαιδευόμενους ψηφιακές και τρισδιάστατες εικόνες μωσαϊκών και συζητούν πως αυτά δημιουργήθηκαν. Το μάθημα εμπλουτίζεται όταν οι εκπαιδευόμενοι επισκέπτονται την ιστοσελίδα <http://www.mosaicmarble.com/?gclid=COaQsJGshZOCFcgSzAodOglgaQ>, η οποία εξειδικεύεται στα μωσαϊκά και μέσα από αυτή μπορούν να αντλήσουν άφθονες πληροφορίες και σχετικό υλικό.

Για το μάθημα της ιστορίας της τέχνης είναι σημαντικό να μάθουν οι εκπαιδευόμενοι να ξεχωρίζουν τα διάφορα είδη τέχνης που έχει παράγει ο κάθε πολιτισμός, να αναγνωρίζουν τις διαφορές μεταξύ τους και να κατανοούν την τέχνη στα πλαίσια του πολιτισμού που τη γέννησε. Για το λόγο αυτό στην Αγγλία χρησιμοποιούν ως βοηθητικό υλικό για το μάθημα, τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο

¹¹ <http://about.becta.org.uk/display.cfm?page=1616>

¹² Becta ICT Advice, Using web-based resources in Primary Art and Design : <http://foi.becta.org.uk/display.cfm?resID=35838>

διαδικτυακό χώρο <http://www.artsmia.org/world-myths/>. Εκεί μπορεί κανείς να βρει πληροφορίες και εικόνες σχετικές με την τέχνη που έχει παράγει ο κάθε πολιτισμός.

2.2.6 On-line μαθήματα για την Ιστορία της Τέχνης

Στο πανεπιστήμιο του Βορείου Τέξας (University of North Texas) διεξάγονται δυο διαδικτυακά μαθήματα Ιστορίας της Τέχνης υποστηριζόμενα και χρηματοδοτούμενα από την πολιτεία του Τέξας. Τα μαθήματα αυτά είναι το ART1300: Art Appreciation και το ART2350: Art History Survey I και η υπεύθυνη για αυτά είναι η καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης Kelly Donahue Wallace¹³.

Το πρώτο μάθημα ουσιαστικά είναι μια σφαιρική εισαγωγή στις εικαστικές τέχνες και επιδιώκει να εξηγήσει στους εκπαιδευόμενους πως οι άνθρωποι μέσω της τέχνης μπόρεσαν να κατανοήσουν τον κόσμο και να ενταχθούν σε αυτόν. Σε αυτό το μάθημα μεταφέρεται η πρόσωπο-με πρόσωπο διάλεξη διαδικτυακά. Στο ART1300: Art Appreciation περιλαμβάνονται οι εικόνες που θα παρουσίαζε ο εκπαιδευτικός στην τάξη εάν το μάθημα δεν ήταν εξ' αποστάσεως, καθώς και κείμενα που συνοδεύουν και επεξηγούν τις εικόνες αυτές. Επιπλέον, περιλαμβάνει ορισμένα βίντεο σχετικά με το αντικείμενο του μαθήματος, ώστε να παρουσιάζονται ταυτόχρονα εικόνες και κείμενα.

Ακόμα, η καθηγήτρια για το διαδικτυακό αυτό μάθημα δημιούργησε διαδραστικά μαθησιακά αντικείμενα¹⁴ με τη βοήθεια του προγράμματος Macromedia Flash. Χάρη σε αυτά, οι εκπαιδευόμενοι εκπονούν διάφορες ασκήσεις, όπως να δημιουργούν εικονικές αναπαραστάσεις των έργων τέχνης ακολουθώντας μια σειρά αποφάσεων-ενεργειών. (Για παράδειγμα, σε άσκηση όπου πρέπει να δημιουργήσουν ένα γλυπτό οι εκπαιδευόμενοι επιλέγουν μεταξύ υλικού, κλίμακας, χρώματος και τοποθεσίας, ώστε να δημιουργήσουν τη δική τους εικονική αναπαράσταση γλυπτού.) Στο τέλος κάθε ενότητας του μαθήματος οι εκπαιδευόμενοι αξιολογούνται απαντώντας σε μια σειρά ερωτήσεων σχετικών με όσα διδάχτηκαν και εκπονώντας μια εργασία. Το διαδικτυακό μάθημα ART1300: Art Appreciation λοιπόν, μεταφέρει στον ψηφιακό κόσμο την

---

¹³ Πληροφορίες για την K. Donahue-Wallace μέσω του πανεπιστημίου του Β. Τέξας:
<http://web3.unt.edu/news/experts/expert.cfm?eid=388>

¹⁴ «Τα μαθησιακά αντικείμενα είναι ψηφιακές πηγές υλικού, σε μορφή δομικών στοιχείων, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να υποστηρίξουν την μάθηση. Συμπεριλαμβάνουν (χωρίς να περιορίζονται σε): προσομοιώσεις, κινούμενα σχέδια, διδασκαλίες, κείμενα, διαδικτυακούς τόπους, βιβλιογραφίες, αρχεία ήχου, φωτογραφίες, κουίζ, διαγράμματα, παρουσιάσεις, γράφους, χάρτες, και αξιολογήσεις. Διαφέρουν σε μέγεθος, στόχο και επίπεδο δομικότητας από ένα μικρό στοιχείο περιεχομένου μέχρι μια σειρά από στοιχεία περιεχομένου που συνδυάζονται για να προσφέρουν μια σύνθετη εκπαιδευτική εμπειρία.»
National Learning Infrastructure Initiative (NLII) – Learning Objects Working Group

παραδοσιακή διάλεξη σε συνδυασμό με δημιουργικές εργασίες κάνοντας έτσι το μάθημα πιο ενδιαφέρον και ελκυστικό για τους εκπαιδευόμενους.

Σύμφωνα με την Kelly Donahue Wallace περισσότεροι από 500 εκπαιδευόμενοι δηλώνουν συμμετοχή σε αυτό κάθε εξάμηνο, οι βαθμοί των εκπαιδευόμενων κινούνται στα ίδια πλαίσια με αυτούς που έπαιρναν και στην πρόσωπο-με-πρόσωπο διδασκαλία στο αμφιθέατρο με αποτέλεσμα το πανεπιστήμιο να θεωρεί πως το διαδικτυακό μάθημα επιτυγχάνει τους εκπαιδευτικούς του στόχους και να συνεχίζει να το παρέχει στους φοιτητές του.

Το δεύτερο μάθημα, δηλαδή το ART2350: Art History Survey I είναι μια επισκόπηση της τέχνης και της αρχιτεκτονικής από την προϊστορία έως το 1400 μ.Χ. Σε αυτό ακολουθείται το μοντέλο του Problem-Based Learning (PBL)¹⁵, δηλαδή μάθηση που βασίζεται σε προβλήματα. Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να δουλεύουν συνεργατικά και να είναι δημιουργικοί προκειμένου να επιλύσουν προβλήματα αντίστοιχα με αυτά που μπορεί να αντιμετωπίζουν στον πραγματικό κόσμο, με αποτέλεσμα ο ένας να μεταδίδει τη γνώση στον άλλο όπως γίνεται στα πλαίσια της τάξης στην πρόσωπο-με-πρόσωπο διδασκαλία. Για παράδειγμα, τους ζητείται να βοηθήσουν έναν καθηγητή να επιλύσει το μυστήριο μιας δολοφονίας που έγινε πριν από 700 χρόνια. Συγκεκριμένα, πρέπει να διαλευκάνουν ποιος δολοφόνησε έναν προσκυνητή στο δρόμο Santiago de Compostela. Για να επιλύσουν το μυστήριο εργάζονται επάνω σε ένα διαδραστικό διάγραμμα της σκηνης του εγκλήματος και έχουν στη διάθεση τους τις καταθέσεις των μαρτύρων και των υπόπτων. Οι καταθέσεις αυτές περιλαμβάνουν περιγραφές έργων τέχνης και αρχιτεκτονικής, μαζί με περιγραφές υλικών, μορφών και εικονογραφίας Ρομανικών και Γοτθικών αντικειμένων και μνημείων. Αυτά τα έργα τέχνης που περιγράφονται παρουσιάζονται και σε ψηφιακές εικόνες. Οι εκπαιδευόμενοι ενημερώνονται ότι ο δολοφόνος είναι εκείνος που στην κατάθεση του έχει υποπέσει σε σφάλματα. Για να επιλύσουν το μυστήριο συζητούν μεταξύ τους στο forum επιχειρηματολογώντας για το ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο δολοφόνος και προκαλούν ο ένας τον άλλο. Μέσα από αυτό το παιχνίδι διαλεύκανσης του εγκλήματος οι εκπαιδευόμενοι αναπτύσσουν την ικανότητα να παρατηρούν και να ερμηνεύουν τις εικόνες των έργων τέχνης και να συνδυάζουν τις γραπτές πληροφορίες με τις εικόνες. Όταν οι εκπαιδευόμενοι επιλύσουν το 70% του προβλήματος, ή και περισσότερο, τους παρέχεται μια περίληψη-υπενθύμιση του μαθήματος. Επιπρόσθετα, τους δίνεται πλήρης επεξήγηση του προβλήματος, αλλά και επιπλέον πληροφορίες και υλικό, όπως ιστοσελίδες μουσείων και βίντεο που παρουσιάζουν την ύλη της διδακτικής ενότητας με πολλούς διαφορετικούς τρόπους.

---

¹⁵ «Η μάθηση που βασίζεται σε προβλήματα δίνει έμφαση στην ενεργητική μαθητοκεντρική μάθηση όπου οι σπουδαστές προκαλούνται να εξετάσουν, ερευνήσουν, στοχαστούν, βρουν το νόημα και κατανοήσουν το περιεχόμενο του μαθήματος.»

Επιπλέον, κάθε διδασκαλία του μαθήματος ART2350: Art History Survey I περιλαμβάνει τη χρήση διαδραστικών μαθησιακών αντικειμένων για να ενισχύσουν τις σημαντικές πληροφορίες που τους δίνονται για την Ιστορία της Τέχνης. Τα μαθησιακά αντικείμενα είναι διαχωρισμένα σε κατηγορίες, δηλαδή κάποια αφορούν τις εικαστικές τέχνες, άλλα την αρχιτεκτονική και άλλα αφορούν γενικές πληροφορίες για την τέχνη. Οι εκπαιδευόμενοι εργάζονται πάνω στα μαθησιακά αντικείμενα πριν επιχειρήσουν να λύσουν τα προβλήματα/ερωτήματα που τους δίνονται, όπως αυτό που περιγράφεται πιο πάνω. Για να ενισχυθεί η μάθηση γίνεται ταυτόχρονη παρουσίαση κειμένων και εικόνων με τη βοήθεια των μαθησιακών αντικειμένων, τα οποία περιλαμβάνουν υλικό από το βιβλίο του μαθήματος.

Ακόμα, στην αρχή των μαθημάτων είναι υποχρεωτικό για τους εκπαιδευόμενους να συμμετέχουν στο forum και τους πίνακες συζήτησης και να δημοσιεύουν τις απόψεις και τις ιδέες τους, αργότερα αυτό δεν είναι υποχρεωτικό αλλά ενθαρρύνεται με επιπλέον βαθμούς από τους εκπαιδευτές. Με τον τρόπο αυτό επιβραβεύεται όποιος συζητά για τις ιδέες του πάνω στην Ιστορία της Τέχνης και επωφελείται όποιος δεν θέλει να συμμετέχει στη συζήτηση, παρά μόνο να την παρακολουθεί και να την διαβάσει, όπως θα επωφελείτο εάν βρισκόταν στο χώρο της τάξης στις συζητήσεις που γίνονται στην πρόσωπο-με-πρόσωπο διδασκαλία.

Οι εκπαιδευόμενοι σύμφωνα με την καθηγήτρια Kelly Donahue Wallace στο ART2350: Art History Survey I είναι περισσότερο δημιουργικοί και ενθουσιώδεις, όπως διαπιστώνεται μέσα από τις ηλεκτρονικής μορφής συζητήσεις τους και τις λύσεις που βρίσκουν στα προβλήματα που τους τίθενται.

2.2.7 Έρευνα για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης

Τα οφέλη και η χρησιμότητα της τεχνολογικά υποστηριζόμενης διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης αποδεικνύονται καλύτερα μέσα από την παρακάτω έρευνα-πείραμα που έλαβε χώρα μεταξύ του 1998 και του 2001 σε τέσσερα πανεπιστήμια της Αμερικής (ξεκινώντας από το Amherst της Μασαχουσέτης). Η έρευνα είχε ως θέμα την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογικών μέσων στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης. Δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στους παράγοντες που ώθησαν τους καθηγητές να αναζητήσουν νέους τρόπους προσέγγισης της μαθησιακής διαδικασίας και επιπλέον έγινε ανάλυση της διαδικασίας ανάπτυξης νέου υλικού που θα ενταχθεί στις διαλέξεις των μαθημάτων με σύγχρονα μέσα.

Η αρχή της έρευνας:

Η μέχρι τώρα εμπειρία των διδασκόντων της Ιστορίας της Τέχνης, τους οδήγησε στην επιθυμία να μετατρέψουν τις διαλέξεις τους σε πιο ενεργητική και αλληλεπιδραστική διαδικασία, επεκτείνοντας επιπλέον το αντικείμενο της έρευνας πέρα από τα όρια των Ηνωμένων Πολιτειών

και της Ευρώπης. Η αφορμή δόθηκε με την ιδέα της ενσωμάτωσης έργων τέχνης από ανατολίτικους πολιτισμούς (εκτός της ισλαμικής που ήδη υπήρχε). Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη βοήθεια διδασκόντων από άλλα πανεπιστήμια, οι οποίοι ετοίμασαν διαλέξεις/παρουσιάσεις ηλεκτρονικής μορφής, προσβάσιμες στους φοιτητές μέσω υπολογιστή. Με τον τρόπο αυτό, η οπτική διερεύνηση των έργων τέχνης και η συνολική μελέτη του κάθε έργου έγινε πιο ευχάριστη και αναμφισβήτητα πιο εύκολη και ξεκάθαρη, χάρη στις ψηφιακές εικόνες υψηλής ανάλυσης, αλλά και στο συνδυασμό εικόνας και ήχου από τον καθηγητή που λειτούργησε ως προσωπικός καθοδηγητής.

Η αρχική ιδέα βρήκε θετική ανταπόκριση από τους φοιτητές και χαρακτηρίστηκε επιτυχής, με αποτέλεσμα το υπουργείο παιδείας της Αμερικής να χρηματοδοτήσει την προσπάθεια. Ως αποτέλεσμα αυτού, οι καθηγητές ανέπτυξαν μια σειρά από περιπτωσιολογίες/μαθήματα ηλεκτρονικής μορφής στην δυτική και στην ανατολική τέχνη, και δημιούργησαν ένα cd-rom.

Οι πρώτες δοκιμές:

Αρχικός σκοπός της έρευνας ήταν ο σχεδιασμός οκτώ πολυμεσικών ενοτήτων, οι οποίες θα δοκιμάζονταν σε πρώτο στάδιο από τους φοιτητές του πανεπιστημίου του Amherst και εν συνεχεία θα διαδίδονταν σε ορισμένα ακόμη πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Τα πρώτα λοιπόν δύο χρόνια των δοκιμών έγιναν αποκλειστικά στο πανεπιστήμιο του Amherst, όπου οι προκλήσεις ήταν αρκετές με δεδομένο ότι μέχρι τότε λίγες φορές είχε χρησιμοποιηθεί πολυμεσικό υλικό στις διαλέξεις των μαθημάτων. Αναλυτικότερα, έπρεπε να γίνει λεπτομερής οργάνωση του εγχειρήματος και φυσικά έπρεπε να αντιμετωπιστεί και το θέμα των υποδομών (π.χ. η πρόσβαση των φοιτητών στα εργαστήρια υπολογιστών). Επιπρόσθετα, έπρεπε να αντιμετωπιστεί το ζήτημα του υψηλού κόστους απόκτησης δικαιωμάτων χρήσης των ψηφιακών εικόνων και τέλος, η πρόκληση της ενσωμάτωσης νέου υλικού και νέας φιλοσοφίας στην ήδη υπάρχουσα παιδαγωγική διαδικασία.

Με βάση τον αρχικό σχεδιασμό, οι φοιτητές έρχονταν αντιμέτωποι με ένα περιβάλλον όπου μπορούσαν να δουν από πολύ κοντά και με μεγάλη λεπτομέρεια τα έργα, σε συνδυασμό πάντοτε με την ηχητική αφήγηση/καθοδήγηση του καθηγητή. Σαφώς, η θεματολογία ήταν επιλεγμένη με τρόπο ώστε να ακολουθεί πιστά την προβλεπόμενη διδακτέα ύλη των μαθημάτων. Από παιδαγωγική σκοπιά, στόχος ήταν να μάθουν οι φοιτητές πώς να κοιτούν ένα έργο και τι ακριβώς σε αυτό. Ωστόσο, η μαθησιακή διαδικασία παρέμεινε στη γνωστή μορφή της, όπου ο καθηγητής μεταδίδει πληροφορίες και οι φοιτητές λαμβάνουν. Οι φοιτητές μπορούσαν πάντοτε να ελέγξουν την ταχύτητα με την οποία γίνεται το μάθημα, αλλά η αλληλεπίδραση παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα.

Ανατροφοδότηση – Αντιδράσεις από τους φοιτητές και τους καθηγητές :

Μετά τις πρώτες δοκιμές οι φοιτητές φάνηκαν να εκτιμούν την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στη μαθησιακή διαδικασία, ωστόσο ανέφεραν ότι ήταν συνηθισμένοι σε μεγαλύτερο βαθμό αλληλεπίδρασης από μια εφαρμογή στον υπολογιστή. Έδειξαν επίσης κατανόηση στην αρχική και δοκιμαστική έκδοση/μορφή των ηλεκτρονικών προσθηκών. Από την πλευρά των διδασκόντων, ορισμένοι αρνήθηκαν κατηγορηματικά να ενσωματώσουν μια

ηλεκτρονική/τεχνολογική προσέγγιση στο υπάρχον μάθημά τους, ενώ άλλοι φάνηκαν πρόθυμοι να δοκιμάσουν τις νέες εφαρμογές χωρίς ωστόσο να τις ενσωματώσουν στη διδακτέα ύλη τους.

Η ομάδα ανάπτυξης τους προγράμματος επικεντρώθηκε στην έγκαιρη ολοκλήρωση του λογισμικού εντός των αυστηρών χρονικών πλαισίων που είχαν τεθεί και συνεπώς σε ορισμένες περιπτώσεις παρέκλιναν των μαθησιακών στόχων του εγχειρήματος. Το συμβούλιο του πανεπιστημίου που γινόταν μια φορά το χρόνο είχε την τάση να γίνεται υπερβολικά επικριτικό απέναντι σε μικρές λεπτομέρειες της κάθε εφαρμογής και γενικά οι αρχικές προσπάθειες αποτίμησης του αποτελέσματος δεν ήταν παραγωγικές, διότι δεν είχαν τεθεί σαφείς παιδαγωγικοί στόχοι από την αρχή.

Οι επόμενες δοκιμές-τα αποτελέσματα αυτών:

Στον τρίτο χρόνο έφτασε η ώρα να δοκιμαστεί το πείραμα και σε άλλα πανεπιστήμια. Δύο από τα τρία που είχαν επιλεγεί δέχτηκαν. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι πλέον ήταν ξεκάθαρο (μετά και από εισηγήσεις ορισμένων αξιολογητών) πως έπρεπε να γίνει καλύτερη συλλογή πληροφοριών και αντιδράσεων από τους φοιτητές μέσω ερευνών και συνεντεύξεων.

Από τη συνολική έρευνα που έγινε και στα τρία πανεπιστήμια, οι φοιτητές στην πλειοψηφία τους ανέφεραν ότι η εφαρμογή αποτελούσε κυρίως μια παθητική διαδικασία/εμπειρία. Οι καθηγητές σημείωσαν ότι ο χρόνος που χρειαζόταν κάθε φοιτητής ποίκιλε σε μεγάλο βαθμό, δίνοντας ασαφή εικόνα τελικά για το τι και σε πόσο χρόνο αφομοιώνονταν η διδακτέα ύλη. Τέλος, υπήρχε και ένα διαδικαστικό πρόβλημα σχεδιασμού του προγράμματος στο εργαστήριο με τους υπολογιστές καθώς επίσης και πρόσβασης σε αυτό. Οι φοιτητές δεν ήταν πεπεισμένοι για το πώς όλη αυτή δραστηριότητα σχετιζόταν με το υπόλοιπο μάθημα και παρ' όλο που όλο και περισσότεροι καθηγητές αποδέχονταν σταδιακά το περιεχόμενο και το συνολικό εγχείρημα, η ομάδα παραγωγής εστίαζε την προσοχή της σε τεχνικά προβλήματα παρά στην παιδαγωγική χρήση, στους μαθησιακούς στόχους και φυσικά στην ευχρηστία του προγράμματος.

Λαμβάνοντας λοιπόν όλα τα παραπάνω αποτελέσματα της μέχρι τότε έρευνας, οι σχεδιαστές του προγράμματος τον τέταρτο χρόνο έκαναν χαρακτηριστικές αλλαγές εστιάζοντας περισσότερο στη δημιουργία ασκήσεων αλληλεπίδρασης παρά στον αφηγηματικό τρόπο εκμάθησης. Για το σωστότερο και πληρέστερο επανασχεδιασμό του πειράματος, επετεύχθη συνεργασία με προγραμματιστές του πανεπιστημιακού κέντρου υπολογιστών, οι οποίοι άλλαξαν το cd-rom με διαδικτυακές εφαρμογές χρησιμοποιώντας τη γλώσσα OWL. Με τον τρόπο αυτό υπήρξε άμεσα μεγαλύτερη διαδραστικότητα και σε συνδυασμό με τη χρήση flash μαθημάτων και άλλων ερωτημάτων πολλαπλών επιλογών η μαθησιακή διαδικασία αναβαθμίστηκε. Με δεδομένο πλέον ότι οι εφαρμογές ήταν διαδικτυακές, η πρόσβαση σε αυτές ήταν ελεύθερη και ανεξάρτητη οποιουδήποτε ωραρίου (πρόσβαση 24 ώρες το 24ωρο, 7 ημέρες την εβδομάδα) και επίσης, δεν υπήρχε περιορισμός στη χρήση συγκεκριμένης πλατφόρμας (pc ή mac).

Οι καθηγητές από την πλευρά τους δούλεψαν περισσότερο στο κομμάτι της ενσωμάτωσης των νέων εφαρμογών στο ήδη υπάρχον μάθημα και στη διδακτέα ύλη. Συγκέντρωσαν ορισμένα στοιχεία και δημιούργησαν μια νέα σειρά από ηλεκτρονικά μαθήματα τα οποία σε συνεργασία με τους προγραμματιστές/σχεδιαστές του προγράμματος ενσωματώθηκαν στην εφαρμογή. Τα μαθήματα αυτά ασχολούνταν με ένα μεγάλο εύρος θεμάτων, από την τελειοποίηση του λεξιλογίου ως την προσεκτική μελέτη και την ερμηνεία ενός

έργου τέχνης. Τέλος, οι φοιτητές μέσω του διαδικτυακού πλέον συστήματος ήταν υποχρεωμένοι να αναλαμβάνουν εργασίες και να τις παραδίδουν (κάνοντας έτσι χρήση του ενσωματωμένου συστήματος βαθμολόγησης), και φυσικά να ελέγχουν τα μαθήματά τους.

Αξιολόγηση:

Μετά τον ανασχεδιασμό, ακολούθησε η διαδικασία αξιολόγησης, η οποία ανακλά τη συνολική εμπειρία του μαθήματος και μπορεί να είναι δύο ειδών.

A. Αθροιστική/Συνοπτική, δηλαδή να *Παρουσιάζει την επίδραση/αποτέλεσμα που σχετίζεται με συγκεκριμένη αλλαγή ή παρέμβαση.*

B. Διαμορφωτική, δηλαδή να *Συλλέγει πληροφορίες για να παρακολουθεί την πρόοδο που γίνεται καθώς και απρόσμενες συνέπειες, με σκοπό τη λήψη διορθωτικών μέτρων.*

Από τη συνολική έρευνα που έγινε και τα στατιστικά στοιχεία που συλλέχθηκαν, πριν από τη χρήση του προγράμματος αλλά και μετά, εξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα για το βαθμό στον οποίο οι βελτιωτικές κινήσεις του πειράματος έγιναν αποδεκτές από τους φοιτητές και τους ικανοποίησαν. Πριν από την εφαρμογή, οι φοιτητές ρωτήθηκαν για τους παράγοντες και τα στοιχεία στα οποία θα βασιστούν ως επί το πλείστον για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του μαθήματος. Ιεραρχικά αναφέρθηκαν οι εξής παράγοντες:

1. Προφορική διάλεξη
2. Καθημερινές περιληπτικές σημειώσεις του της διαλέξεις από το διδάσκων
3. Συζήτηση
4. Βιβλίο μαθήματος
5. Γραπτά κείμενα σχετικά με το αντικείμενο (διατριβές κτλ.).

Όταν στη συνέχεια ωστόσο, παρακολούθησαν τις διαλέξεις και το μάθημα στο σύνολό του με τη νέα μορφή που απέκτησε (χρήση πολυμεσικών διαδικτυακών εφαρμογών), βοηθήθηκαν αρκετά στο να εστιάσουν στο ίδιο το έργο τέχνης, σε αυτό που βλέπουν και στην προσπάθεια ερμηνείας αυτού. Συνεπώς, όταν ξαναρωτήθηκαν μετά την ολοκλήρωση των διαλέξεων η ιεραρχία που έδωσαν αυτή τη φορά είχε ένα νέο στοιχείο πιο ψηλά από το «Βιβλίο μαθήματος» και τα «γραπτά κείμενα σχετικά με το αντικείμενο», και αυτό το στοιχείο ήταν η ίδια η καινοτομία της χρήσης των τεχνολογικών μέσων και του διαδικτύου.

Συνεπώς, η νέα ιεραρχική δομή είχε ως εξής:

1. Προφορική διάλεξη
2. Καθημερινές περιληπτικές σημειώσεις του της διαλέξεις από το διδάσκων
3. Συζήτηση
- 4. Πολυμεσική διαδικτυακή εφαρμογή**
5. Βιβλίο μαθήματος
6. Γραπτά κείμενα σχετικά με το αντικείμενο (διατριβές κτλ.).

Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους φοιτητές να κάνουν μια λίστα με τις ανησυχίες τους αναφορικά με το μάθημα. Είτε πριν από τη χρήση των νέων τεχνολογιών και της διαδικτυακού συστήματος, είτε μετά, όλοι είχαν σταθερά άγχος σχετικά με τα διαγωνίσματα. Αυτό συνέβη επειδή στις εξετάσεις τους ζητούνταν να κάνουν κριτική ανάλυση. Όχι απλά να καταγράψουν τα γεγονότα, αλλά να τα συνθέσουν και μέσα από αυτά να ερμηνεύσουν τα έργα τέχνης.

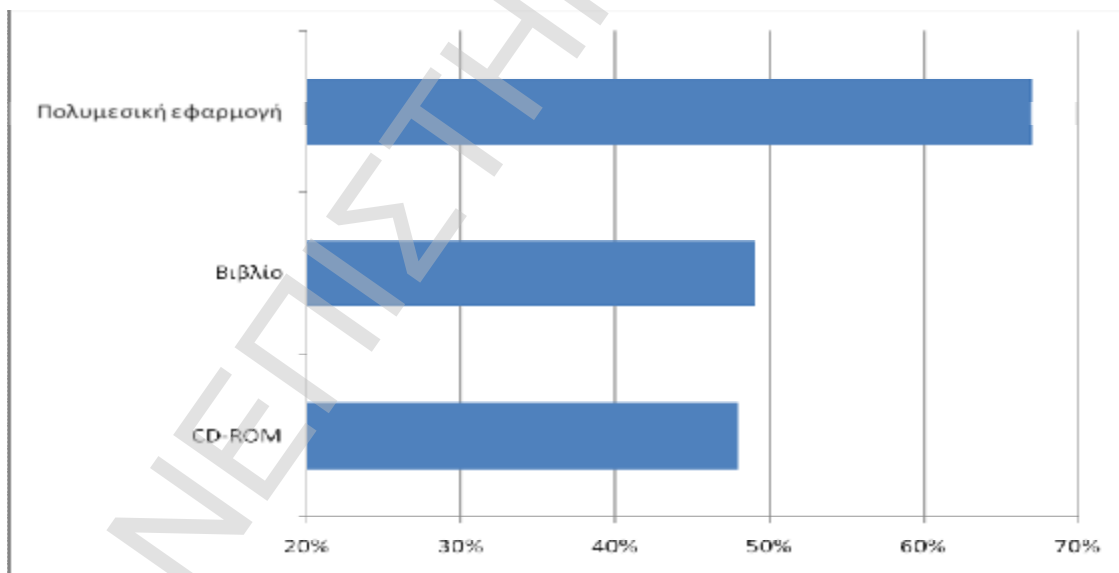
Αποτελέσματα:

Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν ότι οι εκπαιδευόμενοι μετά από το πέρας αυτής ήταν πιο θετικοί απέναντι στις διαδικτυακές πολυμεσικές εφαρμογές. Συγκεκριμένα το 90% των εκπαιδευόμενων χρησιμοποίησαν τις εφαρμογές αυτές και δούλεψαν κατά μέσο όρο τέσσερις (4) ώρες την εβδομάδα διαβάζοντας στο σπίτι, σε αντίθεση με τις δύο (2) ώρες ανά εβδομάδα που διάβαζαν την προηγούμενη χρονιά (όταν δεν χρησιμοποιούσαν τις διαδικτυακές πολυμεσικές εφαρμογές αλλά το CD-ROM και το βιβλίο) διατυπώνοντας παράλληλα παράπονα για αυτό.

Οι εκπαιδευόμενοι θεώρησαν εύχρηστες τις πολυμεσικές εφαρμογές και άξιες ώστε να επενδύσουν τον χρόνο τους σε αυτές. Τα τρία τέταρτα ($\frac{3}{4}$) των εκπαιδευόμενων θεώρησαν ότι η υλη που διδασκόταν μέσα από τις πολυμεσικές εφαρμογές ήταν πιο αποδοτική από εκείνη που διδασκόταν μέσα από τα κείμενα των βιβλίων. Ακόμα, παρατηρήθηκε ότι οι εκπαιδευόμενοι μάθαιναν περισσότερα από τη διαδικτυακή πολυμεσική εφαρμογή παρά από το CD-ROM.

Στις εξετάσεις του Φθινοπώρου του 2000 και 2001 τέθηκε μια ίδια-κοινή ερώτηση στους εκπαιδευόμενους και το ίδιο σύστημα βαθμολόγησης. Το αποτέλεσμα του μικρού αυτού πειράματος ήταν οι εκπαιδευόμενοι που έδωσαν εξετάσεις το 2001 να απαντήσουν σωστότερα από εκείνους που έδωσαν εξετάσεις το 2000, οι πρώτοι είπαν ότι αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επανασχεδιασμένες εφαρμογές αποτέλεσαν για εκείνους πιο αποδοτικά μαθησιακά εργαλεία απ' ό,τι το βιβλίο και το CD-ROM για τους εκπαιδευόμενους του 2000.

Στην παρακάτω εικόνα μπορούμε να δούμε τη γραφική αναπαράσταση που παρουσιάζει τον μέσο όρο της βαθμολογίας πενήντα (50) τυχαία επιλεγμένων γραπτών των εκπαιδευόμενων που εξετάστηκαν το 2000 και το 2001.

Εικόνα 3: Γράφημα με το μέσο όρο της βαθμολογίας των εκπαιδευόμενων σε σχέση με τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη διδασκαλία

Συνεπώς, η χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και δη στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης αποτελεί μια πραγματικότητα για το εξωτερικό που πρέπει να υιοθετηθεί και από τα ελληνικά σχολεία και πανεπιστήμια και τους Έλληνες καθηγητές της Ιστορίας της Τέχνης, καθώς όπως αποδεικνύεται και παραπάνω βελτιώνει τη μαθησιακή διαδικασία και την κάνει πιο ενδιαφέρουσα και αποδοτική. Δεν πρέπει να μείνουμε στη χρήση του βιβλίου και ενός CD-ROM για το μάθημα, αλλά να χρησιμοποιήσουμε και διαδικτυακές πολυμεσικές εφαρμογές. Η παρούσα εργασία επιδιώκει να υιοθετήσει τις τεχνολογίες που ήδη χρησιμοποιούνται σε άλλες χώρες και αναφέρθηκαν παραπάνω και όχι μόνο. Η υιοθέτηση των τεχνολογιών αυτών θα διευρύνει και θα ανανεώσει το μάθημα.

Αναλυτικότερα, προτείνεται το μάθημα αυτό να βασιστεί στη χρήση ψηφιακών εικόνων, ηλεκτρονικών υπολογιστών, καθώς και του διαδικτύου και το αμέτρητο πλήθος των δυνατοτήτων που αυτά προσφέρουν. Δεν είναι απαραίτητος μόνο ένας υπολογιστής που θα βοηθά στην προβολή ενός CD-ROM αλλά πολλοί υπολογιστές, ένας ανά ένα ή δύο μαθητές. Όλα τα σχολεία στη χώρα μας πλέον διαθέτουν αίθουσα πληροφορικής όπου οι μαθητές θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στο διαδίκτυο, καθώς επίσης και οι περισσότεροι μαθητές έχουν έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή με πρόσβαση στο διαδίκτυο στο σπίτι τους. Το μάθημα θα λαμβάνει λοιπόν χώρα στο περιβάλλον της σχολικής αίθουσας και στην αίθουσα υπολογιστών, αλλά και εκτός σχολείου στο σπίτι τους (όπου θα εκτελούν ορισμένες δραστηριότητες), καθώς και σε πινακοθήκες και μουσεία όπου θα πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές επισκέψεις, όπως συμβαίνει και σήμερα.

Από την αίθουσα πληροφορικής και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν βίντεο, να βλέπουν εικόνες έργων τέχνης, να επισκέπτονται ψηφιακά μουσεία, ψηφιακές βιβλιοθήκες, να διαβάζουν άρθρα και αναλύσεις έργων τέχνης. Ο παγκόσμιος ιστός θα χρησιμοποιείται ως εργαλείο στο οποίο θα μπορούν να βρουν όποια πληροφορία επιθυμούν. Επίσης, θα μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους και να ανταλλάσσουν πληροφορίες μέσω των διάφορων εφαρμογών που υπάρχουν διαθέσιμες στον παγκόσμιο ιστό, να εκπονούν συνεργατικές δραστηριότητες, ακόμα και να καταθέτουν τις εργασίες τους στον εκπαιδευτικό ηλεκτρονικά. Στο επόμενο κεφάλαιο μπορούμε να δούμε την ανάλυση μια ολόκληρης διδακτικής ενότητας της Ιστορίας της Τέχνης που κάνει χρήση των νέων τεχνολογιών που έχουν ήδη σε αυτό το κεφάλαιο αναφερθεί.

Ο αριθμός των συμμετεχόντων πρέπει να είναι 10 άτομα και άνω ώστε και να μπορέσουν να πραγματοποιηθούν οι διάφορες συνεργατικές και άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Οι εκπαιδευόμενοι θα διδάσκονται την κάθε ενότητα μέσα από τις διαλέξεις του εκπαιδευτικού στην τάξη και από το οπτικοακουστικό υλικό που θα τους διατίθεται ηλεκτρονικά, όπως και μέσα από τις διάφορες επισκέψεις που θα πραγματοποιήσουν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς σε μουσεία και πινακοθήκες. Ακόμα, θα εκπονούν διάφορες δραστηριότητες, οι οποίες θα τους βοηθούν να

εκπληρώσουν τους στόχους του μαθήματος. Οι δραστηριότητες αυτές θα έχουν την μορφή ασκήσεων προς επίλυση (αντιστοίχισης, σωστού-λάθους, πολλαπλής επιλογής), πλοήγησης σε ψηφιακά μουσεία, αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό (“web quest”), σύνταξης κειμένου και συζήτησης σχετικά με την τέχνη στο forum. Η αξιολόγηση τους θα γίνεται μέσα από τις συνεργατικές αλλά και ατομικές δραστηριότητες στις οποίες θα λαμβάνουν μέρος, καθώς και από τη συμμετοχή τους στο forum και τις συζητήσεις σχετικά με το μάθημα.

3. Προτεινόμενη εκπαιδευτική προσέγγιση για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης

3.1 Εκπαιδευτικός σχεδιασμός

3.1.1. Η ταξονομία του Bloom

Ο Benjamin Bloom (1913-1999), είναι ένας αμερικανός που ασχολήθηκε με την ψυχολογία στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, επιδίωξε να μελετήσει τη διαδικασία απόκτησης γνώσης και την ανάπτυξη των νοητικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων των μαθητευόμενων, δηλαδή να μελετήσει τη «γνωσιολογική μάθηση» (“cognitive learning”). Το αποτέλεσμα της μελέτης αυτής ήταν η δημιουργία μιας ταξονομίας, της λεγόμενης ταξονομίας του Bloom. Με βάση την ταξονομία του Bloom η γνώση έχει τέσσερις διαστάσεις και η γνωστική διαδικασία έξι διαστάσεις. Έτσι λοιπόν, οι μαθησιακοί στόχοι και οι διάφορες δραστηριότητες του μαθήματος πρέπει να κατηγοριοποιηθούν με βάση τις διαστάσεις αυτές.

Η κατηγοριοποίηση βοηθά και διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και όλων των ειδικοτήτων να διαμορφώσουν καλύτερα το μάθημα τους, όπως επίσης τους βοηθά να εκτιμήσουν καλύτερα στο τέλος του μαθήματος εάν οι εκπαιδευόμενοι έμαθαν ή όχι (αν δηλαδή οι στόχοι εκπληρώθηκαν και σε ποιο βαθμό). Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό να στηρίζεται επάνω στην ταξονομία του Bloom και η διδασκαλία του εν λόγω γνωστικού αντικείμενου, δηλαδή της Ιστορίας της Τέχνης. Με άλλα λόγια, ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός της τελευταίας να γίνει με βάση την πρώτη.

Οι διαστάσεις της γνώσης με βάση την ταξονομία είναι:

1. η αντικειμενική (*factual*)
2. η εννοιολογική (*conceptual*)
3. η διαδικαστική (*procedural*)
4. η μεταγνωστική (*metacognitive*)

Η *αντικειμενική* διάσταση αφορά κυρίως τη γνώση των κύριων στοιχείων και όρων του κάθε μαθησιακού αντικειμένου. Στην πραγματικότητα, είναι οι γενικές γνώσεις και πληροφορίες, τα βασικά στοιχεία και η ορολογία του εκάστοτε μαθήματος. Οι γνώσεις αυτές πρέπει να είναι κτήμα των εκπαιδευμένων, ώστε να αντιλαμβάνονται και να κατανοούν το μάθημα, αλλά και να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε αυτό. Με άλλα λόγια, οι γνώσεις αυτές θα αποτελέσουν την βάση επάνω στην οποία πρέπει να στηριχτεί η διδασκαλία του μαθήματος, απουσία της βάσης αυτής το μάθημα θα είναι ακατανόητο και άκαρπο για τους εκπαιδευόμενους.

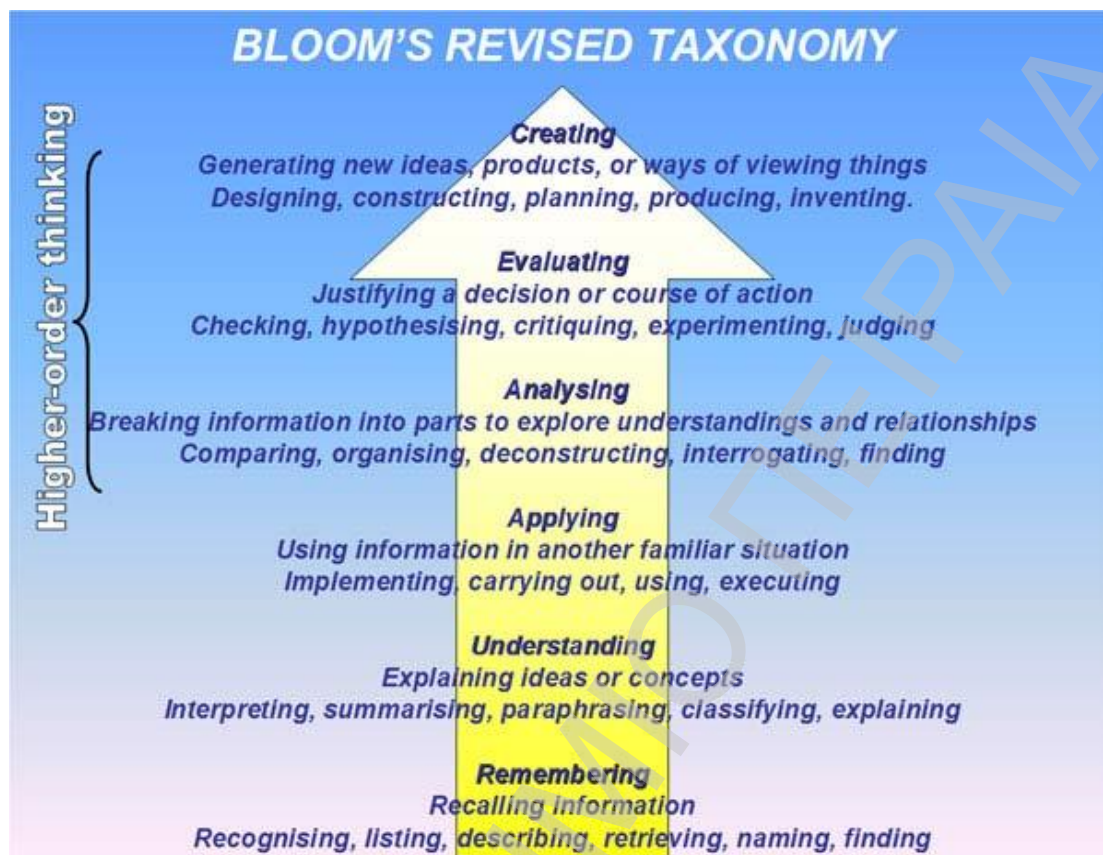
Η *ενοσιολογική* διάσταση σχετίζεται με πιο πολύπλοκες μορφές γνώσης. Η γνώση που έχει τη διάσταση αυτή είναι γνώση του αντικειμένου του μαθήματος εις βάθος. Πιο συγκεκριμένα, η *ενοσιολογική* διάσταση της γνώσης αφορά νόμους επιστημών, κατηγορίες, αρχές και θεωρίες, ο συνδυασμών των οποίων επιτρέπει στον εκπαιδευόμενο να κατανοεί την διδασκαλία του μαθήματος και να εμβαθύνει σε αυτό.

Η *διαδικαστική* διάσταση έχει να κάνει με διαδικασίες και δεξιότητες. Ουσιαστικά, η διάσταση αυτή της γνώσης περιλαμβάνει τη γνώση του πώς εκτελούνται συγκεκριμένες διαδικασίες και ενέργειες (δηλαδή γνώση του πώς κάνω κάτι) και μεθόδους εκτέλεσης. Ακόμα, περιλαμβάνει τη γνώση των κριτηρίων που καθορίζουν πότε πρέπει να εκτελεστούν οι διάφορες διαδικασίες και ενέργειες (δηλαδή γνώση του πότε κάνω κάτι). Η διαδικαστική διάσταση της γνώσης επίσης σχετίζεται με τεχνικές που αξιοποιούν τις δεξιότητες των εκπαιδευόμενων, με τρόπους αντιμετώπισης προβλημάτων και με μεθόδους αξιολόγησης.

Τέλος, η *μεταγνωστική* διάσταση υποδηλώνει την βαθιά γνώση του αντικειμένου του μαθήματος, η οποία αποτελεί κερκτημένο του εκπαιδευόμενου και την γνώση του αντικειμένου που εξετάζει η κάθε εργασία και δραστηριότητα. Επιπλέον, υποδηλώνει την αυτογνωσία. Ακόμα, η μεταγνώση σχετίζεται με την γνώση που έχει ο κάθε άνθρωπος για το πώς μαθαίνει πιο εύκολα, γρήγορα και αποδοτικά (τρόποι και διαδικασίες μάθησης). Η μεταγνωστική διάσταση της γνώσης έχει όμως να κάνει και με το γνωστικό επίπεδο του κάθε ανθρώπου. Δηλαδή, τη γνώση του κάθε ανθρώπου πόσων γνωρίζει και πόσων αγνοεί.

Οι διαστάσεις της γνωστικής διαδικασίας υποδηλώνονται με ρήματα τα οποία είναι:

1. *θυμάμαι (remembering)*
2. *κατανοώ (understanding)*
3. *εκτελώ (applying)*
4. *αναλύω (analyzing)*
5. *αξιολογώ (evaluating)*
6. *δημιουργώ (creating)*

Εικόνα 4: Οι διαστάσεις της γνωστικής διαδικασίας σύμφωνα με την ταξινόμηση του Bloom

Με το ρήμα *θυμάμαι* (*remembering*) εννοείται η διαδικασία ανάσυρσης μιας ήδη υπάρχουσας γνώσης από τη μακροπρόθεσμη μνήμη. Μέσα από την διαδικασία της θύμησης, οι εκπαιδευόμενοι ανακαλούν ήδη υπάρχουσες σε αυτούς γνώσεις που σχετίζονται με το περιεχόμενο του μαθήματος του διδάσκονται και τις συνδυάζουν με αυτό (π.χ. στο μάθημα της Ιστορίας θυμούνται ημερομηνίες σπουδαίων γεγονότων).

Ο όρος *κατανόω* (*understanding*) υποδηλώνει ότι ως εκπαιδευόμενος αντιλαμβάνομαι το νόημα των μηνυμάτων που εκπέμπονται κατά τη γνωστική διαδικασία και μέσα από τη γραπτή, προφορική και διαγραμματική διαδικασία. Με άλλα λόγια, αυτή η διάσταση της γνωστικής διαδικασίας περιλαμβάνει την κατανόηση του περιεχομένου του μαθήματος μέσα από τους διάφορους τρόπους διδασκαλίας του.

Με τη λέξη *εκτελώ* (*applying*) εννοείται η εκπόνηση μιας διαδικασίας. Η γνωστική διαδικασία της εκτέλεσης μιας πράξης συνήθως αφορά την εκπόνηση ασκήσεων και δραστηριοτήτων σχετικών με το περιεχόμενο του μαθήματος (π.χ. επίλυση ασκήσεων πολλαπλασιασμού στο μάθημα των Μαθηματικών).

Το ρήμα *αναλύω* (*analyzing*) υποδηλώνει το διαχωρισμό του γνωστικού υλικού σε συστατικά μέρη και το καθορισμό της σχέσης που έχουν αυτά τα συστατικά μεταξύ τους αλλά και με το σύνολο. Στην ουσία, αυτή η γνωστική διαδικασία είναι η προσπάθεια ερμηνείας και επεξήγησης τους περιεχομένου του μαθήματος.

Αξιολογώ (*evaluating*) σημαίνει κρίνω με βάση συγκεκριμένα κριτήρια και συγκεκριμένες αρχές. Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει και από τον εκπαιδευτικό αλλά και από τον εκπαιδευόμενο. Ο εκπαιδευτικός μέσα από τις δραστηριότητες και τη συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στο μάθημα μπορεί να αξιολογήσει τις γνώσεις του δεύτερου. Ο εκπαιδευόμενος μπορεί να κρίνει το περιεχόμενο του μαθήματος (π.χ. αξιολόγηση και σύγκριση των έργων τέχνης διαφόρων καλλιτεχνών στο μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης, με βάση τις γνώσεις τους και το αισθητικό τους κριτήριο).

Τέλος, *δημιουργώ* (*creating*) σημαίνει συγκεντρώνω τα στοιχεία που έμαθα για να κατανοήσω το περιεχόμενο του μαθήματος σαν σύνολο, καθώς και αξιοποιώ όσα έμαθα για να κατασκευάσω κάτι νέο με βάση αυτά. Η διαδικασία της δημιουργίας είναι η μετουσίωση της γνώσης που έχουν αποκτήσει οι εκπαιδευόμενοι μέσα από την διδασκαλία σε κάτι καινούριο και δικό τους.

Με βάση τις αρχές λοιπόν της ταξονομίας του Bloom, θα πρέπει να θεσπιστούν οι στόχοι της διδασκαλίας για την Ιστορία της Τέχνης. Οι στόχοι αυτοί θα εκπληρωθούν μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες που θα εκπονήσουν οι εκπαιδευόμενοι με την βοήθεια του εκπαιδευτικού.

3.1.2 Συνεργατική μάθηση

Η *Συνεργατική μάθηση*, είναι ιδιαίτερης σημασίας για τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, καθώς συνεργάζομαι, σημαίνει «εργάζομαι μαζί με κάποιον άλλο»¹⁶. Η συνεργατική μάθηση σημαίνει ότι τόσο οι καθηγητές όσο και οι μαθητές είναι ενεργοί συμμετοχοί στη μαθησιακή διαδικασία. Η γνώση δεν είναι κάτι που παραδίδεται στους μαθητές, παρά κάτι που προκύπτει από τον ενεργό διάλογο μεταξύ αυτών που προσπαθούν να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν έννοιες και τεχνικές. Συγκεκριμένα, ως *Συνεργατική μάθηση* (*collaborative learning*) ορίζεται οποιαδήποτε διαδικασία ομαδικής μάθησης στην οποία λαμβάνουν χώρα τουλάχιστον κάποιες από τις σημαντικές μαθησιακές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών.

Με την ευρύτερή της έννοια, η *Συνεργατική μάθηση* μπορεί να οριστεί ως η από κοινού εργασία πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα με τρόπο τέτοιο ώστε να προωθείται η ατομική μάθηση μέσω των συνεργατικών διεργασιών. Ακόμα, η συνεργατική μάθηση αποτελεί πηγή πολύτιμων αποτελεσμάτων που επιδιώκει να επιτύχει γενικά το σχολείο, όπως είναι η αυξημένη ικανότητα στην ομαδική εργασία, η αυτοπεποίθηση, η

¹⁶ Λεξικό Τριανταφυλλίδη online (<http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictonline/DictOnLineTri.htm>)

κοινωνικοποίηση και η επικοινωνία. Ειδικά δε για την Ιστορία της Τέχνης η συνεργατική μάθηση έχει ήδη δοκιμαστεί και επιφέρει σπουδαία αποτελέσματα όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω (π.χ. έρευνα πανεπιστήμιου Tufts, συνεργατικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες στα μουσεία ¹⁷) διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν πιο εύκολα το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο, ενώ συνεπήραν τους μαθητές και αύξησαν το ενδιαφέρον τους για το μάθημα. Στο μάθημα όμως της Ιστορίας της Τέχνης οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να συνεργαστούν για να γνωρίσουν τους καλλιτέχνες, τις περιόδους της τέχνης και φυσικά τα ίδια τα έργα τέχνης. Η φύση του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης άλλωστε ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευόμενων, διότι η ανάγνωση και η ερμηνεία ενός έργου τέχνης μπορεί να γίνει από πολλές οπτικές γωνίες και να οδηγήσει σε πολλές διαφορετικές απόψεις και προσεγγίσεις. Επομένως, οι εκπαιδευόμενοι μέσα από τη συνεργασία μπορούν να διευρύνουν τη σκέψη τους, να μοιραστούν τις γνώσεις και τις απόψεις τους σχετικά με το αντικείμενο του μαθήματος και γενικότερα να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω θεωρείται σκόπιμο αρκετές από τις δραστηριότητες που πρόκειται να περιλαμβάνει μια διδασκαλία Ιστορίας της Τέχνης να είναι συνεργατικές, καθώς η συνεργασία των μαθητών θα οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους στην επίτευξη των στόχων του μαθήματος αλλά και των γενικότερων στόχων της σχολικής εκπαίδευσης.

Οι σημαντικότερες στρατηγικές συνεργατικής μάθησης που θα χρησιμοποιηθούν και στην παρακάτω προτεινόμενη διδασκαλία Ιστορίας της Τέχνης είναι:

Jigsaw:

Η μαθησιακή στρατηγική του Jigsaw (συναρμολόγηση) έχει σχεδιαστεί προκειμένου να θέσει τους εκπαιδευόμενους σε πλήρη θετική αλληλεξάρτηση (positive interdependence). Μικρές ετερογενείς ομάδες εκπαιδευόμενων καλούνται να μελετήσουν

Εικόνα 5: Jigsaw

ένα πλήθος πληροφοριών, με σκοπό την επίλυση ενός κοινού προβλήματος. Κάθε συμμετέχων (ατομικά ή στα πλαίσια μιας αρχικής ομάδας) ασχολείται με ένα συγκεκριμένο υπο-πρόβλημα. Ο κάθε συμμετέχων (ή η αρχική ομάδα) ανήκει σε μια ευρύτερη ομάδα, η οποία καλείται «Ομάδα Jigsaw». Ορίζεται κάποιος αρχηγός της ομάδας από τον εκπαιδευτικό, του οποίου καθήκον είναι να οργανώνει την ομάδα, να αναθέτει εργασίες στους συμμετέχοντες, να επεμβαίνει και να επιλύει διαμάχες ή προβλήματα κοινωνικής φύσης ή συμπεριφοράς. Συμμετέχοντες από διαφορετικές «ομάδες Jigsaw», οι οποίοι μελετούν το ίδιο υπο-πρόβλημα, συνθέτουν «ειδικές ομάδες εργασίας» (expert groups), όπου σε αυτές μελετούν το αντικείμενό τους και γίνεται

¹⁷ Βλέπε ενότητα 2.2. Η τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης

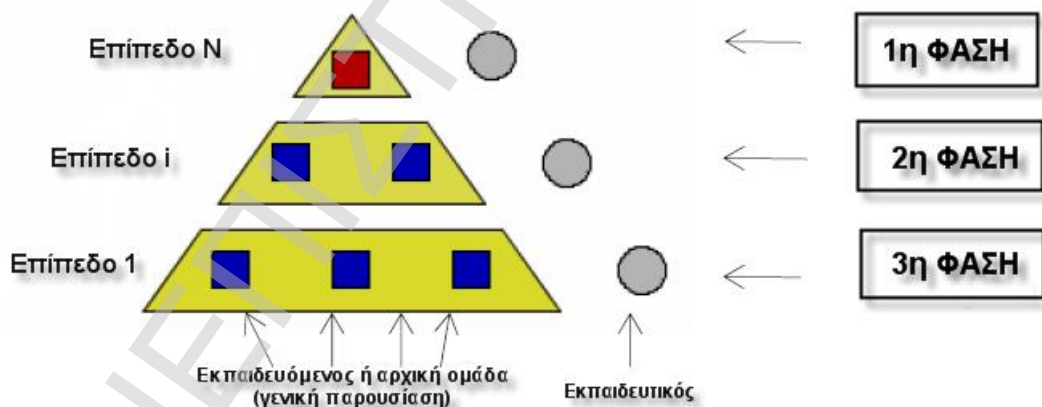
ανταλλαγή των πληροφοριών - ιδεών. Η εμπειρία που αποκτιέται σ' αυτές τις «ειδικές ομάδες» μεταφέρεται από τα μέλη τους στις αρχικές «ομάδες Jigsaw» με απώτερο σκοπό την επίλυση του αρχικού προβλήματος. Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευόμενοι είναι υπεύθυνοι όχι μόνο για τη δική τους μάθηση αλλά και για των άλλων. Στη συνέχεια όλα τα μέλη κάθε υποομάδας ενσωματώνουν τα αποτελέσματα μέσω συζητήσεων και συγκρίσεων στο πλαίσιο της τάξης.

Η μαθησιακή στρατηγική του Jigsaw δίνει τις παρακάτω δυνατότητες:

- Προώθηση θετικής αλληλεξάρτησης (positive interdependence).
- Ενίσχυση της συζήτησης για την οικοδόμηση της γνώσης των εκπαιδευομένων.
- Προώθηση ατομικής ευθύνης (individual accountability).
- Ανάπτυξη κοινωνικών -συνεργατικών δεξιοτήτων (cooperative social skills).
- Ενίσχυση πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδρασης (face to face interaction).
- Ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων. (Αυτό επιτυγχάνεται με το να παρέχεται στους εκπαιδευομένους η δυνατότητα να διδάξουν τον εαυτό τους και τους άλλους το αντικείμενο το οποίο έχουν εις βάθος κατανοήσει.)

Πυραμίδα (Pyramid):

Η μαθησιακή στρατηγική “Pyramid CLF” (πυραμίδα) έχει ως σκοπό είναι να βρεθεί η κοινά αποδεκτή λύση ενός προβλήματος μέσω της συνεργασίας όλων των εκπαιδευομένων. Με την εφαρμογή της στρατηγικής αυτής οι εκπαιδευόμενοι εργάζονται αρχικά μόνοι τους (1^η φάση) και καταλήγουν σε ένα επίπεδο γνώσης της προβληματικής κατάστασης. Με την συνεργασία σε μικρές ομάδες (2^η φάση)

Εικόνα 6: Pyramid

ανακαλύπτουν στοιχεία που οι ίδιοι δεν είχαν σκεφτεί, επαναπροσδιορίζουν τις απόψεις τους, παρατηρούν, συζητούν, κρίνουν, απορρίπτουν, συνθέτουν, δημιουργώντας συνεργατικά τη γνώση. Στη συνέχεια, καταλήγουν σε μια κοινά αποδεκτή λύση του προβλήματος που εξετάζουν και την καταθέτουν στην τάξη και τον εκπαιδευτικό. Ο διάλογος και η συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευομένων, αποτελούν τις βασικές τεχνικές

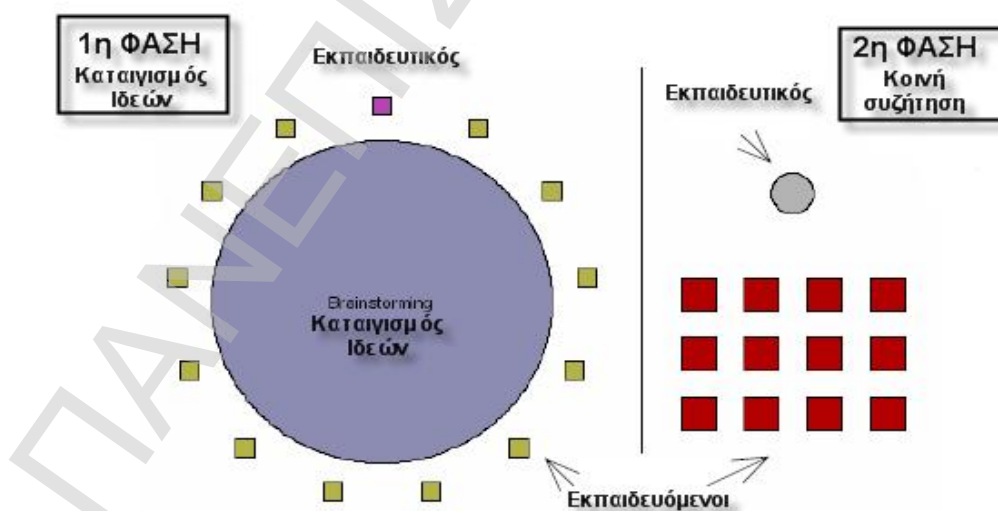
αυτής της στρατηγικής. Μέσω του διαλόγου και των διαφόρων συζητήσεων, ανά επίπεδα – φάσεις, οι εκπαιδευόμενοι κρίνουν τα αποτελέσματα της ατομικής και στη συνέχεια της ομαδικής έρευνας τους και καταλήγουν σε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το προς επίλυση πρόβλημα.

Η μαθησιακή στρατηγική “Pyramid CLFP” παρέχει τις παρακάτω δυνατότητες:

- ü Προώθηση θετικής αλληλεξάρτησης (positive interdependence).
- ü Ενίσχυση της συζήτησης για την οικοδόμηση της γνώσης των εκπαιδευομένων.
- ü Προώθηση θετικής αλληλεξάρτησης (positive interdependence).
- ü Ενίσχυση της συζήτησης για την οικοδόμηση της γνώσης των εκπαιδευομένων.
- ü Προώθηση ατομικής ευθύνης (individual accountability).
- ü Ανάπτυξη κοινωνικών -συνεργατικών δεξιοτήτων (cooperative social skills).
- ü Ενίσχυση πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδρασης (face to face interaction).
- ü Ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων. (Αυτό επιτυγχάνεται με το να παρέχεται στους εκπαιδευομένους η δυνατότητα να διδάξουν τον εαυτό τους και τους άλλους το αντικείμενο το οποίο έχουν εις βάθος κατανοήσει.)

Καταιγισμός Ιδεών (Brainstorming):

Η μαθησιακή στρατηγική του Καταιγισμού Ιδεών βασίζεται στην αυθόρμητη έκφραση ιδεών (λύσεων) σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Αρχικά, ο εκπαιδευτικός θέτει ένα ερώτημα το οποίο φέρει πλήθος πιθανών απαντήσεων. Οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες εκφέρουν τις ιδέες τους (καταιγισμός ιδεών-1^η φάση)) και καταγράφουν τις πιθανές απαντήσεις της ερώτησης. Ο εκπαιδευτικός δίνει τον απαραίτητο χρόνο στις ομάδες να εξετάσουν και να διευκρινίσουν τις ιδέες τους, πριν περάσουν στο επόμενο στάδιο της παρουσίασης των επιμέρους ιδεών στα πλαίσια της τάξης (κοινή συζήτηση-2^η φάση).

Εικόνα 7: Brainstorming

Η μαθησιακή στρατηγική του Καταγιισμού Ιδεών προσφέρει τις παρακάτω δυνατότητες:

- Û Εφαρμογή σε μαθησιακές ομάδες εκπαιδευομένων με ελάχιστη ή καθόλου πείρα σε περιβάλλοντα συνεργατικής μάθησης.
- Û Ενθάρρυνση των εκπαιδευομένων να ρισκάρουν να μοιράζονται τις ιδέες τους με τους άλλους.
- Û Αποδοχή και αναγνώριση της αξίας των γνώσεων και των γλωσσικών ικανοτήτων των εκπαιδευομένων.
- Û Αποδοχή και σεβασμός των εκπαιδευομένων όσον αφορά τις ατομικές διαφορές των συνεκπαιδευομένων τους.
- Û Εστίαση της προσοχής των εκπαιδευομένων στη διερεύνηση ενός συγκεκριμένου θέματος.
- Û Ενίσχυση της συζήτησης για την οικοδόμηση της γνώσης των εκπαιδευομένων.
- Û Ανάπτυξη κοινωνικών -συνεργατικών δεξιοτήτων (cooperative social skills).

Σχέδιο εργασίας (project):

Στο σχολικό χώρο ορίζεται ως Σχέδιο Εργασίας (Project) κάθε οργανωμένη μαθησιακή δραστηριότητα, συλλογικής συνήθως μορφής, που αναπτύσσεται σε πλαίσιο ελεύθερης επιλογής με βάση προκαθορισμένο σχέδιο και αποβλέπει στη διερεύνηση, οργάνωση και διαχείριση γνώσεων, υλικών, αξιών και δράσεων οι οποίες αφορούν ολιστικές καταστάσεις της πραγματικότητας και ενδιαφέρουν άμεσα τους εμπλεκόμενους μαθητές ως άτομα ή ως μέλη κοινωνικών ομάδων. Βασικός στόχος της βασιζόμενης σε σχέδια εργασίας εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι να εμπλέξει τους εκπαιδευόμενους στην εκμάθηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, μέσω μιας σκόπιμης και μεθοδευμένης διερευνητικής διαδικασίας, η οποία δομείται γύρω από σύνθετα, αυθεντικά ερωτήματα και προσεκτικά σχεδιασμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Ένα σχέδιο εργασίας, περιλαμβάνει πέντε (5) φάσεις. Στην 1^η φάση γίνεται ο συλλογικός προγραμματισμός, κατά τον οποίο οργανώνεται το σχέδιο εργασίας. Στη 2^η φάση γίνεται ενδο-ομαδικός προγραμματισμός, όπου προσδιορίζονται οι ρόλοι των μελών της κάθε ομάδας και γίνεται ο καταμερισμός των εργασιών μεταξύ των μελών της ομάδας. Στη 3^η φάση πραγματοποιείται η συλλογική διεξαγωγή του έργου και στη 4^η φάση αυτό αξιολογείται. Η αξιολόγηση εστιάζεται στη διαδικασία της συνεργασίας, καθώς και στο έργο που έχει επιτελέσει κάθε ομάδα. Στην 5^η φάση η ομάδα αναστοχάζεται πάνω σε αυτό που έχει δημιουργήσει, ώστε να παραδώσει και να παρουσιάσει ολοκληρωμένα το τελικό έργο.

Τα σχέδια εργασίας:

Εξετάζουν τη γνώση μέσα σε αυθεντικά πλαίσια, τα οποία ενεργοποιούν όλες τις αισθήσεις, με αποτέλεσμα να οδηγούν σε υψηλότερο βαθμό κατανόησης των πραγμάτων. Η υψηλή κατανόηση αυξάνει και το βαθμό ενδιαφέροντος και τις

δυνατότητες αξιοποίησης της γνώσης. Έτσι, κινητοποιούν την ολόψυχη εμπλοκή των μαθητών, επειδή αφορούν θέματα που τους ενδιαφέρουν.

- Δημιουργούν κοινότητες δράσης με δεσμούς ισχυρούς, που στηρίζουν την προσωπική ανάπτυξη του ατόμου και συμβάλλουν στην ομαλή ένταξη στο κοινωνικό γίνεσθαι μαθητών κάθε προέλευσης.
- Παρέχουν στους μαθητές, σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο, δυνατότητες ελεύθερης επιλογής θεμάτων, μέσων, διαδικασιών και τρόπων παρουσίασης των αποτελεσμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της ατομικής αυτονομίας και των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών.
- Προωθούν άμεσα τις συλλογικές διερευνήσεις, τις επιστημονικές δεξιότητες και στάσεις, που οικοδομούν τις προϋποθέσεις αυτομάθησης.
- Παρέχουν δυνατότητες κριτικής ανάλυσης και ελέγχου της γνώσης και των πηγών της.

Αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό (Web Quest):

Η Αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό αποτελεί μία δραστηριότητα κατευθυνόμενης διερεύνησης κατά την οποία οι μαθητές αναλαμβάνουν να λύσουν ένα πρόβλημα και αξιοποιούν το Διαδίκτυο ως βασική πηγή πληροφορίας (Ματσαγγούρας 2002, Βοσνιάδου 2001). Τα Web Quests σχεδιάζονται ώστε να οριοθετούν τη δραστηριότητα των μαθητών, να εστιάζουν στη χρήση της πληροφορίας παρά στην απλή αναζήτησή της και να υποστηρίζουν τους μαθητές να καλλιεργήσουν την αναλυτική, συνθετική σκέψη και την κριτική τους ικανότητα (Dodge 1997). Επίσης, διευκολύνουν τον εκπαιδευτικό στο σχεδιασμό μαθημάτων ορίζοντας τα συστατικά στοιχεία και τη δομή που πρέπει να διαθέτουν αυτά τα μαθήματα. (Γρηγοριάδου και Παπανικολάου 2005).

Η δομή ενός Web Quest περιλαμβάνει πεδία τα οποία στοχεύουν να εισάγουν σταδιακά το μαθητή στο θέμα της δραστηριότητας, να τον ενημερώσουν για το ρόλο που θα αναλάβει σε αυτήν, να οριοθετήσουν και έμμεσα να κατευθύνουν την εργασία του (Παπανικολάου και Γρηγοριάδου 2005).

Ανάμεσα στις δυνατότητες που παρέχει η πραγματοποίηση ενός Web Quest είναι η χρήση στρατηγικών που ενισχύουν την εξωτερική παρώθηση των μαθητών ως κίνητρο για μάθηση καθώς επίσης και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών μέσα από την ανάθεση προβληματικών καταστάσεων που προϋποθέτουν υψηλό επίπεδο σκέψης.

3.2 Εκπαιδευτική προσέγγιση

3.2.1 Οι ενότητες του μαθήματος

Έτσι λοιπόν το προτεινόμενο σχολικό μάθημα για την Ιστορία της Τέχνης θα διδάξει στους μαθητές την εξέλιξη και την πορεία της τέχνης που παράγει ο άνθρωπος μέσα στους αιώνες. Οι ενότητες του μαθήματος, που υπάρχουν στο βιβλίο της Ιστορίας της Τέχνης για την Γ' τάξη ενιαίου Λυκείου του Οργανισμού Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων είναι οι παρακάτω:

1	Παλαιολιθική και Νεολιθική εποχή
2	Η τέχνη της Μεσοποταμίας – Η τέχνη της Αιγύπτου
3	Η τέχνη του Αιγαίου. Οι αφετηρίες της ευρωπαϊκής τέχνης: Κυκλαδικός, Μινωικός, Μυκηναϊκός πολιτισμός
4	Ελληνική τέχνη: από τους Γεωμετρικούς στους Αρχαίους χρόνους. Γεωμετρικοί χρόνοι, Αρχαϊκοί χρόνοι
5	Κλασική και Ελληνιστική τέχνη. Η κλασική περίοδος. Το τέλος της κλασικής εποχής: οι ελληνιστικοί χρόνοι
6	Η Ρωμαϊκή τέχνη
7	Η Βυζαντινή τέχνη
8	Η χριστιανική τέχνη το Μεσαίωνα. Η ρομαντική τέχνη, η γοτθική τέχνη
9	Οι εξωευρωπαϊκοί πολιτισμοί. Η τέχνη της Κίνας, της Ινδίας, της Ιαπωνίας, του Ισλάμ, η προκολομβιανή τέχνη, η τέχνη της Αφρικής
10	Η τέχνη την εποχή της Αναγέννησης
11	Η τέχνη του Μπαρόκ
12	Νεοκλασικισμός
13	Ρομαντισμός
14	Ρεαλισμός, Ιμπρεσιονισμός
15	Το πέρασμα από το 19 ^ο στον 20 ^ο αιώνα. Αρχιτεκτονική του Σιδήρου, του Γυαλιού και του οπλισμένου Σκυροδέματος. Το κίνημα «Τέχνες και Χειροτεχνίες» (“Arts

	and Crafts”), Αρ Νουβό
16	Οι δεκαετίες 1900-1930 (α’ μέρος). Εξπρεσιονισμός, Φωβισμός, Ο Γαλάζιος Καβαλάρης, Κυβισμός, Φουτουρισμός
17	Οι δεκαετίες 1900-1930 (β’ μέρος). Ντε Στιλ, Σουπρεματισμός, Κονστρουκτιβισμός, Ντανταϊσμός, Σουρεαλισμός. Η Σχολή του Μπάουχάουζ. Οι μεγάλοι δάσκαλοι της αρχιτεκτονικής
18	Μεταπολεμική τέχνη στην Αμερική και την Ευρώπη. Η Σχολή της Νέας Υόρκης-Αφηρημένος Εξπρεσιονισμός
19	Η Δεκαετία του 60, η Δεκαετία του 70, οι Δεκαετίες 80-90. Ποπ Αρτ, Οπ Αρτ, Κινητική Τέχνη, Μινιμαλισμός, Εννοιακή τέχνη, Φωτογραφικός ρεαλισμός
20	Μετά-Μοντερνισμός. Η δεκαετία του 1990: Υποκειμενισμός και Διεθνοποίηση. Οι αναζητήσεις της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Βίντεο-Αρτ

Πίνακας 1: Οι ενότητες του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης

(από τα περιεχόμενα του βιβλίου της Ιστορίας της Τέχνης, γ’ τάξη Λυκείου)

Μέσα από τη διδασκαλία των ενοτήτων αυτών επιδιώκεται οι εκπαιδευόμενοι να έρθουν σε επαφή με διάφορες και διαφορετικές μορφές τέχνης και τις ιδιαιτερότητες της κάθε μιας από αυτές, αλλά και τους πολιτισμούς που τις παρήγαγαν. Να γνωρίσουν ορισμένους από τους βασικότερους καλλιτέχνες που δημιούργησαν τα έργα τέχνης κάθε εποχής, τις συνθήκες που επικρατούσαν στην εποχή αυτή που ζούσαν και όλα όσα τους επηρέαζαν.

Η κάθε ενότητα αφορά σπουδαίες εποχές και μορφές τέχνης και όπως μπορεί εύκολα κανείς να διαπιστώσει παρατηρώντας τους τίτλους των ενοτήτων του μαθήματος το εύρος της ύλης είναι πολύ μεγάλο. Συνεπώς, αν ο εκπαιδευτικός δώσει έμφαση σε όλες τις ενότητες το Πρόγραμμα θα είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αφομοιωθεί από τους εκπαιδευόμενους. Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει μέσα σε μία και μόνο σχολική χρονιά να περάσουν από την προϊστορική τέχνη μέχρι την τέχνη του σήμερα, γεγονός που οπωσδήποτε θα τους προκαλέσει σύγχυση αλλά και θα αναγκάσει τον εκπαιδευτικό να παρουσιάσει τις ενότητες αρκετά επιφανειακά. Αν πάρουμε για παράδειγμα το μάθημα της Ιστορίας θα δούμε πως αυτή δεν διδάσκεται σε μια μόνο τάξη. Οι μαθητές δεν μαθαίνουν μέσα σε ένα σχολικό έτος την ιστορία του ανθρώπου από τότε που εμφανίστηκε στη γη μέχρι σήμερα. Αντίθετα, σε κάθε τάξη από το Δημοτικό σχολείο μέχρι το Λύκειο διδάσκονται μια ιστορική περίοδο, ώστε η Ιστορία να γίνεται κτήμα τους όσο αυτοί μεγαλώνουν. Η αντιμετώπιση αυτή, θα έπρεπε να υπάρχει και στην Ιστορία της Τέχνης.

Προτείνεται λοιπόν το μάθημα να χωριστεί σε τρία μαθήματα, ένα για την κάθε τάξη του Γυμνασίου ή του Λυκείου. Με τον τρόπο αυτό, δεν θα χρειάζεται να αφιερώνονται μόνο λίγες διδακτικές ώρες σε κάθε ενότητα και οι μαθητές, διδασκόμενοι το μάθημα για τρία χρόνια αντί για ένα, θα μπορέσουν να γνωρίσουν καλύτερα την τέχνη και να την κατανοήσουν. Πιο συγκεκριμένα προτείνεται οι ενότητες 1-7 να διδαχτούν την πρώτη τάξη του Γυμνασίου ή του Λυκείου, οι ενότητες 8-14 να διδαχτούν στη δεύτερη τάξη του Γυμνασίου ή του Λυκείου και οι ενότητες 15-20 στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου ή του Λυκείου. Μέσα από τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης σε αυτά τα σχολικά έτη θα επιτευχθούν και οι γενικότεροι στόχοι του σχολείου, δηλαδή «να γίνει ο μαθητής καλύτερος άνθρωπος, να αποκτήσει καλλιέργεια, να συνδέσει την τέχνη με τη ζωή του, να μάθει να αγαπά το ωραίο, να μπορεί να εκφράζεται, να επικοινωνεί, να σκέπτεται κριτικά και αναλυτικά, να κατανοεί και να εκτιμά το περιβάλλον του, να αναπτύξει την αυτοεκτίμησή του» (*Ιστορία της Τέχνης, Γ' τάξη ενιαίου Λυκείου, βιβλίο καθηγητή*, Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, Αθήνα, σελ. 8).

3.2.2 Οι στόχοι του μαθήματος

Η ενότητα που θα αναλυθεί στην παρούσα εργασία είναι η 10^η που αφορά την Αναγεννησιακή τέχνη. Η ενότητα αυτή όπως αναφέρεται και παραπάνω προτείνεται να διδάσκεται στη δεύτερη τάξη του Γυμνασίου ή του Λυκείου, ώστε να μπορέσει ο εκπαιδευτικός (όπως και για όλες της ενότητες) να της αφιερώσει τον δέοντα χρόνο και να την διδάξει ολοκληρωμένα. Παρακάτω, θα δούμε αναλυτικά την πορεία της διδασκαλίας της ενότητας αυτής και τους μαθησιακούς στόχους που επιδιώκει να επιτύχει.

Οι στόχοι που θέτει το πρόγραμμα σπουδών της Ιστορίας της Τέχνης για την Γ' Λυκείου του Ελληνικού σχολείου, διακρίνονται στο γενικό σκοπό και στις επιδιώξεις. Ο γενικός σκοπός του μαθήματος είναι **«να φέρει τον μαθητή σε επαφή με τις σημαντικότερες περιόδους της τέχνης και τα έργα της, ώστε να καταστεί ικανός να αντιληφθεί τη σχέση της καλλιτεχνικής δημιουργίας με τη γενικότερη πολιτισμική εξέλιξη κάθε περιόδου»**. Οι γενικές επιδιώξεις (Γενικοί Μαθησιακοί Στόχοι) είναι:

ΓΜΣ 1.	Να αποκτήσει ο μαθητής βασικές γνώσεις και να προσλάβει παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών.
ΓΜΣ 2.	Να αναπτύξει την ικανότητα του να αντιλαμβάνεται και να προσεγγίζει με ευαισθησία τα έργα τέχνης.
ΓΜΣ 3.	Να κατανοήσει την αξία και τη σημασία της πολιτισμικής κληρονομιάς και του έργου ως παγκόσμιου αγαθού
ΓΜΣ 4.	Να αντιληφθεί τις αδιάκοπες αναζητήσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας στο παρελθόν και στο παρόν ως αδιάσπαστη συνέχεια
ΓΜΣ 5.	Να συνειδητοποιήσει ότι η τέχνη είναι έκφραση των κοινωνικοοικονομικών πολιτισμικών και άλλων παραμέτρων κάθε εποχής και κάθε τόπου
ΓΜΣ 6.	Να αποκτήσει την ικανότητα να αναγνωρίζει τις τεχνοτροπίες των έργων τέχνης κάθε εποχής
ΓΜΣ 7.	Να γνωρίσει τη ζωή και το έργο κορυφαίων καλλιτεχνών
ΓΜΣ 8.	Να εκτιμήσει την Ιστορία της τέχνης ως επιστήμη
ΓΜΣ 9.	Να αποκτήσει στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης
ΓΜΣ 10.	Να γνωρίσει και να κατανοήσει ο μαθητής την βασική καλλιτεχνική ορολογία
ΓΜΣ 11.	Να γνωρίσει τις βασικές περιόδους της τέχνης
ΓΜΣ 12	Να μάθει να επικοινωνεί και να συνεργάζεται αποτελεσματικότερα με το περιβάλλον του

Στόχοι που θέτει το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος

Επιπλέον προτεινόμενοι στόχοι

Πίνακας 2: Οι Γενικοί Μαθησιακοί Στόχοι (ΓΜΣ)

Οι στόχοι αυτοί αφορούν όλες τις ενότητες του μαθήματος και όσα είναι επιθυμητό να αποκομίσουν οι εκπαιδευόμενοι από το σύνολο της διδασκαλίας. Οι πρώτοι εννιά στόχοι είναι όσοι προτείνονται από το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος, ενώ οι δύο τελευταίοι που παρουσιάζονται με το έντονο χρώμα προτείνονται επιπλέον. Οι στόχοι αυτοί θεωρούνται απαραίτητοι και παράλειψη του Προγράμματος Σπουδών, καθώς μετά από τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να είναι σε θέση να γνωρίζουν και την βασική καλλιτεχνική ορολογία αλλά και τις βασικές καλλιτεχνικές περιόδους. Ακόμα, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων της επικοινωνίας και της συνεργασίας είναι σημαντικά εφόδια που πρέπει να έχουν οι εκπαιδευόμενοι στη

ζωή τους γενικότερα. Το μάθημα όπως προτείνεται και από τα βιβλία του καθηγητή και του μαθητή για την Ιστορία της Τέχνης της γ' Λυκείου, θα περιλαμβάνει την αναφορά στις κοινωνικοπολιτικές και θρησκευτικές συνθήκες της κάθε εποχής και περιόδου της τέχνης, πως αυτές επηρέαζαν τους σημαντικότερους καλλιτέχνες και τα έργα τους. Επιπλέον, προτείνεται να διδάσκονται οι βασικές τεχνικές που χρησιμοποιούσαν κάθε εποχή οι καλλιτέχνες για να δημιουργήσουν τα έργα τους, ώστε οι μαθητές να μάθουν πως οι καλλιτέχνες παράγαν την τέχνη τους με τα μέσα που ήταν διαθέσιμα σε αυτούς κάθε εποχή.

Οι ΓΜΣ παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα κατηγοριοποιημένοι με βάση την ταξινόμια του Bloom και όσα αναφέρονται παραπάνω¹⁸.

---

¹⁸ Βλέπε ενότητα 3α Η ταξινόμια του Bloom

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΓΜΣ 6	ΓΜΣ 7 ΓΜΣ 10	ΓΜΣ 12			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΓΜΣ 4 ΓΜΣ 5 ΓΜΣ 11				
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			ΓΜΣ 2		ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ					ΓΜΣ 3 ΓΜΣ 8	

Πίνακας 3: Κατηγοριοποίηση των ΓΜΣ με βάση την ταξινόμια του Bloom

Για την ενότητα της Αναγεννησιακής τέχνης που θα αναλυθεί παρακάτω τίθενται οι εξής ειδικές επιδιώξεις (Ειδικοί Μαθησιακοί Στόχοι):

ΕΜΣ 1.	Ο μαθητής θα πρέπει να είναι ικανός να αντιληφθεί ότι το βασικό γνώρισμα της Αναγέννησης, που είναι η διεύρυνση των γνώσεων του ανθρώπου, είναι το στοιχείο που επέφερε μεγάλες κοινωνικές αλλαγές και νέες πολιτικές αντιλήψεις, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την ενοποίηση των μέχρι τότε μικρών κρατιδίων του Μεσαίωνα
ΕΜΣ 2.	Να αντιληφθεί ότι η αλλαγή στη σχέση του ανθρώπου με την εκκλησία οδήγησε στον εμπλουτισμό της γνώσης με τη συνεχή μελέτη της φύσης, την παρατήρηση και το πείραμα
ΕΜΣ 3.	Να κατανοήσει ότι στην Αναγέννηση το κύριο ενδιαφέρον της τέχνης και της επιστήμης είναι ο άνθρωπος και ο χώρος που τον περιβάλλει
ΕΜΣ 4.	Να κατανοήσει τη σχέση του Ουμανισμού με την ανάπτυξη των τεχνών
ΕΜΣ 5.	Να αναγνωρίζει τη σημασία της προοπτικής και την επίδραση της σε όλες τις εικαστικές τέχνες
ΕΜΣ 6.	Να αναγνωρίζει τη σημασία της ελληνικής μυθολογίας στη θεματολογία των έργων της Αναγέννησης
ΕΜΣ 7.	Να θυμηθεί όσα γνωρίζει από το μάθημα της Ιστορίας πότε ήταν η Αναγέννηση και πως ήταν ο κόσμος τότε
ΕΜΣ 8.	Να γνωρίζει τις τεχνικές ζωγραφικής της Αναγέννησης
ΕΜΣ 9.	Να γνωρίζει τους σημαντικότερους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες
ΕΜΣ 10.	Να μπορεί να αναγνωρίζει τα σπουδαιότερα έργα τέχνης της Αναγέννησης
ΕΜΣ 11.	Να συγκρίνει έργα τέχνης διαφορετικών καλλιτεχνών
ΕΜΣ 12.	Να δημιουργήσει δικό του έργο (προαιρετικά)

Στόχοι που θέτει το Πρόγραμμα σπουδών μαθήματα

Επιπλέον προτεινόμενοι στόχοι

Πίνακας 4: Οι Ειδικοί Μαθησιακοί Στόχοι (ΕΜΣ)

Οι πρώτοι έξι στόχοι προτείνονται από το βιβλίο του καθηγητή του μαθήματος, ενώ επιπλέον προτείνονται οι τελευταίοι πέντε που παρουσιάζονται με έντονο χρώμα στον παραπάνω πίνακα. Οι στόχοι αυτοί θεωρούνται σημαντικοί για την ενότητα της

Αναγέννησης. Συγκεκριμένα ο ΕΜΣ 7 είναι ιδιαίτερα σημαντικός, διότι μέσα από τη διδασκαλία αυτής της συγκεκριμένης εποχής της τέχνης οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να ανατρέξουν στη μνήμη τους όσα γνωρίζουν ήδη από άλλα μαθήματα (π.χ. το μάθημα της Ιστορίας) για την Αναγέννηση, ώστε να αντιληφθούν τη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ των μαθημάτων και πως οι γνώσεις του ενός αποτελούν τη βάση για το άλλο. Ακόμα, οι ΕΜΣ 8, 9 και 10 αποτελούν τη βασικότερη επιδίωξη του μαθήματος, να μπορέσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι μέσα από την ενότητα για την Αναγέννηση στο μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης να γνωρίσουν πως δημιουργούσαν τα έργα τους οι Αναγεννησιακοί καλλιτέχνες, ποιοι ήταν εκείνοι που διέπρεψαν αυτή την εποχή και ποια ήταν τα έργα τους. Ο ΕΜΣ 11 είναι επίσης σπουδαίος, αφού γνωρίζοντας οι μαθητές τους σημαντικότερους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες και τα έργα τους θα πρέπει έπειτα να μπορούν να συγκρίνουν τα έργα αυτά μεταξύ τους αλλά και με άλλα διαφορετικών εποχών της τέχνης και να μπορούν να επισημαίνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Μέσα από τη διαδικασία αυτή θα μπορέσουν να έρθουν πιο κοντά και στην επίτευξη του ΓΜΣ 9, να αποκτήσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού της τέχνης. Τέλος, ο ΕΜΣ 12 είναι προαιρετικός και αφορά την δημιουργία ενός έργου από τους ίδιους τους μαθητές. Ο στόχος αυτός επιδιώκει να ξεδιπλώσει τα πιθανά ταλέντα των εκπαιδευόμενων, να αναπτύξει τη δημιουργικότητα τους αλλά και να τους αναδείξει την δυσκολία της δημιουργίας ενός έργου τέχνης, ώστε να εκτιμήσουν αυτά ακόμα περισσότερο.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι ειδικοί μαθησιακοί στόχοι (ΕΜΣ) που αφορούν συγκεκριμένα την ενότητα της Αναγεννησιακής τέχνης καταναμημένοι με βάση την ταξινόμηση του Bloom.

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΕΜΣ 7 ΕΜΣ 10	ΕΜΣ 8, ΕΜΣ 9				
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΕΜΣ 1, ΕΜΣ 2, ΕΜΣ 3, ΕΜΣ 4, ΕΜΣ 5, ΕΜΣ 6				
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ				ΕΜΣ 11		ΕΜΣ 12
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ						

Πίνακας 5: Κατηγοριοποίηση των ΕΜΣ με βάση την ταξινόμηση του Bloom

Συνοψίζοντας λοιπόν, οι στόχοι του μαθήματος διακρίνονται στους **γενικούς μαθησιακούς στόχους (ΓΜΣ)**, που αφορούν όλες τις ενότητες και το σύνολο της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης, δηλαδή οι εννιά στόχοι του Προγράμματος Σπουδών και οι επιπλέον τρεις προτεινόμενοι (πρώτος πίνακας) και στους **ειδικούς μαθησιακούς στόχους (ΕΜΣ)**, δηλαδή οι έξι του προγράμματος σπουδών και οι πέντε που προτείνονται επιπλέον και αφορούν συγκεκριμένα την ενότητα που θα αναλυθεί και παρουσιαστεί, δηλαδή την ενότητα της τέχνης Αναγέννησης (τρίτος πίνακας).

Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε συγκεντρωτικά τους ΓΜΣ του μαθήματος και τους ΕΜΣ της 10^{ης} ενότητας κατανεμημένους με βάση την ταξινόμια του Bloom.

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1, ΓΜΣ 6 ΕΜΣ 7, ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7, ΓΜΣ 10 ΕΜΣ 8, ΕΜΣ 9	ΓΜΣ 12			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΓΜΣ 4, ΓΜΣ 5, ΓΜΣ 11 ΕΜΣ 1, ΕΜΣ 2, ΕΜΣ 3, ΕΜΣ 4, ΕΜΣ 5, ΕΜΣ 6				
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			ΓΜΣ 2	ΕΜΣ 11	ΓΜΣ 9	ΕΜΣ 12
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ					ΓΜΣ 3, ΓΜΣ 8	

Πίνακας 6: Συγκεντρωτικός πίνακας των ΓΜΣ και ΕΜΣ κατηγοριοποιημένων με βάση την ταξινόμια του Bloom

3.2.3 Εκπαιδευτικός σχεδιασμός σε περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης

3.2.3.1 Οι εμπλεκόμενοι ρόλοι

Η εργασία αυτή, όπως έχει ήδη αναφερθεί έχει στόχο τη δημιουργία ενός διαφορετικού από τα συνηθισμένα (καθώς θα κάνει χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας), σχολικού μαθήματος επιλογής με αντικείμενο την Ιστορία της Τέχνης. Το μάθημα αυτό, απευθύνεται σε μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή μαθητές των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου. Οι εκπαιδευόμενοι θα είναι άτομα που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο του μαθήματος (εφόσον θα έχουν επιλέξει οι ίδιοι να το διδαχτούν) και το γνωστικό τους υπόβαθρο θα είναι όσα έχουν μάθει από την μέχρι τότε σχολική τους εκπαίδευση σχετικά με την Ιστορία της Τέχνης, καθώς και όσα τυχαίνει να γνωρίζουν οι ίδιοι από προσωπικό ενδιαφέρον. Συνεπώς οι εμπλεκόμενοι ρόλοι θα είναι:

Û **ο εκπαιδευόμενος** , δηλαδή ο κάθε μαθητής ξεχωριστά, ο οποίος θα συμμετέχει ενεργά στο μάθημα και τις δραστηριότητες αυτού, θα εκφράζει τις απόψεις του, θα αυτοαξιολογείται και θα αλληλεπιδρά με τους συμμαθητές του και τον εκπαιδευτικό.

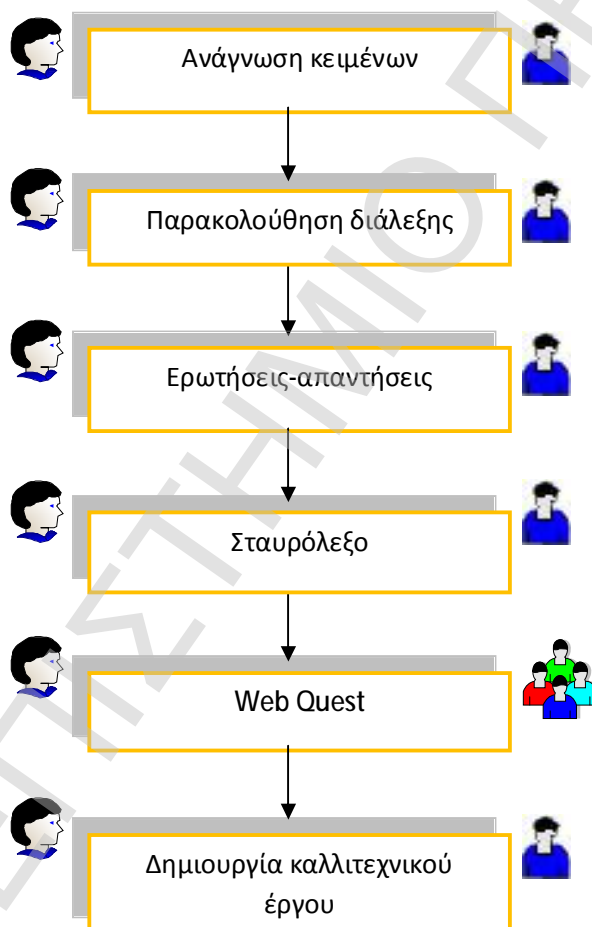
Û **η ομάδα των εκπαιδευόμενων** , δηλαδή ένα σύνολο μαθητών που θα ορίζεται από τον εκπαιδευτικό και θα συνεργάζονται μεταξύ τους επιμερίζοντας τις εργασίες που περιλαμβάνει η κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα, ώστε να έλθει εις πέρας. Στην ομάδα των εκπαιδευομένων τα μέλη αυτής θα αλληλεπιδρούν μεταξύ τους αλλά και με τις άλλες ομάδες, καθώς και με τον εκπαιδευτικό. Η ομάδες θα αυτοαξιολογούνται και θα αξιολογούν άλλες ομάδες.

Û **ο εκπαιδευτικός** , δηλαδή ο καθηγητής του μαθήματος θα συντονίζει το μάθημα, θα καθοδηγεί και θα βοηθά τους εκπαιδευόμενους, θα επιλύει τις απορίες τους, θα τους υποστηρίζει και φυσικά θα αξιολογεί τις επιδόσεις και την πρόοδο τους.

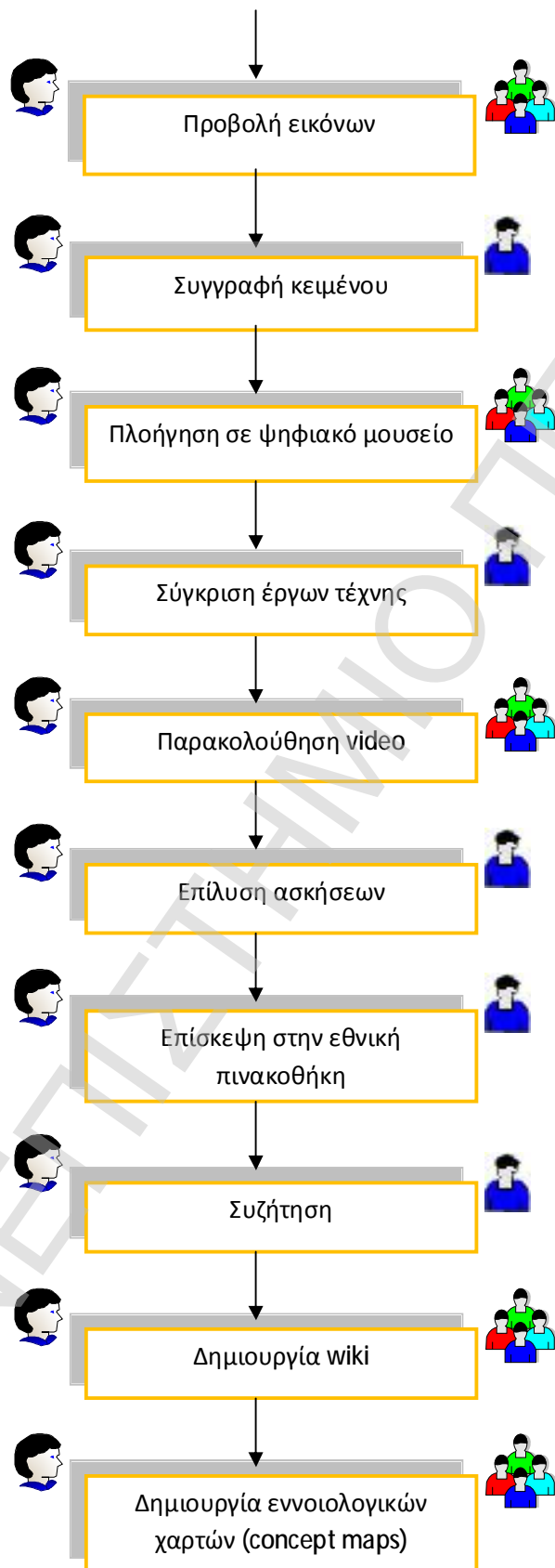
3.2.3.2 Οι δραστηριότητες

Παρακάτω μπορούμε να δούμε σε γενικό επίπεδο τις διάφορες δραστηριότητες που προτείνονται για το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης. Οι δραστηριότητες αυτές παρουσιάζονται σε διάγραμμα ροής και στη συνέχεια προσδιορίζονται ως προς τον τύπο, την τεχνική, την αλληλεπίδραση, τους ρόλους, τα εργαλεία και τους πόρους, καθώς και την αξιολόγηση με βάση την ταξινόμια του DialogPlus¹⁹. Στη συνέχεια γίνεται ειδικότερη ανάλυση των δραστηριοτήτων που θα χρησιμοποιηθούν στην κάθε υποενότητα του μαθήματος που έχει επιλεγεί να υλοποιηθεί.

ΡΟΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

¹⁹ Για τους αγγλικούς όρους βλέπε Γλωσσάρι

Εικόνα 8: Ροή δραστηριοτήτων γενικά για το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΥΠΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	ΡΟΛΟΙ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ/ ΠΟΡΟΙ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
<i>Δραστηριότητα Ανάγνωσης κειμένων</i>	Ο εκπαιδευτικός διαθέτει στους εκπαιδευόμενους ορισμένα κείμενα προς ανάγνωση, σχετικά με τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της εποχής της Αναγέννησης	<i>Αφομοιωτική δραστηριότητα</i> <i>Ανάγνωση των κειμένων</i>	<i>Αφομοιωτική τεχνική και Διαχείριση πληροφοριών</i> <i>Ορισμός εννοιών και επισήμανση λέξεων-κλειδιά</i>	<i>Ατομική αλληλεπίδραση</i>	 <i>Εκπαιδευτικός</i> <i>Εκπαιδευόμενος</i>	<i>Αφομοιωτική διάσταση</i> <i>Προβολέας κειμένου</i>	<i>Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα</i>
<i>Δραστηριότητα Παρακολούθησης διάλεξης</i>	Ο εκπαιδευτικός πραγματοποιεί διάλεξη σχετική με την Αναγέννηση και την τέχνη της εποχής και οι εκπαιδευόμενοι την παρακολουθούν	<i>Επικοινωνιακή δραστηριότητα</i> <i>Παρουσιάζοντας τη διάλεξη</i>	<i>Επικοινωνιακή τεχνική</i> <i>Ευλωττία</i>	<i>Ένας προς πολλούς</i>	 <i>Εκπαιδευτικός</i> <i>Εκπαιδευόμενος</i>	<i>Επικοινωνιακή διάσταση</i> <i>Ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης</i>	<i>Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα</i>
<i>Δραστηριότητα Με ερωτήσεις-απαντήσεις</i>	Ο εκπαιδευτικός θέτει στους εκπαιδευόμενους ερωτήσεις σχετικές με το περιεχόμενο του μαθήματος και οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να δώσουν τις αντίστοιχες απαντήσεις. Η δραστηριότητα αυτή θα εκπονηθεί κάνοντας χρήση της συνεργατικής στρατηγικής της «συραμίδας»	<i>Παραγωγική δραστηριότητα</i> <i>Συνθέτοντας τις απαντήσεις</i>	<i>Επικοινωνιακή τεχνική</i> <i>Έκφραση ερωτημάτων και απαντήσεων</i>	<i>Ένας προς πολλούς</i>	 <i>Εκπαιδευτικός</i> <i>Ομάδα Εκπαιδευόμενων</i>	<i>Επικοινωνιακή διάσταση</i> <i>Ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο</i>	<i>Διαγνωστική δραστηριότητα</i>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΥΠΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	ΡΟΛΟΙ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ/ ΠΟΡΟΙ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
<i>Δραστηριότητα προβολής εικόνων</i>	Ο εκπαιδευτικός θα προβάλλει στους εκπαιδευόμενους ορισμένες εικόνες έργων τέχνης και οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να αναγνωρίσουν ποια είναι τα έργα αυτά	<i>Αφομοιωτική δραστηριότητα</i> <i>Παρακολουθώντας τις εικόνες</i>	<i>Επικοινωνιακή τεχνική</i> <i>Δημιουργία ενδιαφέροντος προς το μάθημα «σπάσιμο του πάγου»</i>	<i>Ατομική αλληλεπίδραση</i>	 <i>Εκπαιδευτικός</i> <i>Εκπαιδευόμενος</i>	<i>Αφομοιωτική διάσταση</i> <i>Προβολέας εικόνων</i>	<i>Διαγνωστική δραστηριότητα</i>
<i>Δραστηριότητα συγγραφής κειμένου</i>	Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να συντάξουν οι ίδιοι ένα κείμενο σχετικό με την αρχιτεκτονική των Brunelleschi και Bramante κάνοντας χρήση της συνεργατικής στρατηγικής του “project”	<i>Παραγωγική δραστηριότητα</i> <i>Σύνθεση του κειμένου</i>	<i>Αφομοιωτική τεχνική και διαχείριση πληροφοριών</i> <i>Καταγισμός ιδεών</i>	<i>Ομαδική αλληλεπίδραση</i>	 <i>Εκπαιδευτικός</i> <i>Ομάδα εκπαιδευόμενων</i>	<i>Αφομοιωτική διάσταση</i> <i>Κειμενογράφος</i>	<i>Διαγνωστική δραστηριότητα</i>
<i>Δραστηριότητα πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο</i>	Οι εκπαιδευόμενοι θα πραγματοποιήσουν μια επίσκεψη σε ψηφιακό μουσείο	<i>Απόκτηση εμπειριών</i> <i>Βιώνοντας την εμπειρία</i>	<i>Εμπειρική τεχνική</i> <i>Προσομοίωση</i>	<i>Ατομική αλληλεπίδραση</i>	 <i>Εκπαιδευτικός</i> <i>Εκπαιδευόμενος</i>	<i>Διαχείριση πληροφοριών</i> <i>Μηχανές αναζήτησης</i>	<i>Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα</i>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΥΠΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	ΡΟΛΟΙ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ/ ΠΟΡΟΙ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
<i>Δραστηριότητα αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό (Web Quest)</i>	Οι εκπαιδευόμενοι θα αναζητήσουν στον παγκόσμιο ιστό πληροφορίες για ό,τι τους ζητηθεί	<i>Διαχείριση Πληροφοριών Συγκέντρωση και κατηγοριοποίηση των πληροφοριών</i>	<i>Αφομοιωτική τεχνική και Διαχείριση Πληροφοριών Αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό</i>	<i>Ομαδική αλληλεπίδραση</i>	 Εκπαιδευτικός Ομάδα εκπαιδευόμενων	<i>Διαχείριση πληροφοριών Μηχανές αναζήτησης</i>	<i>Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα</i>
<i>Δραστηριότητα συζήτησης</i>	Οι εκπαιδευόμενοι και ο εκπαιδευτικός θα συζητήσουν για θέματα σχετικά με την Ιστορία της Τέχνης και όσα διδάσκονται στο μάθημα αυτό	<i>Επικοινωνιακή δραστηριότητα Συζητώντας</i>	<i>Επικοινωνιακή τεχνική Συζήτηση</i>	<i>Αλληλεπίδραση με το σύνολο της σχολικής τάξης</i>	 Εκπαιδευτικός Εκπαιδευόμενος	<i>Επικοινωνιακή διάσταση Ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο</i>	<i>Διαγνωστική δραστηριότητα</i>
<i>Δραστηριότητα διάλεξης από τους εκπαιδευόμενους</i>	Οι εκπαιδευόμενοι κατά ομάδες θα συγκεντρώσουν πληροφορίες για ένα θέμα που θα τους ζητηθεί και έπειτα θα το παρουσιάσουν στην τάξη σε μορφή διάλεξης προς τους συμμαθητές τους	<i>Επικοινωνιακή δραστηριότητα Παρουσιάζοντας τη διάλεξη</i>	<i>Επικοινωνιακή τεχνική Ευγλωττία</i>	<i>Ομαδική αλληλεπίδραση</i>	 Εκπαιδευτικός Ομάδα εκπαιδευόμενων	<i>Επικοινωνιακή διάσταση Ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης</i>	<i>Διαπλαστική δραστηριότητα</i>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΥΠΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	ΡΟΛΟΙ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ/ ΠΟΡΟΙ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
Δραστηριότητα σύγκρισης έργων τέχνης	Οι εκπαιδευόμενοι θα συγκρίνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των έργων τέχνης του ίδιου ή διαφορετικών καλλιτεχνών και της ίδιας ή διαφορετικών εποχών	Διαχείριση Πληροφοριών Αναλύοντας τα έργα τέχνης	Αφομοιωτική τεχνική και Διαχείριση Πληροφοριών Καθορίζοντας τις ομοιότητες και διαφορές των έργων τέχνης	Ατομική αλληλεπίδραση	 Εκπαιδευτικός Εκπαιδευόμενος	Αφομοιωτική διάσταση Κειμενογράφος, προβολέας εικόνων	Διαγνωστική δραστηριότητα
Δραστηριότητα παρακολούθησης video	Οι εκπαιδευόμενοι σε αυτή τη δραστηριότητα θα παρακολουθήσουν video για τον Μιχαήλ Άγγελο διαθέσιμο από τον ιστοχώρο http://www.youtube.com/	Αφομοιωτική δραστηριότητα Παρακολουθώντας και ακούγοντας το video	Παραγωγική τεχνική Παρουσίαση	Ατομική αλληλεπίδραση	 Εκπαιδευτικός Εκπαιδευόμενος	Αφομοιωτική διάσταση Προβολέας video	Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα
Δραστηριότητα πλοήγησης στο Second Life	Οι εκπαιδευόμενοι θα πλοηγηθούν στο Second Life για να δουν την ψηφιακή τρισδιάστατη αναπαράσταση της Capella Sistina	Απόκτηση εμπειριών Βιώνοντας την εμπειρία	Εμπειρική τεχνική Προσομοίωση	Ατομική αλληλεπίδραση	 Εκπαιδευτικός Εκπαιδευόμενος	Προσαρμοστική διάσταση Εικονικοί κόσμοι	Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα
Δραστηριότητα επίλυσης ασκήσεων	Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να επιλύσουν επαναληπτικές ασκήσεις (πολλαπλής επιλογής, σωστού-λάθους και αντιστοίχισης) σχετικές με όσα διδάχτηκαν	Παραγωγική δραστηριότητα Γράφοντας τις απαντήσεις	Παραγωγική τεχνική Εργασία	Ατομική αλληλεπίδραση	 Εκπαιδευτικός Εκπαιδευόμενος	Αφομοιωτική διάσταση Προβολέας κειμένων και εικόνων	Επαναληπτική δραστηριότητα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΤΥΠΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΗ	ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ	ΡΟΛΟΙ	ΕΡΓΑΛΕΙΑ/ ΠΟΡΟΙ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
<i>Δραστηριότητα επίσκεψης στην εθνική πινακοθήκη</i>	Οι εκπαιδευόμενοι συνοδευόμενοι από τον εκπαιδευτικό θα επισκεφτούν την εθνική πινακοθήκη για να έρθουν σε ζωντανή επαφή με τα έργα τέχνης του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου	Απόκτηση εμπειριών Βιώνοντας την εμπειρία	Εμπειρική τεχνική Εκπαιδευτική επίσκεψη	Αλληλεπίδραση με το σύνολο της σχολικής τάξης	 Εκπαιδευτικός Εκπαιδευόμενος	Διαχείριση πληροφοριών PDAs	Διαπλαστική δραστηριότητα
<i>Δραστηριότητα δημιουργίας wiki</i>	Οι εκπαιδευόμενοι προσθέτοντας και αφαιρώντας κείμενα και εικόνες θα δημιουργήσουν ένα wiki για την Ιστορία της Τέχνης της Αναγέννησης	Παραγωγική δραστηριότητα Συνθέτοντας το wiki	Παραγωγική τεχνική Εργασία	Ομαδική αλληλεπίδραση	 Εκπαιδευτικός Ομάδα Εκπαιδευόμενων	Αφομοιωτική διάσταση Κειμενογράφος	Επαναληπτική δραστηριότητα
<i>Δραστηριότητα δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών (Concept Maps)</i>	Οι εκπαιδευόμενοι θα συμπληρώσουν εννοιολογικούς χάρτες σχετικούς με την Ιστορία της Τέχνης της Αναγέννησης	Παραγωγική δραστηριότητα Γράψιμο των εννοιολογικών χαρτών	Αφομοιωτική τεχνική και Διαχείριση πληροφοριών Χαρτογράφηση εννοιών	Ομαδική αλληλεπίδραση	 Εκπαιδευτικός Ομάδα εκπαιδευόμενων	Διαχείριση πληροφοριών Λογισμικό mind mapping	Διαγνωστική δραστηριότητα

Πίνακας 7: Ανάλυση των δραστηριοτήτων του μαθήματος με βάση την ταξινόμια του DialogPlus

3.2.3.3 Αναλυτική περιγραφή διδασκαλίας της ενότητας 10: «Η Τέχνη Της Αναγέννησης»

Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω η ενότητα του μαθήματος της Ιστορίας της Τέχνης που θα υλοποιηθεί είναι η 10^η με τίτλο «Η τέχνη την εποχή της Αναγέννησης». Το υπάρχον βιβλίο της Ιστορίας της Τέχνης στην ενότητα αυτή παραθέτει μερικά κείμενα για την Αναγέννηση και τη γλυπτική, τη ζωγραφική και την αρχιτεκτονική της εποχής αυτής. Ακόμα, περιλαμβάνει πολλές εικόνες έργων τέχνης της εποχής, χωρίς όμως να γίνεται ιδιαίτερη ανάλυση των έργων αυτών και συνήθως με απλή αναφορά στο όνομα των καλλιτεχνών. Εξάιρεση αποτελεί ο Ραφαήλ, για τον οποίο παρατίθενται ορισμένα βιογραφικά στοιχεία και γίνεται ανάλυση κάποιων σπουδαιών έργων του. Επιπλέον, το βιβλίο του καθηγητή παραθέτει ορισμένα κείμενα-αποσπάσματα σχετικά με την τέχνη και την εποχή της Αναγέννησης από έγκυρα βιβλία τέχνης και προτρέπει τον εκπαιδευτικό να τα αξιολογήσει και να τα αξιοποιήσει κατά την κρίση του.

Η προτεινόμενη διδασκαλία για την ενότητα αυτή περιλαμβάνει τις δραστηριότητες που αναφέρονται παραπάνω μέσα από τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι θα έρθουν σε επαφή με περισσότερα έργα τέχνης, θα λάβουν περισσότερες πληροφορίες για τους καλλιτέχνες και την εποχή της Αναγέννησης και γενικότερα θα εμβαθύνουν στην Αναγεννησιακή τέχνη. Αρχικά, προτείνεται η διδασκαλία να διακριθεί στις εξής τρεις υποενότητες:

- i. Τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της εποχής της Αναγέννησης
- ii. Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση
- iii. Οι σημαντικότεροι αναγεννησιακοί καλλιτέχνες και το έργο τους
  - ο Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante
  - ο Η γλυπτική του Ντονατέλο
  - ο Η ζωγραφική, γλυπτική και αρχιτεκτονική του Michelangelo Buonarroti
  - ο Η ζωγραφική του Sandro Botticelli
  - ο Η ζωγραφική του Leonardo Da Vinci
  - ο Η ζωγραφική του Raffaello Sanzio
  - ο Η ζωγραφική του Tiziano Vecellio
  - ο Η ζωγραφική του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου
- iv. Επαναληπτικό μάθημα

Στην πρώτη υποενότητα θα γίνεται λόγος για την εποχή της Αναγέννησης. Ο εκπαιδευτικός μέσα από διαλέξεις, κείμενα και εικόνες θα εξηγήσει στους εκπαιδευόμενους πότε ήταν η Αναγέννηση και πως ζούσε ο κόσμος τότε. Οι εκπαιδευόμενοι θα γνωρίσουν τις σημαντικές αλλαγές που σημειώθηκαν με την μετάβαση από το σκοτεινό Μεσαίωνα στην Αναγέννηση και θα κατανοήσουν τον λόγο για τον οποίο ονομάστηκε έτσι αυτή η ιστορική περίοδος. Ακόμα, θα πληροφορηθούν για

τα κινήματα της εποχής αυτής και όλα όσα έδωσαν έμπνευση στους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες να δημιουργήσουν τα παγκόσμια ακτινοβολία αριστουργήματα τους.

Στη δεύτερη υποενότητα, προτείνεται κάτι νέο για το οποίο δεν γίνεται λόγος στο υπάρχον σχολικό βιβλίο για την Ιστορία της Τέχνης, οι τεχνικές για ζωγραφική της εποχής της Αναγέννησης. Είναι σημαντικό οι εκπαιδευόμενοι όταν θα έρθουν σε επαφή με τα έργα της τέχνης της Αναγέννησης να γνωρίζουν με ποια μέσα και με ποιο τρόπο δημιουργήθηκαν αυτά. Η γνώση των τεχνικών θα αποτελέσει για αυτούς υπόβαθρο, ώστε να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν περισσότερο τα έργα της τέχνης.

Στην τρίτη υποενότητα έχοντας πλέον αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις από τις προηγούμενες υποενότητες, οι εκπαιδευόμενοι θα διδαχτούν για την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική και τη ζωγραφική της Αναγέννησης. Για την κάθε μορφή τέχνης έχουν επιλεγεί ορισμένοι από τους πιο σημαντικούς και διάσημους καλλιτέχνες της Αναγέννησης. Οι εκπαιδευόμενοι λοιπόν μέσα από τη γνωριμία τους με τους καλλιτέχνες αυτούς και τα έργα τους θα εντυπώσουν στη Αναγεννησιακή τέχνη.

Για την μεθοδολογία της διδασκαλίας του μαθήματος το βιβλίο του καθηγητή συμβουλεύει: «επιδιώκεται να μην είναι ο μαθητής μόνο παθητικός δέκτης πληροφοριών, αλλά να ερευνά, να επιλέγει και να δημιουργεί ο ίδιος πληροφορίες» και ακόμα «η σφαιρική προσέγγιση της τέχνης με κύριο άξονα την Ιστορία της θα ήταν η ιδανικότερη διδακτική άποψη για το μάθημα της Ιστορίας της Τέχνης». Οι προτεινόμενες δραστηριότητες για την ενότητα της Αναγέννησης θα είναι κατά την πλειοψηφία τους είναι συνεργατικές. Οι μαθητές θα συντάξουν γραπτά κείμενα για την Αναγεννησιακή τέχνη, θα εκφράσουν τις απόψεις τους για αυτήν μέσα από τις διάφορες συζητήσεις που θα λάβουν χώρα στα πλαίσια του μαθήματος, θα πλοηγηθούν σε ψηφιακά μουσεία και άλλους ιστοχώρους σχετικούς με την τέχνη και θα επιλύσουν διαφόρων τύπων ασκήσεις, θα παρακολουθήσουν διαλέξεις και θα εκφράζουν απορίες ή θα απαντούν σε ερωτήσεις.

Παρακάτω θα δούμε το προτεινόμενο πλάνο διδασκαλίας και δραστηριοτήτων για την 10^η ενότητα, το οποίο προσπαθεί να ενεργοποιήσει τον μαθητή ακολουθώντας τις παραπάνω συμβουλές και να επιτύχει τους μαθησιακούς στόχους με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας.

i. Τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της εποχής της Αναγέννησης

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Διάλεξη, ερωτήσεις-απαντήσεις με τη συνεργατική στρατηγική της Πυραμίδας, σταυρόλεξο

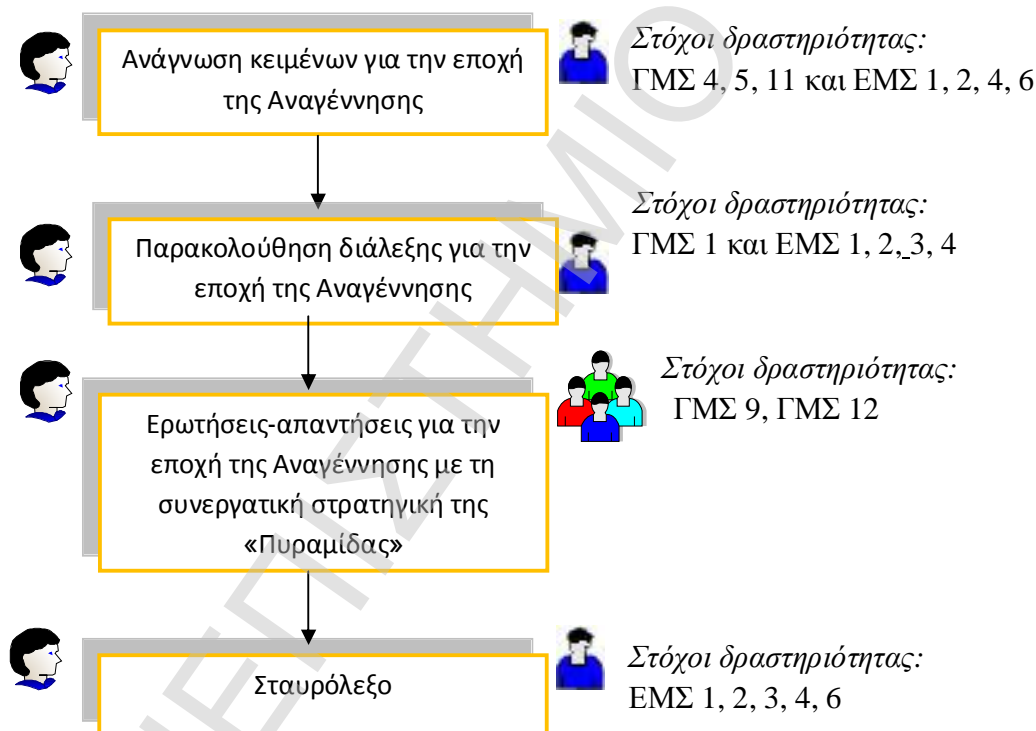
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός και εκπαιδευόμενος

Μέσα διδασκαλίας:

Προβολέας κειμένου και εικόνων, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο,

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 9: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της Αναγέννησης»

Ανάλυση της διδασκαλίας:

Η διδασκαλία της πρώτης υποενότητας θα ξεκινήσει με ανάγνωση κειμένων που μιλούν για την εποχή της Αναγέννησης. Τα κείμενα θα τα έχει επιλέξει ο εκπαιδευτικός

και θα εξετάζουν την εποχή της Αναγέννησης από σκοπιά κοινωνική, ιστορική και πολιτική. Διαβάζοντας τα κείμενα αυτά οι εκπαιδευόμενοι θα ξεκινήσουν το ταξίδι τους σε αυτή την ενδιαφέρουσα εποχή της ιστορίας του ανθρώπου. Η μεθοδολογική προσέγγιση που προτείνεται λοιπόν να ακολουθηθεί στην πρώτη υποενότητα είναι η *κοινωνιολογική προσέγγιση*. Οι εκπαιδευόμενοι μέσα από την διδασκαλία της υποενότητας πρέπει να αντιληφθούν το σημαντικό ρόλο που έπαιξαν οι κοινωνιολογικές αλλαγές της εποχής στην τέχνη.

Η ανάγνωση των κειμένων θα συμβάλλει στην εκπλήρωση ορισμένων από τους στόχους του μαθήματος. Συγκεκριμένα, συμβάλλουν στην εκπλήρωση του ΓΜΣ 4, αφού να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να αντιληφθούν τις αδιάκοπες αναζητήσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας στο παρελθόν και στο παρόν ως αδιάσπαστη συνέχεια, του ΓΜΣ 5, δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι θα συνειδητοποιήσουν ότι η τέχνη είναι έκφραση των κοινωνικοοικονομικών πολιτισμικών και άλλων παραμέτρων κάθε εποχής και κάθε τόπου, γνωρίζοντας τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της Αναγέννησης και κατανοώντας πως αυτά επηρέασαν την τέχνη και στην εκπλήρωση του ΓΜΣ 11 αφού οι μαθητές θα γνωρίσουν τις βασικές περιόδους της τέχνης, καθώς θα μάθουν για την Αναγέννηση. Οι ειδικοί μαθησιακοί στόχοι που εκπληρώνει η δραστηριότητα της ανάγνωσης των κειμένων για την εποχή της Αναγέννησης είναι ο ΕΜΣ 1, διότι οι εκπαιδευόμενοι θα αντιληφθούν ότι το βασικό γνώρισμα της Αναγέννησης, που είναι η διεύρυνση των γνώσεων του ανθρώπου, είναι το στοιχείο που επέφερε μεγάλες κοινωνικές αλλαγές και νέες πολιτικές αντιλήψεις, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την ενοποίηση των μέχρι τότε μικρών κρατιδίων του Μεσαίωνα, ο ΕΜΣ 2, εφόσον ο εκπαιδευόμενος θα αντιληφθούν ότι η αλλαγή στη σχέση του ανθρώπου με την εκκλησία οδήγησε στον εμπλουτισμό της γνώσης με τη συνεχή μελέτη της φύσης, την παρατήρηση και το πείραμα, ο ΕΜΣ 4, να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι τη σχέση του Ουμανισμού με την Ανάπτυξη των τεχνών και ο ΕΜΣ 6 να αναγνωρίσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι τη σημασία της ελληνικής μυθολογίας στη θεματολογία των έργων της Αναγέννησης.

Όταν οι εκπαιδευόμενοι ολοκληρώσουν την ανάγνωση των κειμένων ο εκπαιδευτικός θα πάρει για λίγα λεπτά το λόγο για να μιλήσει για τις αλλαγές που έλαβαν χώρα κατά την εποχή αυτή και τονίσει τα κύρια σημεία των κειμένων που διάβασαν οι εκπαιδευόμενοι. Η διάλεξη του εκπαιδευτικού θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα της εποχής της Αναγέννησης και όλα όσα συνέβαλλαν στην τρομερή ανάπτυξη της τέχνης που συνέβη την εποχή εκείνη. Η διάλεξη θα εκπληρώσει τον ΓΜΣ 1, δηλαδή να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. Ακόμα, εκπληρώνει τον ΕΜΣ 1, εφόσον βοηθά τους εκπαιδευόμενους να αντιληφθούν ότι το βασικό γνώρισμα της Αναγέννησης, που είναι η διεύρυνση των γνώσεων του ανθρώπου, είναι το στοιχείο που επέφερε μεγάλες κοινωνικές αλλαγές και νέες πολιτικές αντιλήψεις, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την ενοποίηση των μέχρι τότε μικρών κρατιδίων του Μεσαίωνα, τον ΕΜΣ 2, καθώς οι εκπαιδευόμενοι θα αντιληφθούν ότι η αλλαγή στη

σχέση του ανθρώπου με την εκκλησία οδήγησε στον εμπλουτισμό της γνώσης με τη συνεχή μελέτη της φύσης, την παρατήρηση και το πείραμα, τον ΕΜΣ 3, διότι οι εκπαιδευόμενοι κατανοήσουν ότι στην Αναγέννηση το κύριο ενδιαφέρον της τέχνης και της επιστήμης είναι ο άνθρωπος και ο χώρος που τον περιβάλλει και τον ΕΜΣ 4, αφού οι εκπαιδευόμενοι θα κατανοήσουν τη σχέση του Ουμανισμού με την ανάπτυξη των τεχνών.

Στη συνέχεια, για να συμμετέχουν πιο ενεργά οι εκπαιδευόμενοι στο μάθημα θα εκπονήσουν την επόμενη δραστηριότητα ερωτήσεων-απαντήσεων. Ειδικότερα, θα τεθούν από το εκπαιδευτικό ερωτήματα στους μαθητές σχετικά με την σύνδεση μεταξύ των κρατούντων ιδεών και κοινωνικών-θρησκευτικών συνθηκών της εποχής από τη μία και της καλλιτεχνικής δημιουργίας από την άλλη. Η δραστηριότητα αυτή θα ακολουθήσει τη συνεργατική στρατηγική της πυραμίδας (pyramid). Συγκεκριμένα, αρχικά θα ζητηθεί από τους μαθητές να γράψει ο κάθε ένας μόνος του την δική του απάντηση στα ερωτήματα που έχουν τεθεί. Στη συνέχεια, οι μαθητές θα χωριστούν σε ομάδες των 3-4 ατόμων και θα ανταλλάξουν απόψεις δείχνοντας ο ένας στον άλλον τις απαντήσεις τους και συζητώντας σχετικά. Με τον τρόπο αυτό, συνεργατικά θα καταλήξουν σε κοινά αποδεκτές από όλα τα μέλη της ομάδα απαντήσεις. Στο επόμενο στάδιο, όλες οι ομάδες των εκπαιδευόμενων θα συζητήσουν τις απαντήσεις αυτές. Όταν καταλήξουν σε απαντήσεις που θα αντιπροσωπεύουν όλες τις ομάδες, αυτές θα καταθέσουν τελικά στον καθηγητή τους. Οι συζητήσεις μεταξύ των μελών της ομάδας θα γίνουν εκτός ωρών σχολείου στο chat (άμεση ανταλλαγή μηνυμ του μαθήματος, καθώς και η κατάθεση της τελικής απάντησης όλων των ομάδων θα γίνει ηλεκτρονικά. Οι εκπαιδευόμενοι κάνοντας χρήση της συνεργατικής στρατηγικής της πυραμίδας θα διευρύνουν τους ορίζοντες τους και θα αναπτύξουν τη σκέψη τους, θα ανταλλάξουν ιδέες και θα κοινωνικοποιηθούν. Η δραστηριότητα αυτή θα οδηγήσει στην επίτευξη του ΓΜΣ 9, να αποκτήσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης, αλλά και στην επίτευξη του ΓΜΣ 12, αφού η συνεργασία θα τους βοηθήσει να μάθουν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με το περιβάλλον τους.

Η διδασκαλία της πρώτης υποενότητας θα έρθει εις πέρας με την επίλυση ενός σταυρόλεξου. Οι ερωτήσεις του σταυρόλεξου θα έχουν σχέση το περιεχόμενο των κειμένων και της διάλεξης για την Αναγέννηση. Η εργασία αυτή είναι ατομική και θα κατατεθεί ηλεκτρονικά. Μέσα από το σταυρόλεξο θα πραγματοποιηθεί μια επανάληψη και υπενθύμιση όλων όσων έμαθαν στην υποενότητα αυτή, ώστε να είναι έτοιμοι να περάσουν στις επόμενες υποενότητες. Συνεπώς, η δραστηριότητα αυτή εκπληρώνει τους ΕΜΣ 1,2,3,4 που εκπληρώνονται και από τις παραπάνω δραστηριότητες.

Παρακάτω, παρουσιάζονται σε πίνακα σύμφωνα με την ταξινόμια του Bloom οι στόχοι που εκπληρώνονται σε αυτή την υποενότητα σε σχέση με τις δραστηριότητες που θα οδηγήσουν στην εκπλήρωσή τους.

	ΔΙΑΣΤΑΣΗ		ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ Σ		
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1	Δραστηριότητα ανάγνωσης κειμένων	ΓΜΣ 12			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		Δραστηριότητα Διάλεξης ΓΜΣ 4, 5, 11 ΕΜΣ 1, 2, 3, 4, 6				
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ		Δραστηριότητα Ερωτήσεων- απαντήσεων			ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα Σταυρόλεξου			

Πίνακας 8 :Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της Αναγέννησης» με βάση την ταξινόμηση του Bloom

ii. *Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση*

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό, διάλεξη, δημιουργία ζωγραφικού πίνακα

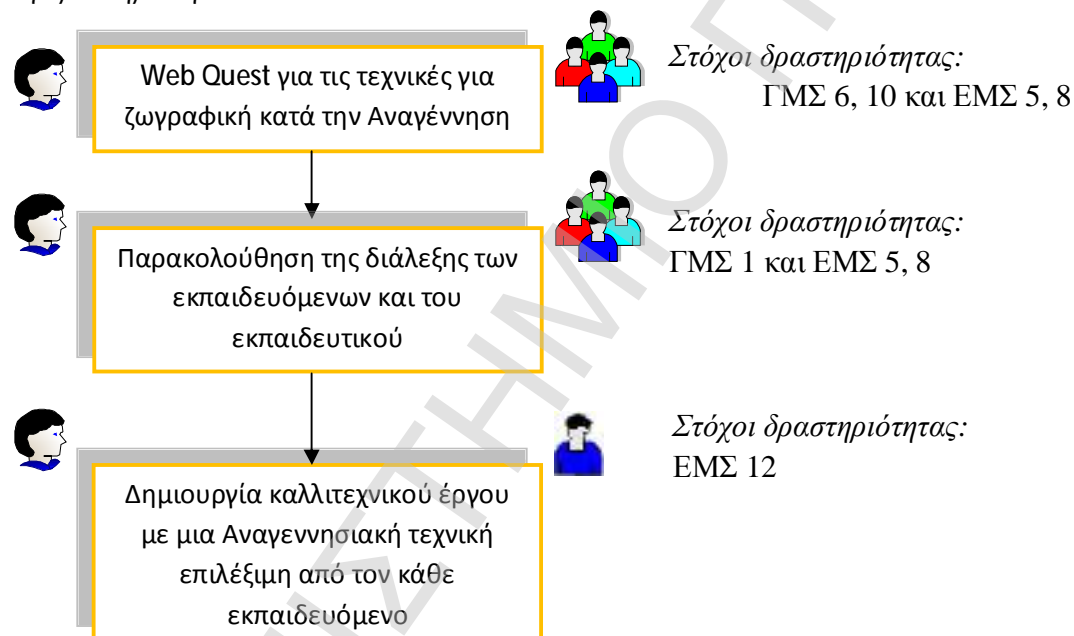
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, ομάδα εκπαιδευόμενων, εκπαιδευόμενος

Μέσα διδασκαλίας:

Μηχανές αναζήτησης, πρότυπα για την κατασκευή του καλλιτεχνικού έργου

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 10: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση»

Ανάλυση της διδασκαλίας:

Η δεύτερη υποενότητα θα πραγματοποιηθεί μέσα σε μια διδακτική ώρα και έχει να κάνει με τις «Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση». Με άλλα λόγια οι μαθητές στην υποενότητα αυτή θα εξοικειωθούν με τους όρους νωπογραφία ή αλλιώς fresco, sfumato, προοπτική, ζωγραφική με λάδι, ζωγραφική με τέμπρα. Η μεθοδολογική προσέγγιση που προτείνεται να ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός για την υποενότητα αυτή είναι η *στιλιστική ανάλυση*, θα γνωρίσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι τις διάφορες τεχνοτροπίες που συναντούμε σε αναγεννησιακά έργα, ώστε να μπορούν μετέπειτα να τα ξεχωρίζουν και να τα αναγνωρίζουν..

Ο εκπαιδευτικός θα ενημερώσει τους εκπαιδευόμενους για το θέμα με το οποίο πρόκειται να ασχοληθούν, που είναι οι τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση. Για να μάθουν τις τεχνικές αυτές, οι μαθητές θα πραγματοποιήσουν αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό (“web quest”) από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στην αίθουσα πληροφορικής του σχολείου και θα παρουσιάσουν στην τάξη τα αποτελέσματα της αναζήτησης. Η δραστηριότητα θα έχει διάρκεια ενός τετάρτου (15’) και κατά τη διάρκεια της αναζήτησης ο εκπαιδευτικός θα είναι παρών στην τάξη για να δίνει στους εκπαιδευόμενους οδηγίες, να λύνει απορίες και να τους βοηθά όποτε χρειαστεί.

Η δραστηριότητα αυτή θα συμβάλλει στην επίτευξη του ΓΜΣ 6, να αποκτήσει δηλαδή μέσα από τις γνώσεις που θα λάβει ο κάθε εκπαιδευόμενος από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα την ικανότητα να αναγνωρίζει τις τεχνολογίες των έργων τέχνης κάθε εποχής. Επίσης, θα συμβάλλει στην επίτευξη του ΓΜΣ 10, να γνωρίσει και να κατανοήσει ο εκπαιδευόμενος την βασική καλλιτεχνική ορολογία. Η δραστηριότητα της αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό επιπλέον επιτυγχάνει την εκπλήρωση του ΕΜΣ 5, να αναγνωρίσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος τη σημασία της προοπτικής και την επίδραση της σε όλες τις εικαστικές τέχνες και του ΕΜΣ 8, να γνωρίσει τις τεχνικές για ζωγραφική της Αναγέννησης.

Μετά το πέρας του τετάρτου και αφού έχουν συγκεντρώσει αρκετά στοιχεία για τις τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση ο εκπαιδευτικός θα ζητήσει από μια ομάδα να παρουσιάσει στην τάξη όσα έμαθε από την αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό σχετικά με τις τεχνικές αυτές (ανταλλαγή ρόλων καθηγητή-μαθητών). Οι υπόλοιποι μαθητές που θα είναι στο ακροατήριο θα μπορούν κατά τη διάρκεια της διάλεξης των συμμαθητών τους να προσθέτουν στοιχεία για τις τεχνικές αυτές όποτε νομίζουν ότι χρειάζεται. Μετά το τέλος της διάλεξης των μαθητών, ο εκπαιδευτικός θα αναλάβει και πάλι τον ρόλο του και θα κάνει μια ανακεφαλαίωση για τις τεχνικές της ζωγραφικής τέχνης που χρησιμοποιούνταν στην εποχή της Αναγέννησης.

Η δραστηριότητα της διάλεξης αρχικά της ομάδας των εκπαιδευόμενων και μετέπειτα του εκπαιδευτικού επιτυγχάνει το ΓΜΣ 1, δηλαδή να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. Ακόμα, επιτυγχάνει την εκπλήρωση του ΕΜΣ 5, να αναγνωρίσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος τη σημασία της προοπτικής και την επίδραση της σε όλες τις εικαστικές τέχνες και του ΕΜΣ 8, να γνωρίσει τις τεχνικές για ζωγραφική της Αναγέννησης.

Για να ολοκληρωθεί η υποενότητα αυτή, ο εκπαιδευτικός θα ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να εκπονήσουν προαιρετικά αυτή τη φορά μια δραστηριότητα από το σπίτι τους. Η δραστηριότητα αυτή θα έχει σαν σκοπό τη δημιουργία ενός ζωγραφικού έργου από τους ίδιους τους μαθητές με όποια από τις τεχνικές για ζωγραφική της αναγέννησης επιθυμούν, ώστε να κατανοήσουν την τεχνική αυτή στην πράξη και να αναγνωρίσουν τις δυσκολίες ή τις ευκολίες της. Στο επόμενο μάθημα όσοι δημιουργήσουν ένα δικό τους ζωγραφικό έργο θα το παρουσιάσουν στην τάξη και θα εξηγήσουν την τεχνική που ακολούθησαν. Μετά από ψηφοφορία όπου θα συμμετέχουν ο

εκπαιδευτικός και οι εκπαιδευόμενοι θα βραβευθούν τα πέντε καλύτερα έργα και θα κρεμαστούν στους τοίχους της τάξης. Ο στόχος που επιδιώκει να εκπληρώσει η δραστηριότητα αυτή είναι ο ΕΜΣ 12 να δημιουργήσουν δηλαδή όσοι από τους εκπαιδευόμενους επιθυμούν ένα δικό τους έργο.

Παρακάτω μπορούμε να δούμε τον πίνακα που παρουσιάζει τους στόχους που επιδιώκει να εκπληρώσει η ενότητα αυτή σε σχέση με τις δραστηριότητες, με βάση την ταξινόμια του Bloom.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

	ΔΙΑΣΤΑΣΗ		ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ Σ		
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 6	ΓΜΣ 10 ΕΜΣ 8	Δραστηριότητα Αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό (web quest)			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΕΜΣ 5	Δραστηριότητα Διάλεξης			
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ						Δραστηριότητα Δημιουργίας καλλιτεχνικού έργου ΕΜΣ 12
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ						

Πίνακας 9: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση» με βάση την ταξινόμια του Bloom

iii. Οι σημαντικότεροι αναγεννησιακοί καλλιτέχνες και το έργο τους

ο Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Ανάγνωση κειμένων, συζήτηση, προβολή εικόνων

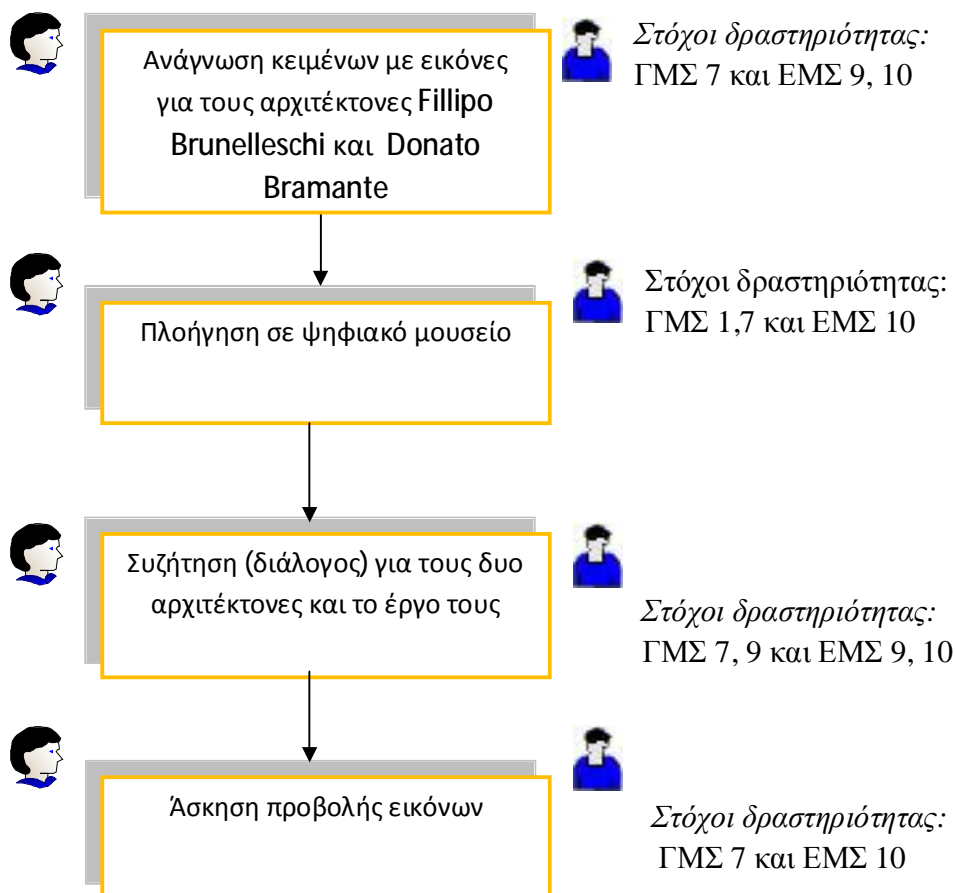
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενοι

Μέσα διδασκαλίας:

Προβολέας κειμένου, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, προβολέας εικόνων

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 11: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Για την διδασκαλία της αρχιτεκτονικής του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante προτείνεται να ακολουθηθεί ένας συνδυασμός μεθοδολογικών προσεγγίσεων. Συγκεκριμένα, προτείνεται ο εκπαιδευτικός να ακολουθήσει τη *βιογραφική προσέγγιση*, ώστε να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τους αρχιτέκτονες μέσα από τα βιώματα των τελευταίων και έτσι να κατανοήσουν καλύτερα το έργο τους. Η *βιογραφική προσέγγιση* προτείνεται να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την *μορφολογική προσέγγιση*, μέσω της οποίας οι εκπαιδευόμενοι θα μπορέσουν να αναλύσουν τα αρχιτεκτονήματα των Brunelleschi και Bramante με βάση τα μορφολογικά τους στοιχεία.

Ο εκπαιδευτικός, για την δραστηριότητα ανάγνωσης κειμένων θα αναθέσει στους εκπαιδευόμενους χρησιμοποιώντας τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές στο σπίτι τους να διαβάσουν τα κείμενα που τους παραθέτει, αλλά και να επισκεφτούν τις ιστοσελίδες που θα τους προτείνει, μέσα από τις οποίες θα διαβάσουν για τη ζωή και το έργο του F. Brunelleschi και του D. Bramante και θα δουν φωτογραφίες των αρχιτεκτονημάτων τους. Τα κείμενα και οι εικόνες με το έργο των καλλιτεχνών που τα εμπλουτίζουν, γραμμένα από ειδικούς της τέχνης θα γνωρίσουν στους εκπαιδευόμενους τους δύο Αναγεννησιακούς καλλιτέχνες και το έργο τους.

Οι στόχοι που επιδιώκει να επιτύχει η δραστηριότητα αυτή είναι ο ΓΜΣ 7, δηλαδή να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι μέσα από τα κείμενα και τις εικόνες τη ζωή και το έργο των δυο κορυφαίων καλλιτεχνών. Επίσης, η δραστηριότητα της ανάγνωσης των κειμένων επιδιώκει τον ΕΜΣ 9, να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τους σημαντικότερους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες και τον ΕΜΣ 10, να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τα σπουδαιότερα έργα τέχνης της Αναγέννησης.

Στη συνέχεια, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν μια πιο πλήρη εικόνα για τα αρχιτεκτονήματα των δύο αναγεννησιακών καλλιτεχνών θα τους αναθέσει μια δραστηριότητα πλοήγησης στο ψηφιακό μουσείο “Web Gallery Of Art” <http://www.wga.hu>. Εκεί οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν τη δυνατότητα να δουν έναν ολοκληρωμένο κατάλογο με εικόνες των έργων των δυο αρχιτεκτόνων.

Η δραστηριότητα της πλοήγησης στο ψηφιακό μουσείο επιδιώκει την επίτευξη του ΓΜΣ 1, να την αποκτήσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις και να προσλάβει παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. Ακόμα, επιδιώκει να επιτύχει τον ΓΜΣ 7, εφόσον θα γνωρίσει ο εκπαιδευόμενος τους δυο αναγεννησιακούς καλλιτέχνες F. Brunelleschi και D. Bramante, καθώς και τον ΕΜΣ 10, αφού θα μπορούν να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης εκείνων.

Έτσι λοιπόν, όταν η τάξη συναντηθεί για το μάθημα θα γνωρίζει ήδη για τους δυο καλλιτέχνες που θα αποτελούν το αντικείμενο του μαθήματος. Ο εκπαιδευτικός με λίγα λόγια θα τους θυμίσει όσα χρειάζονται για τους καλλιτέχνες αυτούς και θα κάνει μαζί με τους μαθητές ένα μικρό διάλογο μέσα στην τάξη για το πώς προσέλαβαν την τέχνη των F. Brunelleschi και D. Bramante και ποια είναι η άποψη τους για αυτούς. Ο διάλογος θα συνεχιστεί και εκτός σχολείου στο forum του μαθήματος.

Η δραστηριότητα της συζήτησης θα συμβάλλει στην επίτευξη των ίδιων στόχων με την προηγούμενη δραστηριότητα ενώ επιπλέον θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να έρθουν πιο κοντά στην πραγματοποίηση του ΓΜΣ 9, δηλαδή να αποκτήσουν στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης.

Στη συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί προβολή εικόνων. Οι εκπαιδευόμενοι από την αίθουσα υπολογιστών του σχολείου θα δουν στις οθόνες τους ορισμένες ψηφιακές φωτογραφίες των αρχιτεκτονημάτων του, που θα έχει επιλέξει εκ των προτέρων εκπαιδευτικός. Τις εικόνες αυτές θα μπορούν να τις μεγεθύνουν, σμικρύνουν, περιστρέψουν κ.ο.κ. με τη βοήθεια του κατάλληλου προγράμματος (π.χ. Adobe Photoshop), ώστε να τις δουν με κάθε λεπτομέρεια. Η εργασία των μαθητών θα είναι να αναγνωρίσουν το περιεχόμενο των φωτογραφιών και να το αποδώσουν στον σωστό αρχιτέκτονα. Οι απαντήσεις των μαθητών θα αξιολογηθούν από τον εκπαιδευτικό και θα δοθεί η απαραίτητη ανατροφοδότηση.

Η δραστηριότητα της προβολής εικόνων εκπληρώνει τον ΓΜΣ 7, διότι οι εκπαιδευόμενοι βλέποντας τις εικόνες έρχονται σε επαφή με το έργο των δυο καλλιτεχνών. Ακόμα, η δραστηριότητα της ανάγνωσης των κειμένων εκπληρώνει τον ΕΜΣ 10, να γνωρίσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι τα σπουδαιότερα έργα τέχνης της Αναγέννησης, αφού θα αναγνωρίζουν τα αρχιτεκτονήματα του Brunelleschi και του Bramante.

Παρακάτω μπορούμε να δούμε σε μορφή πίνακα την αντιστοίχιση των στόχων και δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης διδασκαλίας, με τις διαστάσεις της γνώσης και της γνωστικής διαδικασίας κατά Bloom.

	ΔΙΑΣΤΑΣΗ		ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ		
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	Δραστηριότητα Ανάγνωσης κειμένων Δραστηριότητα Συζήτησης ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9	Δραστηριότητα πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ						
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ					ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ	Δραστηριότητα Προβολής εικόνων					

Πίνακας 10: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante» με βάση την ταξινόμια του Bloom

οΗ γλυπτική του Donatello

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Διάλεξη, πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο, συζήτηση, ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

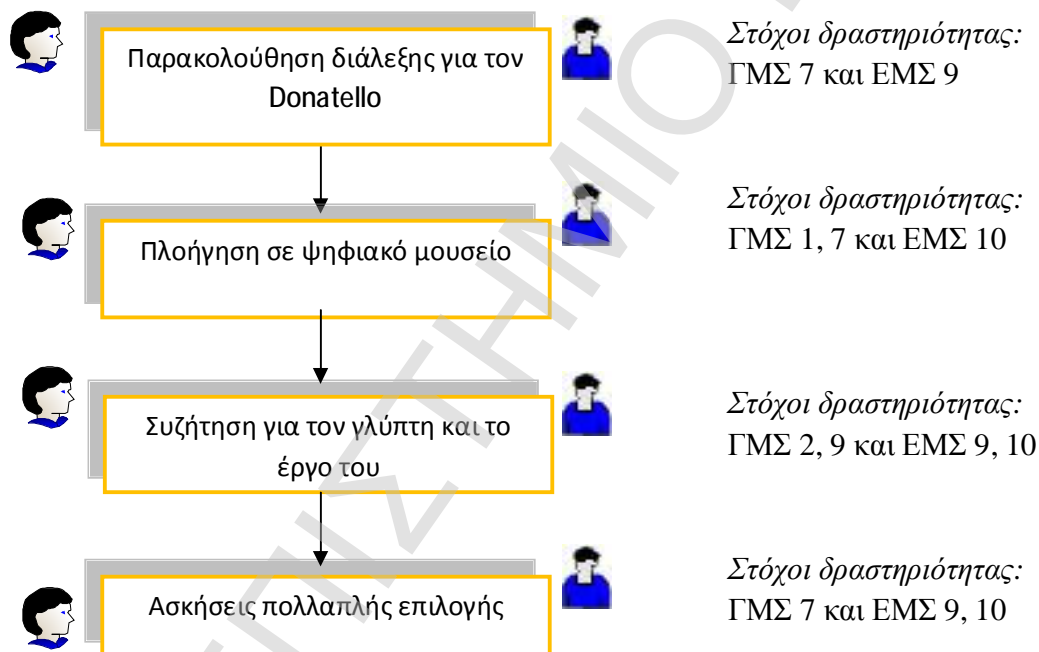
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενοι, ομάδα εκπαιδευομένων

Μέσα διδασκαλίας:

Μηχανές αναζήτησης, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, προβολέας εικόνων, προβολέας κειμένου και εικόνων

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 12: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η γλυπτική του Donatello»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Το μάθημα με θέμα τον γλύπτη Donatello προτείνεται να ακολουθήσει την *βιογραφική προσέγγιση*, ώστε να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι ποιος ήταν ο καλλιτέχνης αυτός μέσα από τη ζωή του και να κατανοήσουν την τέχνη του, σε συνδυασμό με την *σημειολογική προσέγγιση*, με τη βοήθεια της οποίας θα προσπαθήσουν να αντιληφθούν ποια είναι τα μηνύματα που μεταφέρουν τα γλυπτά του Donatello. Η διδασκαλία λοιπόν, θα ξεκινήσει με μια διάλεξη του εκπαιδευτικού μέσα στην σχολική τάξη. Στη διάλεξη

αυτή ο εκπαιδευτικός θα μιλήσει για τη ζωή και την τέχνη του μεγάλου γλύπτη του 15^{ου} μ.Χ. αιώνα. Την διάλεξη θα παρακολουθήσουν οι εκπαιδευόμενοι και θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε αυτήν θέτοντας στον εκπαιδευτικό τις απορίες που ίσως τους γεννηθούν από όσα ακούσουν και εκείνος θα λύσει τις απορίες των μαθητών του.

Η παρακολούθηση της διάλεξης του εκπαιδευτικού για τον γλύπτη Donatello επιτυγχάνει το ΓΜΣ 7, δηλαδή να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τη ζωή και το έργο κορυφαίων καλλιτεχνών. Επίσης επιτυγχάνει τον ΕΜΣ 9, δηλαδή να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τους σημαντικότερους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες (και στην προκειμένη περίπτωση τον Donatello).

Αφού ολοκληρώσει την διάλεξη ο εκπαιδευτικός, θα ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να πλοηγηθούν σε ένα ψηφιακό μουσείο. Συγκεκριμένα, με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών υπολογιστών του σχολείου και του διαδικτύου θα πλοηγηθούν στο ψηφιακό μουσείο “Mark Harden’s Artchive” (http://www.artchive.com/ftp_site.htm). Σε αυτό το ψηφιακό μουσείο θα μπορέσουν να δουν εικόνες για ένα προς ένα τα γλυπτά έργα του Donatello.

Η δραστηριότητα της πλοήγησης στο ψηφιακό μουσείο επιδιώκει την επίτευξη του ΓΜΣ 1, να την αποκτήσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις και να προσλάβει παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. Ακόμα, επιδιώκει να επιτύχει τον ΓΜΣ 7, εφόσον θα γνωρίσει ο εκπαιδευόμενος τον κορυφαίο καλλιτέχνη Donatello καθώς και τον ΕΜΣ 10, αφού θα μπορούν να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης εκείνου.

Ο εκπαιδευτικός ταυτόχρονα με την πλοήγηση θα προσπαθήσει να παρασύρει τους μαθητές σε μια συζήτηση για τις τεχνικές, τη θεματολογία και την ποιότητα των έργων του Donatello και θα ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να συνεχίσουν τη συζήτηση και να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με την τέχνη του Donatello στο forum του μαθήματος. Για να ενισχύσει τη συζήτηση στο forum θα προσφέρει ένα επιπλέον βαθμό σε όσους συμμετέχουν σε αυτή.

Η συζήτηση γύρω από τον καλλιτέχνη και το έργο του αποσκοπεί στην επίτευξη του ΓΜΣ 2, να αναπτύξει ο εκπαιδευόμενος την ικανότητα να αντιλαμβάνεται και να προσεγγίζει με ευαισθησία τα έργα τέχνης και του ΓΜΣ 9, να αποκτήσει στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού της τέχνης. Επιπλέον, αποσκοπεί στην επίτευξη του ΕΜΣ 9 και του ΕΜΣ 10, εφόσον έτσι οι εκπαιδευόμενοι θα γνωρίσουν ακόμα καλύτερα έναν από τους σημαντικότερους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες και θα κάποια από τα σπουδαιότερα έργα της αναγέννησης.

Ακόμα, για την επανάληψη όσων έμαθαν, είδαν και άκουσαν οι εκπαιδευόμενοι για τον διάσημο γλύπτη, θα εκπονήσουν μια δραστηριότητα ασκήσεων. Αναλυτικότερα, η δραστηριότητα αυτή θα περιλαμβάνει την επίλυση ορισμένων ασκήσεων πολλαπλής επιλογής σχετικά με τη ζωή και το έργο του Αναγεννησιακού γλύπτη Donatello. Οι ασκήσεις αυτές αποσκοπούν στην εμπέδωση της γνώσης που έλαβαν οι εκπαιδευόμενοι

στο μάθημα για το συγκεκριμένο καλλιτέχνη και το έργο του και κατά συνέπεια στο ΓΜΣ 7 και τους ΕΜΣ 9, 10.

Παρακάτω, υπάρχει ένας πίνακας που κατατάσσει με βάση την ταξινόμια του Bloom τους στόχους και της δραστηριότητες της συγκεκριμένης διδασκαλίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

	ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ					
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9 Δραστηριότητα Διάλεξης	Δραστηριότητα Πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ				Δραστηριότητα Συζήτησης		
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			ΓΜΣ 2		ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα Ασκήσεων πολλαπλής επιλογής			

Πίνακας 11 :Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η γλυπτική του Donatello» με βάση την ταξονομία του Bloom

οΗ ζωγραφική, γλυπτική και αρχιτεκτονική του Michelangelo Buonarroti

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Παρακολούθηση βίντεο, ανάγνωση κειμένων, συζήτηση, ασκήσεις αντιστοίχισης

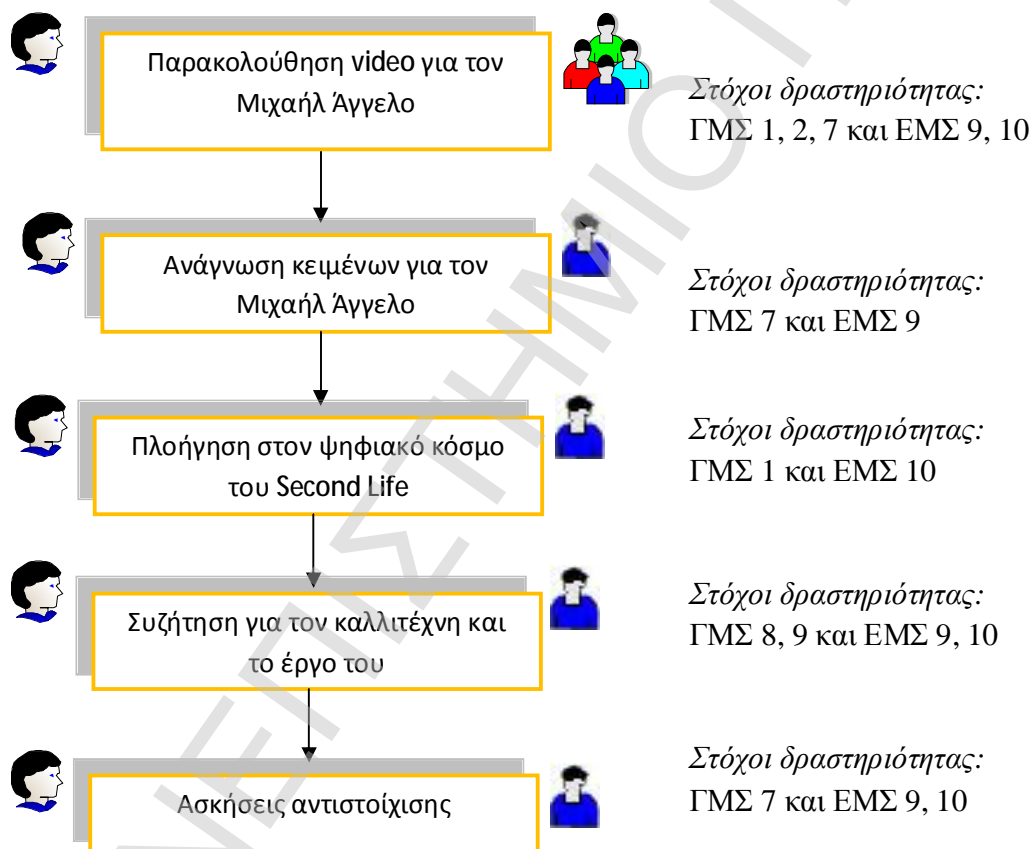
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενοι, ομάδα εκπαιδευομένων

Μέσα διδασκαλίας:

Προβολέας video, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, προβολέας κειμένου και εικόνων

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 13: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική, η γλυπτική και η αρχιτεκτονική του Michelangelo Buonarroti»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Για να διδάξουν οι εκπαιδευτικοί τον Μιχαήλ Άγγελο προτείνεται να ακολουθήσουν ένα συνδυασμό μεθοδολογικών προσεγγίσεων της Ιστορίας της Τέχνης. Συγκεκριμένα, προτείνεται η χρήση της *βιογραφικής προσέγγισης*, σε συνδυασμό με την *ψυχαναλυτική* και την *κοινωνιολογική προσέγγιση*. Προσεγγίζοντας τον Μιχαήλ Άγγελο και την τέχνη του με τους τρόπους αυτούς οι εκπαιδευόμενοι θα μάθουν ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος, θα εμβαθύνουν στην ψυχοσύνθεση του, θα αντιληφθούν πόσο τον επηρέαζε η κοινωνία της εποχής του κι έτσι θα κατανοήσουν τα έργα του.

Η διδασκαλία αυτού του μεγάλου «θεϊκού» όπως τον έχουν αποκαλέσει καλλιτέχνη θα ξεκινήσει με παρακολούθηση video και ανάγνωση κειμένων. Οι μαθητές για τις δύο αυτές δραστηριότητες, θα πρέπει να παρακολουθήσουν ορισμένα videos και να διαβάσουν κάποια κείμενα (που προτείνονται από το βιβλίο του καθηγητή του μαθήματος), που έχουν γραφτεί για τον Μιχαήλ Άγγελο. Τα videos θα παρουσιάζουν αρκετά παραστατικά τη ζωή του Μιχαήλ Αγγέλου και την καλλιτεχνική δημιουργία του και οι εκπαιδευόμενοι θα τα βρουν στο web portal “YouTube” (<http://www.youtube.com/>). Τα κείμενα θα μιλούν επίσης για την μορφή της τέχνης με το όνομα Μιχαήλ Άγγελος. Η παρακολούθηση του οπτικοακουστικού υλικού για τον Μιχαήλ Άγγελο και τα κείμενα θα βοηθήσουν τους εκπαιδευόμενους να θυμηθούν όσα τυχαίνει να γνωρίζουν για τον συγκεκριμένο καλλιτέχνη, αλλά και να μάθουν περισσότερο για την ζωή και του έργου του.

Οι δύο παραπάνω δραστηριότητες επιδιώκουν την επίτευξη του ΓΜΣ 1 να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις και να προσλάβει παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, του ΓΜΣ 2, να αναπτύξει ο εκπαιδευόμενος την ικανότητα να αντιλαμβάνεται και να προσεγγίζει με ευαισθησία τα έργα τέχνης και του ΓΜΣ 7, να γνωρίσει ο τον κορυφαίο καλλιτέχνη Μιχαήλ Άγγελο. Επιπρόσθετα, επιδιώκουν την επίτευξη του ΕΜΣ 9, να γνωρίσουν τον αναγεννησιακό καλλιτέχνη Μιχαήλ Άγγελο, και του ΕΜΣ 10, αφού θα μπορούν να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης εκείνου.

Έπειτα, οι εκπαιδευόμενοι θα πλοηγηθούν στο ψηφιακό τρισδιάστατο κόσμο του “Second Life”. Συγκεκριμένα στο Vasar College, το οποίο όπως έχει ήδη αναφερθεί σε άλλο κεφάλαιο της εργασίας, στις εγκαταστάσεις του στο Second Life περιλαμβάνει την Capella Sixtina του Βατικανού. Ο επισκέπτης του εικονικού κολλεγίου μπορεί να μπει μέσα στη εκκλησία και να θαυμάσει τον τρισδιάστατο χώρο και τις τοιχογραφίες του ναού, μπορεί αν θέλει να εστιάσει σε αυτές και να διαβάσει τι παριστάνουν και ποιος τις έφτιαξε. Το ίδιο ακριβώς θα κάνουν και οι εκπαιδευόμενοι, αφού πρώτα δημιουργήσουν ένα δικό τους λογαριασμό στο “Second Life”, ύστερα θα επισκεφτούν την Capella Sixtina που βρίσκεται στο χώρο του Vasar College και θα θαυμάσουν τις τοιχογραφίες που έχει δημιουργήσει εκεί ο Μιχαήλ Άγγελος.

Η δραστηριότητα της επίσκεψης της τρισδιάστατης ψηφιακής Capella Sixtina εκτός από μια ανεπανάληπτη εμπειρία, προσφέρει ακόμα στους εκπαιδευόμενους την επίτευξη κάποιων βασικών μαθησιακών στόχων. Συγκεκριμένα,

Αφού παρακολουθήσουν τα videos και διαβάσουν τα κείμενα και επισκεφτούν την τρισδιάστατη Capella Sixtina, οι εκπαιδευόμενοι θα περάσουν στην επόμενη δραστηριότητα, τη συζήτηση. Για αυτή τη δραστηριότητα θα πρέπει να εισαχθούν στο forum του μαθήματος και εκεί να εκφράσει ο κάθε ένας την άποψη του για τον Μιχαήλ Άγγελο με βάση τα όσα άκουσαν και είδαν, αλλά και να συζητήσουν μεταξύ τους για τον καλλιτέχνη. Με την δραστηριότητα αυτή θα μπορέσουν οι μαθητές να εμβαθύνουν τη γνώση που έλαβαν, να εκφραστούν αλλά και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Ακόμα, θα επιτύχουν τον ΓΜΣ 8, να εκτιμήσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι την Ιστορία της τέχνης ως επιστήμη και τον ΓΜΣ 9, να αποκτήσουν μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης και φυσικά τους ΕΜΣ 9, 10 που αναφέρονται και παραπάνω.

Η διδασκαλία για τον Μιχαήλ Άγγελο θα συνεχιστεί με την επίλυση των ασκήσεων αντιστοίχισης. Ο κάθε μαθητής ξεχωριστά θα λύσει τις ασκήσεις που θα του έχουν δοθεί σε ηλεκτρονική μορφή και ύστερα, με τη σειρά του ο εκπαιδευτικός θα διορθώσει τις ασκήσεις και θα παρέχει στον καθένα την απαραίτητη ανατροφοδότηση. Μέσα από τις ασκήσεις αυτές θα γίνει η απαραίτητη επανάληψη όσων έμαθαν, είδαν και άκουσαν οι εκπαιδευόμενοι κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας για τον Μιχαήλ Άγγελο. Συνεπώς, η δραστηριότητα των ασκήσεων επιτυγχάνει του βασικούς στόχους της ενότητας, δηλαδή τον ΓΜΣ 7 και τους ΕΜΣ 9, 10.

Παρακάτω υπάρχει πίνακας όπου με βάση την ταξονομία του Bloom αντιστοιχίζονται οι δραστηριότητες και οι στόχοι που εκπληρώνει η συγκεκριμένη διδασκαλία.

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9 Δραστηριότητα παρακολούθησης video Δραστηριότητα Ανάγνωσης κειμένων				
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ				Δραστηριότητα Συζήτησης		
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			ΓΜΣ 2		ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα Ασκήσεων αντιστοίχισης		ΓΜΣ 8	

Πίνακας 12: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική, γλυπτική και αρχιτεκτονική του Michelangelo Buonarroti» με βάση την ταξινόμηση του Bloom

- ο Η ζωγραφική του Sandro Botticelli

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Διάλεξη, πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο, συγγραφή κειμένου για τον S. Botticelli με περιγραφή & ανάλυση ενός έργου με βάση τη στρατηγική του σχεδίου εργασίας, επίλυση ασκήσεων σωστού/λάθους

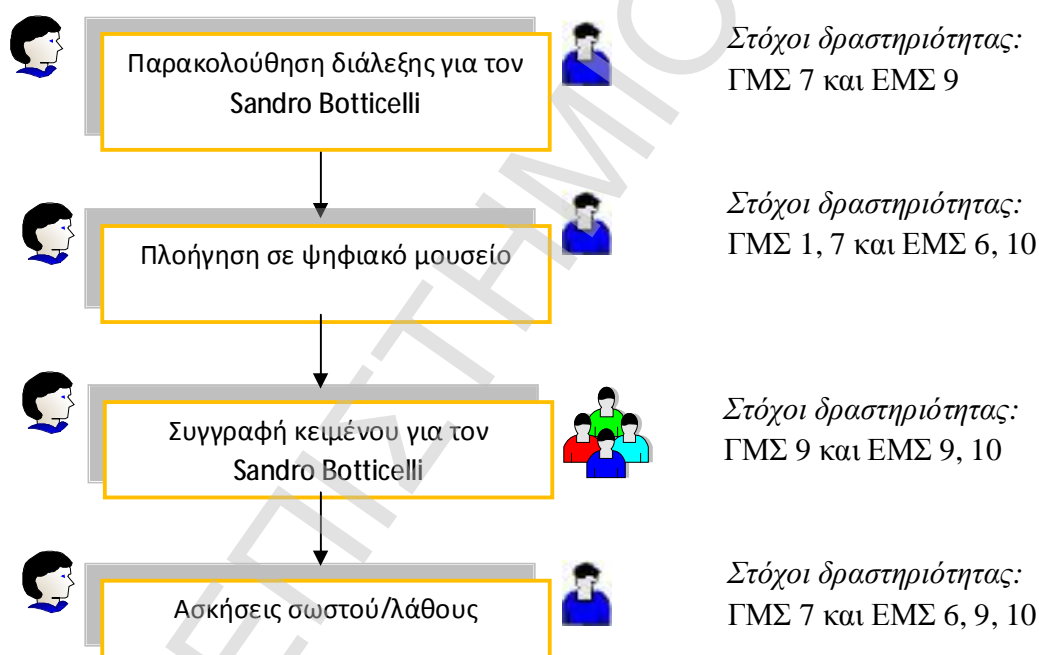
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενοι, ομάδα εκπαιδευομένων

Μέσα διδασκαλίας:

Μηχανές αναζήτησης, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κειμενογράφος, προβολέας κειμένου και εικόνων

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 14: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Sandro Botticelli»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Η διδασκαλία για τον Sandro Botticelli προτείνεται να λάβει χώρα στην αίθουσα υπολογιστών του σχολείου και να ακολουθήσει την *βιογραφική προσέγγιση*, σε συνδυασμό με την *στιλιστική ανάλυση*, προκειμένου να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι

καλύτερα τον εξεταζόμενο καλλιτέχνη αλλά και για να κατανοήσουν τα έργα του και την τεχνοτροπία αυτών.

Ο εκπαιδευτικός αρχικά θα μιλήσει στους εκπαιδευόμενους για τη ζωή του Sandro Botticelli. Θα πραγματοποιήσει δηλαδή μια διάλεξη στην οποία θα παραθέσει τα βιογραφικά κατά βάση στοιχεία του καλλιτέχνη, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να τον γνωρίσουν πρώτα ως άνθρωπο και ύστερα ως καλλιτέχνη, ακολουθώντας έτσι τη βιογραφική προσέγγιση διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης. Οι στόχοι που εκπληρώνει η δραστηριότητα αυτή είναι ο ΓΜΣ 7 και ο ΕΜΣ 9, να γνωρίσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι τον κορυφαίο καλλιτέχνη Sandro Botticelli.

Μετά από την διάλεξη, θα ζητήσει από τους μαθητές του να επισκεφτούν τους ιστοχώρους που θα τους υποδείξει, ώστε να πραγματοποιήσουν τη δραστηριότητα πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο. Συγκεκριμένα, σε αυτό το στάδιο του μαθήματος οι μαθητές θα επισκεφτούν το ψηφιακό μουσείο “Web Gallery of Art” (www.wga.hu). Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού θα πλοηγούνται στο ψηφιακό μουσείο και θα παρατηρούν τα έργα του καλλιτέχνη που εξετάζουν, θα αναλύουν τις τεχνικές που χρησιμοποίησε για να τα δημιουργήσει και θα προσπαθούν να ερμηνεύσουν το περιεχόμενο τους.

Η δραστηριότητα της πλοήγησης στο ψηφιακό μουσείο επιδιώκει την επίτευξη του ΓΜΣ 1, να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις και να προσλάβει παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και του ΓΜΣ 7, τη γνωριμία των εκπαιδευόμενων με τον S. Botticelli μέσω του έργου του. Ακόμα, επιδιώκει την επίτευξη του ΕΜΣ 6, αφού όπως θα διαπιστώσουν και οι εκπαιδευόμενοι όταν έρθουν σε επαφή με τα έργα του συγκεκριμένου καλλιτέχνη, η ελληνική μυθολογία παίζει σημαντικό ρόλο στη θεματολογία των έργων της Αναγέννησης και τον ΕΜΣ 10, δηλαδή την ανάπτυξη της ικανότητας των εκπαιδευόμενων να αναγνωρίζουν τα σπουδαιότερα έργα τέχνης της Αναγέννησης, αφού θα μπορούν να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης του S. Botticelli.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός θα χωρίσει τους μαθητές σε ομάδες των 3-4 ατόμων για να φέρουν εις πέρας ένα σχέδιο εργασίας (project). Σκοπός της δραστηριότητας, είναι η σύνταξη ενός κειμένου, όπου θα αναφέρονται όσα έμαθαν οι εκπαιδευόμενοι σχετικά με τον εν λόγω καλλιτέχνη από τη διάλεξη του εκπαιδευτικού, αλλά και από την επίσκεψη που πραγματοποίησαν στο ψηφιακό μουσείο και την επαφή που είχαν με το έργο του σημαντικού αυτού αναγεννησιακού καλλιτέχνη. Επιπλέον, θα πρέπει να επιλέξουν ελεύθερα ένα από τα καλλιτεχνικά έργα του Sandro Botticelli που έχουν δει στο ψηφιακό μουσείο και να το περιγράψουν, χρονολογήσουν και αναλύσουν. Στο κείμενο οι εκπαιδευόμενοι θα αναπτύξουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα που τους προκαλεί η θέα του έργου που επέλεξαν και θα αιτιολογήσουν για ποιο λόγο επέλεξαν το συγκεκριμένο έργο. Το κείμενο θα κατατεθεί ηλεκτρονικά από τους εκπαιδευόμενους και θα αξιολογηθεί από τον εκπαιδευτικό. Για την εκπόνηση της δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός θα χωρίσει τους εκπαιδευόμενους σε ομάδες των 3-4 ατόμων και στη

συνέχεια οι ομάδες θα πρέπει να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα από το σπίτι. Οι ομάδες, θα συζητήσουν με τη βοήθεια της άμεσης ηλεκτρονικής ανταλλαγής μηνυμάτων, για το υλικό που θα χρησιμοποιήσουν ώστε να μπορέσουν να συντάξουν το κείμενο και επιπλέον, να καταμερίσουν τις απαιτούμενες ενέργειες της δραστηριότητας στα μέλη (π.χ. ένα μέλος θα συλλέξει υλικό για τη ζωή του ζωγράφου, άλλο μέλος θα συλλέξει υλικό για το έργο του, άλλο μέλος θα αναλάβει τη σύνταξη του κειμένου κτλ.). Στη συνέχεια, όταν οι ομάδες έχουν πλέον συλλέξει τις πληροφορίες και το υλικό που χρειάζονταν θα συντάξουν το κείμενο, με τη βοήθεια του κειμενογράφου. Στην επόμενη φάση, θα αξιολογήσουν οι ίδιοι το έργο τους, θα κάνουν όσες τροποποιήσεις κρίνουν αναγκαίες αλλά και θα το στείλουν ηλεκτρονικά στον εκπαιδευτικό για να τους παρέχει ανατροφοδότηση.

Η συνεργατική αυτή δραστηριότητα συμβάλλει ιδιαίτερα στην επίτευξη του ΓΜΣ 9, να αποκτήσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης, εφόσον θα τον εντάξει στη διαδικασία ανάλυσης ενός καλλιτέχνη και του έργου του. Επιπλέον, η συγγραφή του κειμένου με τη διαδικασία του σχεδίου εργασίας επιτυγχάνει τους ΕΜΣ 9, 10, την βαθύτερη δηλαδή γνωριμία των εκπαιδευόμενων με έναν σημαντικό αναγεννησιακό καλλιτέχνη και με ορισμένα από τα σπουδαιότερα έργα τέχνης της εποχής.

Κατόπιν, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να φέρουν εις πέρας την τελευταία δραστηριότητα του μαθήματος, η οποία περιλαμβάνει ερωτήσεις σωστού-λάθους σε ηλεκτρονική μορφή. Στη δραστηριότητα αυτή, οι μαθητές θα πρέπει ατομικά ο κάθε ένας από τους εκπαιδευόμενους να απαντήσει εάν είναι σωστές ή λανθασμένες κάποιες ερωτήσεις/προτάσεις που αναφέρονται σε όσα έμαθαν, άκουσαν και συζήτησαν για τη ζωή και το έργο του Sandro Botticelli. Οι απαντήσεις τους θα διορθωθούν φυσικά από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος ανάλογα με αυτές θα τους παρέχει ανατροφοδότηση. Η άσκηση αυτή θα τους βοηθήσει να κάνουν επανάληψη και να εμπεδώσουν τη γνώση που απέκτησαν. Η τελευταία αυτή δραστηριότητα της διδασκαλίας για τον S. Botticelli επιδιώκει την επανάληψη όσων έμαθαν οι εκπαιδευόμενοι και κατά συνέπεια την επίτευξη των βασικών στόχων της ενότητας, δηλαδή του ΓΜΣ 7 και των ΕΜΣ 6, 9, 10.

Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε με βάση την ταξινόμηση του Bloom, την αντιστοίχιση των στόχων που επιδιώκει να επιτύχει η διδασκαλία για τον καλλιτέχνη αυτόν με τις δραστηριότητες.

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9 Δραστηριότητα διάλεξης	Δραστηριότητα πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΕΜΣ 6				Δραστηριότητα Συγγραφής κειμένου
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ					ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ					Δραστηριότητα Ασκήσεων σωστού/λάθους	

Πίνακας 13: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Sandro Botticelli» με βάση την ταξινόμια του Bloom

ο Η ζωγραφική του Leonardo Da Vinci

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Ερωτήσεις/απαντήσεις, διάλεξη, πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο, δημιουργία εννοιολογικών χαρτών (concept maps)

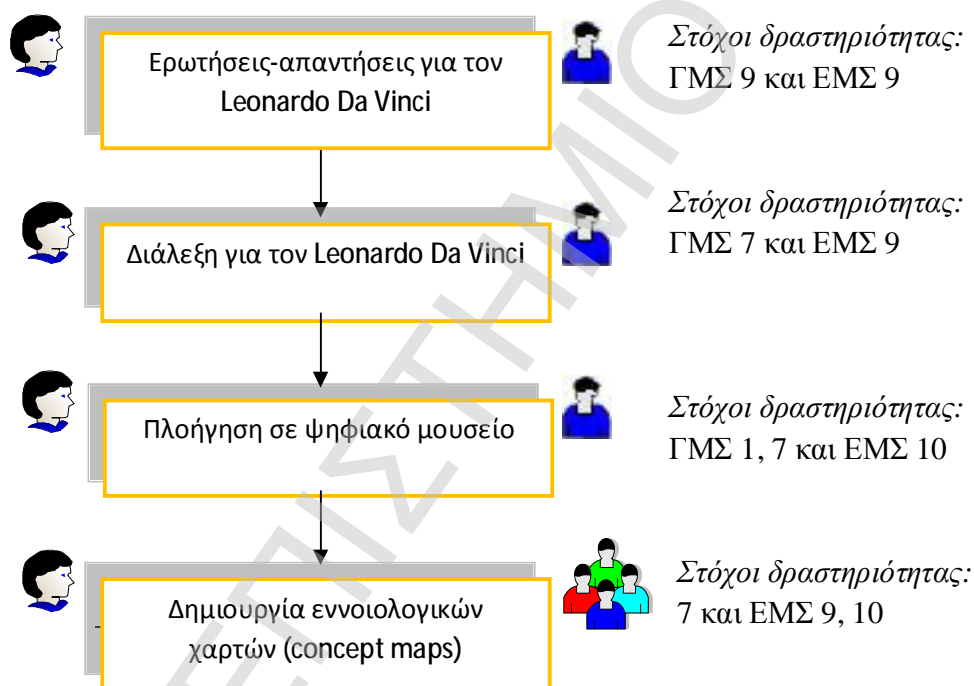
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενοι, ομάδα εκπαιδευομένων

Μέσα διδασκαλίας:

ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, μηχανές αναζήτησης, λογισμικό mind mapping

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 15: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Leonardo Da Vinci»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Το μάθημα θα συνεχιστεί με τη διδασκαλία για τον Leonardo Da Vinci. Η διδασκαλία αυτή συνίσταται να συνδυάσει τη βιογραφική με την ψυχαναλυτική προσέγγιση. Προσεγγίζοντας με αυτούς τους τρόπους τον καλλιτέχνη, οι εκπαιδευόμενοι

θα μπορέσουν να τον γνωρίσουν, να κατανοήσουν τη ψυχосύνθεση του και με βάση αυτά να ερμηνεύσουν το έργο του.

Ο εκπαιδευτικός για να κινήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για τον συγκεκριμένο καλλιτέχνη θα θέσει στην τάξη κάποια βασικά ερωτήματα για αυτόν (λ.χ. γιατί νομίζετε πως είναι ένας από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες της εποχής του;). Τα ερωτήματα αυτά οι μαθητές θα προσπαθήσουν να απαντήσουν προφορικά μέσα στην τάξη αλλά και από το σπίτι τους στο forum του μαθήματος. Εκπονώντας αυτήν τη δραστηριότητα οι μαθητές θα συζητήσουν, θα θυμηθούν και θα μεταδώσουν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους για τον αναγεννησιακό καλλιτέχνη. Οι στόχοι της δραστηριότητας αυτής είναι ο ΓΜΣ 9, αφού οι ερωτήσεις θα προσπαθήσουν να κάνουν τους εκπαιδευόμενους να σκεφτούν σαν ιστορικοί της τέχνης και ο ΕΜΣ 9, να γνωρίσουν δηλαδή έναν από τους σημαντικότερους αναγεννησιακούς καλλιτέχνες

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός θα πραγματοποιήσει μια διάλεξη στην τάξη όπου θα δώσει ο ίδιος απάντηση στα ερωτήματα που είχε θέσει στην προηγούμενη δραστηριότητα. Επίσης, θα μιλήσει στους μαθητές για την ζωή και το έργο του Leonardo Da Vinci, ώστε να τους προετοιμάσει για την επόμενη δραστηριότητα. Οι στόχοι που επιδιώκει να επιτύχει η διάλεξη είναι οι ΓΜΣ 7 και ΕΜΣ 9, να γνωρίσει ο εκπαιδευόμενος τον κορυφαίο καλλιτέχνη Leonardo Da Vinci.

Κατόπιν, για να δουν οι εκπαιδευόμενοι έργα του Leonardo Da Vinci θα εκπονήσουν την δραστηριότητα πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο. Συγκεκριμένα, θα πλοηγηθούν στο ψηφιακό μουσείο “Marc Harden’s Artchive” (http://www.artchive.com/ftp_site.htm), όπου θα έχουν τη δυνατότητα να δουν πολλά έργα του καλλιτέχνη, αλλά και να διαβάσουν για τη ζωή του και το ταλέντο του. Με την καθοδήγηση του καθηγητή τους, οι εκπαιδευόμενοι θα παρατηρούν και θα αναλύουν τα έργα τέχνης που έχει δημιουργήσει ο Leonardo Da Vinci. Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή οι εκπαιδευόμενοι θα επιτύχουν το ΓΜΣ 1, να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και να προσλάβουν παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών ΓΜΣ 7 και τον ΕΜΣ 10, να γνωρίσουν δηλαδή το έργο του Leonardo Da Vinci.

Για να πραγματοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι επανάληψη σε όσα έμαθαν από τη διδασκαλία για τον συγκεκριμένο αναγεννησιακό καλλιτέχνη, καθώς και για να αξιολογηθούν από τον εκπαιδευτικό θα πραγματοποιήσουν μια δραστηριότητα δημιουργίας και συμπλήρωσης εννοιολογικών χαρτών (concept maps), χρησιμοποιώντας του κατάλληλο λογισμικό (π.χ. Microsoft Visio). Για να εκπονήσουν αυτή τη δραστηριότητα θα πρέπει να συνεργαστούν, αφού πρώτα έχουν χωριστεί σε ομάδες των 3-4 ατόμων. Οι εννοιολογικοί χάρτες θα περιλαμβάνουν στοιχεία της εποχής που επηρέασαν τον καλλιτέχνη, βιογραφικά στοιχεία αυτού και φυσικά την τεχνολογία του, τα έργα του κ.ο.κ. Οι στόχοι της επαναληπτικής αυτής δραστηριότητας λοιπόν είναι οι βασικοί στόχοι της ενότητας που επιδιώκονται και από τις παραπάνω δραστηριότητες, ο ΓΜΣ 7 και οι ΕΜΣ 9, 10. Παρακάτω υπάρχει συγκεντρωτικός πίνακας των στόχων και

δραστηριοτήτων της διδασκαλίας για τον Leonardo Da Vinci με βάση την ταξινόμηση του Bloom:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10 Δραστηριότητα Ερωτήσεων- απαντήσεων	ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9 Δραστηριότητα διάλεξης				
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ			Δραστηριότητα Πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο			
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ					ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών (c-maps)			

Πίνακας 14: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Leonardo Da Vinci» με βάση την ταξονομία του Bloom

- ο Η ζωγραφική του Raffaello Sanzio

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Προβολή ψηφιακών εικόνων, ερωτήσεις/απαντήσεις με τη συνεργατική στρατηγική του «καταιγισμού ιδεών» (“Brainstorming”), διάλεξη, σύγκριση ενός έργου τέχνης του Ραφαήλ με ένα καλλιτεχνικό έργο άλλης εποχής

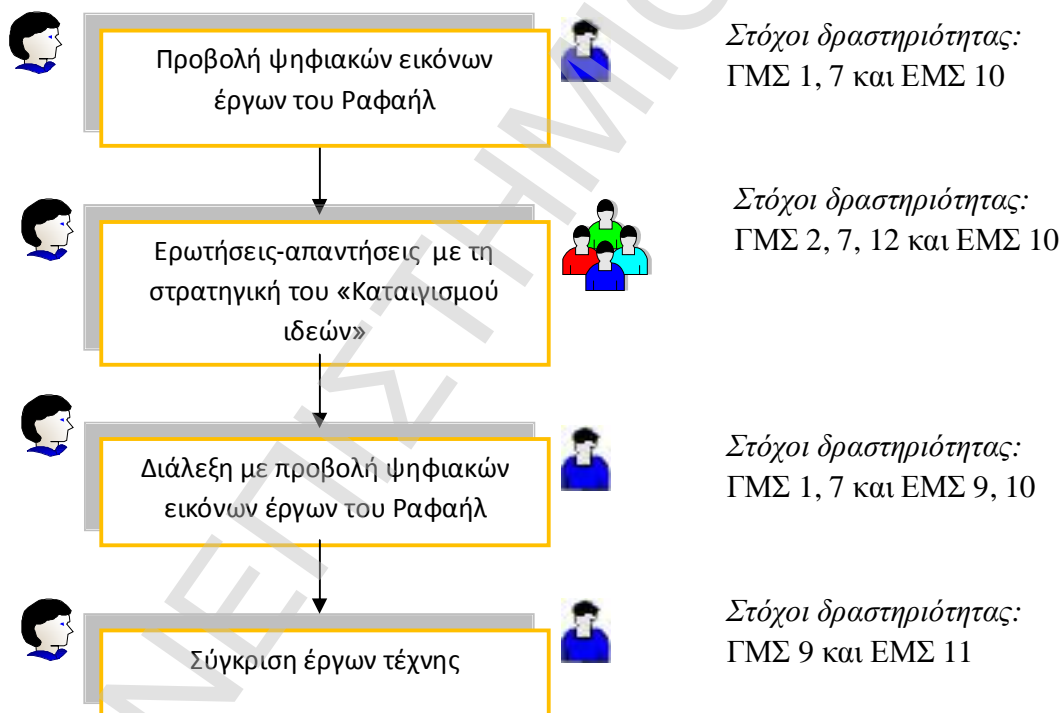
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενος, ομάδα εκπαιδευόμενων

Μέσα διδασκαλίας:

Προβολέας εικόνων, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κειμενογράφος

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 16: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Raffaello Sanzio»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Για την διδασκαλία του Ραφαήλ θα ακολουθηθεί η συνεργατική μέθοδος του Καταιγισμού Ιδεών (“Brainstorming”) και η προσέγγιση που προτείνεται είναι η *βιογραφική* σε συνδυασμό με τη *μορφολογική*. Με τον τρόπο αυτό οι εκπαιδευόμενοι θα μάθουν ποιος ήταν ο Ραφαήλ και ποια ήταν η πορεία της ζωής του, θα μελετήσουν μορφολογικά τα έργα του και θα προσπαθήσουν με την βοήθεια των παραπάνω προσεγγίσεων να τα ερμηνεύσουν.

Για τον καταιγισμό ιδεών, αρχικά ο εκπαιδευτικός προκαλώντας το ενδιαφέρον των μαθητών, θα δείξει στην τάξη με τη βοήθεια του προβολέα ψηφιακών εικόνων τις τοιχογραφίες του Ραφαήλ στο Βατικανό και συγκεκριμένα την «Φιλοσοφική σχολή των Αθηνών», τη «Γαλάτεια» και την «Πυρκαγιά του Μποργκό» χωρίς όμως να δώσει κανένα στοιχείο για τις τοιχογραφίες αυτές αλλά και για τον καλλιτέχνη πέρα από το όνομα του. Αντίθετα, θα θέσει εκείνος στους μαθητές ερωτήματα όπως «Τι τίτλο νομίζετε πως θα μπορούσαν να έχουν τα έργα αυτά και γιατί;», «Ποιό είναι κατά τη γνώμη σας το θέμα που απεικονίζουν;», «Που πιστεύετε πως τα έχει ζωγραφίσει ο Ραφαήλ;» και άλλα παρόμοια. Η προβολή των εικόνων εκτός από την προσέλκυση της προσοχής των εκπαιδευομένων επιτυγχάνει τον ΓΜΣ 1 δηλαδή να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και να προσλάβουν παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, τον ΓΜΣ 7, να γνωρίσει το έργο ενός κορυφαίου καλλιτέχνη, τον ΓΜΣ 12 αφού θα μάθουν να συνεργάζονται για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα και τον ΕΜΣ 10 αφού θα γνωρίσουν και έπειτα θα μπορούν να αναγνωρίζουν έργα τέχνης του Ραφαήλ.

Ο εκπαιδευτικός αφού έχει θέσει τα ερωτήματα θα χωρίσει τους μαθητές σε ομάδες των 4-5 ατόμων για να απαντήσουν σε αυτή με τη βοήθεια της συνεργατικής στρατηγικής του Καταιγισμού Ιδεών (“Brainstorming”). Θα τους δώσει δέκα λεπτά (10’) για να σκεφτούν τις πιθανές απαντήσεις στα ερωτήματα που τους έθεσε και να τις καταγράψουν με τη βοήθεια του εργαλείου. Αφού καταγράψουν όλες οι ομάδες τις ιδέες τους θα τους δοθούν ακόμα πέντε λεπτά (5’) για να τις επανεξετάσουν, ώστε να περάσουν στο επόμενο στάδιο, δηλαδή την παρουσίαση των απαντήσεων τους ενώπιον της σχολικής τάξης. Η κάθε ομάδα λοιπόν θα αναφέρει τις δικές της πιθανές απαντήσεις και θα ακολουθήσει συζήτηση όπου ο εκπαιδευτικός δίνοντας τους κάποια επιπλέον στοιχεία θα τους βοηθήσει βρουν μόνοι τους τις σωστές απαντήσεις στα ερωτήματα που νωρίτερα τους είχε θέσει. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός θα θέσει νέα ερωτήματα στους εκπαιδευόμενους, οι οποίοι θα πρέπει και πάλι να ακολουθήσουν την ίδια μέθοδο (του «καταιγισμού ιδεών») για να τα απαντήσουν. Αυτή τη φορά, οι μαθητές θα διαβάσουν στις οθόνες τους διάφορους τίτλους έργων του Ραφαήλ όπως «Γαλάτεια», «Sistine Madona» και «Μεταμόρφωση» με το ερώτημα: «Πώς νομίζετε ότι μοιάζουν αυτά τα έργα;». Τότε θα πρέπει να συνεργαστούν ως ομάδα και να προσπαθήσουν να φανταστούν ποιο θα μπορούσε να είναι το περιεχόμενο των έργων αυτών. Θα πρέπει μέσα σε χρόνο δέκα λεπτών (10’) να σκεφτούν και να καταγράψουν τις ιδέες τους. Στα επόμενα πέντε

λεπτά (5') θα επανεξετάσουν όσα έγραψαν και έπειτα θα τα παρουσιάσουν την τάξη. Η δραστηριότητα αυτή επιδιώκει την επίτευξη του το ΓΜΣ 2, να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι την ικανότητα να αντιλαμβάνονται και να προσεγγίζουν με ευαισθησία τα έργα τέχνης, το ΓΜΣ 7, να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τον κορυφαίο καλλιτέχνη Raffaello Sanzio και τον ΕΜΣ 10 αφού θα μπορούν να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης εκείνου.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός θα αποκαλύψει τους πίνακες των οποίων ανέφερε μόνο τους τίτλους στην προηγούμενη δραστηριότητα και θα τους αναλύσει. Ακόμα, μέσα από τη διάλεξη που θα πραγματοποιήσει, με τη βοήθεια του προβολέα ψηφιακών εικόνων θα παρουσιάσει και αρκετά ακόμα από τα έργα του Ραφαήλ και θα μιλήσει για αυτά. Οι στόχοι που επιτυγχάνει η δραστηριότητα της διάλεξης με προβολή ψηφιακών εικόνων είναι ο ΓΜΣ 1, να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι βασικές γνώσεις και να προσλάβουν παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, ο ΓΜΣ 7 και ΕΜΣ 9, να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι τη ζωή και το έργο ενός κορυφαίου καλλιτέχνη και Ο ΕΜΣ 10 αφού θα γνωρίσουν και έπειτα θα μπορούν να αναγνωρίζουν έργα τέχνης του Ραφαήλ.

Έπειτα, θα πρέπει οι εκπαιδευόμενοι να εκπονήσουν μια ατομική δραστηριότητα. Αναλυτικότερα, η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει τη σύγκριση ενός έργου τέχνης του Ραφαήλ και συγκεκριμένα της «Φιλοσοφικής Σχολής των Αθηνών» με ένα καλλιτεχνικό έργο άλλης εποχής (π.χ. έργο τέχνης του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού). Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει στην εργασία τους να γράψουν μια λίστα με τις ομοιότητες και τις διαφορές που πιστεύουν ότι υπάρχουν μεταξύ των δύο έργων (ως προς το χρώμα, τη σύνθεση, την τεχνοτροπία κτλ.), καθώς και να αναπτύξουν επιχειρήματα που να στηρίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχουν επισημάνει. Η εργασία αυτή θα παραδοθεί ηλεκτρονικά και ο εκπαιδευτικός θα την αξιολογήσει και θα παρέχει στους μαθητές την απαραίτητη ανατροφοδότηση. Με την δραστηριότητα αυτή οι μαθητές θα μπου στη διαδικασία της σύγκρισης και της αξιολόγησης των καλλιτεχνικών έργων, επομένως θα πραγματοποιήσουν τον ΕΜΣ 11 αλλά και το ΓΜΣ 9, καθώς η σύγκριση έργων τέχνης είναι μια συνήθης μεθοδολογική ικανότητα των ιστορικών της τέχνης.

Πιο κάτω, υπάρχει ένας πίνακας που τοποθετεί στις κατάλληλες θέσεις με βάση την ταξινόμια του Bloom, τους στόχους και τις δραστηριότητες της παραπάνω διδασκαλίας για τον Ραφαήλ.

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9 Δραστηριότητα Προβολής ψηφιακών εικόνων Δραστηριότητα διάλεξης	ΓΜΣ 12			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		Δραστηριότητα Ερωτήσεων – απαντήσεων				
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			ΓΜΣ 2	ΕΜΣ 11 Δραστηριότητα Σύγκρισης έργων τέχνης	ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ						

Πίνακας 15: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Raffaello Sanzio» με βάση την ταξινόμια του Bloom

ο Η ζωγραφική του Tiziano Vecellio

Μέθοδοι διδασκαλίας:

Συνεργατική στρατηγική Jigsaw, συγγραφή κειμένου, διάλεξη απάντηση ερωτηματολογίου, σύγκριση ζωγραφικών πινάκων διαφορετικών καλλιτεχνών

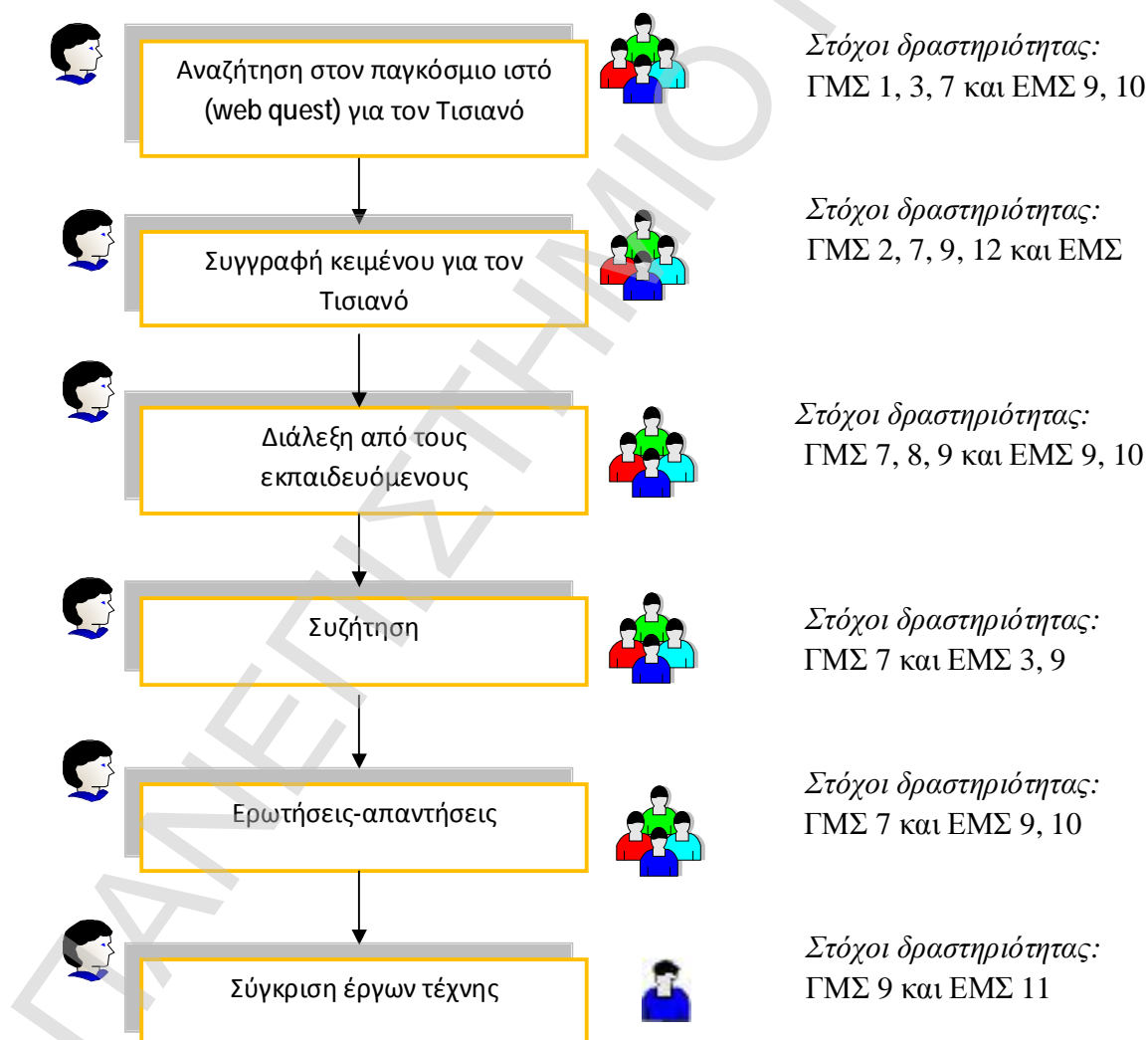
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενος, ομάδα εκπαιδευόμενων

Μέσα διδασκαλίας:

Μηχανή αναζήτησης, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κειμενογράφος

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 17: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Tiziano Vecellio»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Για να γνωρίσουν οι μαθητές για τον αναγεννησιακό ζωγράφο Τισιανό και το έργο του θα ακολουθήσουν τη συνεργατική στρατηγική Jigsaw με τη βοήθεια της οποίας προτείνεται η διδασκαλία να προσεγγιστεί *βιογραφικά, μορφολογικά και θεματικά (ή ειδολογικά)*, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τον καλλιτέχνη μέσα από το βίο του και το έργο του αναλύοντας το μορφολογικά και παρατηρώντας την θεματολογία που έχει επιλέξει ο καλλιτέχνης για τα έργα του. Μέσα από τη διαδικασία αυτή οι μαθητές θα συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα αλλά και θα συνεργάζονται και θα επικοινωνούν. Κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων που θα πραγματοποιηθούν με τη συνεργατική στρατηγική, ο εκπαιδευτικός θα βρίσκεται εκεί και θα επισκέπτεται τις ομάδες jigsaw και τις ομάδες ειδικών, για να τις κατευθύνει και να τις βοηθά.

Ο εκπαιδευτικός αρχικά θα ενημερώσει τους μαθητές για την δραστηριότητα και οι ίδιοι θα μπορούν να διαβάσουν αναλυτικά στα ειδικά φύλλα εργασίας (expert sheets) τα υπό-θέματα με τα οποία θα ασχοληθούν για να γνωρίσουν τη ζωή και το έργο του Τισιανού. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός θα χωρίσει τους συμμετέχοντες σε ομάδες των 5-6 ατόμων (ομάδες jigsaw) και θα ορίσει έναν αρχηγό σε κάθε ομάδα, ο οποίος θα κάνει καταμερισμό της εργασίας εντός της ομάδας και θα επιλύει τις διαμάχες και τα προβλήματα που τυχόν παρουσιαστούν. Τότε λοιπόν θα είναι έτοιμοι να ασχοληθούν ο κάθε ένας με ό,τι έχει αναλάβει.

Για να γίνει αυτό οι ομάδες jigsaw, μέσα από τους υπολογιστές της αίθουσας πληροφορικής του σχολείου, θα χρησιμοποιήσουν τις μηχανές αναζήτησης για να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες και υλικό για τον Τισιανό. Οι ομάδες jigsaw θα έχουν σαν βασικό τους σκοπό την ενημέρωση σχετικά με τη ζωή του Τισιανού και την ανάλυση και περιγραφή τριών έργων διαφόρων θεμάτων, του που θα επιλέξουν ελεύθερα. Επομένως, όταν ο αρχηγός της κάθε ομάδας καταμερίσει τις εργασίες που πρέπει να γίνουν στα μέλη, θα αναθέσει σε ένα μέλος την ανεύρεση πληροφοριών για τη ζωή του καλλιτέχνη, σε άλλο μέλος την επιλογή και ανάλυση ενός ζωγραφικού του πίνακα, σε άλλο μέλος ενός δεύτερου ζωγραφικού πίνακα κ.ο.κ. Η δραστηριότητα της αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό (“web quest”) συμβάλλει στην επίτευξη του ΓΜΣ 1, δηλαδή να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος βασικές γνώσεις και να προσλάβει παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, του ΓΜΣ 3, να κατανοήσει ο εκπαιδευόμενος την αξία και τη σημασία της πολιτισμικής κληρονομιάς και του έργου ως παγκόσμιου αγαθού (διαπιστώνοντας πως η τέχνη είναι ελεύθερη προς όλους, όπως την βρήκαν και οι ίδιοι στο διαδίκτυο και ανήκει σε όλους) και των ΓΜΣ 7 και ΕΜΣ 9, να γνωρίσει δηλαδή ο εκπαιδευόμενος τον κορυφαίο καλλιτέχνη Tiziano Vecellio. Ακόμα, η δραστηριότητα αυτή επιτυγχάνει τον ΕΜΣ 10 αφού θα μπορούν να αναγνωρίζουν τα έργα τέχνης εκείνου.

Στην επόμενη φάση, τα επιμέρους μέλη των ομάδων που μελετούν το ίδιο αντικείμενο (λ.χ. όλοι οι εκπαιδευόμενοι που ασχολούνται με τη ζωή του Τισιανού) θα συνενωθούν, ώστε να σχηματίσουν τις λεγόμενες «ομάδες ειδικών» (“Expert groups”),

όπου θα συνεργαστούν ανταλλάσσοντας ιδέες και πληροφορίες για να επιτύχουν τον κοινό τους σκοπό (την ανεύρεση δηλαδή των βιογραφικών πληροφοριών για τον Τισιανό). Οι πληροφορίες που έχουν συγκεντρώσει τα μέλη των «ομάδων ειδικών» από την αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό και τη συνεργασία μεταξύ τους, έπειτα θα πρέπει να μεταφερθούν από το κάθε μέλος στην ομάδα jigsaw που ανήκουν. Στη συνέχεια η κάθε ομάδα jigsaw θα πρέπει να πραγματοποιήσει τη συγγραφή του κειμένου για τον Τισιανό. Η δραστηριότητα αυτή επιτυγχάνει το ΓΜΣ 2, να αναπτύξει ο εκπαιδευόμενος την ικανότητα να αντιλαμβάνεται και να προσεγγίζει με ευαισθησία τα έργα τέχνης, το ΓΜΣ 7, να γνωρίσει ο εκπαιδευόμενος τη ζωή και το έργο ενός σπουδαίου καλλιτέχνη, τον ΓΜΣ 9, να αποκτήσει τις στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης, αφού θα πρέπει να μάθει να ξεχωρίζει τα σημαντικά στοιχεία των έργων και της ζωής του καλλιτέχνη, ώστε να τα καταγράψει και τον ΓΜΣ 12, καθώς μέσα από αυτή τη διαδικασία θα μάθουν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με το περιβάλλον τους. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή επιτυγχάνει τους ΕΜΣ 9 και 10 που αναφέρονται και παραπάνω.

Επιπρόσθετα, τα μέλη της «ομάδας ειδικών» θα πρέπει να ετοιμάσουν μια μικρή παρουσίαση των ευρημάτων τους για να διδάξουν τα άλλα μέλη της ομάδας Jigsaw στην οποία ανήκουν (διάλεξη από τους εκπαιδευόμενους). Η διάλεξη αυτή θα βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να δουν την ιστορία της τέχνης από μια άλλη θέση/σκοπία και θα τους βοηθήσει να επιτύχουν το ΓΜΣ 8, να εκτιμήσουν δηλαδή την Ιστορία της τέχνης ως επιστήμη. Ακόμα, η δραστηριότητα της διάλεξης θα επιδιώκει να επιτύχει τους ΓΜΣ 7, 9 και τους ΕΜΣ 9, 10 που επιδιώκονται και από τις προηγούμενες δραστηριότητες.

Για να ολοκληρωθεί η δραστηριότητα, θα διεξαχθεί συζήτηση στο πλαίσιο της τάξης σχετικά με όσα έμαθαν για τον αναγεννησιακό ζωγράφο και τα έργα του, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό το ΓΜΣ 7 και τον ΕΜΣ 9. Στη συζήτηση αυτή θα θυμηθούν τις τεχνικές του Τισιανού, τα θέματα των έργων του και τη σύνδεση τους με τις ανθρωποκεντρικές ιδέες της Αναγέννησης επιτυγχάνοντας έτσι τον ΕΜΣ 3.

Στο τέλος, ο εκπαιδευτικός θα τους ζητήσει να απαντήσουν ατομικά σε ένα ερωτηματολόγιο (quiz) που θα υπάρχει στο εργαλείο. Το ερωτηματολόγιο αυτό θα διευκολύνει τον εκπαιδευτικό να αξιολογήσει κατά πόσο ήταν αποτελεσματική η δουλειά των ομάδων των εκπαιδευόμενων, δηλαδή αν έμαθαν ποιος ήταν ο Τισιανός και ποιο ήταν το έργο του. Επιπλέον, μέσα από τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις που θα δώσουν οι εκπαιδευόμενοι θα μπορέσουν να θυμηθούν όσα έμαθαν και να επιτύχουν τους βασικούς στόχους: ΓΜΣ 7, ΕΜΣ 9 και 10

Κατόπιν, για την εκπόνηση της τελευταίας δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός θα ζητήσει από τους μαθητές αν αντιπαραβάλλουν το έργο με τίτλο «Παναγία και θείο βρέφος σε νυχτερινό τοπίο» (“Madonna and child in an Evening Landscape”) που βρίσκεται στην πινακοθήκη του Μονάχου και χρονολογείται στα 1562-1565 μ.Χ. με την «Παναγία των βράχων» (“Virgin of the rocks”) του Leonardo Da Vinci που βρίσκεται στο μουσείο του Λούβρου και χρονολογείται στα 1500-1503 μ.Χ. Η δραστηριότητα αυτή

θα είναι ατομική και οι εκπαιδευόμενοι θα την εκπονήσουν με τη βοήθεια του κειμενογράφου. Η σύγκριση εκπληρώνει τον ΓΜΣ 9, διότι μέσα από αυτή οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού τέχνης και τον ΕΜΣ 11 (σύγκριση έργων τέχνη διαφορετικών καλλιτεχνών).

Στην επόμενη σελίδα μπορούμε να δούμε σε μορφή πίνακα την αντιστοίχιση των στόχων και των δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης διδασκαλίας με τη γνωστική διάσταση και τη διάσταση της γνωστικής διαδικασίας σύμφωνα με την ταξινόμια του Bloom.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑΣ

	ΔΙΑΣΤΑΣΗ		ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ		
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	ΘΥΜΑΜΑΙ	ΚΑΤΑΝΟΩ	ΕΦΑΡΜΟΖΩ	ΑΝΑΛΥΩ	ΑΞΙΟΛΟΓΩ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7 ΕΜΣ 9 Δραστηριότητα διάλεξης	ΓΜΣ 12 Δραστηριότητα αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό (web quest)			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΕΜΣ 3 Δραστηριότητα συζήτησης	Δραστηριότητα ερωτήσεων-απαντήσεων			
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			ΓΜΣ 2 Δραστηριότητα συγγραφής κειμένου	ΕΜΣ 11	ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα σύγκρισης έργων τέχνης		ΓΜΣ 3, ΓΜΣ 8	

Πίνακας 16: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Tiziano Vecellio» με βάση την ταξινόμια του Bloom

- ο Η ζωγραφική του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου

Μεθοδολογία διδασκαλίας:

Διάλεξη, επίσκεψη στην Εθνική Πινακοθήκη, συγγραφή κειμένου, πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο, σύγκριση έργων τέχνης

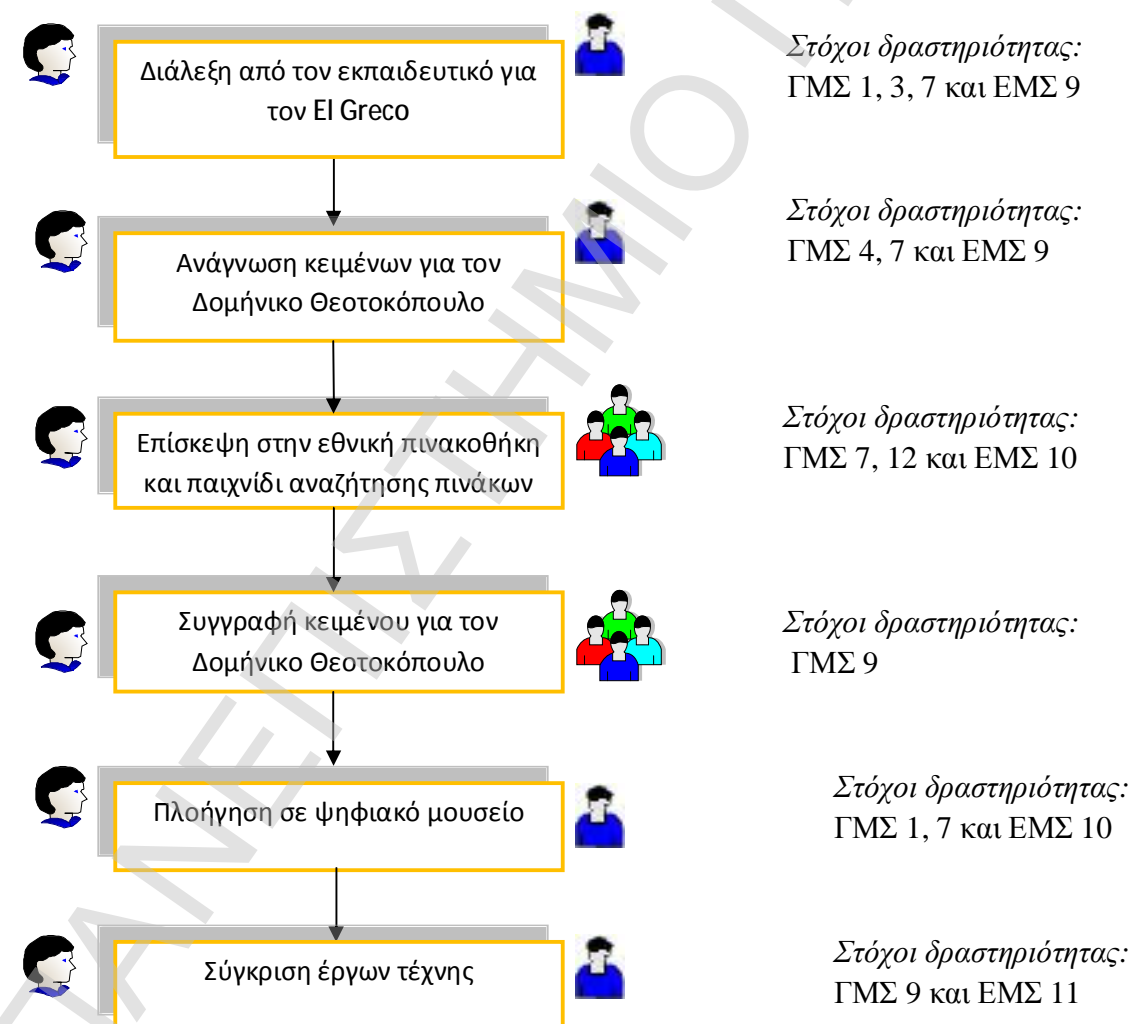
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενος, ομάδα εκπαιδευόμενων

Μέσα διδασκαλίας:

Μηχανή αναζήτησης, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, chat, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κειμενογράφος

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 18: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Η ζωγραφική του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου»

Ανάλυση διδασκαλίας:

Ο εκπαιδευτικός για να γνωρίσει στους μαθητές του τον El Greco προτείνεται να ακολουθήσει την *βιογραφική* σε συνδυασμό με την *ψυχαναλυτική* προσέγγιση. Προσεγγίζοντας τον καλλιτέχνη με τους τρόπους αυτούς θα μπορέσουν οι εκπαιδευόμενοι να μάθουν ποίος ήταν ο άνθρωπος αυτός, τι βιώματα είχε και πώς αυτά επηρέαζαν την ψυχολογία του και κατ' επέκταση την τέχνη του. Ακόμα, για την εξέταση των έργων του ειδικότερα, προτείνεται να ακολουθηθεί η *στυλιστική ανάλυση*, καθότι ο συγκεκριμένος καλλιτέχνης στην πορεία της ζωής του εκφράστηκε μέσα από διαφορετικά καλλιτεχνικά στυλ και τεχνοτροπίες.

Το μάθημα θα ξεκινήσει με μια διάλεξη που θα πραγματοποιήσει ο εκπαιδευτικός για τη ζωή του και πώς αυτή επηρέασε το έργο του και τη γενικότερη πορεία του στον χώρο των καλών τεχνών. Πώς ένας Κρητικός με βυζαντινές καταβολές στην τέχνη του κατέληξε να ανήκει στους κορυφαίους Αναγεννησιακούς ζωγράφους. Οι μαθητές θα παρακολουθήσουν τη διάλεξη και θα μπορούν να συμμετέχουν σε αυτή όποτε έχουν κάποια απορία ή επιθυμούν να προσθέσουν στα λεγόμενα του καθηγητή κάτι που θυμηθούν από τις γενικές γνώσεις τους για τον καλλιτέχνη αυτόν. Η διάλεξη αυτή πραγματοποιεί τον ΓΜΣ 1, να αποκτήσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι βασικές γνώσεις και να προσλάβουν παραστάσεις από το πεδίο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, τον ΓΜΣ 3, να κατανοήσουν την αξία και τη σημασία της πολιτισμικής κληρονομιάς ως παγκόσμιου αγαθού και τον ΓΜΣ 7 και ΕΜΣ 9, να γνωρίσουν τη ζωή και το έργο του Δ. Θεοτοκόπουλου.

Στη συνέχεια, θα ζητηθεί από τους εκπαιδευόμενους να διαβάσουν ορισμένα κείμενα που έχουν γραφτεί για τον El Greco (τα οποία προτείνει το βιβλίο του καθηγητή του μαθήματος), ώστε να τον γνωρίσουν καλύτερα. Η δραστηριότητα αυτή θα γίνει από τον κάθε εκπαιδευόμενο ξεχωριστά (ατομική δραστηριότητα) και επιτυγχάνει να αποδείξει στους εκπαιδευόμενους ότι οι αναζητήσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας είναι μια αδιάσπαστη συνέχεια (ΓΜΣ 4) και γνωρίζει στους εκπαιδευόμενους τη ζωή και το έργο του κορυφαίου Έλληνα αναγεννησιακού καλλιτέχνη (ΕΜΣ 7). Ακόμα, η δραστηριότητα αυτή εκπληρώνει τον ΕΜΣ 9.

Η επόμενη δραστηριότητα (επίσκεψη σε μουσείο ή πινακοθήκη) λάβει χώρα εκτός σχολείου, στην Εθνική Πινακοθήκη. Ο εκπαιδευτικός και οι εκπαιδευόμενοι θα επισκεφτούν το χώρο της Πινακοθήκης όπου, θα έχουν την ευκαιρία να δουν από κοντά όσα έργα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου υπάρχουν στην Ελλάδα. Οι μαθητές θα έχουν ήδη από το προηγούμενο μάθημα ενημερωθεί από τον εκπαιδευτικό λεπτομερώς για την επίσκεψη που θα πραγματοποιήσει το σχολείο στην Πινακοθήκη και θα έχουν χωριστεί σε ομάδες. Οι εκπαιδευόμενοι στο χώρο του μουσείου θα προμηθευτούν με PDAs στα οποία θα μπορούν να διαβάζουν πληροφορίες για τον κάθε ζωγραφικό πίνακα που συναντούν. Με τον τρόπο αυτό θα ενημερώνονται για την εποχή που δημιουργήθηκε το κάθε έργο τέχνης, τι ακριβώς παριστάνει και ποια τεχνοτροπία ακολουθεί. Η επίσκεψη των μαθητών στην εθνική πινακοθήκη θα αποτελέσει για αυτούς μια ξεχωριστή και

ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και διδακτική εμπειρία, καθώς μέσα από αυτήν θα επιτευχθεί ο ΓΜΣ 7 και ο ΕΜΣ 10. Ακόμα με τη βοήθεια των PDAs θα μπορέσουν να παίξουν το παιχνίδι αναζήτησης πινάκων. Δηλαδή θα δοθεί στο PDA του κάθε ένα από τους εκπαιδευόμενους ένα μέρος ενός πίνακα του Θεοτοκόπουλου, ώστε συνεργαζόμενοι (θα έχουν χωριστεί σε δυο ομάδες) οι εκπαιδευόμενοι να προσπαθήσουν να ενώσουν τα μέρη του πίνακα με σκοπό να καταλάβουν για ποιο πίνακα πρόκειται και να τον σχηματίσουν. Στη συνέχεια, θα πρέπει να βρουν πού βρίσκεται αυτός στην πινακοθήκη για να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα επιτυχώς. Το παιχνίδι αυτό επιδιώκει να μάθει στους εκπαιδευόμενους να επικοινωνούν και να συνεργάζονται, συνεπώς εκπληρώνει τον ΓΜΣ 12.

Μετά από την εμπειρία και της γνώσεις που θα έχουν αποκτήσει από την επίσκεψη τους στην Εθνική Πινακοθήκη οι ομάδες των εκπαιδευόμενων που συμμετείχαν στην προηγούμενη δραστηριότητα, θα γράψουν ένα κείμενο για τον El Greco. Η κάθε ομάδα θα πρέπει να συντάξει μια έκθεση για τον τρόπο που προσέλαβε εκείνη το έργο του σπουδαίου αυτού καλλιτέχνη. Στο διαδικτυακό εργαλείο που θα χρησιμοποιούν για το μάθημα, θα μπορέσουν να διαβάσουν κάποιες ερωτήσεις-οδηγούς (π.χ. ποιά είναι κατά τη γνώμη σας το καλλιτεχνικό στυλ του Θεοτοκόπουλου, που τον κάνει να ξεχωρίζει;), οι οποίες θα τους βοηθήσουν στη σύνταξη της έκθεσης. Το κείμενο θα κατατεθεί ηλεκτρονικά και θα αξιολογηθεί από τον καθηγητή. Η δραστηριότητα αυτή φέρει εις πέρας τον ΓΜΣ 9, να αποκτήσουν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι στοιχειώδεις μεθοδολογικές ικανότητες ιστορικού της τέχνης.

Η επόμενη συνάντηση εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενων θα πραγματοποιηθεί στο χώρο του σχολείου και συγκεκριμένα στην αίθουσα υπολογιστών. Από εκεί οι μαθητές θα εισαχθούν μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών στο ψηφιακό μουσείο “Web Gallery of Art” (<http://www.wga.hu/index.html>). Στο ψηφιακό μουσείο θα μπορέσουν να δουν ενδεικτικά, το έργο όλων των περιόδων του ζωγράφου (ακόμα κι αυτό που δεν είδαν στην εθνική πινακοθήκη και βρίσκεται στο εξωτερικό), να το σχολιάσουν και αναλύσουν με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Η δραστηριότητα της πλοήγησης στο ψηφιακό μουσείο επιτυγχάνει τον ΓΜΣ 1 και τον ΓΜΣ 7, καθώς και τον ΕΜΣ 10.

Στη συνέχεια, θα πραγματοποιήσουν μια δραστηριότητα σύγκρισης έργων τέχνης. Ο εκπαιδευτικός θα θυμίσει στους μαθητές τα έργα της Βυζαντινής τέχνης που ήδη γνωρίζουν από προηγούμενα μαθήματα (ενότητα 7: Η Βυζαντινή τέχνη) και θα τους ζητήσει να τα συγκρίνουν με τα πρώτα έργα του Θεοτοκόπουλου, της Κρητικής περιόδου. Μέσα από συζήτηση θα διαπιστώσουν την επιρροή που είχε ο ζωγράφος από τη Βυζαντινή τέχνη και τις ομοιότητες των έργων του με τα βυζαντινά έργα. Η δραστηριότητα της σύγκρισης των έργων τέχνης επιτυγχάνει τον ΓΜΣ 9 και τον ΕΜΣ 11.

Πιο κάτω υπάρχει συγκεντρωτικός πίνακας των στόχων και δραστηριοτήτων της διδασκαλίας για τον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο με βάση την ταξινόμια του Bloom.

	ΔΙΑΣΤΑΣΗ		ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ		
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ	ΓΜΣ 1 ΕΜΣ 10	ΓΜΣ 7 Δραστηριότητα Ανάγνωσης κειμένων	ΓΜΣ 12 Δραστηριότητα Επίσκεψης στην εθνική πινακοθήκη Δραστηριότητα Πλοήγησης σε ψηφιακό μουσείο			
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ		ΓΜΣ 4		Δραστηριότητα Συγγραφής κειμένου		
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ				ΕΜΣ 11 Δραστηριότητα Σύγκρισης έργων τέχνης	ΓΜΣ 9	
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ					ΓΜΣ 3, ΓΜΣ 8	

Πίνακας 17: Κατηγοριοποίηση στόχων και δραστηριοτήτων του μαθήματος «Η ζωγραφική του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου» με βάση την ταξινόμια του Bloom

iv. Επαναληπτικό μάθημα

Μεθοδολογία διδασκαλίας:

Δημιουργία εννοιολογικών χαρτών (concept maps), δημιουργία wiki για την Ιστορία της τέχνης της Αναγέννησης, επίλυση ασκήσεων επανάληψης

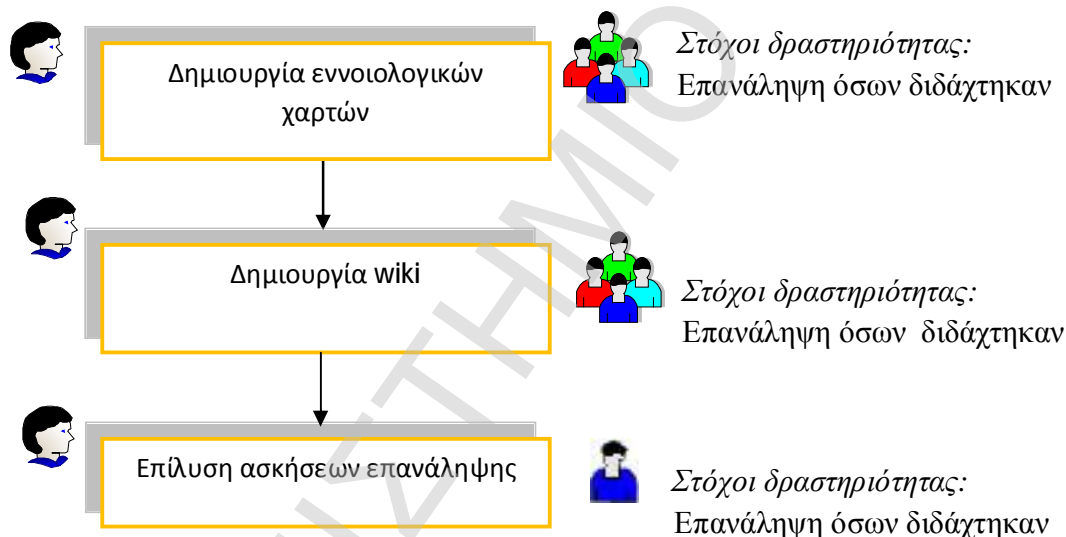
Εμπλεκόμενοι ρόλοι:

Εκπαιδευόμενος, ομάδα εκπαιδευόμενων

Μέσα διδασκαλίας:

Κειμενογράφος, λογισμικό mind mapping, ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης, άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

Ροή δραστηριοτήτων:

Εικόνα 19: Ροή δραστηριοτήτων για την ενότητα «Επαναληπτικό Μάθημα»

Ανάλυση μαθήματος

Για να περάσουν στη διδασκαλία της επόμενης διδακτικής ενότητας (ενότητα 11: Η τέχνη του Μπαρόκ) θα πρέπει πρώτα να αφιερωθούν τρεις διδακτικές ώρες στην αίθουσα υπολογιστών του σχολείου όπου οι μαθητές θα περάσουν μια διαδικασία επανάληψης και αξιολόγησης της γνώσης που έλαβαν τις διδακτικές ώρες που προηγήθηκαν και αφιερώθηκαν στη διδασκαλία της Αναγεννησιακής Τέχνης. Πιο συγκεκριμένα, θα εκπονήσουν την δραστηριότητα δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών (concept maps). Κάνοντας χρήση του κατάλληλου προγράμματος (π.χ. Microsoft Visio)

οι εκπαιδευόμενοι συνεργαζόμενοι θα πρέπει να δημιουργήσουν και να συμπληρώσουν σωστά μια σειρά εννοιολογικών χαρτών που θα τους δοθούν. Οι έννοιες που θα περιλαμβάνουν αυτοί οι εννοιολογικοί χάρτες θα στηρίζονται σε όσα διδάχτηκαν οι εκπαιδευόμενοι για την Αναγέννηση στα προηγούμενα μαθήματα.

Ακόμα, οι εκπαιδευόμενοι συνεργαζόμενοι θα δημιουργήσουν ένα wiki για την ιστορία της τέχνης της Αναγέννησης. Για να εκπονηθεί η δραστηριότητα αυτή θα χωριστούν σε ομάδες των 2-3 ατόμων από τον εκπαιδευτικό. Η κάθε ομάδα εκπαιδευομένων θα αναλάβει ορισμένες θεματικές ενότητες από όσα έμαθαν για την τέχνη της Αναγέννησης (λ.χ. ιστορικά πλαίσια της εποχής ή τεχνικές ζωγραφικής ή η ζωή και το έργο ενός μεγάλου αναγεννησιακού καλλιτέχνη). Με βάση τη θεματική ενότητα που έχει αναλάβει η κάθε ομάδα θα είναι υποχρεωμένη να δημιουργήσει ένα αντίστοιχο λήμμα στο wiki και να το εμπλουτίσει με πληροφορίες και υλικό. Όταν ολοκληρωθεί το wiki θα μπορούν να ανατρέχουν σε αυτό οι εκπαιδευόμενοι και να βρίσκουν όποια πληροφορία χρειάζονται για να πραγματοποιήσουν την επανάληψη τους για το συγκεκριμένο μάθημα, ώστε να εκπονήσουν την παρακάτω τελική δραστηριότητα.

Το επαναληπτικό μάθημα θα λάβει τέλος αφού οι μαθητές εκπονήσουν την τελική δραστηριότητα, η οποία περιλαμβάνει την επίλυση ασκήσεων πολλαπλής επιλογής, σωστού-λάθους και αντιστοίχισης. Ένα μέρος των ασκήσεων θα αφορά τις γνώσεις των μαθητών για την εποχή της Αναγέννησης και τα βιογραφικά των καλλιτεχνών που γνώρισαν μέσα από τα μαθήματα για την Αναγεννησιακή τέχνη. Ένα άλλο μέρος (και το μεγαλύτερο από τα δύο) των ασκήσεων θα αφορά τις καλλιτεχνικές δημιουργίες της Αναγέννησης. Η δραστηριότητα θα είναι ατομική και οι απαντήσεις των μαθητών θα αξιολογηθούν από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος θα τους παρέχει και την απαραίτητη ανατροφοδότηση ανάλογα με τις απαντήσεις του κάθε ένα.

Οι παραπάνω δραστηριότητες θα διευκολύνουν τον εκπαιδευτικό να αξιολογήσει την πορεία των μαθητών και να αναγνωρίσει σε πιο βαθμό πέτυχε τους στόχους του μαθήματος. Η αντιστοίχιση των δραστηριοτήτων με τις διαστάσεις της γνώσης και της γνωστικής διαδικασίας σύμφωνα με την ταξινόμια του Bloom φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

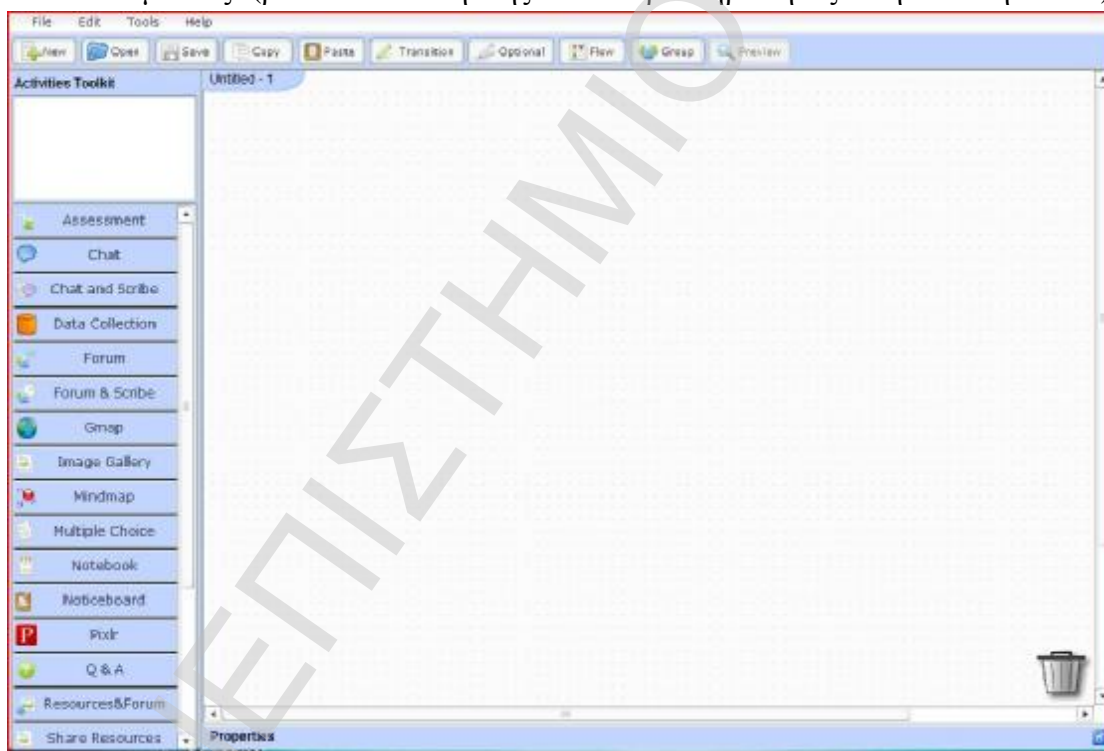
	ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ					
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	1. ΘΥΜΑΜΑΙ	2. ΚΑΤΑΝΟΩ	3. ΕΦΑΡΜΟΖΩ	4. ΑΝΑΛΥΩ	5. ΑΞΙΟΛΟΓΩ	6. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ						
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ			Δραστηριότητα Δημιουργίας Wiki			
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα Δημιουργίας εννοιολογικών χαρτών			
ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ			Δραστηριότητα Επίλυσης ασκήσεων επανάληψης			

Πίνακας 18: Κατηγοριοποίηση δραστηριοτήτων του επαναληπτικού μαθήματος με βάση την ταξινόμια του Bloom

4. Το εργαλείο LAMS

Το εργαλείο LAMS (learning activity management system) είναι ένα διαδικτυακό σύστημα διαχείρισης μαθησιακών δραστηριοτήτων. Επιλέχθηκε για την υλοποίηση της διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης καθώς παρέχει στον εκπαιδευτή αλλά και στον εκπαιδευόμενο πλήθος δυνατοτήτων, διευκολύνοντας τη διδασκαλία και την μάθηση.

Πιο αναλυτικά, με αυτό το εργαλείο, ο εκπαιδευτής μπορεί να δημιουργήσει ένα μάθημα, το οποίο θα περιλαμβάνει όσες εκπαιδευτικές δραστηριότητες επιθυμεί και να τις τοποθετήσει με την σειρά που επίσης εκείνος επιθυμεί. Το LAMS διαθέτει πολλά διαφορετικά είδη δραστηριοτήτων (όπως ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, ψηφοφορία, συνομιλία, διαμοίραση πόρων κτλ.), από τα οποία ο εκπαιδευτής μπορεί να επιλέξει αυτά που πιστεύει πως ταιριάζουν στη διδακτική μέθοδο που ακολουθεί και να προσθέσει περιεχόμενο (κείμενο, υπερκείμενο, εικόνες, videos κτλ.), ώστε οι δραστηριότητες που θα δημιουργήσει να είναι έτοιμες προς εκπόνηση από τους εκπαιδευόμενους (βλέπε ανάλυση της κάθε δραστηριότητας στην ενότητα 4.1).

Εικόνα 20: Οθόνη δημιουργίας μαθήματος

Επιπλέον, μέσω του LAMS ο εκπαιδευτής μπορεί να παρακολουθεί την πορεία των εκπαιδευομένων και να τους παρέχει βοήθεια όποτε το κρίνει σκόπιμο. Ακόμα, μπορεί να παρέχει ανατροφοδότηση, να βελτιώνει και να συμπληρώνει τις δραστηριότητες που έχει δημιουργήσει και το περιεχόμενό τους. Τέλος φυσικά, ο εκπαιδευτής μπορεί να εξαγάγει τον φάκελο των εργασιών των εκπαιδευομένων και να τις βαθμολογεί.

Οι εκπαιδευόμενοι με τη σειρά τους μετά την είσοδο τους στο σύστημα μπορούν να εκπονήσουν τις δραστηριότητες του μαθήματος που βλέπουν στην οθόνη τους (στο δεξιό πλαίσιο: χώρος αλληλεπίδρασης), ενώ ταυτόχρονα μπορούν να βλέπουν διαγραμματικά την πορεία τους (στο αριστερό πλαίσιο: στήλη προόδου) κι έτσι να γνωρίζουν σε ποιο στάδιο του μαθήματος βρίσκονται (οι μπλε κύκλοι είναι οι δραστηριότητες που έχουν ήδη εκπονήσει, το κόκκινο τετράγωνο δείχνει την τρέχουσα δραστηριότητα που εκπονούν και τα πράσινα τετράγωνα τις δραστηριότητες που δεν έχουν ακόμα πραγματοποιηθεί). Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι αν χρειαστεί μπορούν να πάνε πίσω σε μια δραστηριότητα που έχουν ήδη εκπονήσει (κάνοντας διπλό κλικ στον αντίστοιχο μπλε κύκλο), και να πάρουν τις πληροφορίες που θέλουν από αυτήν, εκτός κι αν ο εκπαιδευτής έχει κλειδώσει τη δραστηριότητα αυτή, οπότε οι εκπαιδευόμενοι δεν μπορούν να επιστρέψουν (βλέπε εικόνες τέτοιων παραδειγμάτων στην ενότητα 4.2. όπου παρουσιάζεται η υλοποιημένη διδασκαλία για την Ιστορία της Τέχνης της Αναγέννησης). Το εργαλείο LAMS παρέχει ακόμα στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα να «ανεβάζουν» οι ίδιοι αρχεία που έχουν δημιουργήσει, όπως για παράδειγμα τις εργασίες τους, ώστε να τις πάρει από το σύστημα ο εκπαιδευτής και να τις αξιολογήσει. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι με τη βοήθεια του εργαλείου μπορούν να συνομιλούν μεταξύ τους και να συνεργάζονται μέσω του forum αλλά και του chat. Μια ακόμα σημαντική δυνατότητα που παρέχεται στους εκπαιδευόμενους από το LAMS είναι το «σημειωματάριο». Το «σημειωματάριο» είναι ένας ειδικός χώρος που υπάρχει στην αριστερή γωνία του μαθησιακού περιβάλλοντος, στον οποίο οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα ένα το επιθυμούν να κρατούν ιδιωτικές σημειώσεις ενώσω εκπονούν τις διάφορες δραστηριότητες. Τις σημειώσεις αυτές οπότε οι εκπαιδευόμενοι επιθυμούν, μπορούν να τις βλέπουν και να τις επεξεργάζονται.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το εργαλείο LAMS είναι διαθέσιμο και στην Ελληνική γλώσσα, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς θα διευκολύνει έτσι τους έλληνες χρήστες-εκπαιδευόμενους να το χειριστούν. Για τη χρήση του εργαλείου LAMS από τους τελικούς χρήστες (εκπαιδευόμενους) απαιτείται:

- Υπολογιστής με ενεργή σύνδεση στο διαδίκτυο
- Φυλλομετρητής (Mozilla Firefox, Internet Explorer κτλ.)
- Flash Player ενεργό
- Απενεργοποιημένη φραγή αναδυόμενων παραθύρων για την ιστοσελίδα του εργαλείου

Ο διαχειριστής του συστήματος (εκπαιδευτής) δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να

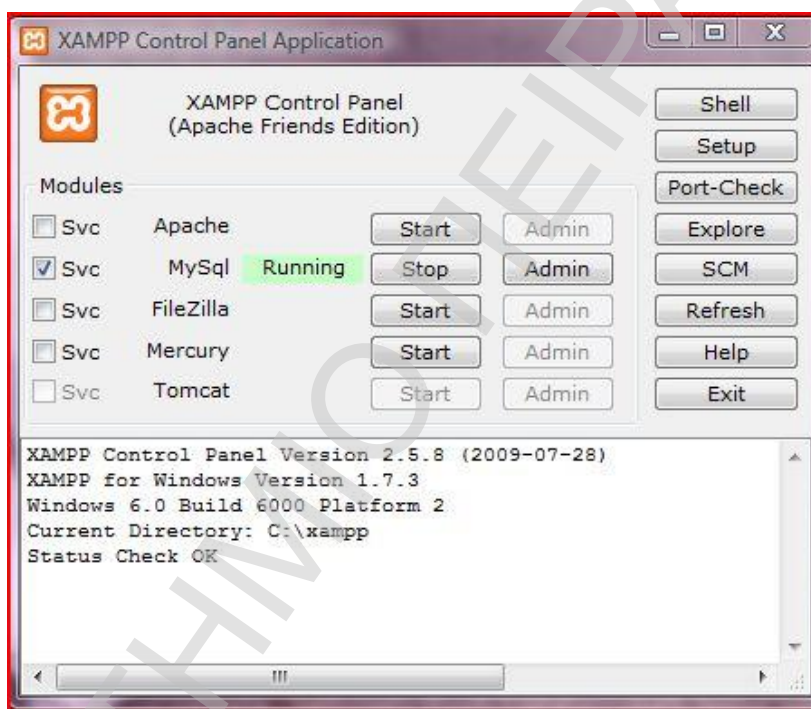
Εικόνα 21: Login στο LAMS

δημιουργήσουν ένα λογαριασμό με όνομα χρήστη και κωδικό, ώστε με τα στοιχεία αυτά οι χρήστες να εισέρχονται στο περιβάλλον χρήσης του LAMS και να αποκτούν πρόσβαση στο παρεχόμενο υλικό.

Για τις ανάγκες της εργασίας χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο XAMPP (<http://www.apachefriends.org/en/xampp.html>), το οποίο αποτελεί μια διανομή της οικογένειας Apache και περιέχει ένα σύνολο από χρήσιμα εργαλεία (mysql, php, perl). Στην ουσία πρόκειται για έναν εικονικό διακομιστή (server) που μας επιτρέπει να λειτουργούμε σε πειραματικό επίπεδο τοπικά με το LAMS καθώς θα είναι παράλληλα

ενεργοποιημένη και η βάση δεδομένων (mysql).

Ανοίγουμε λοιπόν αρχικά το XAMPP, ενεργοποιούμε τη mysql, και στη συνέχεια εκκινούμε το διακομιστή του LAMS. Στη συνέχεια, είμαστε έτοιμοι να εισαχθούμε στο σύστημα. Στο φυλλομετρητή ανοίγει η σελίδα εισόδου χρήστη

Εικόνα 22: XAMPP

(<http://localhost:8080/lams>), όπου εισάγουμε τα στοιχεία που έχουμε δηλώσει κατά την εγκατάσταση του LAMS (από προεπιλογή τα στοιχεία αυτά είναι username: sysadmin, password: sysadmin) και πλέον βρισκόμαστε στο περιβάλλον χρήσης του LAMS.

Συμπερασματικά, το εργαλείο LAMS επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί στην προτεινόμενη διδασκαλία της Ιστορία της Τέχνης με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών γιατί παρέχει άφθονες δυνατότητες σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους, αλλά και διότι είναι εύρηστο και εύκολα προσβάσιμο. Χρησιμοποιώντας αυτό το εργαλείο οι εκπαιδευόμενοι θα ζήσουν μια διαφορετική και περισσότερο ελκυστική και αποδοτική από τις συνηθισμένες μαθησιακή εμπειρία, ενώ οι εκπαιδευτικοί θα μπορέσουν να οργανώσουν καλύτερα τη διδασκαλία του μαθήματος τους. Η τεχνολογία και συγκεκριμένα το εργαλείο LAMS, χάση στις πολλές και διαφορετικές δραστηριότητες και εργαλεία που περιέχει θα τους παρέχει τη δυνατότητα να διδάσκουν κάθε διδακτική ενότητα και υποενότητα του μαθήματος τους διαφορετικά, απαλείφοντας τον κίνδυνο να γίνει αυτή βαρετή.

4.1 Ανάλυση των δραστηριοτήτων του LAMS

Το εργαλείο LAMS όπως αναφέρεται και παραπάνω διαθέτει ένα πλήθος δραστηριοτήτων που μπορούν να συνθέσουν την διδασκαλία της κάθε διδακτικής ενότητας. Παρακάτω εξηγούνται μια προς μια οι δραστηριότητες αυτές (αφορά την έκδοση του LAMS 2.3 που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία). Πρέπει να σημειωθεί ότι το εργαλείο αυτό παρέχει στον εκπαιδευτικό τη δυνατότητα να ορίσει τη σειρά των δραστηριοτήτων (η μια συνδέεται με την άλλη με βέλη), αλλά και ποιες από τις παρακάτω δραστηριότητες γίνονται offline κα ποιές online. Επίσης, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ορίσει ποιές δραστηριότητες γίνονται ατομικά και ποιες ομαδικά (grouping). Για τις ομαδικές δραστηριότητες οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες (ο αριθμός των ομάδων ή των εκπαιδευόμενων ορίζεται από τον εκπαιδευτικό) είτε τυχαία, είτε έπειτα από δική τους επιλογή.

✓ *Αξιολόγηση (Assessment)*

Η δραστηριότητα αυτή αφορά την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων. Πιο συγκεκριμένα δίνει την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να δημιουργήσει πολλών ειδών ασκήσεις σε μια δραστηριότητα, με βάση τις οποίες θα μπορέσει να αξιολογήσει τον εκπαιδευόμενο, αφού μπορεί να ορίσει εκείνος πόσο θα βαθμολογείται η κάθε άσκηση αλλά και πόσους βαθμούς θα χάνει ο εκπαιδευόμενος σε κάθε λανθασμένη απάντηση. Οι ασκήσεις που μπορεί να περιλαμβάνει η δραστηριότητα αυτή είναι: πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης, ερώτησης με σύντομη απάντηση, μαθηματική άσκηση (δηλαδή μια άσκηση-μαθηματικό πρόβλημα που ως απάντηση έχει έναν αριθμό), σωστού-λάθους, συγγραφή δοκιμίου, άσκηση στην οποία πρέπει να βάλεις τις απαντήσεις στη σωστή σειρά (π.χ. χρονολογική σειρά κτλ.).

✓ *Άμεση ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων (Chat)*

Με την άμεση ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να ανταλλάξουν μηνύματα και να μιλήσουν μεταξύ τους από όπου κι αν βρίσκονται αρκεί να έχουν πρόσβαση σε υπολογιστή ώστε να εισαχθούν στο LAMS. Με τη βοήθεια λοιπόν του chat, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να ανταλλάξουν τα απαραίτητα μηνύματα σε περίπτωση που κάνουν μια ομαδική εργασία/δραστηριότητα, ώστε να καταμερίσουν τους ρόλους και να συνεννοηθούν μεταξύ τους για τη απαραίτητες ενέργειες που θα οδηγήσουν στη διεξαγωγή της εργασίας.

✓ *Άμεση ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων και κειμενογράφος (Chat and Scribe)*

Ο συνδυασμός του chat με τον κειμενογράφο δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να επικοινωνούν άμεσα μεταξύ τους ανταλλάζοντας μηνύματα,

άλλα και να γράφουν παράλληλα την εργασία που τους έχει ανατεθεί (με τη βοήθεια του κειμενογράφου). Συνεπώς, με τον συνδυασμό των δυο οι εκπαιδευόμενοι διευκολύνονται και εκπονούν τη δραστηριότητα που περιλαμβάνει χρήση chat και κειμενογράφου σε πιο γρήγορο χρόνο.

✓ Συλλογή πληροφοριών (*Data Collection*)

Η δραστηριότητα συλλογής πληροφοριών περιλαμβάνει την υποβολή ερωτημάτων στους εκπαιδευόμενους, σχετικών με το περιεχόμενο του μαθήματος. Τα ερωτήματα μπορούν να πάρουν πολλών ειδών απαντήσεις, όπως κείμενο μιας σειράς, κείμενο πολλών σειρών, αριθμό (σε περίπτωση μαθηματικού ερωτήματος), ημερομηνία, αρχείο, εικόνα, επιλογή με κουμπιά (radio buttons), επιλέγοντας από μια λίστα απαντήσεων στη σωστή (dropdown menu), σημαδεύοντας τη σωστή απάντηση (checkbox), σημειώνοντας γεωγραφικές συντεταγμένες. Το είδος της απάντησης έχει προκαθοριστεί από τον εκπαιδευτικό πριν απαντήσουν στις ερωτήσεις οι εκπαιδευόμενοι.

✓ Συζήτηση (*Forum*)

Η δραστηριότητα της συζήτησης επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να εκφράσουν σε ένα κείμενο τις απόψεις/σκέψεις/ιδέες τους αλλά και τους προβληματισμούς τους σχετικά με όσα διδάσκονται, ακούν και βλέπουν στο μάθημα. Στο forum μπορούν να εισάγουν οι εκπαιδευόμενοι αν θέλουν ένα θέμα προς συζήτηση, είτε να συμμετέχουν στα θέματα συζήτησης που έχει ήδη ανοίξει ο εκπαιδευτικός ή κάποιος συμμαθητής τους. Η συζήτηση μέσω του forum διαφέρει από το chat ως προς τη χρήση του κάθε ενός, αφού το forum όπως αναφέρεται και παραπάνω χρησιμοποιείται ως μέσο έκφρασης των σκέψεων των εκπαιδευόμενων, ενώ το chat χρησιμοποιείται ως μέσο συνεννόησης μεταξύ των εκπαιδευόμενων. Ακόμα, διαφέρουν ως προς το γεγονός ότι το forum δεν είναι άμεση ανταλλαγή μηνυμάτων, αφού ο καθένας μπορεί να λάβει μέρος στη συζήτηση στον δικό του χρόνο, καθώς και να διαβάσει όσα έχουν γράψει οι συμμαθητές του επίσης όποτε εκείνος επιθυμεί. Διαφέρει επίσης ως προς την έκταση των μηνυμάτων, αφού συνήθως ένα μήνυμα που εκπέμπεται μέσω του chat είναι συνήθως μιας ή τριών σειρών, ενώ ένα μήνυμα που εκπέμπεται μέσω του forum είναι μιας ή περισσότερων παραγράφων.

✓ Συζήτηση και Κειμενογράφος (*Forum and Scribe*)

Πρόκειται για τον συνδυασμό του forum (που επεξηγείται παραπάνω) και του κειμενογράφου, του εργαλείου δηλαδή που επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να γράψουν ένα κείμενο και να το καταθέσουν στον εκπαιδευτικό. Ο συνδυασμός των δύο επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να εκπονήσουν πιο γρήγορα και πιο αποτελεσματικά τη δραστηριότητα που τους έχει ανατεθεί και περιλαμβάνει τη συμμετοχή στη συζήτηση και το γράψιμο ενός κειμένου. Δουλεύοντας και τα δύο μαζί οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αντλούν ιδέες από το ένα για το άλλο και να επιτύχουν έτσι και στα δυο καλύτερο αποτέλεσμα.

✓ *Χάρτης Google (Gmap)*

Το εργαλείο LAMS επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να έχουν πρόσβαση στους χάρτες της Google, οι οποίοι περιλαμβάνουν όλον τον κόσμο. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους χάρτες αυτούς είτε για να αναζητήσουν τοποθεσίες που θα τους ζητηθούν (π.χ. για το μάθημα της Γεωγραφίας), είτε για να βρουν που βρίσκεται το σχολείο ή το πανεπιστήμιο τους και άλλα μέρη όπου πρόκειται να επισκεφτούν στα πλαίσια του μαθήματος.

✓ *Έκθεση εικόνων (Image Gallery)*

Στην έκθεση εικόνων ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρουσιάσει στους εκπαιδευόμενους όσες εικόνες εκείνος επιθυμεί (να τις «ανεβάσει» από τον υπολογιστή του στο LAMS). Στις εικόνες αυτές μπορεί να προσθέσει ένα επεξηγηματικό κείμενο με ορισμένα στοιχεία για αυτές (π.χ. τι παρουσιάζουν, τον τίτλο τους κτλ.).

✓ *Εννοιολογικός χάρτης (Mind Map)*

Στη δραστηριότητα αυτή ο εκπαιδευτικός είτε μπορεί να δημιουργήσει έναν εννοιολογικό χάρτη και να ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να τον συμπληρώσουν, είτε μπορεί να ζητήσει από τους εκπαιδευόμενους να δημιουργήσουν τον εννοιολογικό χάρτη. Ο χάρτης αυτός θα περιλαμβάνει έννοιες που έχουν διδαχτεί στο μάθημα και έτσι μέσω της δραστηριότητας αυτής οι εκπαιδευόμενοι θα εξασκηθούν επάνω στη γνώση που έχουν αποκτήσει.

✓ *Πολλαπλή επιλογή (Multiple Choice)*

Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει την επίλυση ασκήσεων πολλαπλής επιλογής. Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να θέσει στους εκπαιδευόμενους ένα ερώτημα για το οποίο θα τους δώσει περισσότερες από μια πιθανές απαντήσεις και εκείνοι θα πρέπει να επιλέξουν ποια από τις απαντήσεις που τους έχουν δοθεί είναι η σωστή. Ο εκπαιδευτικός ορίζει τους βαθμούς ή το βαθμό που θα παίρνουν οι εκπαιδευόμενοι για κάθε σωστή απάντηση, καθώς και τους βαθμούς ή το βαθμό που θα χάνουν για κάθε λανθασμένη απάντηση.

✓ *Σημειωματάριο (Notebook)*

Το σημειωματάριο όπως φανερώνει και το όνομα του δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους αλλά και στον εκπαιδευτικό να γράψουν σε αυτό σημειώσεις. Το σημειωματάριο μπορεί να δοθεί στους εκπαιδευόμενους είτε ανεξάρτητο, είτε όποτε ο εκπαιδευτικός το κρίνει σκόπιμο (για να βοηθηθούν οι εκπαιδευόμενοι ή για να γράψουν κάποιες απαντήσεις) να συνοδεύει κάποια άλλη δραστηριότητα (π.χ. την έκθεση εικόνων, τους εννοιολογικούς χάρτες κ.α.).

✓ Πίνακας ανακοινώσεων (*Noticeboard*)

Στον πίνακα ανακοινώσεων ο εκπαιδευτικός μπορεί να εισάγει ό,τι περιεχόμενο θέλει (κείμενο, εικόνες, συνδέσμους, βίντεο). Το περιεχόμενο αυτό θα μπορούν να δουν και να διαβάσουν οι εκπαιδευόμενοι, ώστε να πάρουν στοιχεία για το μάθημα και να εμπλουτίσουν τις σχετικές τους γνώσεις.

✓ Εικόνες (*Pixlr*)

Στη δραστηριότητα αυτή ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στους εκπαιδευόμενους μια εικόνα (να την «ανεβάσει» στο LAMS από τον υπολογιστή του) σχετική με το μάθημα. Την εικόνα αυτή οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να τη δουν, αλλά επιπλέον θα έχουν και την δυνατότητα να την επεξεργαστούν ανάλογα με τις οδηγίες που τους έχουν δοθεί (δηλαδή να τη κόψουν, να τη μεγεθύνουν ή να τη σμικρύνουν, να τη χρωματίσουν κτλ.) μέσω του διαδικτυακού επεξεργαστή εικόνων Pixlr.

✓ Ερωτήσεις και απαντήσεις (*Q&A*)

Στη δραστηριότητα αυτή ο εκπαιδευτικός μπορεί να θέσει στους εκπαιδευόμενους ορισμένες ερωτήσεις σχετικές με το μάθημα και εκείνοι θα πρέπει να τις απαντήσουν γραπτώς στο εργαλείο. Για την κάθε ερώτηση ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να παρέχει στους μαθητές του ανατροφοδότηση σχετικά με το περιεχόμενο της. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων.

✓ Πόροι και συζήτηση (*Resources and Forum*)

Στη δραστηριότητα αυτή συνδυάζεται η διαμοίραση πόρων με τη συζήτηση. Αναλυτικότερα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρέχει στους εκπαιδευόμενους υλικό μέσα από έναν ή περισσότερους συνδέσμους (url's), αλλά και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να προσθέσουν δικούς τους πόρους (url's) εμπλουτίζοντας έτσι το μαθησιακό υλικό. Παράλληλα το υλικό αυτό (του εκπαιδευτικού και των εκπαιδευόμενων) μπορεί να σχολιαστεί και να συζητηθεί μέσα από το forum. Διεξάγοντας συζήτηση επάνω στο υλικό του μαθήματος που περιλαμβάνει η δραστηριότητα αυτή μπορούν οι μαθητές να το κατανοήσουν πιο εύκολα και πιο γρήγορα.

✓ Διαμοίραση πόρων (*Share Resources*)

Η δραστηριότητα αυτή διαφέρει από την προηγούμενη μόνο στο γεγονός ότι δεν περιλαμβάνει τη συζήτηση. Στη διαμοίραση πόρων ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρέχει στους εκπαιδευόμενους υλικό για το μάθημα μέσα από έναν ή περισσότερους συνδέσμους (url's), αλλά και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να προσθέσουν δικούς τους πόρους (url's) εμπλουτίζοντας έτσι το μαθησιακό υλικό.

▼ *Φύλλο εργασίας (Spreadsheet)*

Η δραστηριότητα αυτή συνήθως χρησιμοποιείται για το μάθημα των Μαθηματικών ή των Οικονομικών Μαθηματικών και της Λογιστικής. Στο φύλλο εργασίας μπορεί ο εκπαιδευτικός αλλά και οι εκπαιδευόμενοι να εισάγουν, να επεξεργάζονται και να αναλύουν αριθμητικά δεδομένα.

▼ *Υποβολή αρχείων (Submit Files)*

Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει στην εκπόνηση μιας άσκησης από τους εκπαιδευόμενους με βάση τις οδηγίες του εκπαιδευτικού. Η άσκηση αυτή πρέπει να κατατεθεί σε μορφή αρχείου, το οποίο θα «ανεβάσουν» οι εκπαιδευόμενοι στο LAMS προκειμένου να το αξιολογήσει ο εκπαιδευτικός.

▼ *Επισκόπηση (Survey)*

Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει διάφορες ασκήσεις με τη βοήθεια των οποίων οι εκπαιδευόμενοι θα επαναλάβουν όσα έμαθαν στο μάθημα και ο εκπαιδευτικός θα μπορέσει να τους αξιολογήσει. Οι ασκήσεις που μπορεί να δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός στην επισκόπηση είναι ασκήσεις πολλαπλής επιλογής όπου τίθεται μια ερώτηση και δίδονται περισσότερες της μιας απαντήσεις και είτε μόνο μια σωστή απάντηση είναι αποδεκτή, είτε περισσότερες σωστές απαντήσεις είναι αποδεκτές, αλλά και ερωτήσεις στις οποίες δεν δίδεται καμία απάντηση και πρέπει ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος να γράψει τη σωστή απάντηση σε αυτές.

▼ *Λίστα ενεργειών (Task List)*

Στη λίστα ενεργειών ο εκπαιδευτικός μπορεί να γράψει μια προς μια τις ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι για να φέρουν εις πέρας τη δραστηριότητα που θα τους αναθέσει. Ο εκπαιδευτικός μπορεί αν θέλει να ορίσει τη σειρά που πρέπει να γίνουν οι δραστηριότητες αυτές καθώς και να ορίσει ποια δραστηριότητα είναι υποχρεωτικό να γίνει πριν από κάποια άλλη. Όταν οι εκπαιδευόμενοι ολοκληρώνουν μια δραστηριότητα θα πρέπει να την τσεκάρουν συμπληρώνοντας το κουτάκι δίπλα της, ώστε να περάσουν στην επόμενη.

▼ *Ψηφοφορία (Voting)*

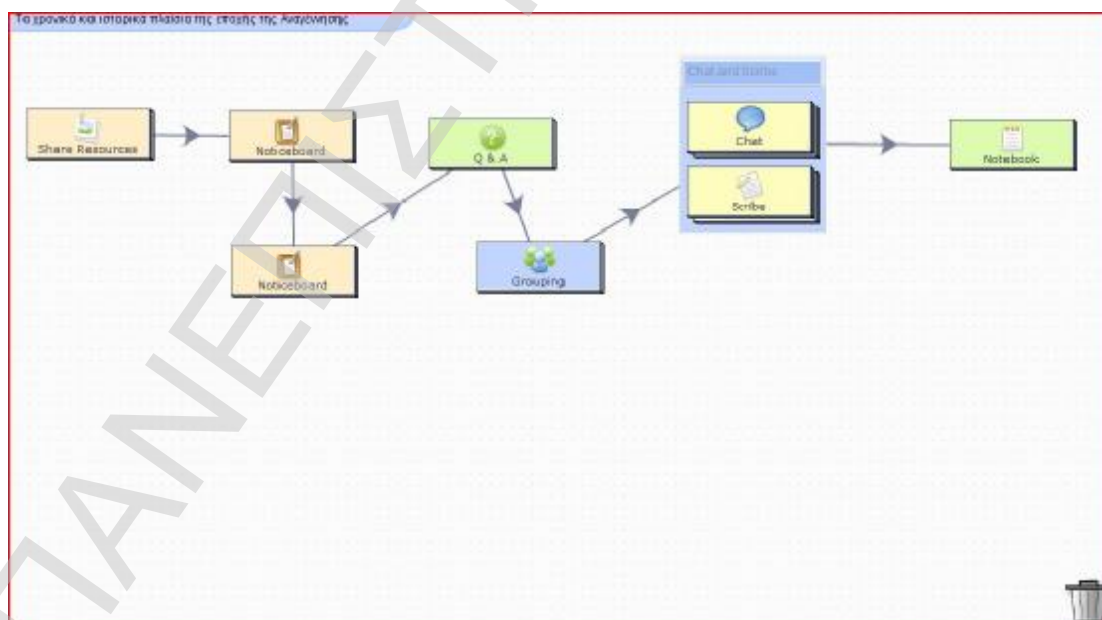
Η δραστηριότητα αυτή για να εκπονηθεί ζητά την ψήφο των εκπαιδευόμενων. Ο εκπαιδευτικός ορίζει στο LAMS τις υποψηφιότητες, καθώς και τον αριθμό των ψήφων που μπορεί να δώσει ο κάθε εκπαιδευόμενος. Έπειτα, οι μαθητές καλούνται να ψηφίσουν κάνοντας κλικ επάνω στον υποψήφιο που επιθυμούν. Αφού ψηφίσουν οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να δουν πως έχουν διαμορφωθεί τα αποτελέσματα μέχρι εκείνη τη στιγμή.

▼ Wiki

Στη δραστηριότητα αυτή οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να δημιουργήσουν ένα wiki. Με άλλα λόγια, οι εκπαιδευόμενοι για να φέρουν εις πέρας τη συγκεκριμένη δραστηριότητα πρέπει να συγκεντρώσουν πληροφορίες και υλικό σχετικά με το θέμα του wiki, όπως αυτό έχει οριστεί από τον εκπαιδευτικό (π.χ. Η Αναγεννησιακή τέχνη) και να δημιουργήσουν μια πλατφόρμα, (δηλαδή ένα wiki) που θα περιλαμβάνει αυτές τις πληροφορίες και αυτό το υλικό. Για τη δημιουργία αυτής της πλατφόρμας θα μπορούν να συμβάλλουν όλοι προσθέτοντας όσα γνωρίζουν και διαθέτουν σχετικά με το κάθε επιμέρους υπό-θέμα του wiki (π.χ. αν το θέμα του wiki είναι η Αναγεννησιακή τέχνη, ένα επιμέρους υπό-θέμα θα είναι η τέχνη του Μιχαήλ Αγγέλου).

4.2 Ενδεικτική υλοποίηση της προτεινόμενης εκπαιδευτικής προσέγγισης για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης με το εργαλείο LAMS.

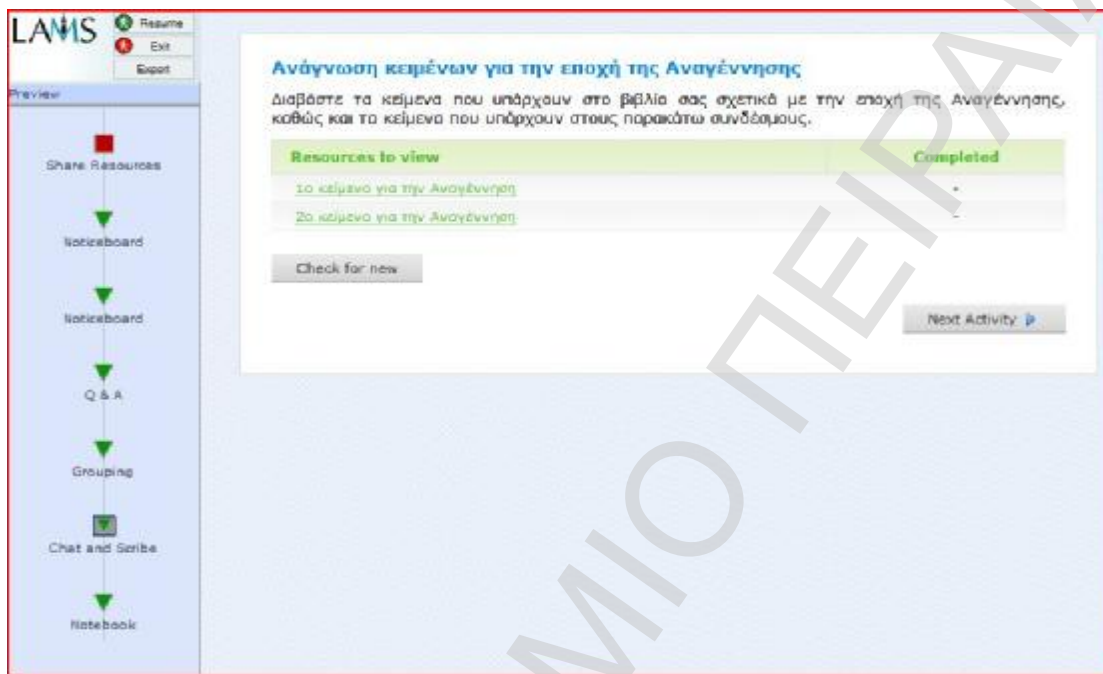
Για την πρώτη ενότητα της διδασκαλίας της Τέχνης της Αναγέννησης δημιουργήθηκε ένα μάθημα με θέμα: τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της εποχής της Αναγέννησης, το οποίο αναλύθηκε στο κεφάλαιο 3.2.3.3. Αρχικά, επιλέχθηκαν οι δραστηριότητες σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο κεφάλαιο 3.2.3.3. και η σειρά αυτών όπως φαίνεται και στην παρακάτω εικόνα:

Εικόνα 23: Δραστηριότητες για τα χρονικά και ιστορικά πλαίσια της εποχής της Αναγέννησης

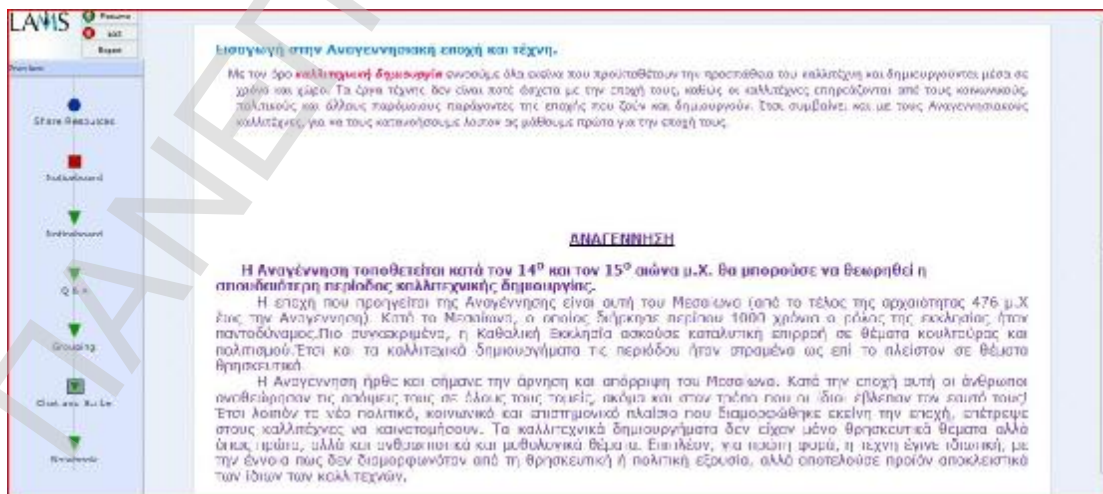

Στη συνέχεια προστέθηκε το ανάλογο περιεχόμενο στην κάθε δραστηριότητα. Για την πρώτη δραστηριότητα (share resources) προστέθηκαν σύνδεσμοι που οδηγούν σε κείμενα για την Αναγεννησιακή εποχή:

Εικόνα 24: Κείμενα για την Αναγέννηση

Στην επόμενη δραστηριότητα (Noticeboard) οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να διαβάσουν όσα ειπώθηκαν κατά τη διάλεξη του εκπαιδευτικού στην τάξη:

Εικόνα 25: Διάλεξη του εκπαιδευτικού για την εποχή της Αναγέννησης

Giorgio Vasari

Ο **Τζορτζιο Βαζάρι** (30 Ιουλίου 1511 - 27 Ιουνίου 1574) ήταν Ιταλός ζωγράφος και αρχιτέκτονας, γνωστός κυρίως για το έργο του *Οι βίοι των πλέον εξοιματων ζωγράφων* (*Le vite de' più eccellenti architetti, pittori, et scultori italiani*), βιογραφιών και αρχιτεκτονικών, με βιογραφικά στοιχεία διακεκριμένων καλλιτεχνών και ένα από τα πρώτα βιβλία ιστορίας της τέχνης. Στο έργο αυτό ο Βαζάρι οφείλει τη φήμη του ως **«πατέρα»** της ιστορίας της τέχνης.

Διοκρίνεται για την ιστορική του γνώση και την κριτική του ικανότητα. Στο έργο του δεν περιέρχεται στην απεικόνιση της ζωής των καλλιτεχνών αλλά προχώρησε σε μία κριτική ανάλυση της *σχολής* των τεχνητρών και του ύψους που κέρβηκε. Ο Βαζάρι πιστεύει ότι η τέχνη μαθαίνει ως φύση και έχει ουσία τη δημιουργία της βελτιστοποίησης της. Θεωρεί ότι αξιότεροι είναι ο πίνακας εκείνος που δημιουργεί καλύτερα την αίσθηση της πραγματικότητας. Στο κρύπτημα τον υπάρχει πρόσδος στη τέχνη οτιονά καταρατικά. Αξιολογεί την αρχαιότητα ως την αείωτηρη εποχή στην τέχνη βλάπει πύση από τον Μισαίλινα και βελίωση στην εποχή του. Στεφεί με τους σπουδαιότερους καλλιτέχνες της εποχής του τους: Leonardo Da Vinci, Rafael, Michelangelo.

Το έργο του ήταν αφιερωμένο στον Κόζιμο Α' των Μεδίκων και η πρώτη έκδοσή του δημοσιεύθηκε το 1550, σε δύο τόμους με συνολικά περισσότερες από χίλιες σελίδες. Παράγει ένα πρόβλημα, μία εισαγωγή στην αρχιτεκτονική, τη μινιατούρη και τη ζωγραφική, καθώς και τρία κύρια μέρη με τις βιογραφίες συνολικά 133 καλλιτεχνών.

Η έκδοσή του έργου θεωρήθηκε πολύ σημαντική για τον κόσμο της Ευρώπης, προκαλώντας τόσο τον άμεσο θαυμασμό όσο και την περιφρόνηση ή τα δυσμηνή υγρά από άλλους καλλιτέχνες της εποχής, μεταξύ αυτών και ο Δομήνικος Πιπποκόπουλος. Ο Πιπποκόπουλος διαφώνησε με αρχιτέκτονα από τις ερμείς και ομοιωτές του Βαζάρι, χρησιμοποιώντας ιδιαίτερα υποκειμενικούς χαρακτηρισμούς για τα συγγραφέα των βίων. Οι παρατηρήσεις του απηχούσαν τις απόψεις ενός κυριότατου καλλιτεχνικού κόσμου του 15ου αιώνα, καθώς έχουν δικαιωθεί και άλλα υγρά καλλιτεχνών και φιλοσόφων με ανάλογα περιστασια.

Εικόνα 26: Διάλεξη του εκπαιδευτικού για την εποχή της Αναγέννησης (β)

Στην επόμενη δραστηριότητα (Question&Answer) προστέθηκαν ορισμένες ερωτήσεις με βάση όσα έμαθαν μέχρι αυτή τη στιγμή οι εκπαιδευόμενοι για την εποχή της Αναγέννησης. Τις ερωτήσεις αυτές οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να τις απαντήσουν συνεργατικά, αφού πρώτα χωριστούν σε ομάδες.

Ερωτήσεις για την Αναγέννηση

Πρωτεύουσα της Αθηνών ποσώνων, ποσότητες, ηρώμα, μετατόπιση με τις επωδήσεις μέλη, με βάση ότι μέλη με βάση την άσκηση.

Number of questions presented in this activity: 4 questions.

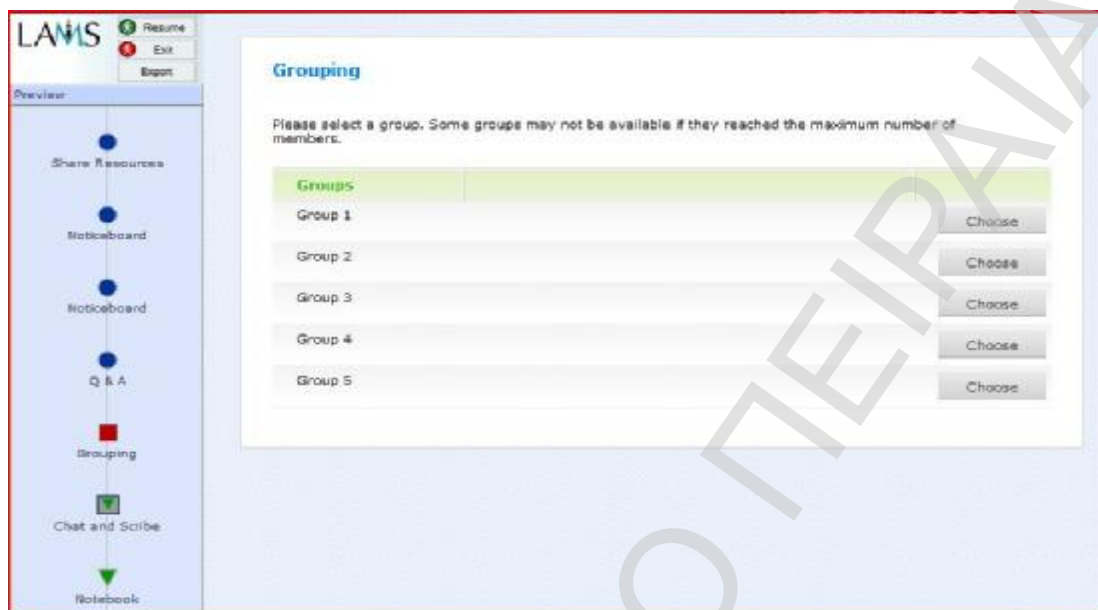
Question 1:
Πότε συνέβη η Αναγέννηση και γιατί ονομάστηκε έτσι;
Απάντι:

Question 2:
Ποιά είναι τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Αναγέννησης και με ποιά τρόπο επηρέασαν κατά τη γνώμη σας τους καλλιτέχνες της εποχής;
Απάντι:

Question 3:
Ποιος ήταν ο Βαζάρι ποιά το έργο του;
Απάντι:

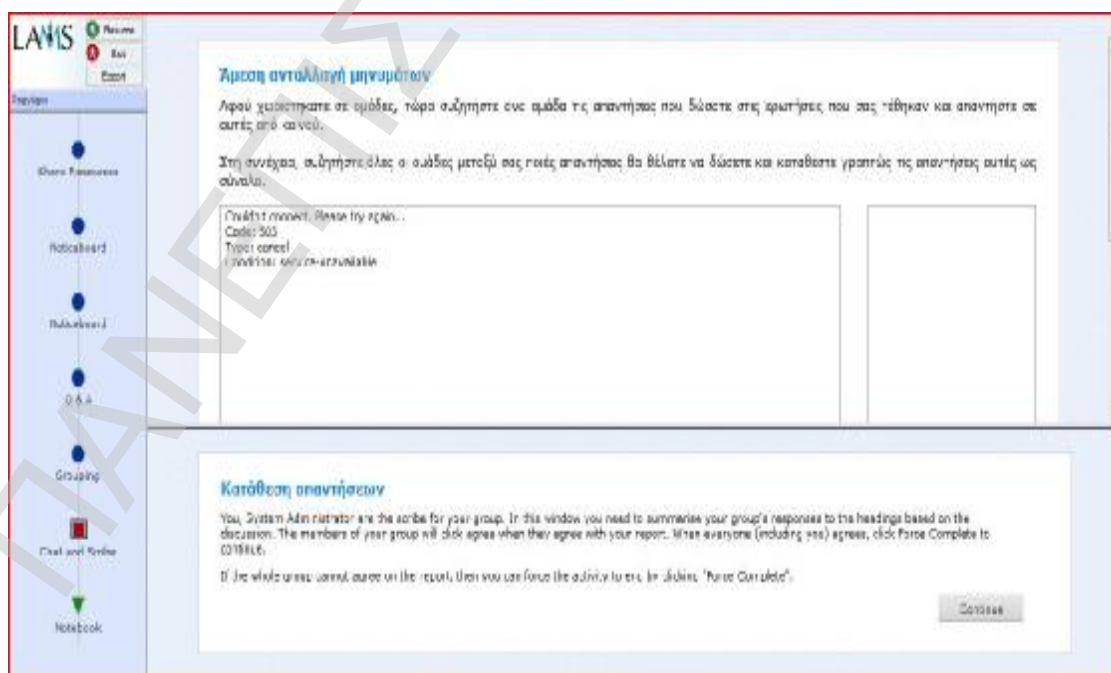
Εικόνα 27: Ερωτήσεις για την Αναγέννηση

Οι εκπαιδευόμενοι λοιπόν, αφού διαβάσουν τις ερωτήσεις χωρίζονται (grouping) σε ομάδες για να εκπονήσουν τη συνεργατική δραστηριότητα. Ο κάθε εκπαιδευόμενος επιλέγει σε ποια ομάδα επιθυμεί να ενταχθεί.

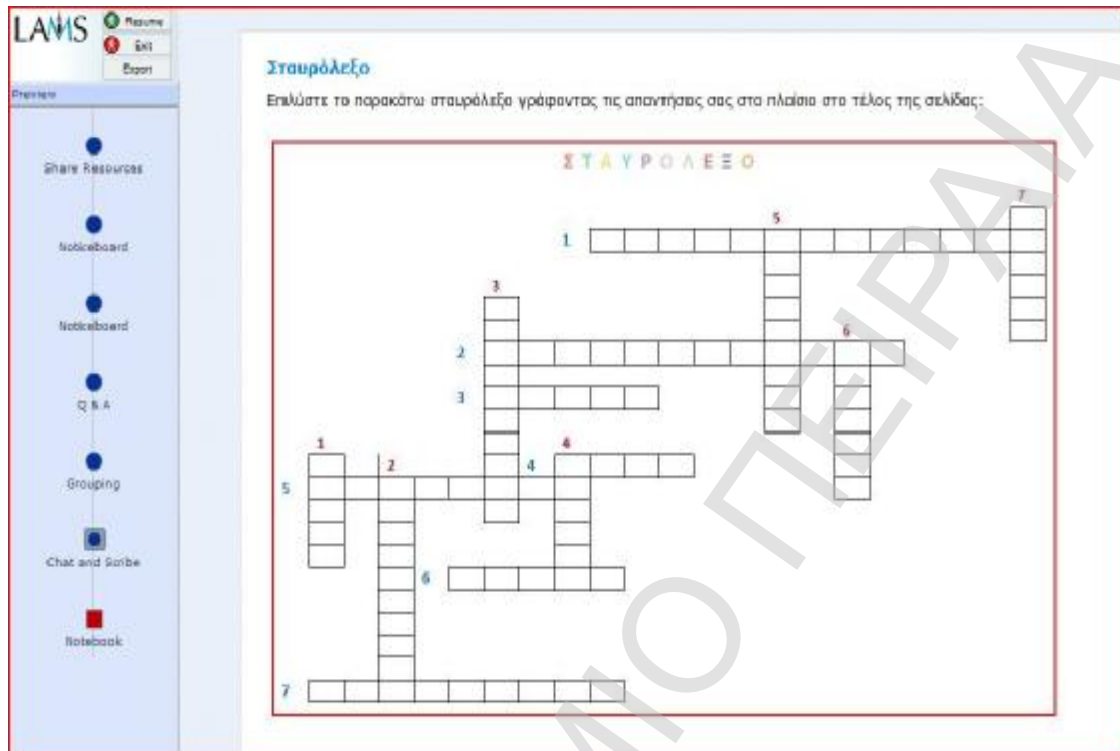
Εικόνα 28: Χωρισμός σε ομάδες

Έπειτα, αφού έχουν χωριστεί σε ομάδες οι εκπαιδευόμενοι συζητούν ανά ομάδα στο chat τις ερωτήσεις που τους τέθηκαν και ύστερα δίνουν τις απαντήσεις τους στο scribe.

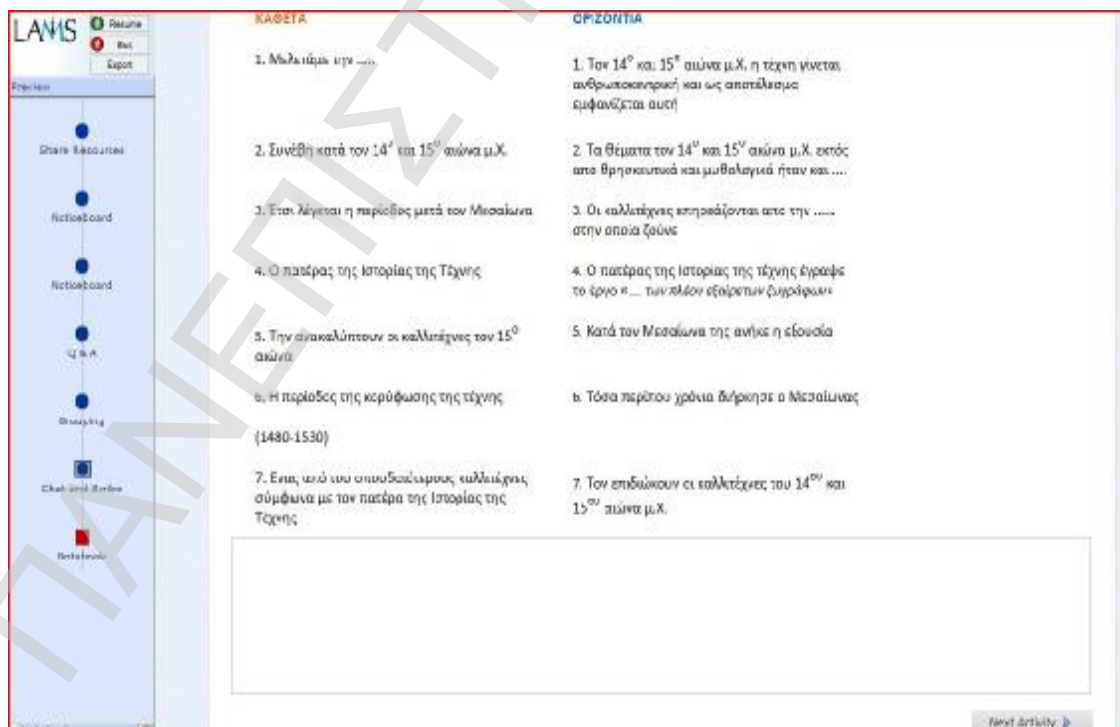

Εικόνα 29: Χρήση chat και scribe

Η διδασκαλία για την εποχή της Αναγέννησης ολοκληρώνεται με την επίλυση ενός σταυρόλεξου από τους εκπαιδευόμενους, το οποίο περιέχει ερωτήσεις σχετικά με την εποχή της Αναγέννησης (για τη δραστηριότητα αυτή χρησιμοποιείται το Notebook).

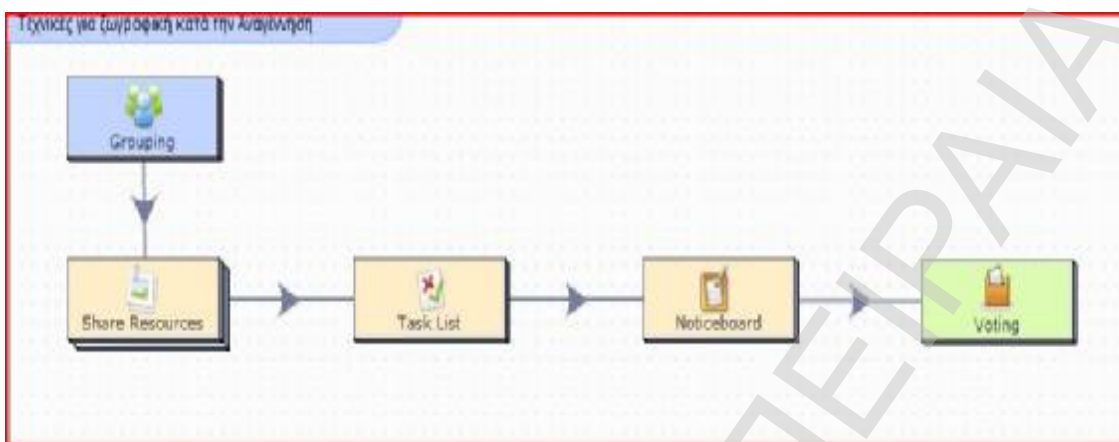

Εικόνα 30: Σταυρόλεξο

Εικόνα 31: Σταυρόλεξο (ερωτήσεις)

Το δεύτερο μάθημα που δημιουργήθηκε έχει θέμα: Τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση, το οποίο αναλύθηκε στο κεφάλαιο 3.2.3.3. Παρακάτω βλέπουμε πως οργανώθηκε στο LAMS η ροή των δραστηριοτήτων.

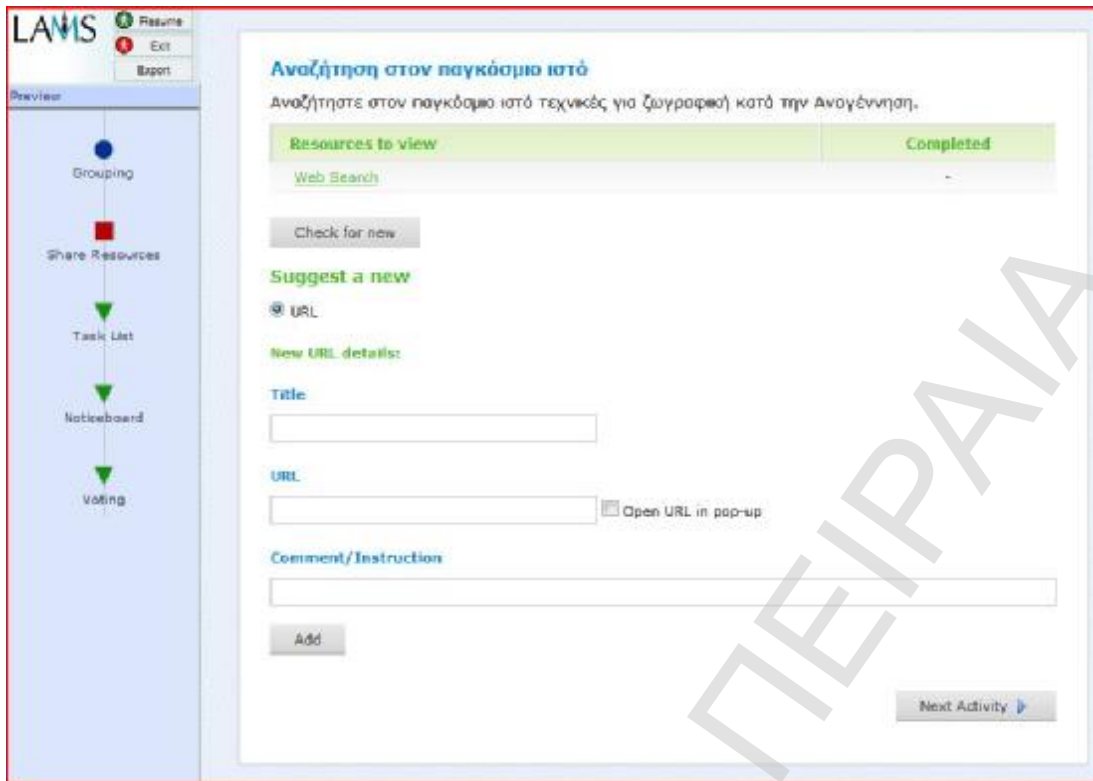
Εικόνα 32: Δραστηριότητες για τις τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση

Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες (grouping) για να εκπονήσουν τη συνεργατική δραστηριότητα που ακολουθεί.

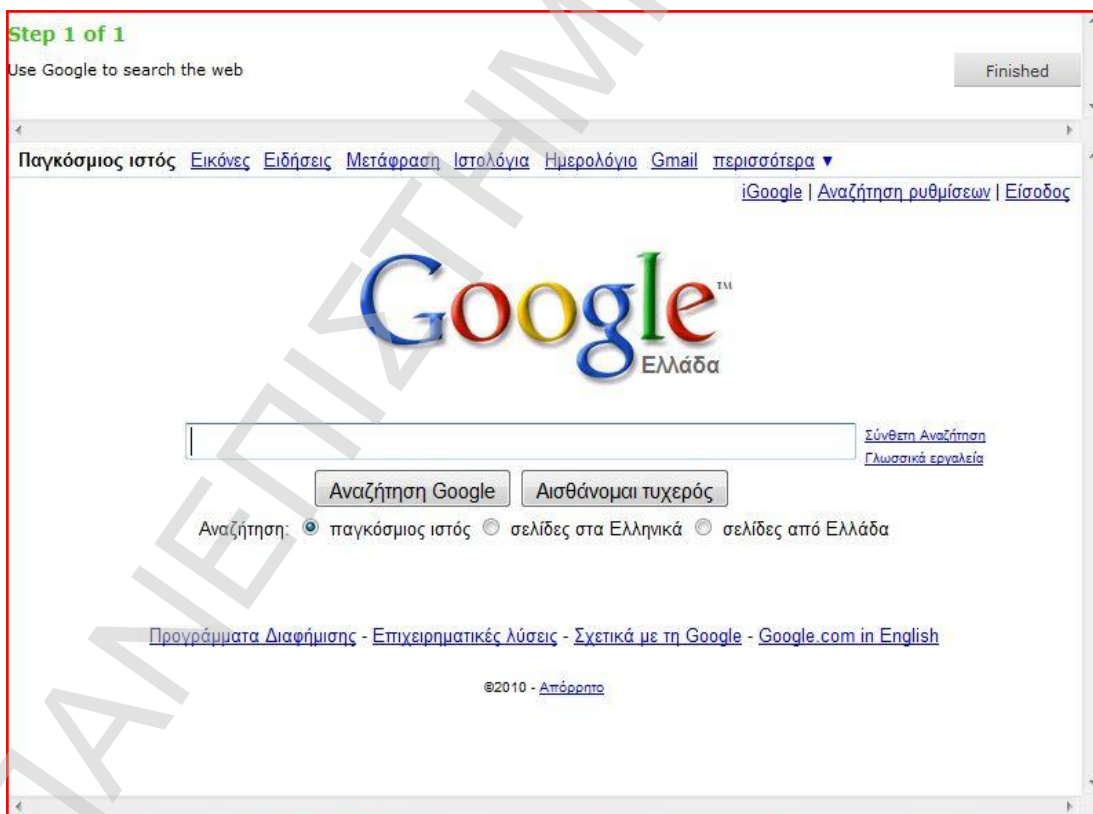

Εικόνα 33: Χωρισμός σε ομάδες

Αφού έχουν χωριστεί σε ομάδες, οι εκπαιδευόμενοι πραγματοποιούν αναζήτηση στον παγκόσμιο (web quest) ιστό για να ενημερωθούν για τις τεχνικές για ζωγραφική που χρησιμοποιούσαν οι καλλιτέχνες κατά την εποχή της Αναγέννησης.

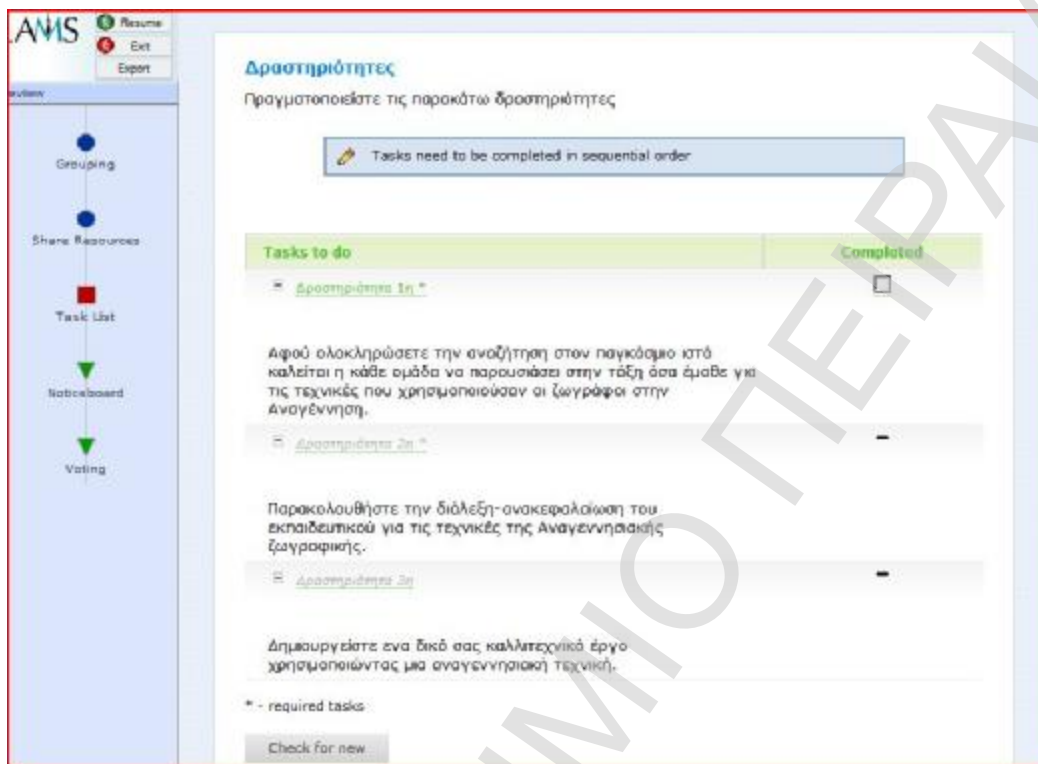

Εικόνα 34: Αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό

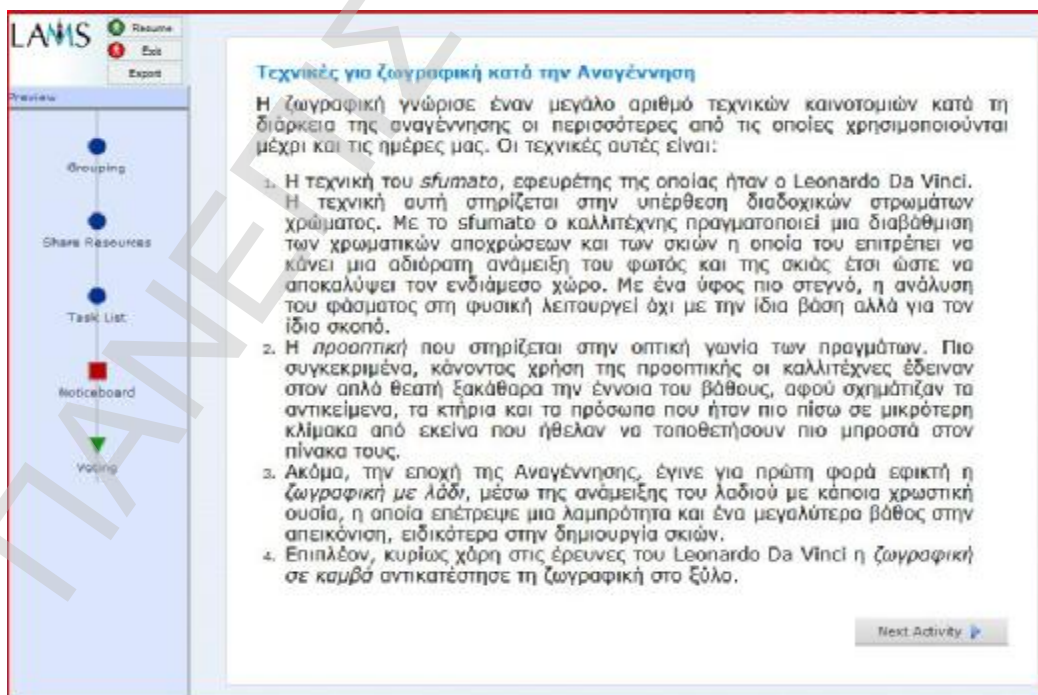
Εικόνα 35: Αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό, χρησιμοποιώντας τη μηχανή αναζήτησης Google

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι διαβάζουν τις οδηγίες του καθηγητή τους (task list) για να παρουσιάσουν όσα έμαθαν από την προηγούμενη δραστηριότητα και για να δημιουργήσουν ένα δικό τους έργο.

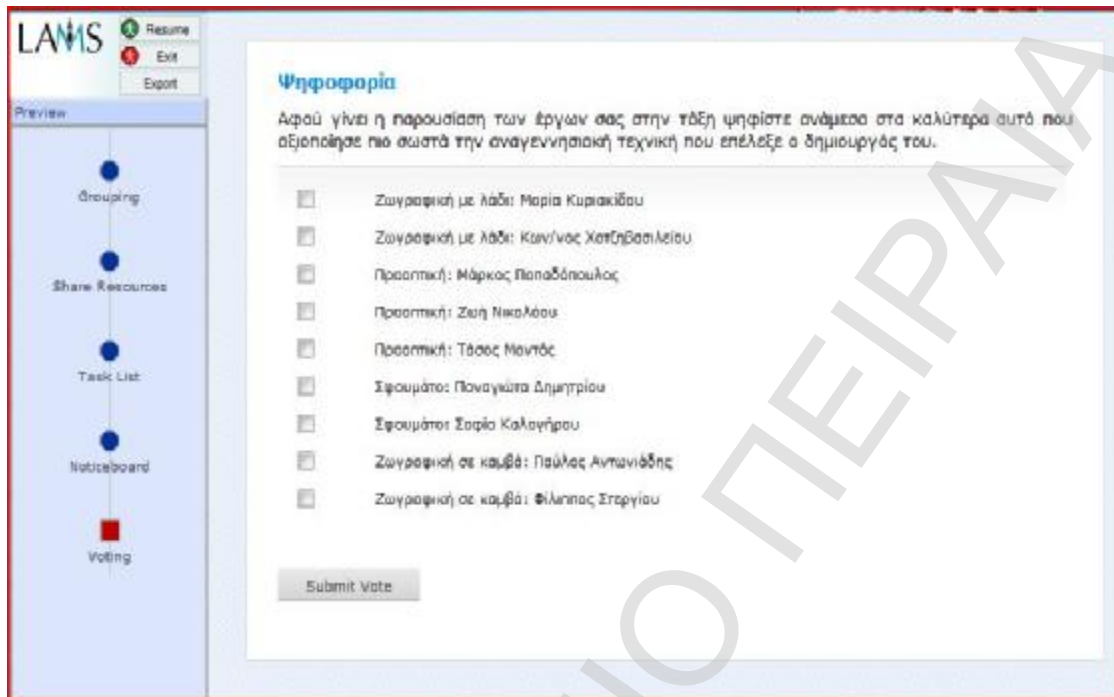
Εικόνα 36: Λίστα δραστηριοτήτων

Έπειτα οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν τη διάλεξη του εκπαιδευτικού για τις τεχνικές ζωγραφικής της Αναγέννησης (Noticeboard).

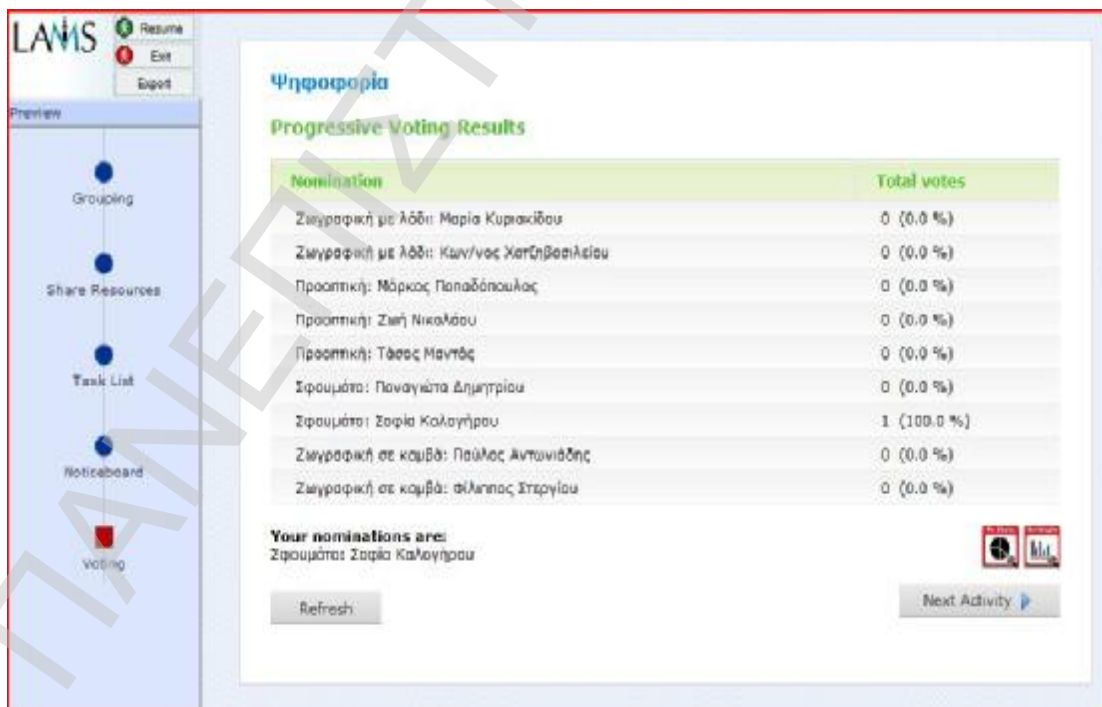

Εικόνα 37: Διάλεξη για τις τεχνικές ζωγραφικής της Αναγέννησης

Η διδασκαλία για τις τεχνικές για ζωγραφική κατά την Αναγέννηση ολοκληρώνεται με την ψηφοφορία (voting) μεταξύ των έργων των εκπαιδευόμενων.

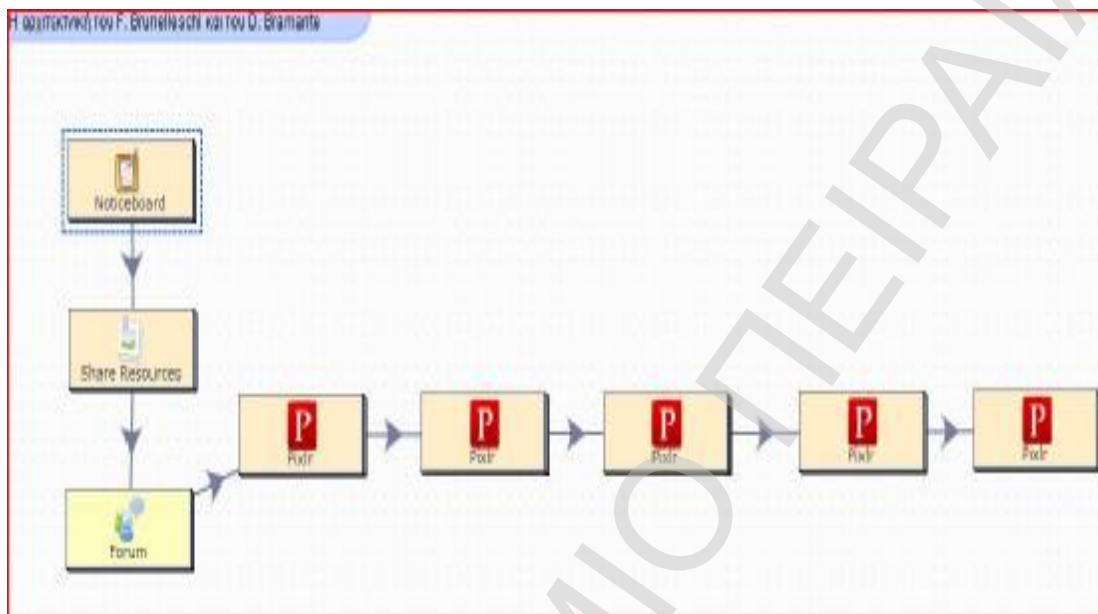
Εικόνα 38: Ψηφοφορία

Εικόνα 39: Πρόδος Ψηφοφορίας

Στη συνέχεια της διδασκαλίας για την Ιστορία της Τέχνης αναλύθηκαν οι σημαντικότεροι αναγεννησιακοί καλλιτέχνες και το έργο τους με πρώτους τους Filippo Brunelleschi και Donato Bramante. Παρακάτω βλέπουμε τη ροή δραστηριοτήτων της διδασκαλίας στο LAMS όπως αυτή ορίστηκε στην ενότητα 3.2.3.3.

Εικόνα 40: Δραστηριότητες για το Brunelleschi και το Bramante

Η διδασκαλία για τους δύο αρχιτέκτονες ξεκινάει με την ανάγνωση κειμένων, μέσα από το LAMS, για τη ζωή και το έργο τους (Noticeboard).

The screenshot shows the LAMS interface. On the left is a navigation pane with a 'Preview' section and a list of activities: Noticeboard, Share Resources, Forum, and five 'Pict' activities. The main content area displays the title 'Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante'. Below the title is a portrait of Filippo Brunelleschi and a photograph of the dome of Santa Maria Del Fiore. The text describes Brunelleschi's role as an architect and his innovative dome design for the cathedral in Florence. It mentions that the dome is a double shell with a central keel and ribs, supported by a square base. The text also notes that the dome is a masterpiece of engineering and architecture.

Η αρχιτεκτονική του Filippo Brunelleschi και του Donato Bramante

Ο Filippo Brunelleschi (1377-1446) ήταν αρχιτέκτονας και ένας από τους πρωταγωνιστές της Αναγεννησιακής τέχνης. Ήταν από τους πρώτους που όρισε τους κανόνες της προοπτικής και την εφάρμοσε ως έναν τρόπο αναπαράστασης του χώρου, αλλά και καθορισμού του ίδιου του κτηρίου. Στις κατασκευές του προτιμούσε τις πιο απλές μορφές, δηλαδή το τετράγωνο, τον κύβο, τον κύκλο και τα ημισφαίρια.

Το σπουδαιότερο του έργο είναι ο τρούλλος του καθεδρικού ναού της Φλωρεντίας (Santa Maria Del Fiore). Επάνω από το σημείο συνάντησης των κεραίων του σταυρού της γοθικής εκκλησίας ο Brunelleschi ύψωσε μια οκταγωνική βάση, από την οποία ξεκινούσαν οκτώ νευρώσεις του τρούλλου. Ανάμεσα σε αυτές και επάνω σε μια διπλή στεφάνη διαμορφώθηκε ένας σκελετός με μικρότερα κάθετα και οριζόντια τόξα, ο οποίος διασφάλιζε τη σταθερότητα της κατασκευής. Ανάμεσα στις δύο επικολύψεις, μια προς το εξωτερικό και μια προς το εσωτερικό του ναού, μια σκάλα οδηγούσε μέχρι την κορυφή του τρούλλου. Με αυτόν τον τρόπο το πάχος αλλά και το βάρος της κατασκευής ελαττώθηκαν σημαντικά, ενώ όλος ο τρούλλος (όπως και οι κατασκευές των Ρωμαίων) ήταν αυτοφερόμενος και δεν χρειαζόταν εξωτερικά στηρίγματα.

Άλλα σημαντικά έργα του είναι ο Άγιος Λαυρέντιος, το παρεκκλήσι των Πάτσι και ο ναός του Αγίου Πνεύματος.

Εικόνα 41: Κείμενο για το Brunelleschi

ΛΑΜS

Resume
Exit
Export

Noticeboard
Share Resources
Forum
Plickr
Plickr
Plickr
Plickr
Plickr

Άλλα σημαντικά έργα του είναι ο Άγιος Λαυρέντιος, το παρεκκλήσι των Πάτσι και ο ναός του Αγίου Πνεύματος.

Ο **Donato Bramante (1444-1514)** αρχικά ήταν ζωγράφος, έπειτα όμως έγινε αρχιτέκτονας και μέσω αυτής της ιδιότητας είναι ευρέως γνωστός. Αντιλαμβάνοταν την αρχιτεκτονική όπως και τη ζωγραφική μέσα από την τρισδιάστατη έννοια του χώρου και την οργάνωση μιας κάτοψης.

Στη μικρή εκκλησία του Αγίου Πέτρου στο Μοντόρια, στη Ρώμη ο Bramante επαναφέρει την κυκλική μορφή, η οποία είχε χρησιμοποιηθεί πολύ στη Ρωμαϊκή αρχιτεκτονική και εγκαινιάζει έτσι ένα νέο τύπο εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής. Χρησιμοποιώντας τους κανόνες της προοπτικής εντάσσει το κτήριο οπτικά και φυσικά στο κέντρο του χώρου.

Διαβάστε ακόμα τα κείμενα που υπάρχουν στο βιβλίο σας για τους δύο αρχιτέκτονες, καθώς και τα κείμενα που θα βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους:

[Σύνδεσμος 1](#)
[Σύνδεσμος 2](#)

Next Activity

Εικόνα 42: Κείμενο για το Bramante

Μετά την ολοκλήρωση της ανάγνωσης των κειμένων, οι εκπαιδευόμενοι πλοηγούνται στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery Of Art για να δουν τα έργα των δυο αναγεννησιακών καλλιτεχνών (share resources).

ΛΑΜS

Resume
Exit
Export

Noticeboard
Share Resources
Forum
Plickr
Plickr
Plickr
Plickr
Plickr

Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο

Πλοηγηθείτε στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery Of Art ακολουθώντας του παρακάτω συνδέσμου για να δείτε τα έργα των δύο αρχιτεκτόνων.

Resources to view	Completed
Filippo Brunelleschi	-
Donato Bramante	-

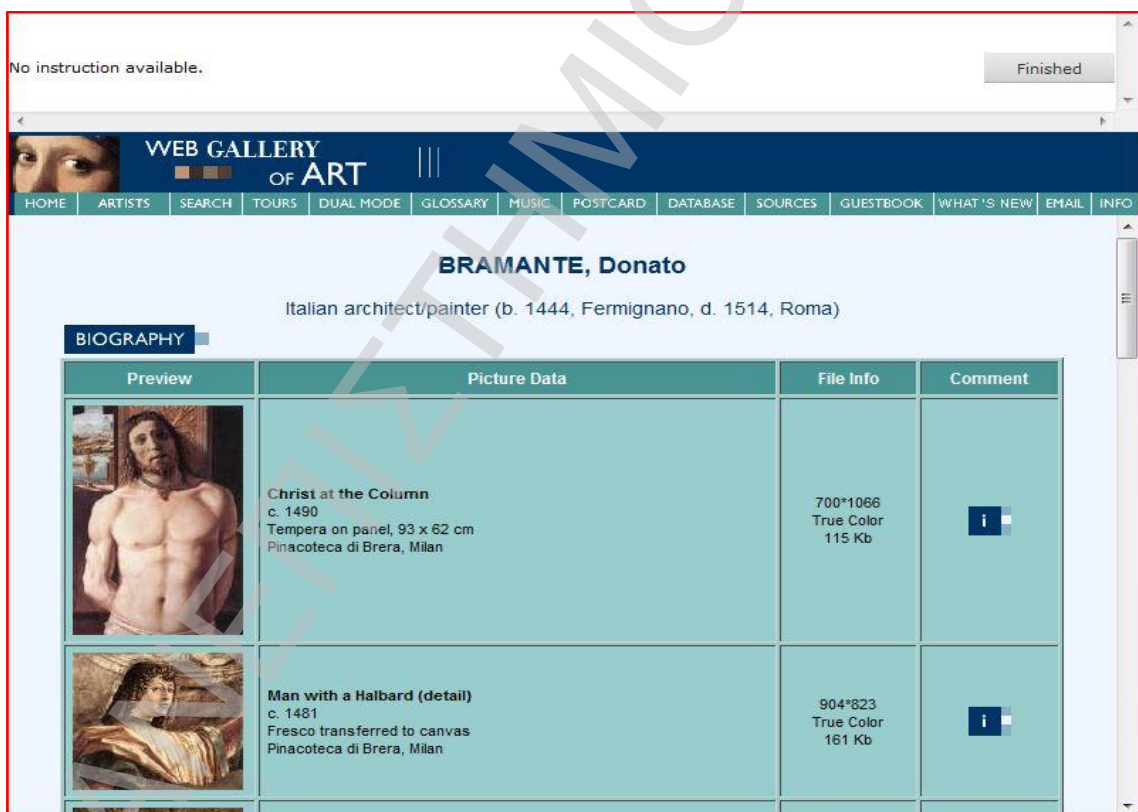
Check for new

Next Activity

Εικόνα 43: Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο για το Brunelleschi και το Bramante

Εικόνα 44: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery of Art για προβολή των έργων του Brunelleschi

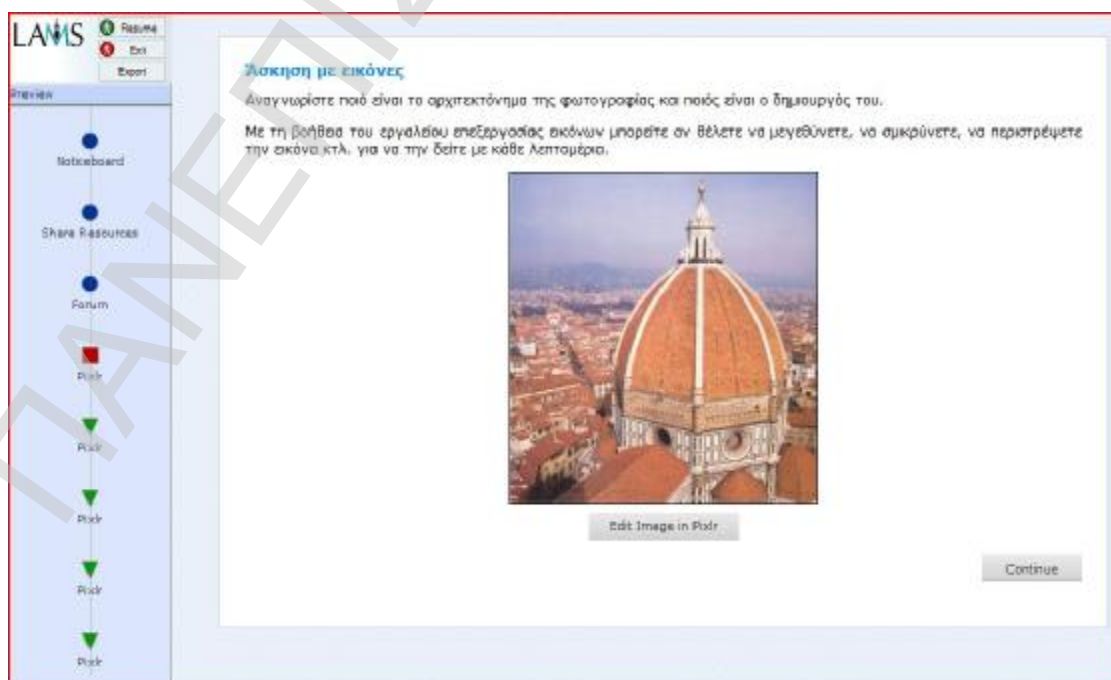
Εικόνα 45: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery of Art για προβολή των έργων του Bramante

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι συζητούν στο Forum για τους δυο καλλιτέχνες και το έργο τους, όσα τους έκαναν εντύπωση και όσα τους γέννησαν ερωτήματα, με βάση όσα διάβασαν, άκουσαν και είδαν.

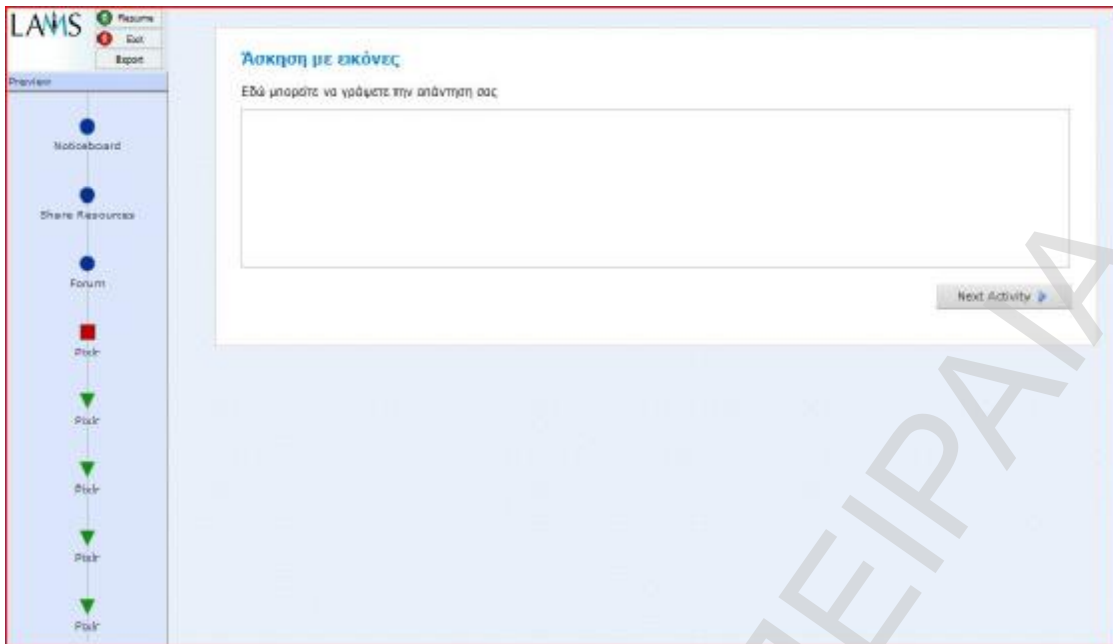

Εικόνα 46: Συζήτηση για το Brunelleschi και το Bramante

Για την εμπέδωση των γνώσεων που έλαβαν οι εκπαιδευόμενοι και για την αξιολόγηση τους από τον εκπαιδευτή πραγματοποιούν μια άσκηση με εικόνες, στην οποία αφού βλέπουν εικόνες με αρχιτεκτονικά έργα των δυο καλλιτεχνών θα πρέπει να τα αναγνωρίσουν και να προσδιορίσουν ποιος από τους δύο είναι ο δημιουργός τους. Ακόμα, με τη βοήθεια του Pixlr μπορούν να επεξεργαστούν τις εικόνες που τους δίνονται για να τις δουν με κάθε λεπτομέρεια.

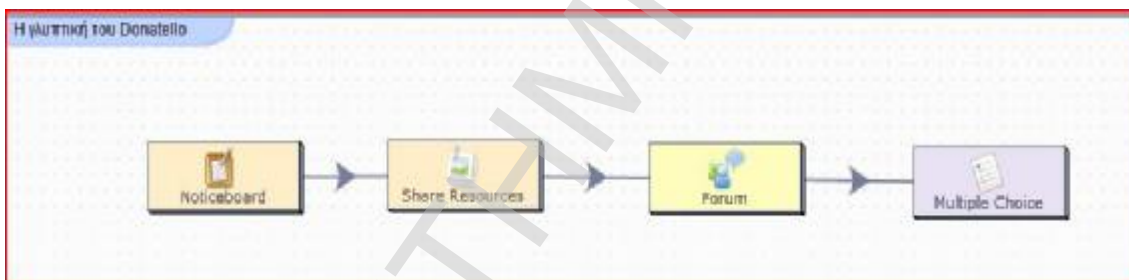

Εικόνα 47: Άσκηση με εικόνες

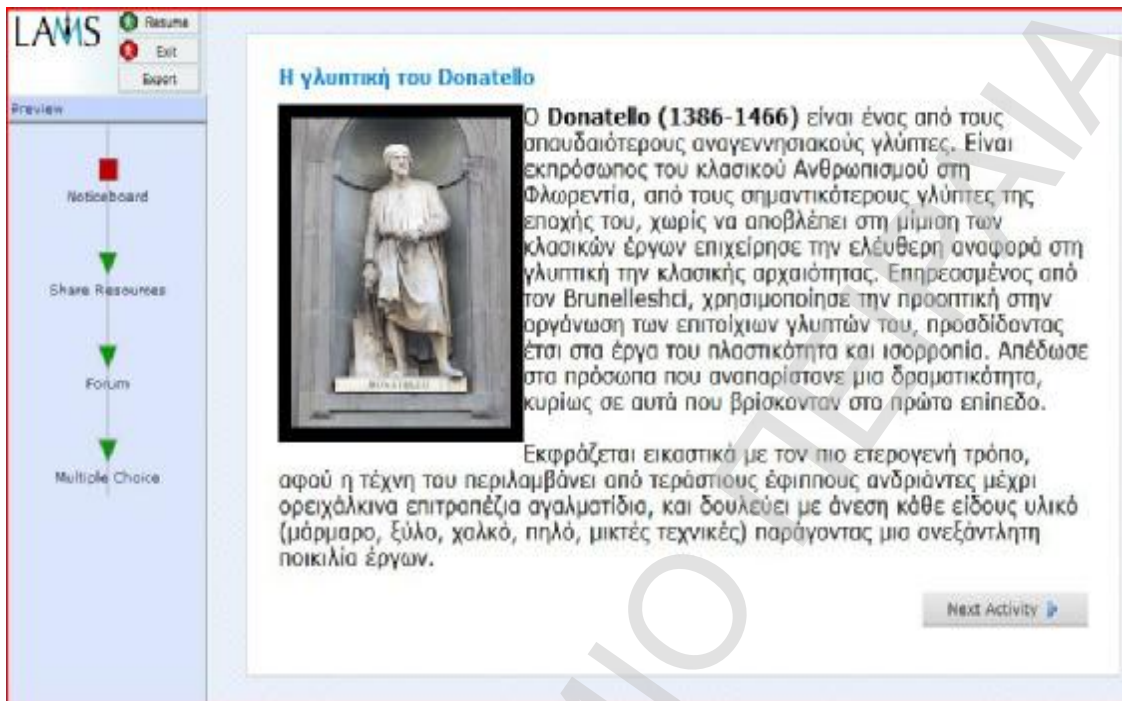
Εικόνα 48: Άσκηση με εικόνες (απαντήσεις)

Ο επόμενος καλλιτέχνης που αναλύθηκε είναι ο Donatello. Αρχικά ορίστηκε στο LAMS η ροή των δραστηριοτήτων που πρέπει να εκπονηθούν για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου καλλιτέχνη όπως αυτή αναλύεται στην ενότητα 3.2.3.3.

Εικόνα 49: Δραστηριότητες για τον Ντονατέλλο

Η διδασκαλία για τον Ντονατέλλο ξεκινά με μια διάλεξη από τον εκπαιδευτικό για τον εν λόγω καλλιτέχνη, τα βασικά στοιχεία της οποίας είναι διαθέσιμα και στο LAMS, ώστε να τα διαβάσει όποιος εκπαιδευόμενος ενδιαφέρεται (Noticeboard).

Η γλυπτική του Donatello

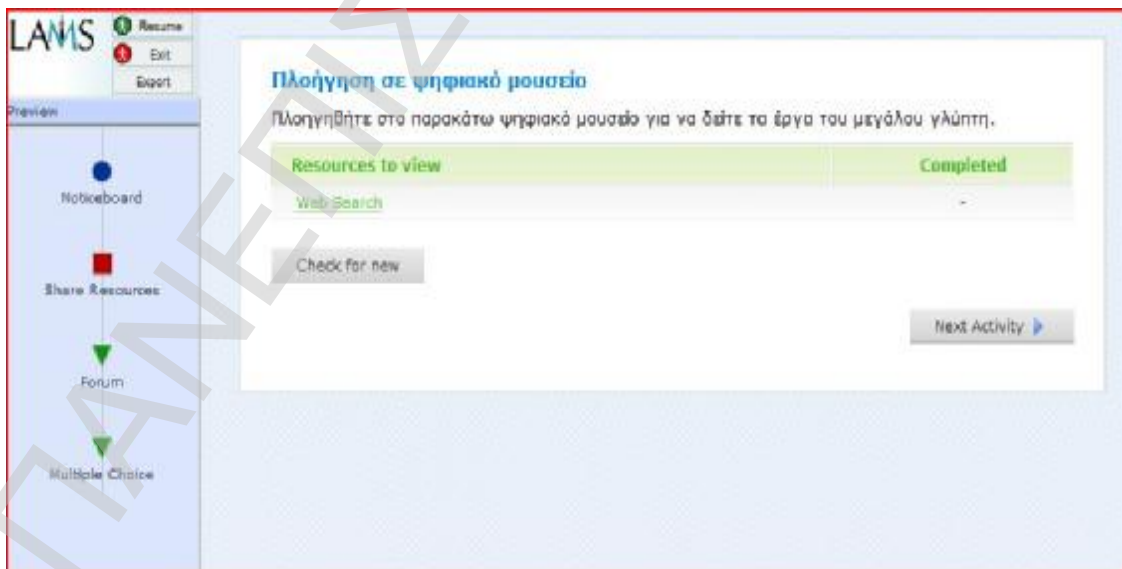
Ο **Donatello (1386-1466)** είναι ένας από τους σπουδαιότερους αναγεννησιακούς γλύπτες. Είναι εκπρόσωπος του κλασικού Ανθρωπισμού στη Φλωρεντία, από τους σημαντικότερους γλύπτες της εποχής του, χωρίς να αποβλέπει στη μίμηση των κλασικών έργων επιχείρησε την ελεύθερη αναφορά στη γλυπτική την κλασικής αρχαιότητας. Επηρεασμένος από τον Brunelleschi, χρησιμοποίησε την προοπτική στην οργάνωση των επιτοίχιων γλυπτών του, προσδίδοντας έτσι στα έργα του πλαστικότητα και ισορροπία. Απέδωσε στα πρόσωπα που αναπαρίστανε μια δραματικότητα, κυρίως σε αυτά που βρίσκονταν στο πρώτο επίπεδο.

Εκφράζεται εικαστικά με τον πιο ετερογενή τρόπο, αφού η τέχνη του περιλαμβάνει από τεράστιους έφιππους ανδριάντες μέχρι ορειχάλκινα επιτραπέζια αγαλματίδια, και δουλεύει με άνεση κάθε είδους υλικό (μάρμαρο, ξύλο, χαλκό, πηλό, μικτές τεχνικές) παράγοντας μια ανεξάντλητη ποικιλία έργων.

Next Activity ▶

Εικόνα 50: Διάλεξη για τον Ντονατέλλο

Μετά τη διάλεξη οι εκπαιδευόμενοι πλοηγούνται στο ψηφιακό μουσείο Mark Harden's Archive για να δουν ένα προς ένα τα έργα του Ντονατέλλο (Share resources).

Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο

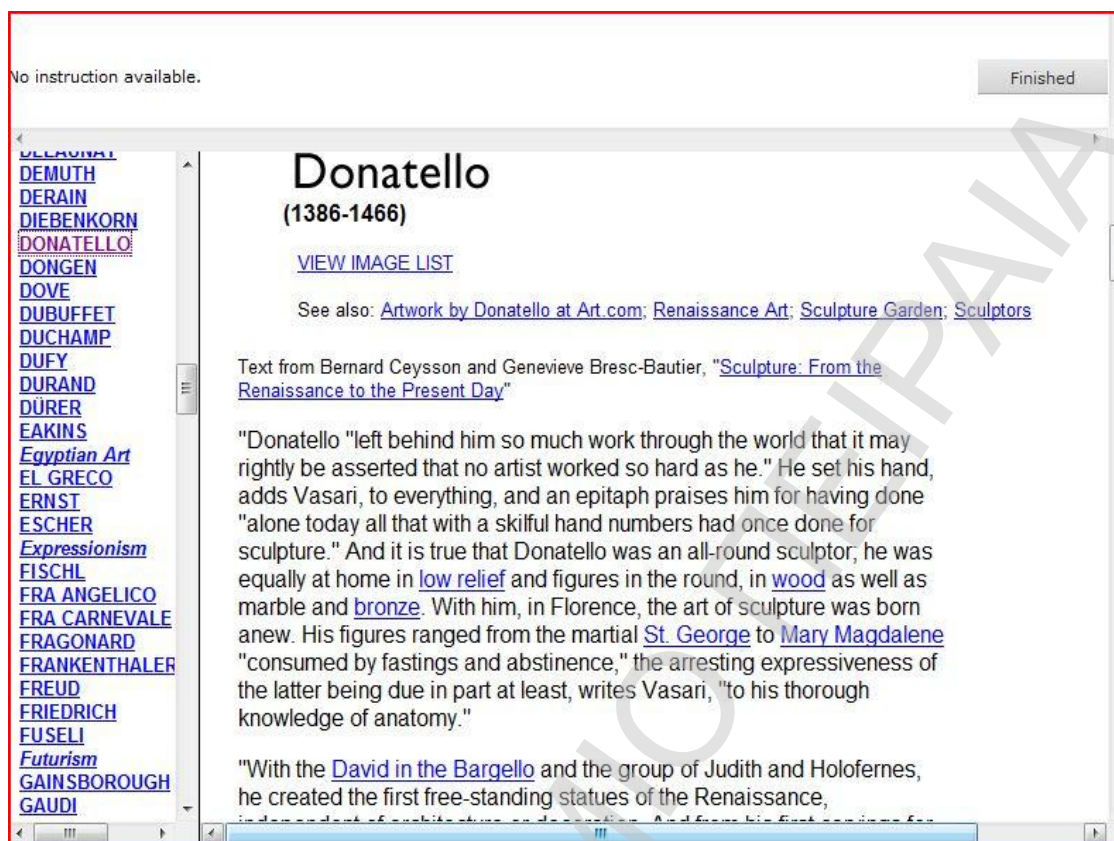
Πλοηγηθήτε στο παρακάτω ψηφιακό μουσείο για να δείτε τα έργα του μεγάλου γλύπτη.

Resources to view	Completed
Web Search	-

Check for new

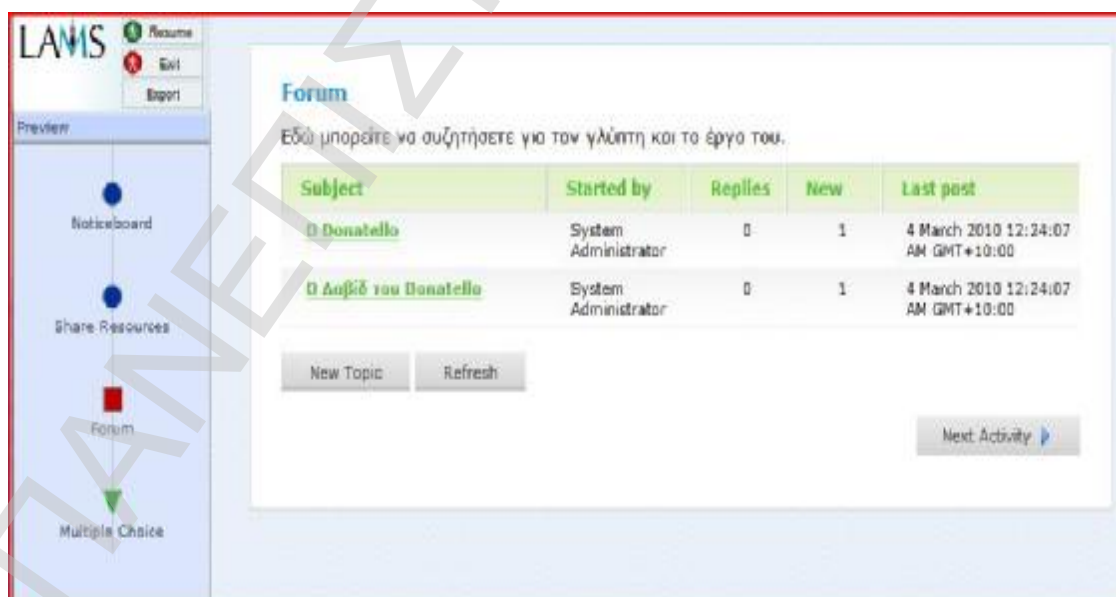
Next Activity ▶

Εικόνα 51: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο Mark Harden's Archive για τον Ντονατέλλο

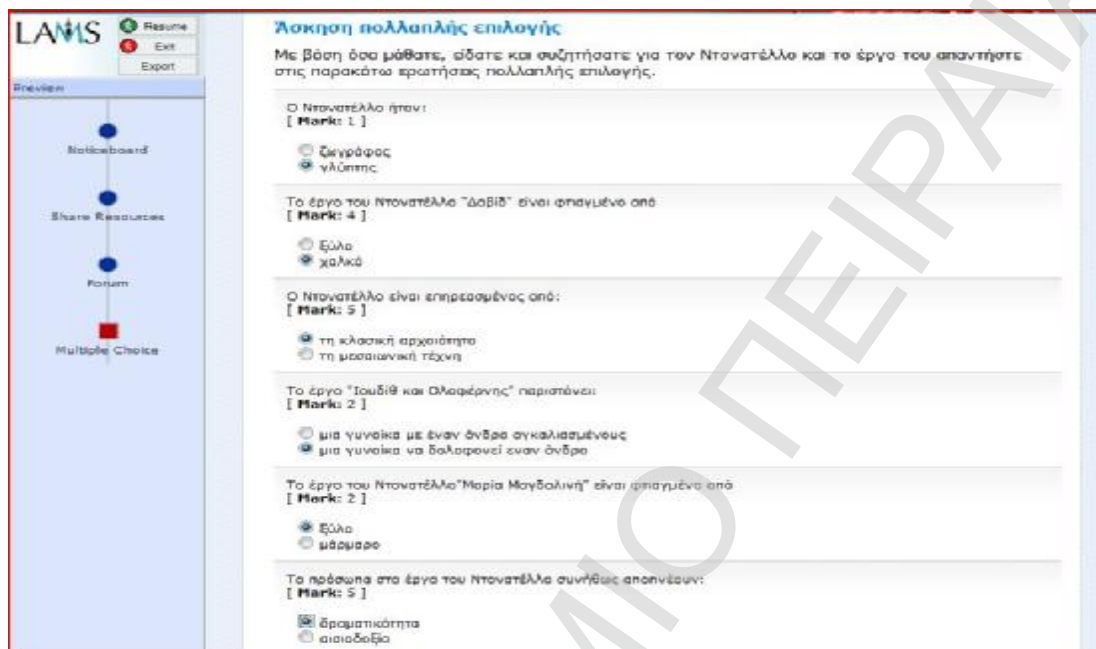
Εικόνα 52: Κείμενο και εικόνες για τον Ντονατέλλο εντός του ψηφιακού μουσείου Mark Harden's Archive

Κατόπιν, οι εκπαιδευόμενοι συζητούν στο Forum όλα όσα τους προβληματίσαν και τους εντυπωσίασαν σχετικά με τη ζωή και το έργο του Ντονατέλλο.

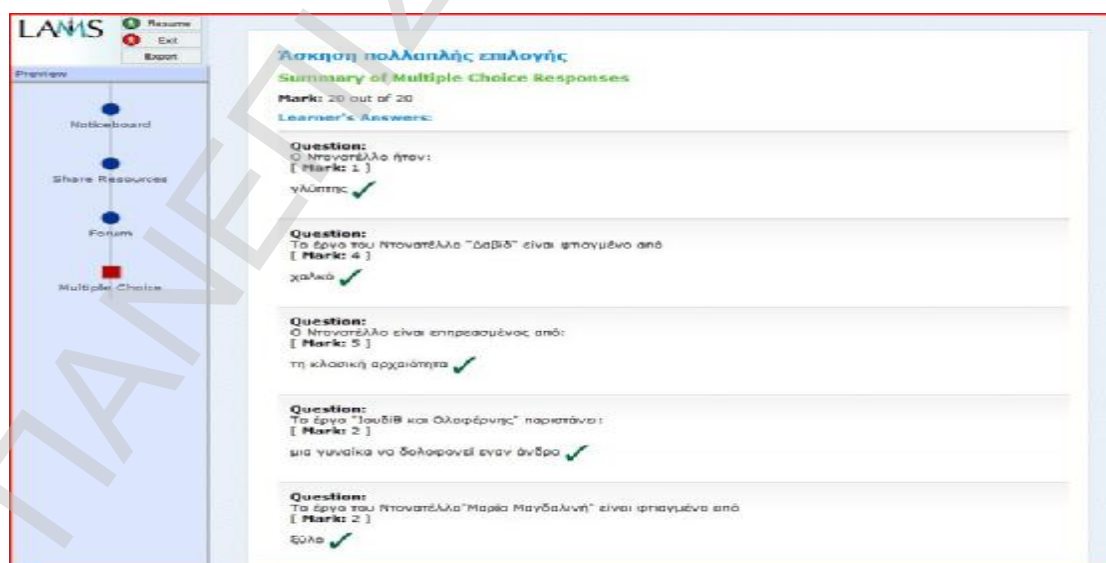
Εικόνα 53: Φόρουμ για τον Ντονατέλλο

Η διδασκαλία για τον Ντονατέλλο ολοκληρώνεται με την επίλυση ορισμένων ασκήσεων πολλαπλής επιλογής, οι οποίες εξυπηρετούν στην επανάληψη όσων διδάχτηκαν για τον Ντονατέλλο και την αξιολόγηση τους από τον εκπαιδευτή.

Εικόνα 54: Άσκηση για τον Ντονατέλλο

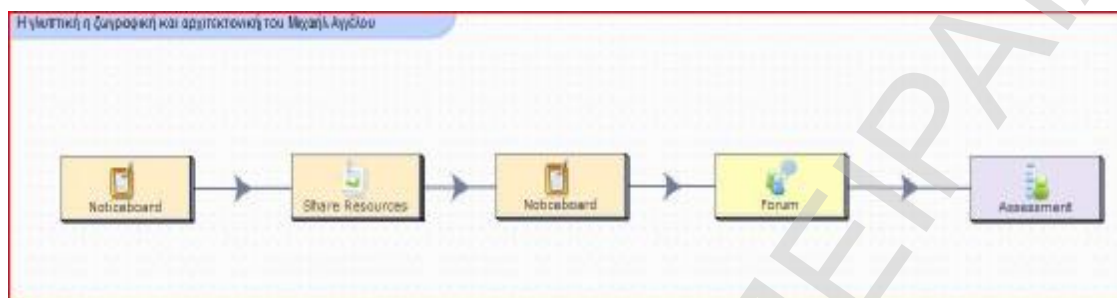
Αφού λύσουν τις ασκήσεις οι εκπαιδευόμενοι ενημερώνονται για τις σωστές και τις λανθασμένες απαντήσεις τους, ώστε να διδαχτούν από τα λάθη τους και να επιβραβευτούν για τις ορθές απαντήσεις και την προσπάθεια τους.

Εικόνα 55: Προβολή σωστών και λανθασμένων απαντήσεων

Ο επόμενος καλλιτέχνης, του οποίου αναλύθηκε η διδασκαλία είναι ο Μιχαήλ Άγγελος. Το πρώτο βήμα του εκπαιδευτή ήταν ο ορισμός των δραστηριοτήτων της συγκεκριμένης διδασκαλίας στο LAMS σύμφωνα με την ανάλυση αυτών που υπάρχει στην ενότητα 3.2.3.3.

Εικόνα 56: Δραστηριότητες για τον Μιχαήλ Άγγελο

Η πρώτη δραστηριότητα για τον Μιχαήλ Άγγελο είναι η παρακολούθηση βίντεο (ντοκιμαντέρ με τίτλο “The divine Michelangelo”) για τη ζωή και το έργο του. Μέσα από το LAMS (noticeboard) οι εκπαιδευόμενοι βρίσκουν τους συνδέσμους με τα σχετικά βίντεο. (15 βίντεο σε συνέχειες)

Παρακολούθηση βίντεο για τον Μιχαήλ Άγγελο

Παρακολουθήστε τα βίντεο από το youtube που υπάρχουν στους παρακάτω συνδέσμους σχετικά με τη ζωή του Μιχαήλ Αγγέλου. (ντοκιμαντέρ σε συνέχειες για τη ζωή και το έργο του Μιχαήλ Αγγέλου).

- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch
- www.youtube.com/watch

Next Activity

Εικόνα 57: Βίντεο για το Μιχαήλ Άγγελο

Κάνοντας κλικ επάνω στους συνδέσμους αμέσως μεταφέρονται στο youtube, όπου μπορούν να παρακολουθήσουν τα βίντεο για τον Μιχαήλ Άγγελο.

Εικόνα 58: Παρακολούθηση βίντεο

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να διαβάσουν ορισμένα κείμενα που έχουν γραφτεί για τον συγκεκριμένο καλλιτέχνη και για το έργο του. Τους παρέχονται ορισμένοι σύνδεσμοι που τους οδηγούν στα κείμενα αυτά (share resources).

Εικόνα 59: Σύνδεσμοι για κείμενα σχετικά με το Μιχαήλ Άγγελο

No instruction available. Finished

Zωγράφοι...

Βιβλιοθήκη

Για να επιστρέψετε στους Ζωγράφους κάντε κλικ εδώ! Για να επιστρέψετε στα Πρόσωπα

Μιχαήλ Άγγελος (Michelangelo)

Ο Μιχαήλ Άγγελος γεννήθηκε στην Ιταλική πόλη Καπρέζε στις 6 Μαρτίου του 1475. Ο πατέρας του ήταν δήμαρχος της πόλης, αλλά λίγο μετά την γέννηση του Μιχαήλ Άγγελου η θητεία του έληξε και όλη η οικογένεια έφυγε από το Καπρέζε για να εγκατασταθεί στη Φλωρεντία. Από μικρή ηλικία, ο Μιχαήλ Άγγελος, έδειξε την καλλιτεχνική φύση του και έτσι σε ηλικία μόλις 12 ετών, το 1487, γράφτηκε ως μαθητευόμενος στο εργαστήριο του φημισμένου ζωγράφου Ντομένικο Γκιρλαντάγιο. Εκεί έκανε τα πρώτα του καλλιτεχνικά βήματα. Παράλληλα με την μαθητεία του κοντά στον Γκιρλαντάγιο, πηγαίνει και στην σχολή του γλύπτη Μπερτόλντο όπου διδάσκεται την τέχνη της γλυπτικής. Το 1489 εγκαταλείπει το εργαστήριο του Γκιρλαντάγιο αλλά συνεχίζει την μαθητεία του δίπλα στον Μπερτόλντο. Το 1494 φεύγει από την Φλωρεντία και αφού πέρασε για λίγο από την Βενετία, καταλήγει στην Μπολόνια. Εκεί λαξεύει, μετά από παραγγελία, τρία

Αναζήτηση
Google™
Προσαρμοσμένη αναζήτηση
Επίκαιρα
9 Δημήτρης Χορν

Παιδική γνώση
Επαγγελματίες
Βίοι Αγίων
Ελληνικός Κοσμοπολιτισμός
Γκρινάρης
Φώτης Κόντορας
Το Αϊδάκι η πατρίδα μου

Εικόνα 60: Κείμενο για το Μιχαήλ Άγγελο

Αφού ολοκληρώσουν την ανάγνωση όλων των κειμένων οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να εγγραφούν στο Second Life και να πλοηγηθούν στη ψηφιακή τρισδιάστατη απεικόνιση της Capella Sixtina που υπάρχει εκεί (noticeboard).

LAVIS

Resume
Exit
Export

Reviews

- Noticeboard
- Share Resources
- Noticeboard
- Forum
- Assessment

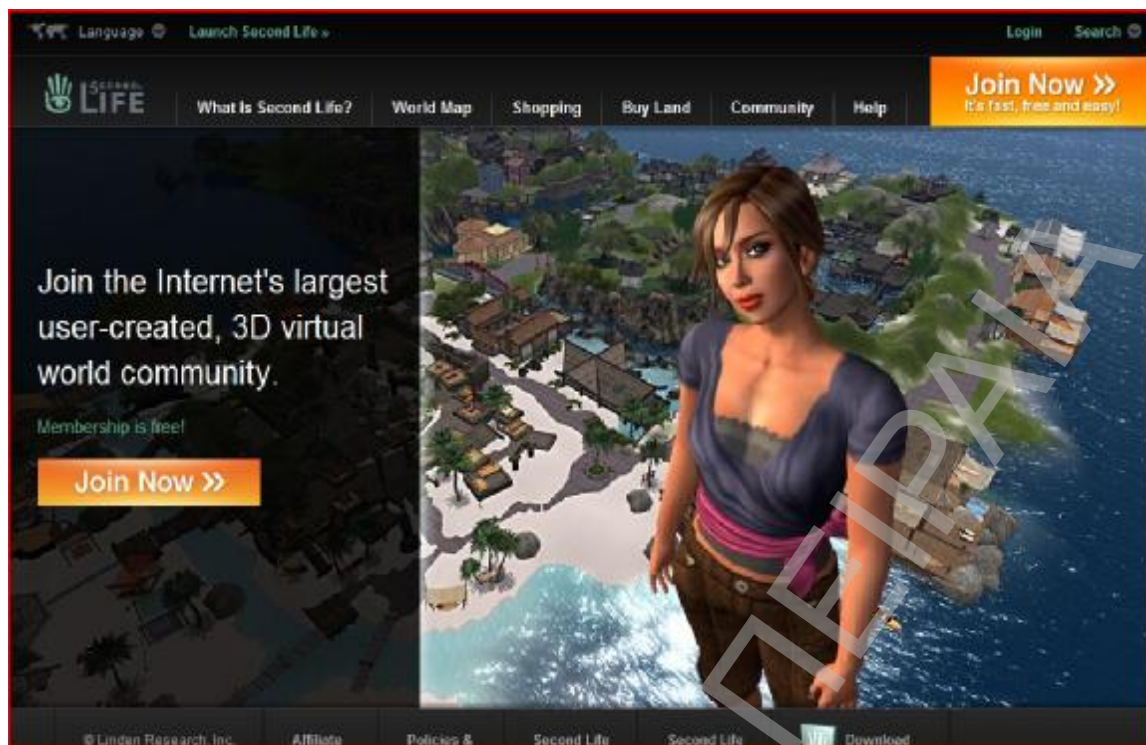
Πλοήγηση στην ψηφιακή και τρισδιάστατη Capella Sixtina

Για να πραγματοποιήσετε την πλοήγηση στη ψηφιακή και τρισδιάστατη Capella Sixtina του Βατικανού πρέπει πρώτα να δημιουργήσετε ένα λογαριασμό στο secondlife.com/ και να αποκτήσετε ένα avatar σε αυτό τον εικονικό κόσμο.

Έπειτα, επισκεφτείτε τις εγκαταστάσεις του Vassar College στο Second Life, slurl.com/secondlife/vassar/165/91/24 αφού σε αυτές συμπεριλαμβάνεται η ιστορική εικόληρία με τις τοιχογραφίες του Μιχαήλ Άγγελου.

Next Activity ▶

Εικόνα 61: Οδηγίες στο LAMS για την εγγραφή στο Second Life (SL) και την πλοήγηση στην ψηφιακή Cappella Sixtina

Εικόνα 62: Αρχική σελίδα SL για εγγραφή

Εικόνα 63: Έξω από την Cappella Sixtina

Εικόνα 64: Εντός της Cappela sixtina

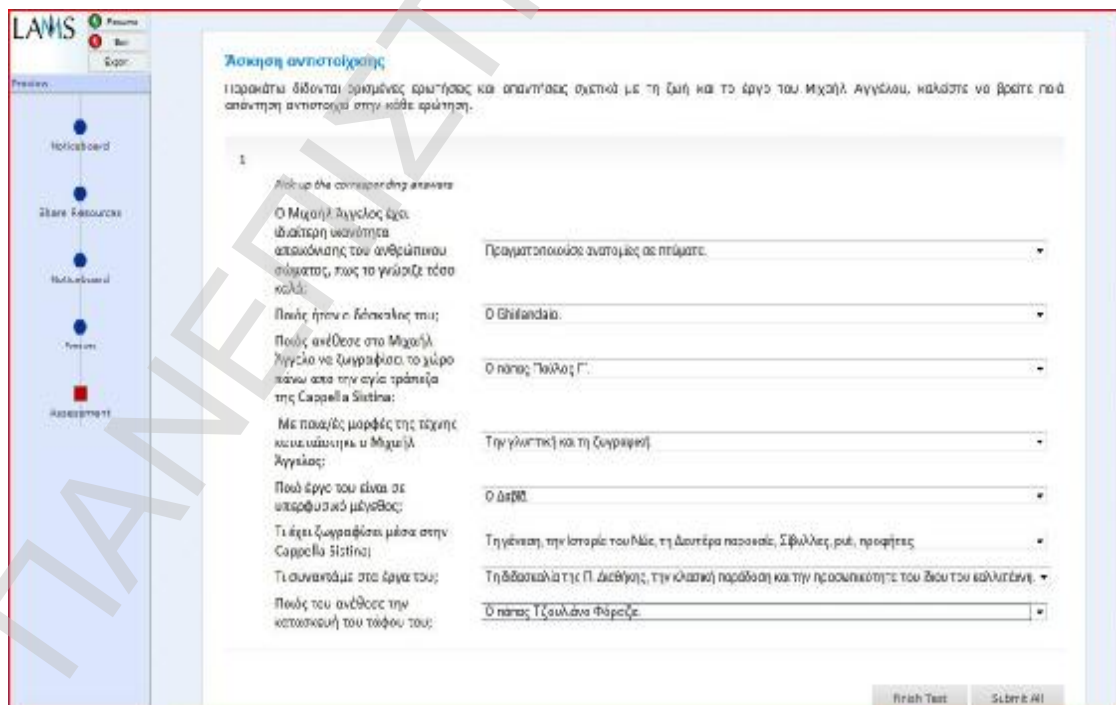
Εικόνα 65: Εντός της Cappela Sixtina

Έπειτα από αυτή τη ψηφιακή εμπειρία οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα να συζητήσουν στο Forum όλα όσα τους έκανα εντύπωση σχετικά με το Μιχαήλ Άγγελο και τις δημιουργίες του, με βάση όσα έχουν δει και ακούσει μέχρι αυτή τη στιγμή.

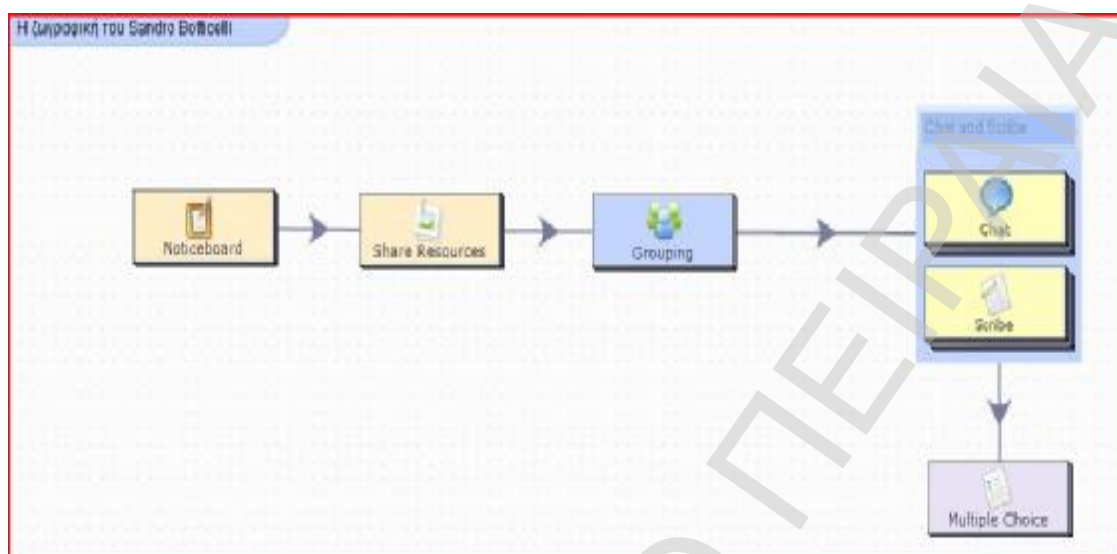
Εικόνα 66: Συζήτηση για τον Μιχαήλ Άγγελο

Η διδασκαλία για τον Μιχαήλ Άγγελο ολοκληρώνεται με την επίλυση ασκήσεων αντιστοίχισης από τους εκπαιδευόμενους.

Εικόνα 67: Άσκηση αντιστοίχισης για το Μιχαήλ Άγγελο

Στη συνέχεια υλοποιήθηκε η διδασκαλία για τον αναγεννησιακό καλλιτέχνη Σάντρο Μποτιτσέλι. Αρχικά, ορίστηκαν οι δραστηριότητες της διδασκαλίας, καθώς και η σειρά αυτών στο LAMS με βάση την ανάλυση τους στην ενότητα 3.2.3.3.

Εικόνα 68: Δραστηριότητες για τον Μποτιτσέλι

Η διδασκαλία για τον συγκεκριμένο καλλιτέχνη ξεκινά με τη διάλεξη του εκπαιδευτικού στην τάξη, όπου θα γίνει λόγος για τη ζωή και το έργο του. Η διάλεξη αυτή μαζί με ορισμένες αντιπροσωπευτικές εικόνες είναι διαθέσιμη στο LAMS για όποιον εκπαιδευόμενο ενδιαφέρεται να ανατρέξει σε αυτήν (noticeboard).

Ο Sandro Botticelli (1445-1510) είναι ένας κορυφαίος αναγεννησιακός ζωγράφος. Ήταν μαθητής του Filippo Lippi, δάσκαλος του Filippino Lippi και προστατευόμενος των Μεδίκων. Συνήθιζε να ζωγραφίζει έργα με την Παναγία και με μυθολογικά θέματα και στη ζωγραφική του μπορούμε να διαπιστώσουμε την εισχώρηση των ιδεών των ανθρωπιστών (ανθρωπιστικό κίνημα της εποχής-έργα με ιδιαίτερα πνευματικό περιεχόμενο). Ήταν ιδιόρρυθμος και ευαίσθητος καλλιτέχνης που τον επηρέαζε η καθημερινότητα. Τα κληρύσματα του Σαβουναρόλα τον επηρέασαν πολύ και τον ώθησαν σε ριζική αναθεώρηση της τέχνης του. Εντάχθηκε στο κίνημα της μετάνοιας και μεταβάλλει το ύφος του από ήρεμο σε νευρώδες. Στα έργα του διακρίνουμε μια μοναδική λεπτότητα και ευλύγιστα περιγράμματα, καθώς και ένα είδος μελαγχολίας.

Παρέμεινε στην αφάνεια μέχρι που τον ανακάλυψε ο 19ος αιώνας οπότε οι άνθρωποι έδειξαν ενδιαφέρον για το έργο του.

Εικόνα 69: Διάλεξη για τον Μποτιτσέλι

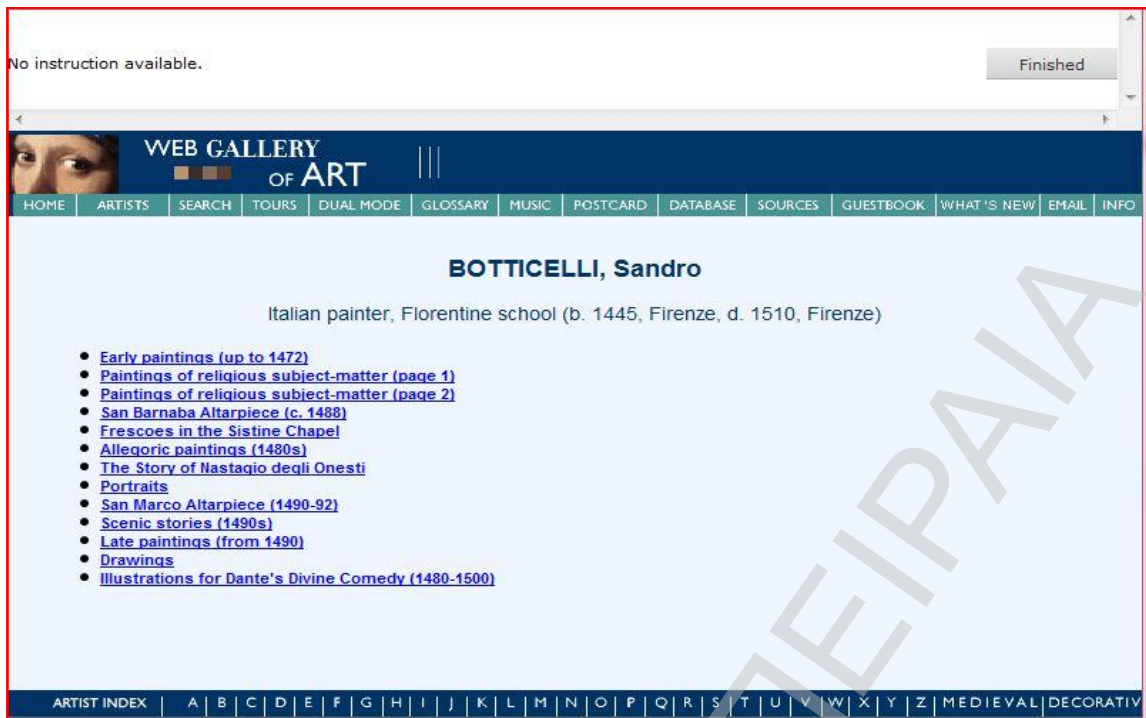
Εικόνα 70: Διάλεξη για τον Μποτιτσέλι (συνέχεια)

Μετά τη διάλεξη ακολουθεί η πλοήγηση των εκπαιδευόμενων στο ψηφιακό μουσείο Web Gallery Of Art, όπου βλέπουν ένα προς ένα τα έργα του Μποτιτσέλι (share resources).

Εικόνα 71: Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο

Εικόνα 72: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο «Web Gallery of Art» για τον Μποττιτσέλι

Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες (grouping) για να εκπονήσουν τη συνεργατική δραστηριότητα που ακολουθεί.

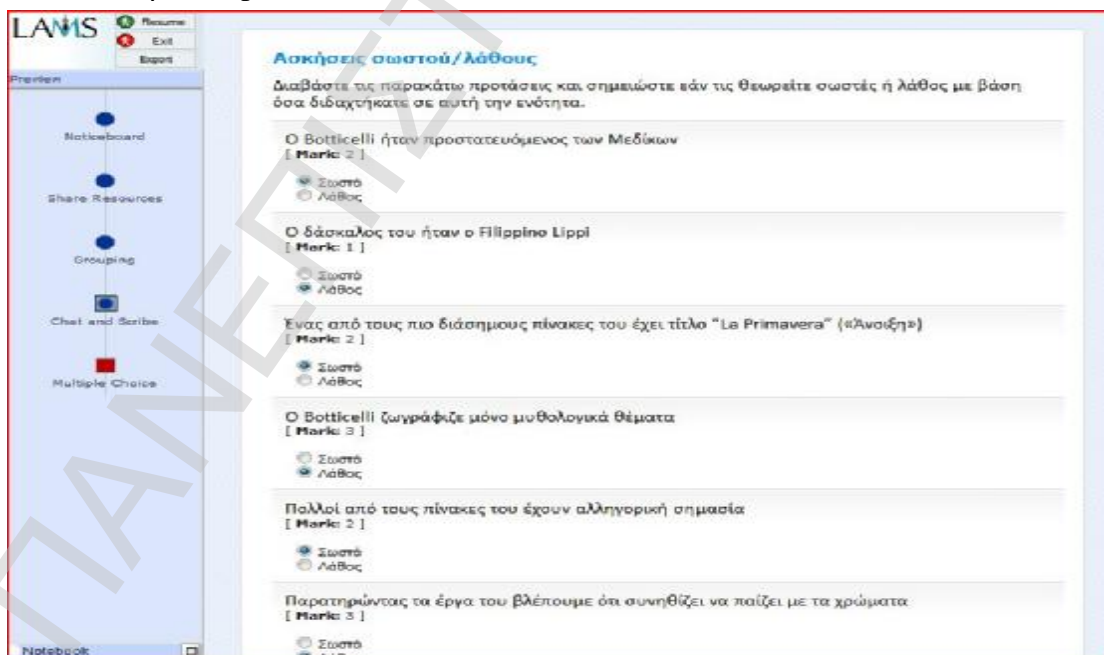
Εικόνα 73: Χωρισμός σε ομάδες

Για να εκπονήσουν τη συνεργατική δραστηριότητα (σχέδιο εργασίας) θα διαβάσουν τις οδηγίες που τους δίνονται στο LAMS και θα χρησιμοποιήσουν το Chat για να επικοινωνήσουν, καθώς και το Scribe για να καταθέσουν την εργασία τους.

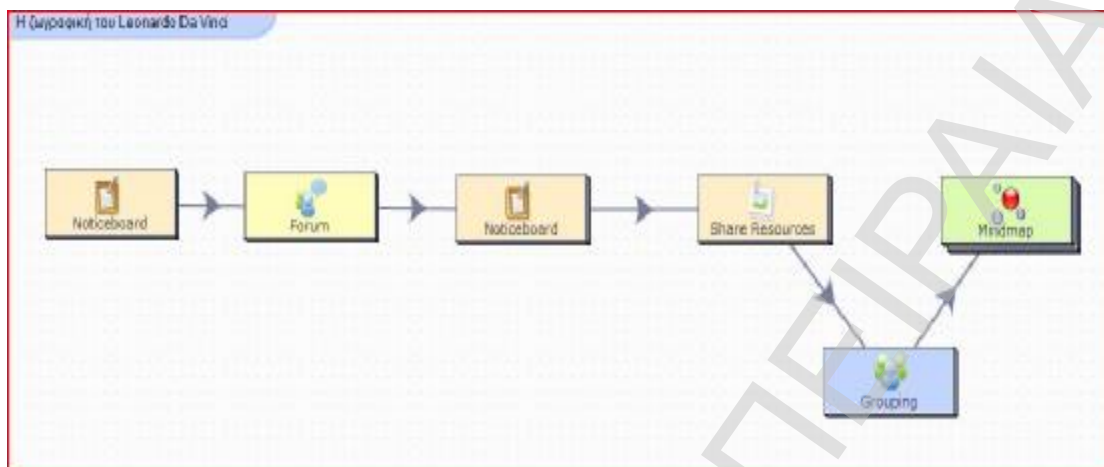
Εικόνα 74: Χρήση chat και scribe για τον Μποτιτσέλι

Η διδασκαλία για τον Μποτιτσέλι ολοκληρώνεται με την επίλυση ασκήσεων σωστού/λάθους από τους εκπαιδευόμενους, οι οποίες αξιολογούνται από τον εκπαιδευτή (multiple choice).

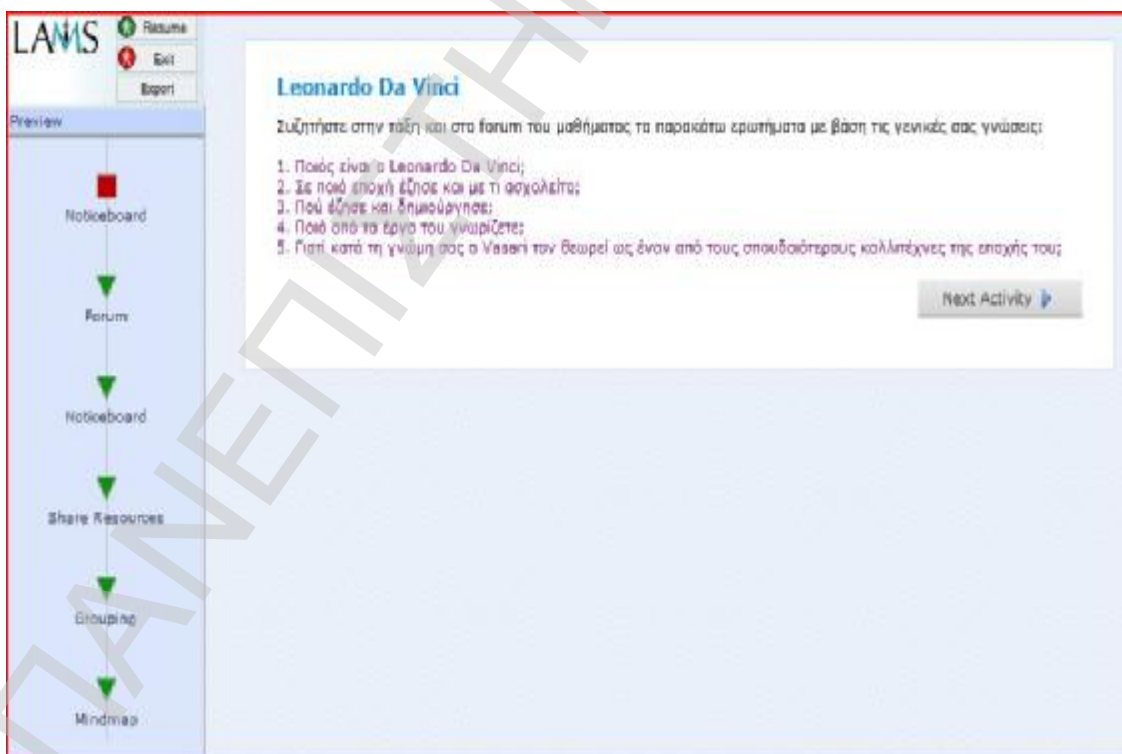
Εικόνα 75: Ασκήσεις σωστού - λάθους

Η επόμενη διδασκαλία που υλοποιήθηκε είναι αυτή για τον Λεονάρντο Ντα Βίντσι. Αρχικά, ορίστηκαν στο LAMS με βάση όσα αναφέρονται στην ενότητα 3.2.3.3. οι δραστηριότητες της διδασκαλίας και η σειρά των δραστηριοτήτων αυτών.

Εικόνα 76: Δραστηριότητες για το Ντα Βίτσι

Για τη διδασκαλία για τον Ντα Βίντσι ο εκπαιδευτής αρχικά θέτει στους εκπαιδευόμενους ορισμένες ερωτήσεις που αφορούν τον συγκεκριμένο καλλιτέχνη, οι οποίες προκαλούν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων. Τα ερωτήματα αυτά καλούνται να τα συζητήσουν στο Forum.

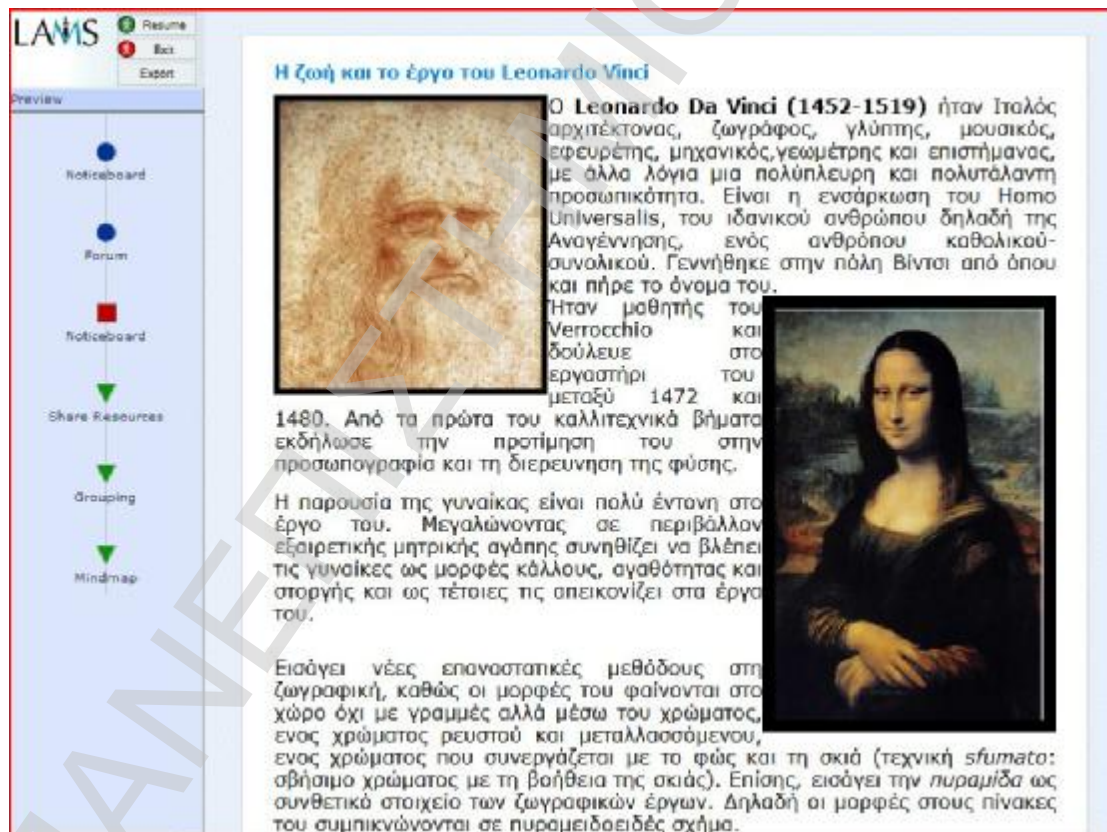

Εικόνα 77: Ερωτήσεις για το Ντα Βίτσι

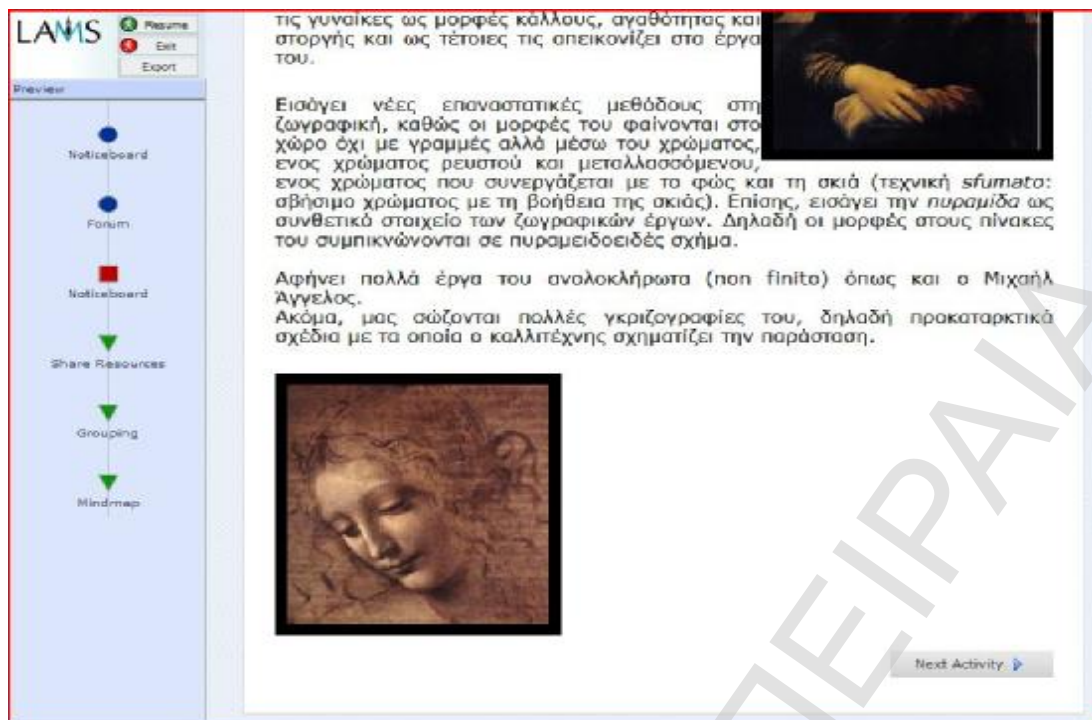

Εικόνα 78: Συζήτηση για τον Ντα Βίντσι

Στη συνέχεια πραγματοποιείται στην τάξη διάλεξη από τον εκπαιδευτικό σχετικά με τη ζωή και στο έργο του εν λόγω καλλιτέχνη και δίνονται απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν και συζητήθηκαν στη προηγούμενη δραστηριότητα. Η διάλεξη είναι διαθέσιμη στο LAMS μαζί με ορισμένες αντιπροσωπευτικές εικόνες, για όποιον εκπαιδευόμενο ενδιαφέρεται να ανατρέξει σε αυτή (noticeboard).

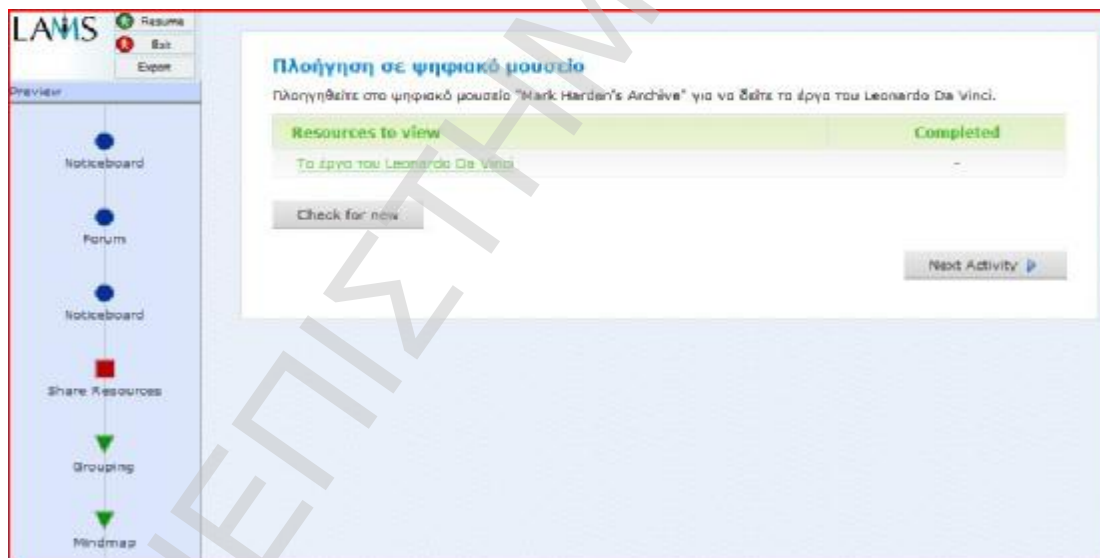

Εικόνα 79: Διάλεξη για το Ντα Βίντσι

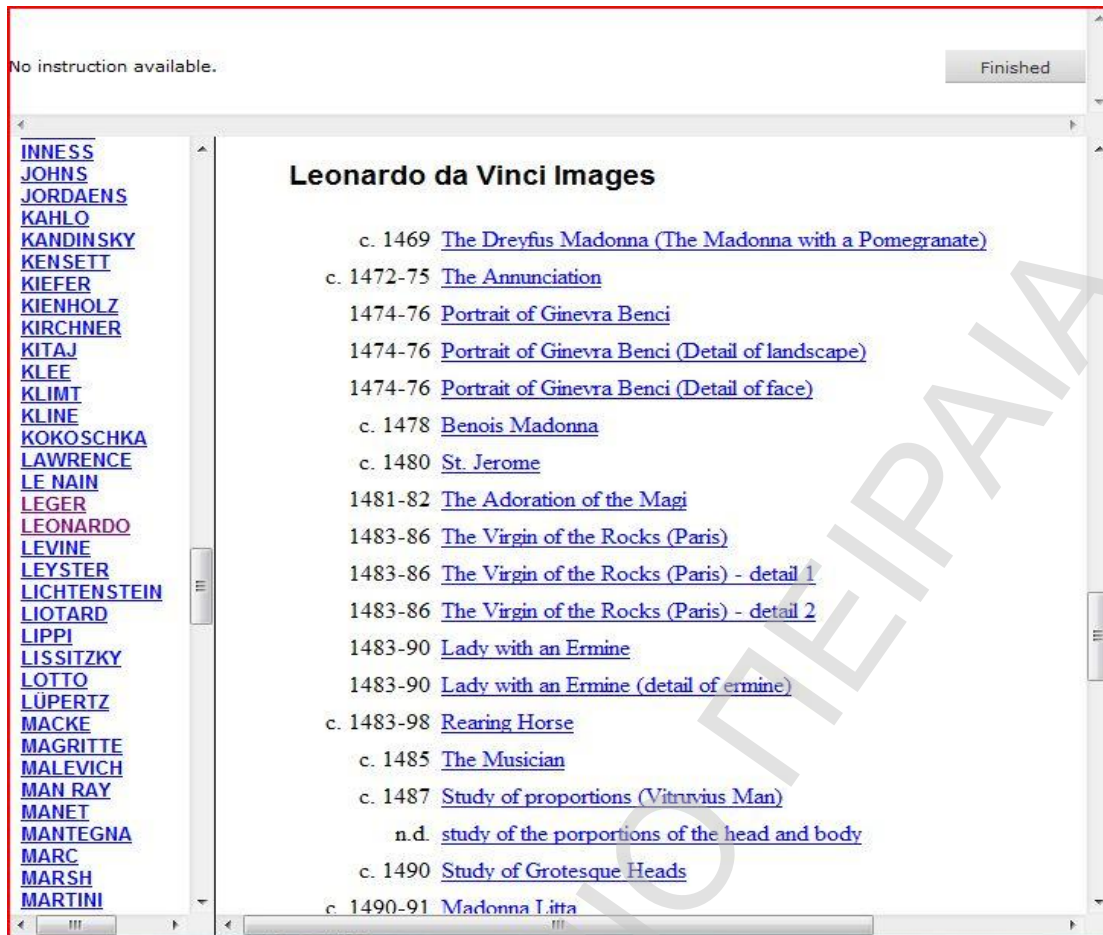

Εικόνα 80: Διάλεξη για το Ντα Βίντσι (β)

Έπειτα, οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να επισκεφτούν το ψηφιακό μουσείο Mark Harden's Archive, προκειμένου να δουν ένα προς ένα τα έργα του Ντα Βίντσι (share resources).

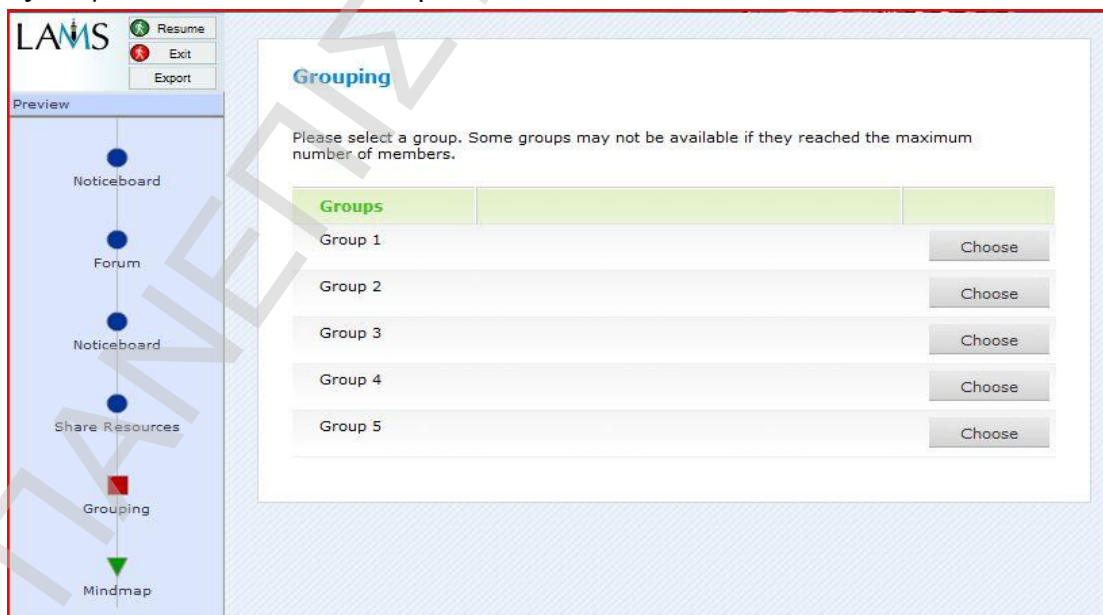

Εικόνα 81: Πλοήγηση σε ψηφιακό μουσείο

Εικόνα 82: Κατάλογος των έργων του Ντα Βίντσι στο ψηφιακό μουσείο Mark harden's Archive

Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να χωριστούν σε ομάδες (grouping), προκειμένου να συνεργαστούν για να συμπληρώσουν έναν εννοιολογικό χάρτη για τον Ντα Βίντσι (mindmap). Η άσκηση της συμπλήρωσης του εννοιολογικού χάρτη αξιολογείται από τον εκπαιδευτή.

Εικόνα 83: Χωρισμός σε ομάδες

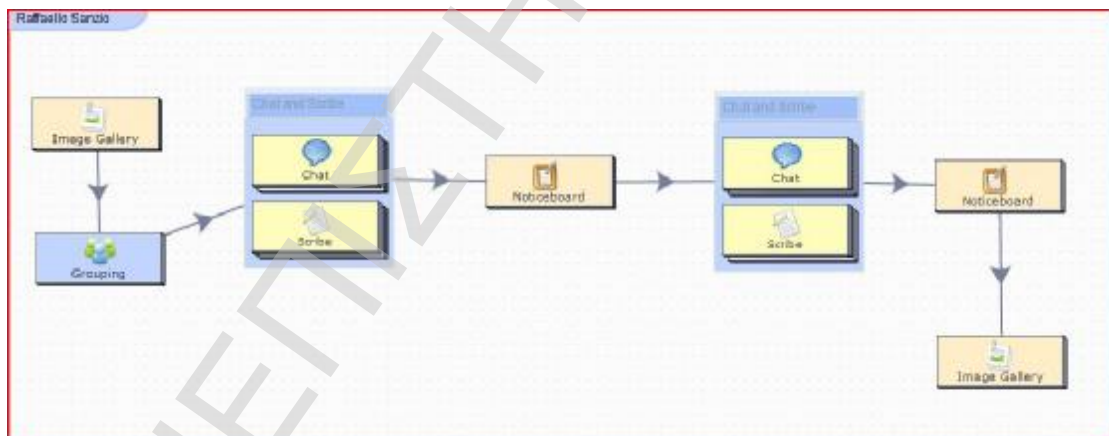
Εννοιολογικός χάρτης για τον Leonardo Da Vinci

Συμπληρώστε τον παρακάτω εννοιολογικό χάρτη για τον Leonardo Da Vinci, με βάση όσα μάθατε, συζητήσατε και είδατε στις προηγούμενες δραστηριότητες. Τα ίδια χρώματα δηλώνουν ότι πρόκειται για την ίδια ομάδα εννοιών. Συμπληρώστε τον εννοιολογικό χάρτη αντικαθιστώντας τη λέξη "καίμενο" με τις λέξεις που δίδονται παρακάτω:

- ομίληση
- ζυγρόφορος
- γκριζογραφίες
- πυραμιδοειδές σχήμα
- αρχιτεκτονικός προοπτική
- γλυπτική
- μεμβράνη
- non finito
- ορεορέτης

Εικόνα 84: Εννοιολογικός χάρτης για τον Ντα Βίντσι

Στη συνέχεια αναλύθηκε η διδασκαλία του Ραφαήλ. Για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου καλλιτέχνη αρχικά ορίστηκαν στο LAMS οι δραστηριότητες και η σειρά τους με βάση την ανάλυση αυτών που βρίσκεται στην ενότητα 3.2.3.3.

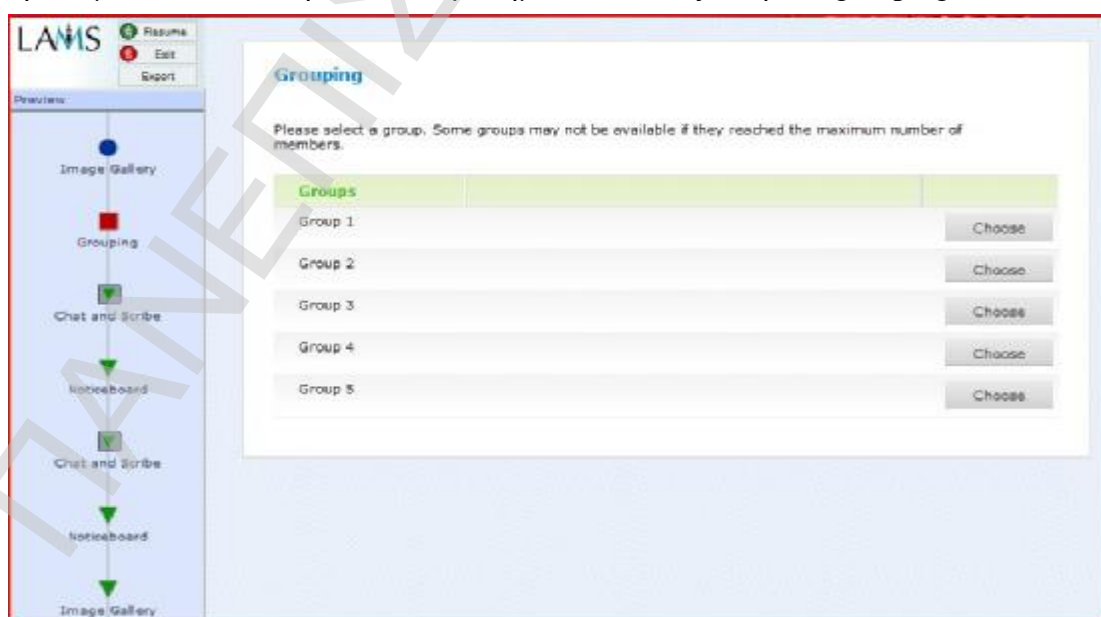
Εικόνα 85: Δραστηριότητες για το Ραφαήλ

Η πρώτη δραστηριότητα περιλαμβάνει τη προβολή εικόνων έργων του Ραφαήλ (image gallery) και ζητείται από τους εκπαιδευόμενους να δώσουν τίτλο στα έργα αυτά και να υποθέσουν τι παρουσιάζουν. Η δραστηριότητα αυτή εισάγει τους εκπαιδευόμενους στη τέχνη του Ραφαήλ και τους προκαλεί το ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο καλλιτέχνη.

Εικόνα 86: Προβολή εικόνων έργων του Ραφαήλ

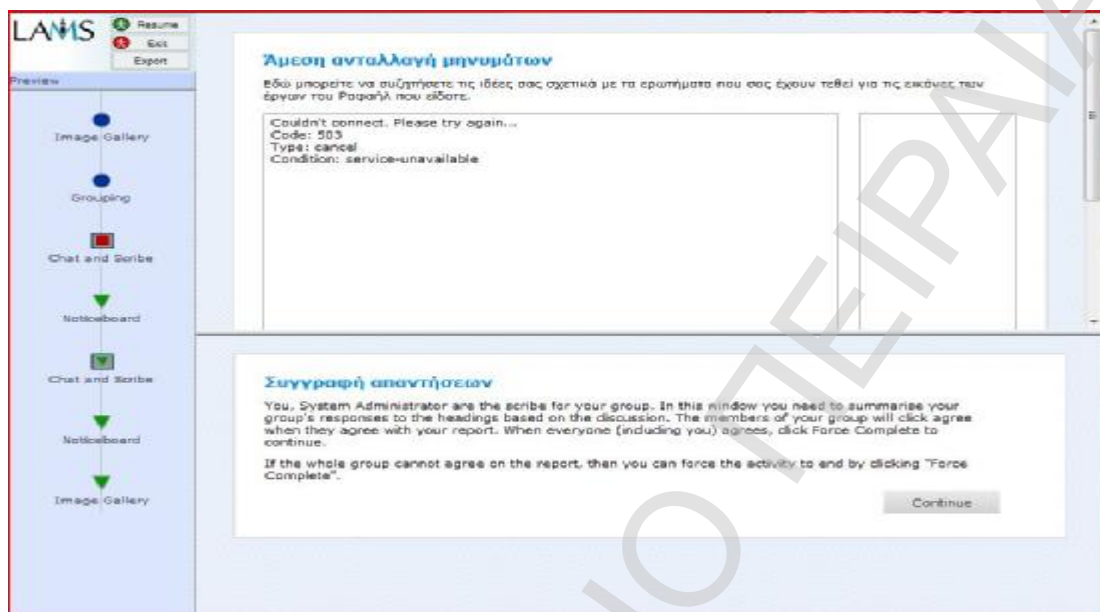
Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες για να συνεργαστούν προκειμένου να απαντήσουν στα ερωτήματα που τους τέθηκαν (grouping).

Εικόνα 87: Χωρισμός σε ομάδες

Για να δώσουν τις απαντήσεις τους οι εκπαιδευόμενοι ανά ομάδα συζητούν στο chat και έπειτα καταθέτουν το κείμενο τους στο scribe.

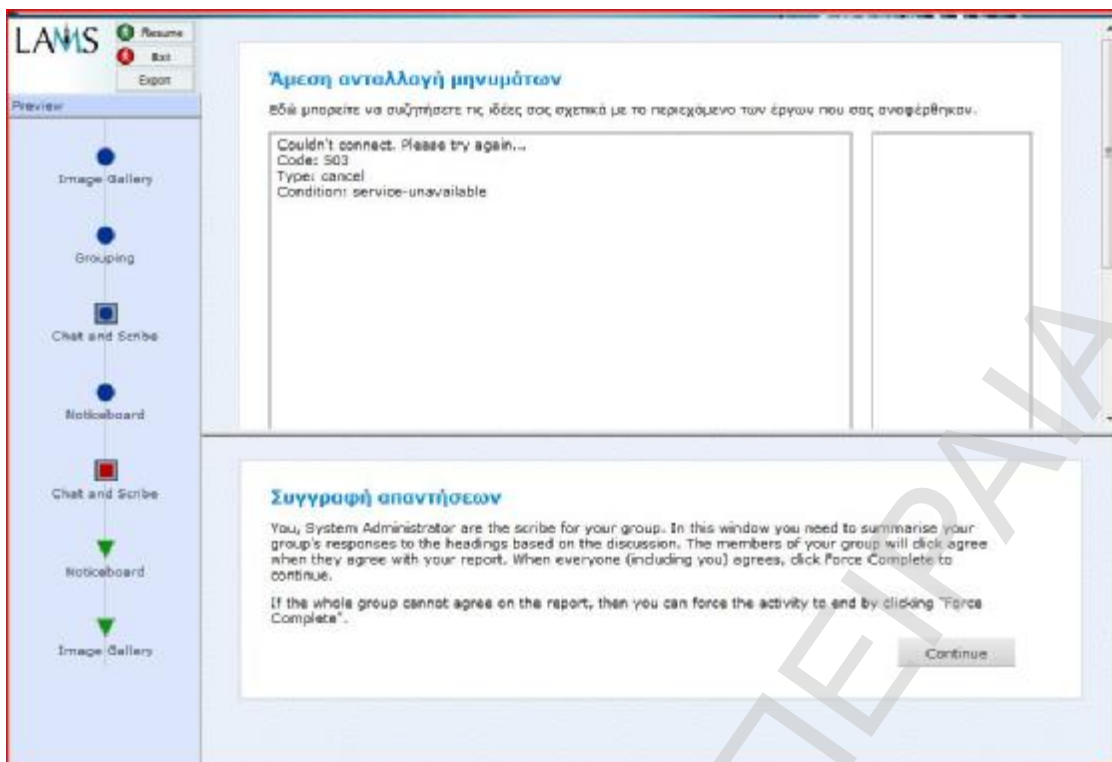

Εικόνα 88: Χρήση chat και scribe για το Ραφαήλ

Στη συνέχεια, δίνονται στους εκπαιδευόμενους ορισμένοι τίτλοι έργων του Ραφαήλ (noticeboard) και εκείνοι καλούνται και πάλι συνεργατικά κατά τον ίδιο τρόπο (χρησιμοποιώντας το chat και το scribe) να απαντήσουν ποιό πιστεύουν ότι μπορεί να είναι το περιεχόμενο των έργων αυτών.

Εικόνα 89: Ερωτήσεις για το Ραφαήλ

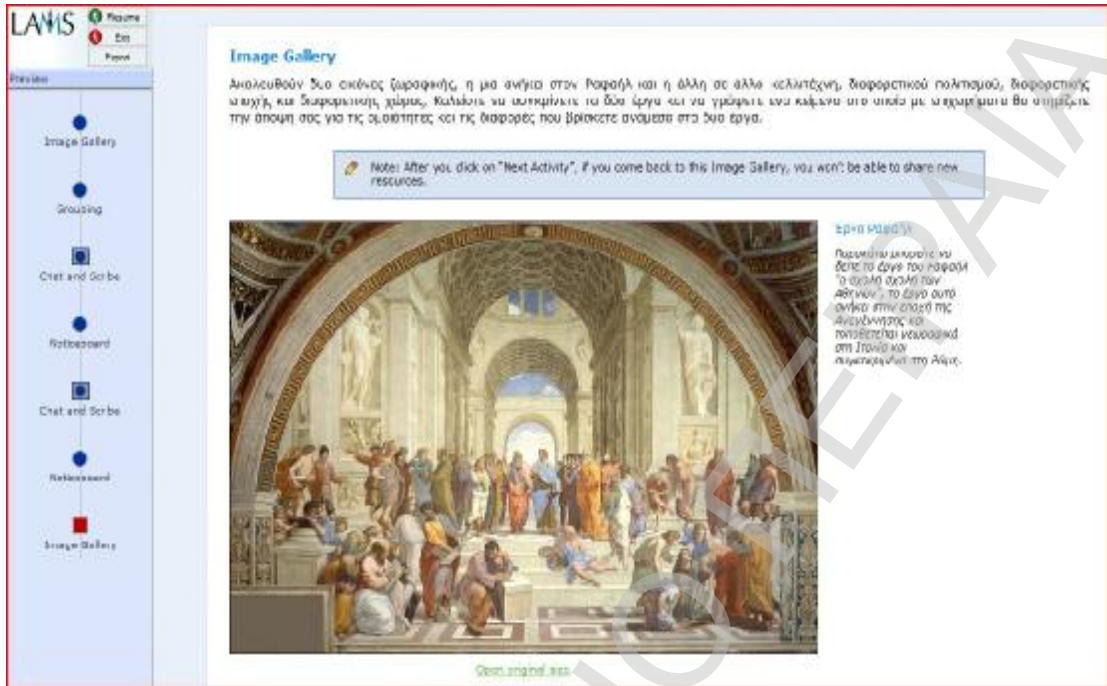
Εικόνα 90: Χρήση chat και scribe για το Ραφαήλ (β)

Κατόπιν, ο εκπαιδευτής θα πραγματοποιήσει διάλεξη με προβολή ψηφιακών εικόνων στη τάξη. Η διάλεξη αυτή είναι διαθέσιμη σε όλους τους εκπαιδευόμενους στο LAMS (noticeboard)

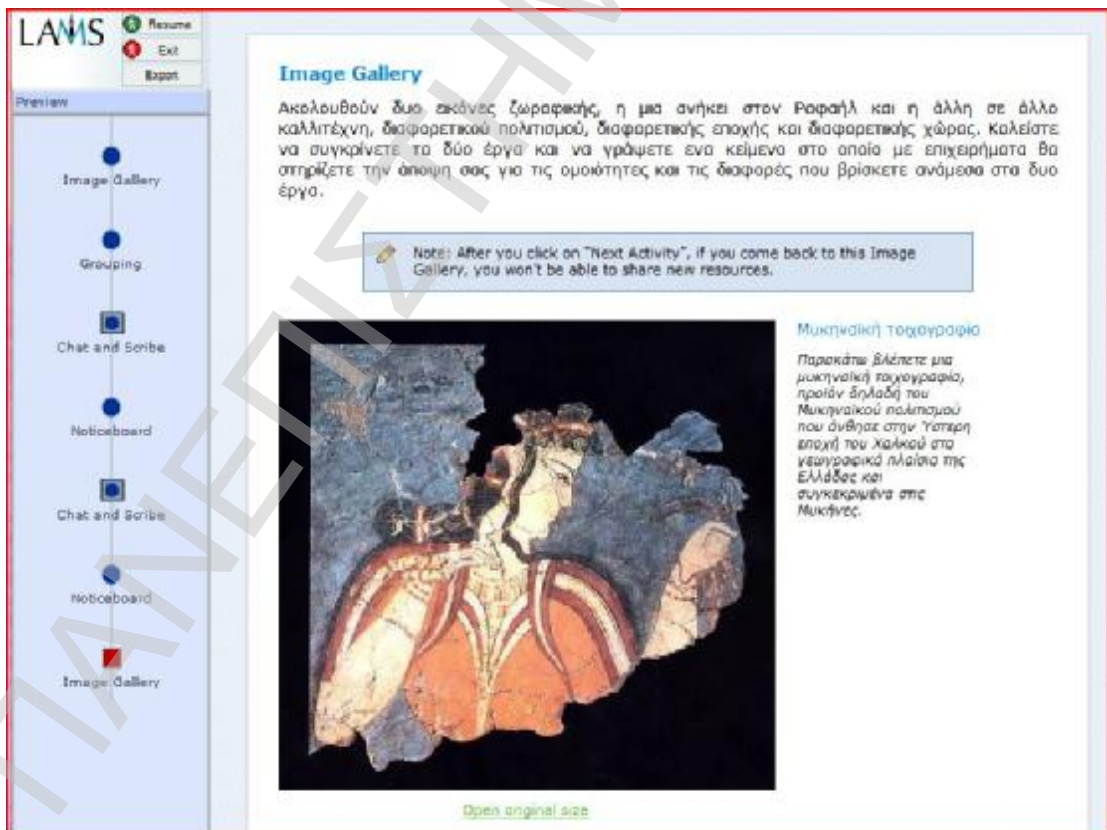

Εικόνα 91: Διάλεξη για το Ραφαήλ

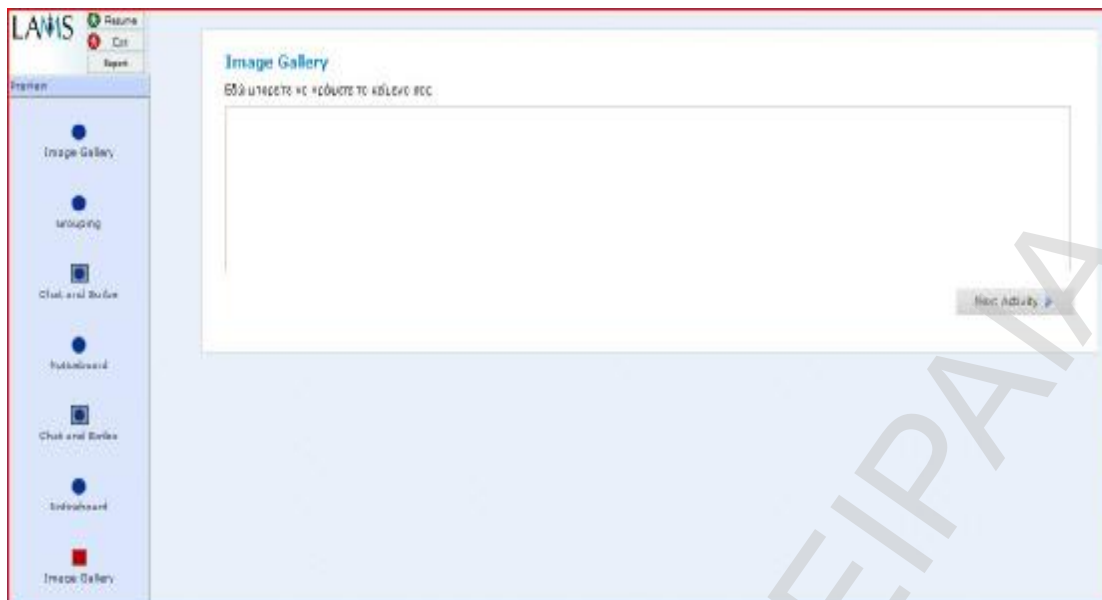
Η διδασκαλία για τον Ραφαήλ ολοκληρώνεται με μια άσκηση σύγκρισης έργων τέχνης, όπου οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να βρουν τις ομοιότητες και τις διαφορές ενός έργου του Μυκηναϊκού πολιτισμού με ένα έργο του Ραφαήλ (image gallery).

Εικόνα 92: Σύγκριση έργων τέχνης

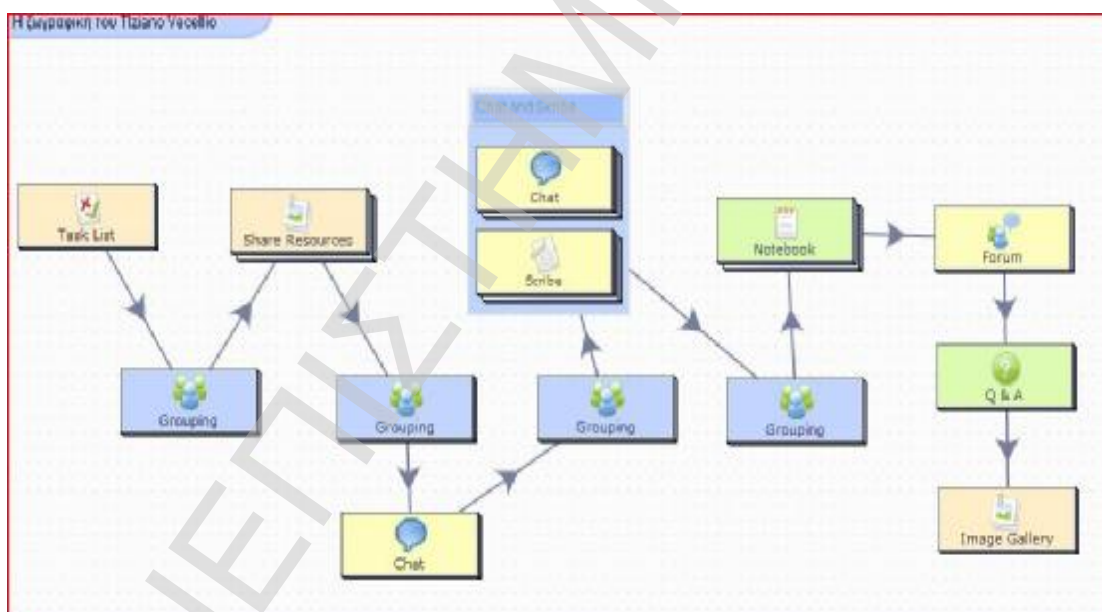

Εικόνα 93: Σύγκριση έργων τέχνης (συνέχεια)

Εικόνα 94: Κατάθεση κειμένου σύγκρισης έργων τέχνης

Στη συνέχεια υλοποιήθηκε η διδασκαλία για τον αναγεννησιακό καλλιτέχνη Τιτσιανό. Αρχικά, ορίστηκαν στο LAMS οι δραστηριότητες και η σειρά πραγματοποίησής τους όπως αυτές αναλύονται στην ενότητα 3.2.3.3.

Εικόνα 95: Δραστηριότητες για τον Τιτσιανό

Πρωτίστως οι εκπαιδευόμενοι ενημερώνονται για τις ενέργειες που πρόκειται να κάνουν (ομαδικές δραστηριότητες που στηρίζονται στη συνεργατική στρατηγική του Jigsaw από μια «λίστα δραστηριοτήτων» (task list).

Φύλλο εργασιών

Διαβάστε τις οδηγίες για τις ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιήσετε:

στόχος σας είναι μέσα από τη συνεργασία να γνωρίσετε τη ζωή και το έργο του Τσιπανού και να συντάξετε ένα κείμενο για εκείνον.

Tasks to do	Completed
☐ 3η ενέργεια	☐

Αρχικά χωριστείτε σε ομάδες και στη συνέχεια ορίστε ποιός θα είναι ο αρχηγός της κάθε ομάδας και μοιράστε τις εργασίες μεταξύ των μελών της ομάδας που ανήκετε.

1ο μέλος: αναζήτηση βιογραφικών πληροφοριών για τον Τσιπανό
2ο μέλος: αναζήτηση πληροφοριών για την τεχντροπία του Τσιπανού και το έργο του γενικότερα
3ο μέλος: αναζήτηση πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο έργο του Τσιπανού (περιγραφή, ανάλυση, χρονολόγηση, φωτογραφίες) δικής του επιλογής
4ο μέλος: αναζήτηση πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο έργο του Τσιπανού (περιγραφή, ανάλυση, χρονολόγηση, φωτογραφίες) δικής του επιλογής
5ο μέλος: αναζήτηση πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο έργο του Τσιπανού (περιγραφή, ανάλυση, χρονολόγηση, φωτογραφίες) δικής του επιλογής

σημείωση: το έργο που θα επιλέγουν τα μέλη 3,4,5 θα πρέπει να είναι διαφορετικής θεματολογίας.

☐ 2η ενέργεια	☐
--	--------------------------

Χρησιμοποιώντας μια μηχανή αναζήτησης, αναζητήστε στον παγκόσμιο ιστό πληροφορίες και υλικό σχετικό με τον Τσιπανό, τη ζωή και το έργο του.

☐ 3η ενέργεια	☐
--	--------------------------

Εικόνα 96: Λίστα δραστηριοτήτων

[3η ενέργεια](#)

Αφού έχετε ενημερωθεί μέσα από τον παγκόσμιο ιστό για τη ζωή του Τσιπανού και έχετε γνωρίσει το έργο του, καλείστε να συντάξετε ένα κείμενο για τον καλλιτέχνη Τσιπανό, καθώς και να επιλέξετε ελεύθερα τρία διαφορετικά έργα του (με διαφορετική θεματολογία), τα οποία θα αναλύσετε και θα περιγράψετε.

[4η ενέργεια](#)

Δημιουργήστε "ομάδες ειδικών" ("expert groups") από τα επόμενα μέλη των ομάδων που ασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο (π.χ. όλα τα άτομα που τους έχει ανατεθεί να βρουν βιογραφικές πληροφορίες για τον Τσιπανό. Στις "ομάδες ειδικών" πρέπει να συνεργαστείτε και να ανταλλάξετε πληροφορίες, ώστε να επιτύχετε τον κοινό σας σκοπό και να έχετε μια πιο ολοκληρωμένη και πιο πλήρη εικόνα του αντικείμενου της μελέτης σας.

[5η ενέργεια](#)

Κατοθήστε το κείμενο σας για τον Τσιπανό ανα ομάδα.

[5η ενέργεια](#)

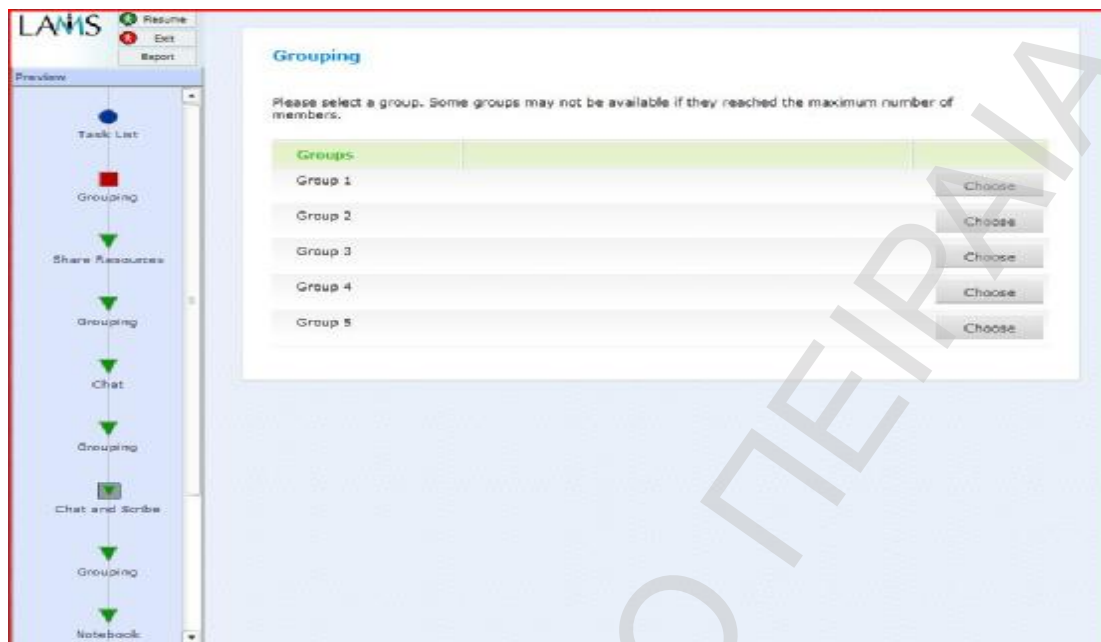
Οι "ομάδες ειδικών" καλείστε να ετοιμάσετε μια μακρή παρουσίαση των ευρημάτων σας, ώστε να τα παρουσιάσετε μέσα στην τάξη στους συμμαθητές σας (διάλεξη από τους εκπαιδευόμενους).

* - required tasks

Check for new

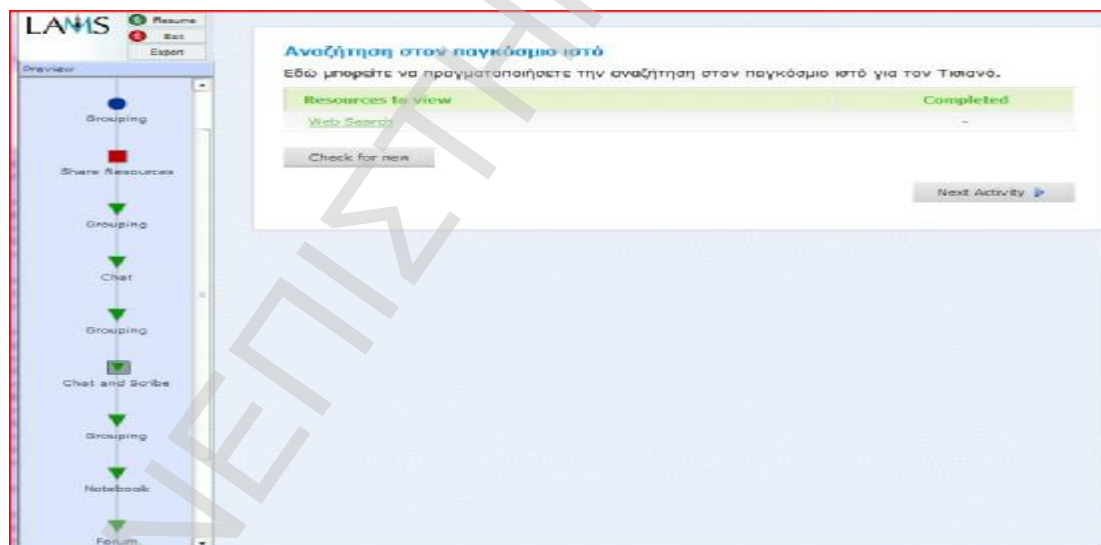
Εικόνα 97: Λίστα δραστηριοτήτων

Έπειτα για να εκπονήσουν την πρώτη δραστηριότητα, όπως αναφέρει και η λίστα δραστηριοτήτων χωρίζονται σε ομάδες (grouping).

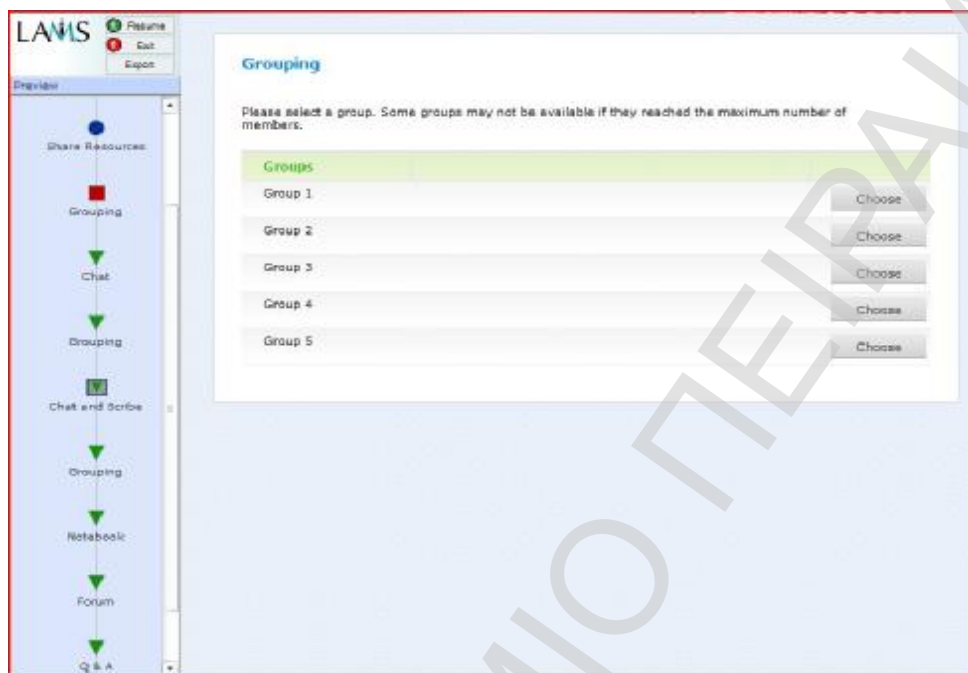
Εικόνα 98: Χωρισμός σε ομάδες

Αφού χωριστούν σε ομάδες, στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι αναζητούν στον παγκόσμιο ιστό όσες πληροφορίες για τον Τισιανό τους ζητήθηκαν (share resources).

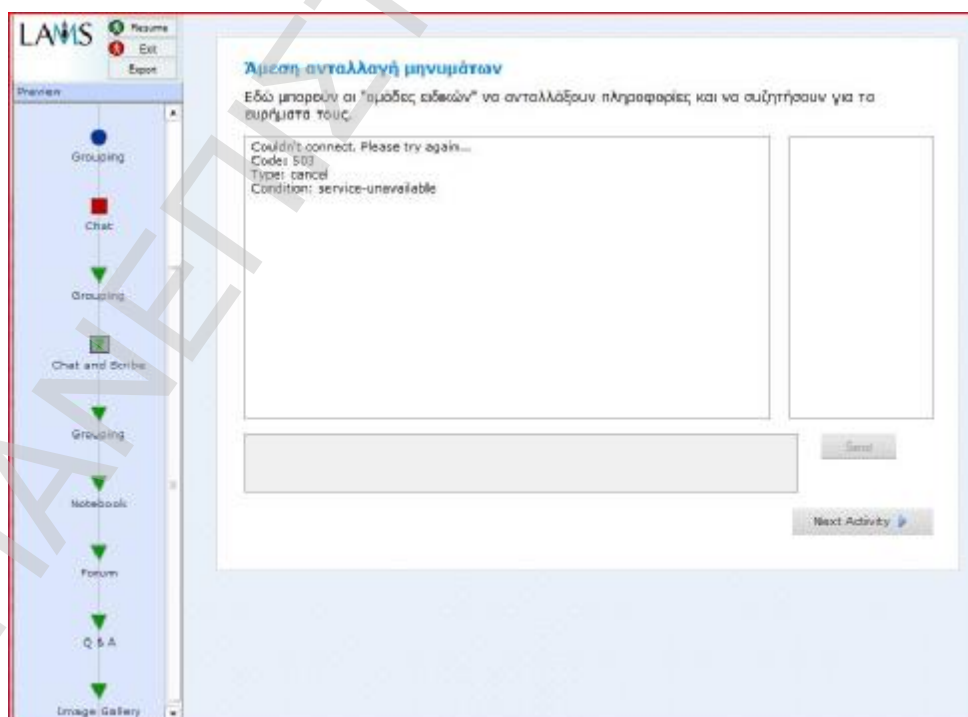
Εικόνα 99: Αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό για τον Τισιανό

Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας για τον Τισιανό με τη βοήθεια του παγκόσμιου ιστού από κάθε ομάδα, οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται από τις ομάδες τους για να δημιουργήσουν τις «ομάδες ειδικών» (expert groups), ανάλογα με το αντικείμενο που ασχολήθηκε ο κάθε ένας κατά την έρευνα.

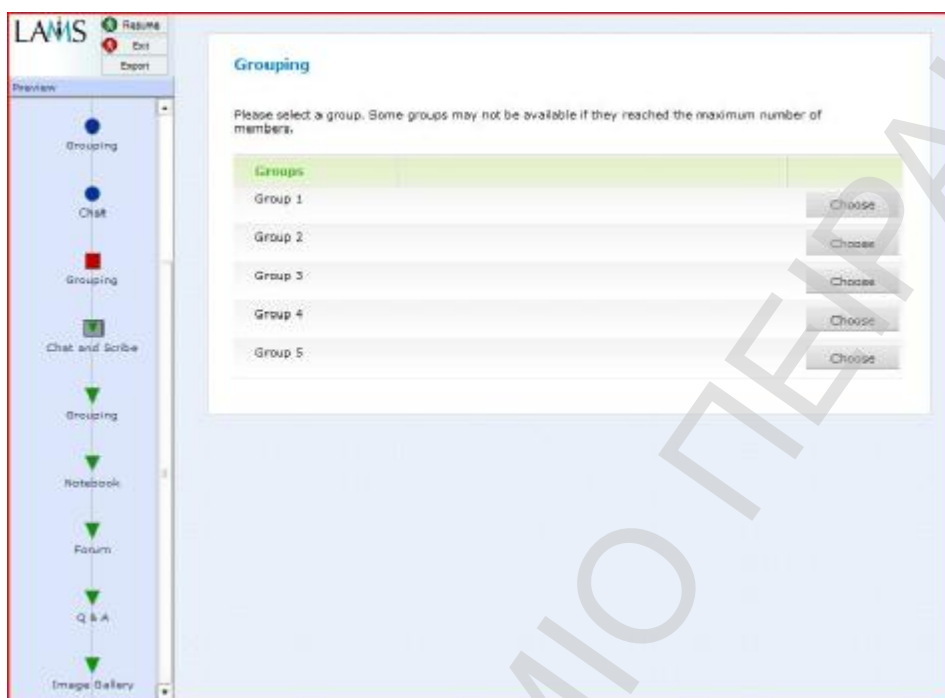
Εικόνα 100: Χωρισμός σε ομάδες ειδικών

Οι ομάδες ειδικών που δημιουργήθηκαν χρησιμοποιούν το chat για να ανταλλάξουν πληροφορίες και να συζητήσουν τα ευρήματά τους κατά την αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό.

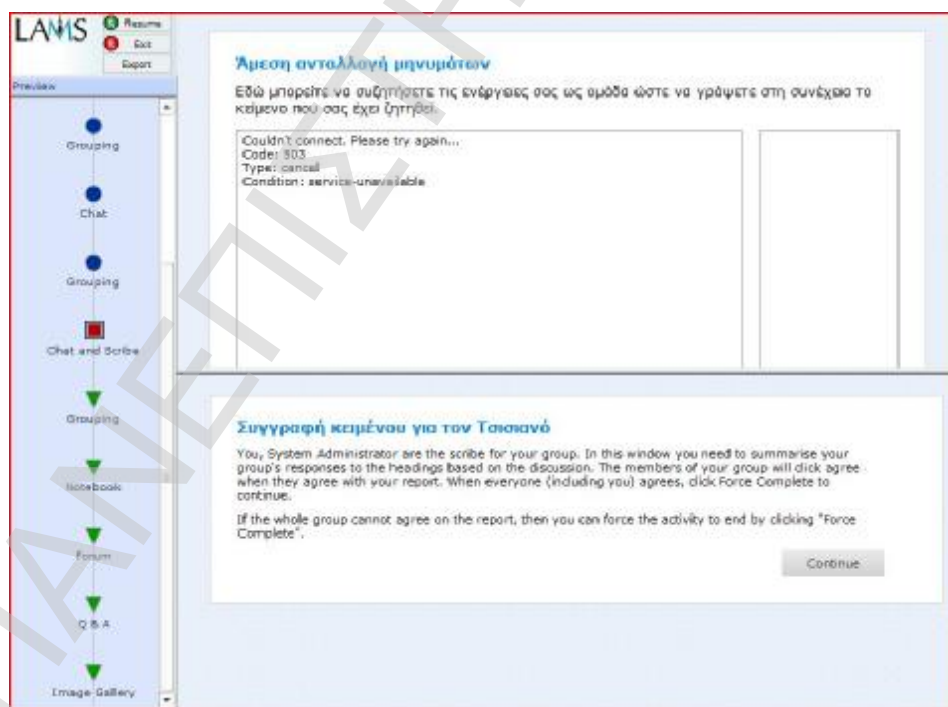

Εικόνα 101: Χρήση chat από τις ομάδες ειδικών

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι επιστρέφουν στις αρχικές ομάδες στις οποίες ανήκαν και κάνοντας χρήση του chat συζητούν για το περιεχόμενο του κειμένου που τους έχει ζητηθεί να καταθέσουν σχετικά με τον Τισιανό και έπειτα καταθέτουν το κείμενο αυτό ως ομάδα μέσα από το scribe.

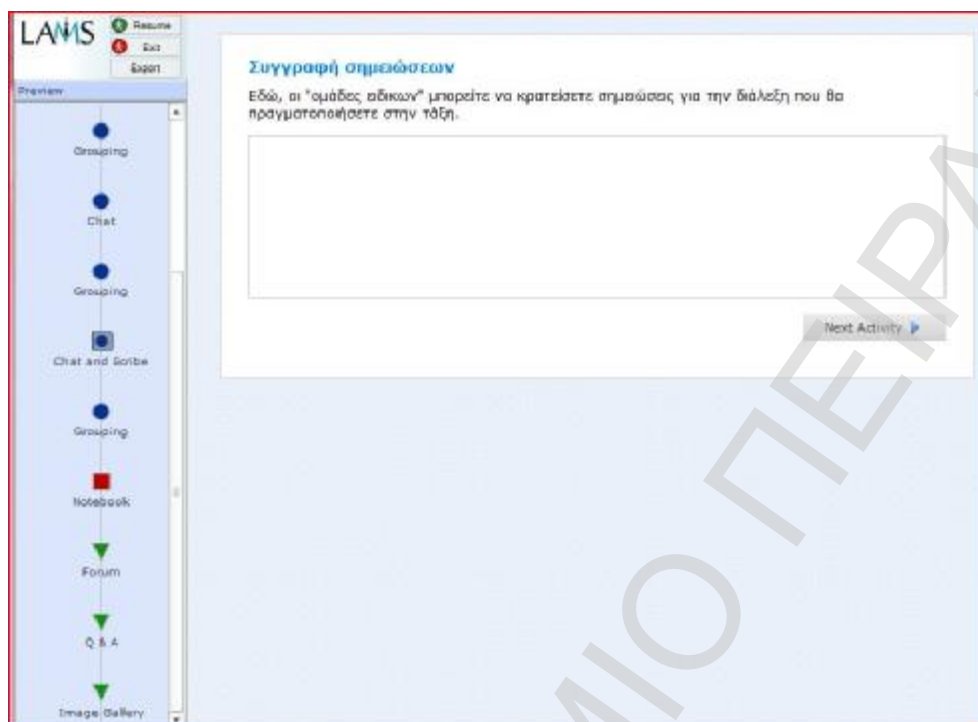
Εικόνα 102: Χωρισμός στις αρχικές ομάδες

Εικόνα 103: Χρήση chat και scribe για τον Τισιανό

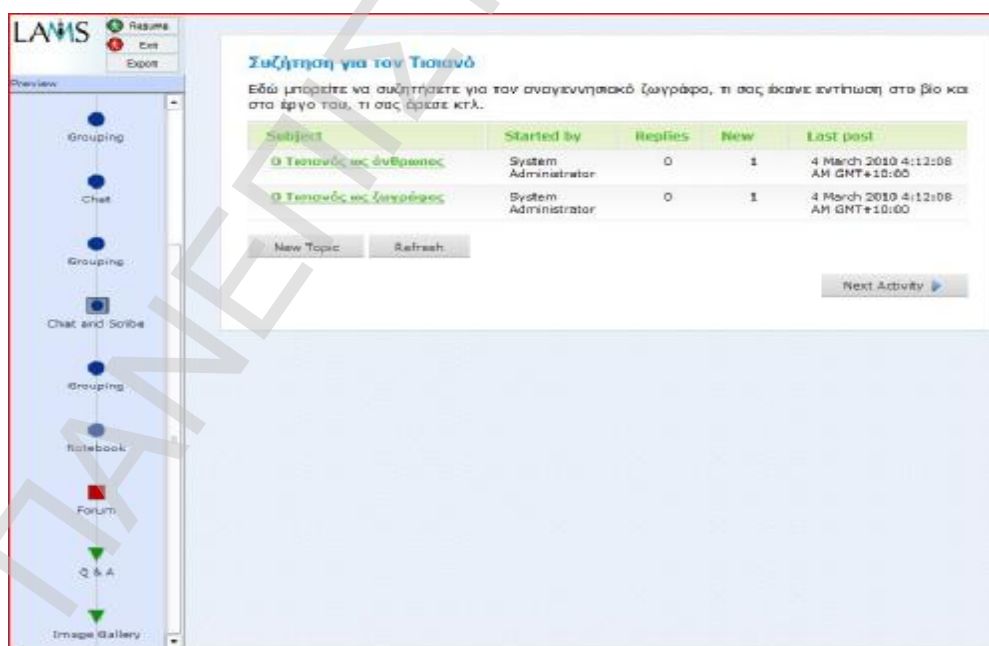

Αφού χωριστούν και πάλι οι εκπαιδευόμενοι στις ομάδες ειδικών προετοιμάζουν μια διάλεξη (notebook), την οποία εκφωνούν στην τάξη στους συμμαθητές τους με θέμα το αντικείμενο της ομάδας τους.

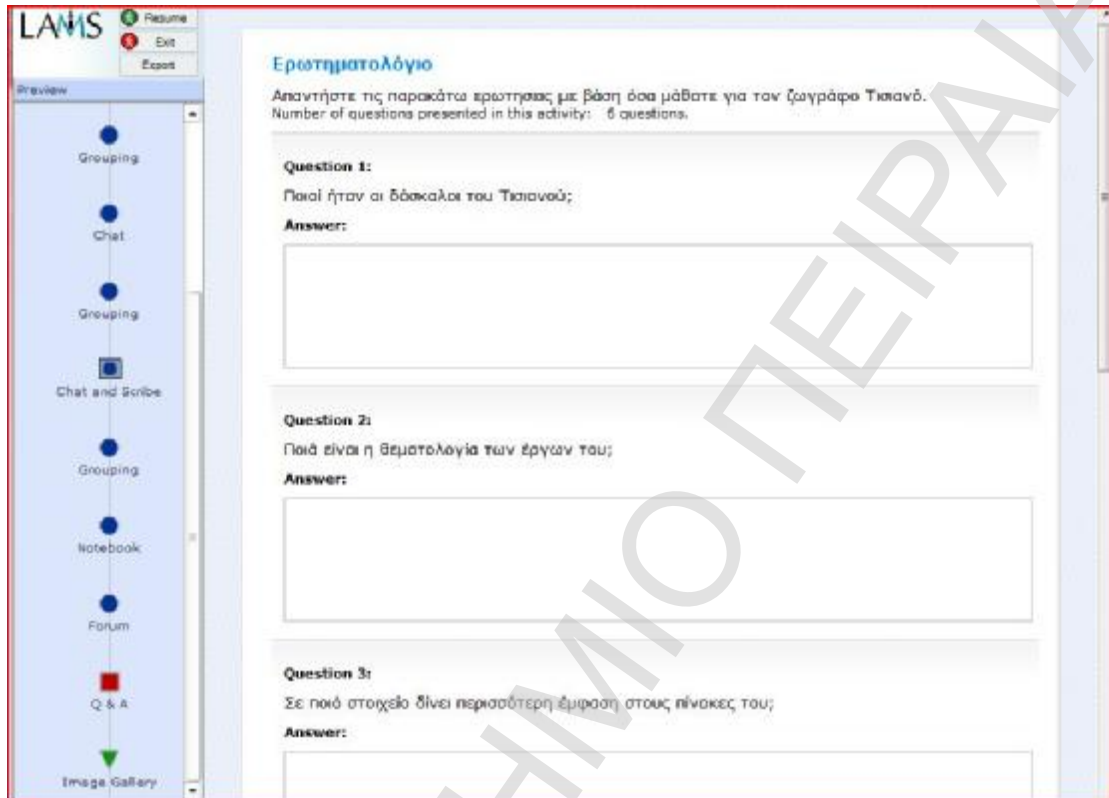
Εικόνα 104: Διάλεξη από τους εκπαιδευόμενους

Μετά το πέρας της διάλεξης από τους εκπαιδευόμενους, ακολουθεί συζήτηση στο Forum για τον Τισιανό και το έργο του.

Εικόνα 105: Συζήτηση για τον Τισιανό

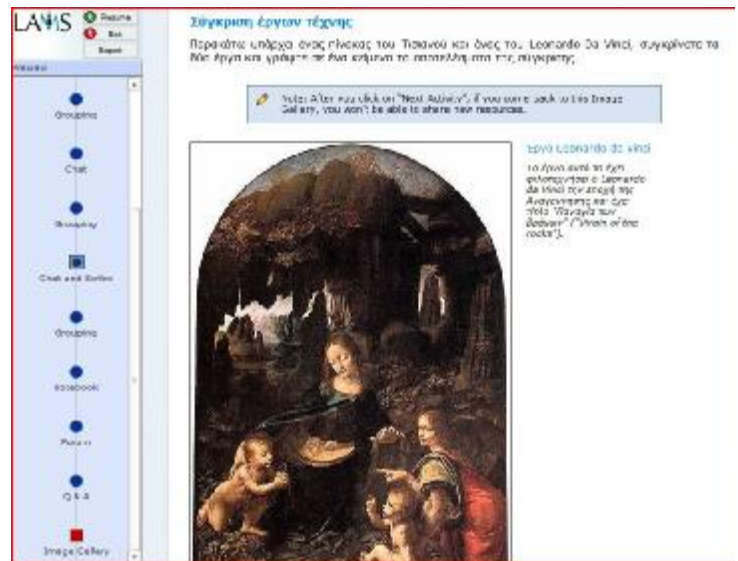
Οι ασκήσεις επανάληψης/αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων (Q&A) για την διδακτική ενότητα του Τισιανού είναι ερωτήσεις επάνω σε όσα έμαθαν από τη συνεργατική δραστηριότητα που εκπόνησαν και σύγκριση ενός έργου τέχνης του Τισιανού με ένα έργο τέχνης του Ντα Βίντσι (κάνοντας χρήση του image gallery).

Εικόνα 106: Ερωτήσεις για τον Τισιανό;

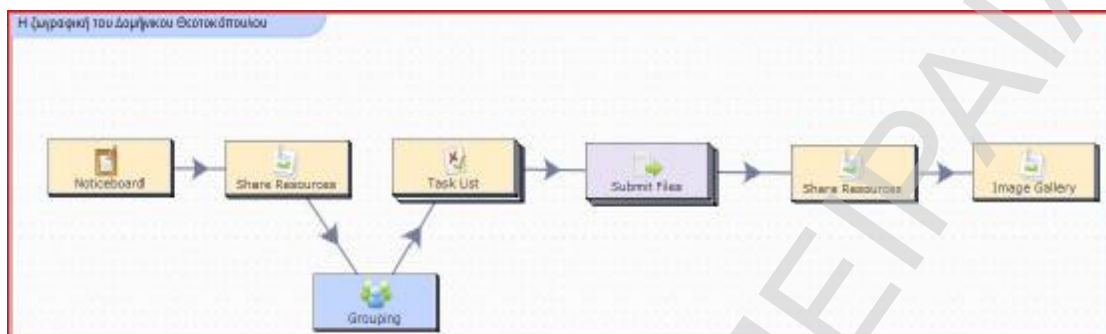

Εικόνα 107: Σύγκριση έργων τέχνης

Εικόνα 108: Σύγκριση έργων τέχνης (2^η εικόνα)

Ο τελευταίος αναγεννησιακός καλλιτέχνης η διδασκαλία του οποίου υλοποιήθηκε είναι ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος. Αρχικά, ορίστηκαν οι δραστηριότητες της συγκεκριμένης διδασκαλίας και η σειρά αυτών στο LAMS με βάση την ανάλυση της διδασκαλίας στην ενότητα 3.2.3.3.

Εικόνα 109: Δραστηριότητες για το Θεοτοκόπουλο

Η διδασκαλία για τον Θεοτοκόπουλο ξεκινά από τον χώρο της σχολικής τάξης όπου ο εκπαιδευτής πραγματοποιεί μια διάλεξη με αντιπροσωπευτικές εικόνες για το βίο και το έργο του καλλιτέχνη. Η διάλεξη αυτή είναι διαθέσιμη στο LAMS και προσβάσιμη σε όποιο εκπαιδευόμενο επιθυμεί να ανατρέξει σε αυτή (noticeboard).

Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος

Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος γεννήθηκε στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην αυτοκρατορική Κρήτη το 1541 και πέθανε στην Ισπανία (στο Τολέδο) το 1614. Το έργο του χωρίζεται σε τέσσερις (4) περιόδους με βάση τον τόπο διαμονής του, οποίος πάντα επηρέαζε τη δουλειά του:

- Α' Κρητική περίοδος (1566-1567)
- Β' Περίοδος Βενετίας (1567-1570)
- Γ' Ρωμαϊκή περίοδος (1570-1577)
- Δ' Ισπανική περίοδος (1577-1614)

Ο Θεοτοκόπουλος φοίτησε σε ένα εργαστήρι της Κρήτης, όπου έμαθε την βυζαντινή ζωγραφική, όμως το 1567 εγκατέλειψε το νησί του και πήγε στην Βενετία. Εκεί φοίτησε στο εργαστήρι του Τσιανού, όπου διαπίστωσε τη διαφορετικότητα μεταξύ των μορφών των Κρητών και των Βενετών και προσπάθησε να δεχτεί την μορφολογία των δεύτερων. Δεν ξέχασε όμως ποτέ ότι ήταν Έλληνας και πάντα υπέγραφε τα έργα του με τρόπο ελληνικό που παραπέμπει στο βυζάντιο (π.χ. γιόρ. Δομήνικου, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ο Δείξας κτλ.), έτσι λοιπόν στην Ιταλία του αποδόθηκε το προσωνύμιο Greco. Η ζωή στην Βενετία ήταν δύσκολη, καθώς υπήρχαν πολλοί καλλιτέχνες και δυσκολευόταν να δικτυωθεί στο χώρο.

Το 1570 γνώρισε τον Κλονίο ο οποίος εκτίμησε την τέχνη του και του έδωσε συστατική επιστολή για τον καρδινάλιο Alessandro Farnese, ώστε να πάει στη Ρώμη. Η Ρώμη αποτέλεσε

Εικόνα 110: Διάλεξη για το Θεοτοκόπουλο

Το 1570 γνώρισε τον Κλονίο ο οποίος εκτίμησε την τέχνη του και του έδωσε συστατική επιστολή για τον καρδινάλιο Alessandro Farnese, ώστε να πάει στη Ρώμη. Η Ρώμη αποτέλεσε μια επίθεση στα ιδεώδη του. Μέχρι τότε είχε «θιστεί» στο βασανισμό του χρώματος και της μορφής, εκεί όμως βλέποντας τα έργα του Λεοντάρνο Ντα Βίντσι, του Μιχαήλ Αγγέλου, του Ραφαήλ και άλλων μεγάλων καλλιτεχνών αντιμετώπισε μια εμμονή στην πλαστικότητα, δυναμισμό, πληρότητα και δραματικότητα στην τέχνη. Έτσι λοιπόν, αναθεωρήσε τις αντιλήψεις του από την Κρήτη. Η μορφή έχει πλέον την απαίτηση να είναι ένα σώμα που ζει, χαίρεται, υποφέρει. Προσπάθησε να αποκτήσει πελατεία στη Ρώμη, όμως συνάντησε τα ίδια προβλήματα με την Βενετία γ'αυτό έφυγε.

Το 1577 πήγε στην Ισπανία, όπου βασιλεύει ο Φίλιππος β'. Προσπάθησε να κερδίσει την εύνοια του βασιλιά μα συνάντησε αρκετές δυσκολίες. Τελικά, γνώρισε μεγάλη επιτυχία και παρέμεινε σε αυτή τη χώρα έως το τέλος της ζωής του.

Ο καλλιτέχνης αυτός όπως φαίνεται και από το έργο του διαρκώς εξελίσσεται και βελτιώνεται. Δεν είναι εύκολα αποδεκτός και ερμηνεύσιμος, έτσι κάθε ένας τον ερμηνεύει διαφορετικά και έτσι πάντα παραμένει στην επικαιρότητα. Κύριως ζωγραφίζει προσωπογραφίες και θρησκευτικά θέματα. Δύο βλέπουμε ένα από τα σπουδαιότερα έργα του την "ταφή του κομητος Οργκάθ".

Next Activity ▶

Εικόνα 111: Διάλεξη για το Θεοτοκόπουλο (β)

Μετά τη διάλεξη οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να διαβάσουν ορισμένα κείμενα που έχουν γραφεί για τον εν λόγω καλλιτέχνη πατώντας κλικ επάνω στους συνδέσμους τους (share resources).

Κείμενα για τον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο

Διαβάστε τα κείμενα για τον έλληνα καλλιτέχνη που υπάρχουν στους παρακάτω συνδέσμους, καθώς και τα κείμενα που υπάρχουν για αυτόν στο βιβλίο σας.

Resources to view	Completed
1ο κείμενο	-
2ο κείμενο	-
3ο κείμενο	-
4ο κείμενο	-

Check for new

Next Activity ▶

Εικόνα 112: Κείμενα για το Θεοτοκόπουλο

Εικόνα 113: Παραδείγματα κειμένων για το Θεοτοκόπουλο

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες (grouping) και ενημερώνονται από τη λίστα δραστηριοτήτων για όσα θα ακολουθήσουν και όσα πρέπει να κάνουν οι ίδιοι στη επικείμενη εκπαιδευτική επίσκεψη στην εθνική πινακοθήκη.

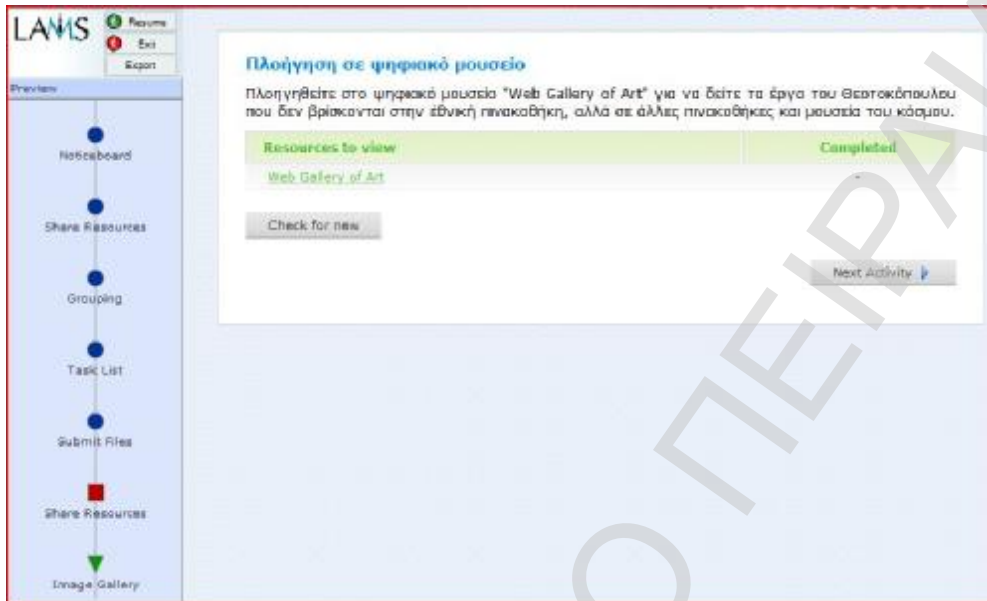
Εικόνα 114: Χωρισμός σε ομάδες

Εικόνα 115: Λίστα δραστηριοτήτων για το Θεοτοκόπουλο

Μετά το πέρας της επίσκεψης στην εθνική πινακοθήκη οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να συντάξουν ένα κείμενο για τον Θεοτοκόπουλο και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται το έργο του. Το κείμενο τους το καταθέτουν στον εκπαιδευτή για αξιολόγηση (submit files).

Εικόνα 116: Συγγραφή κειμένου για το Θεοτοκόπουλο

Για να έχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το έργο του αναγεννησιακού καλλιτέχνη, καλούνται να επισκεφτούν το ψηφιακό μουσείο Web Gallery Of Art, και να δουν ένα προς ένα όσα έργα του δεν είδαν κατά την επίσκεψή τους στην εθνική πινακοθήκη (share resources).

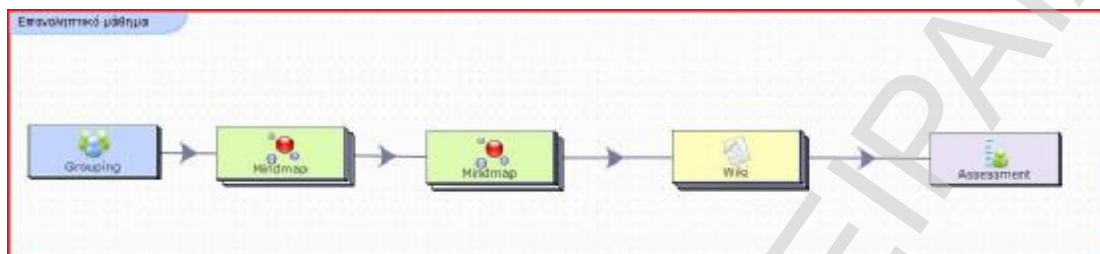
Εικόνα 117: Πλοήγηση στο ψηφιακό μουσείο web gallery of art για το Θεοτοκόπουλο

Η διδασκαλία για τον Θεοτοκόπουλο ολοκληρώνεται με τη σύγκριση ενός έργου τέχνης του ίδιου με ένα έργο τέχνης της βυζαντινής τέχνης από την οποία και επηρεάστηκε (image gallery).

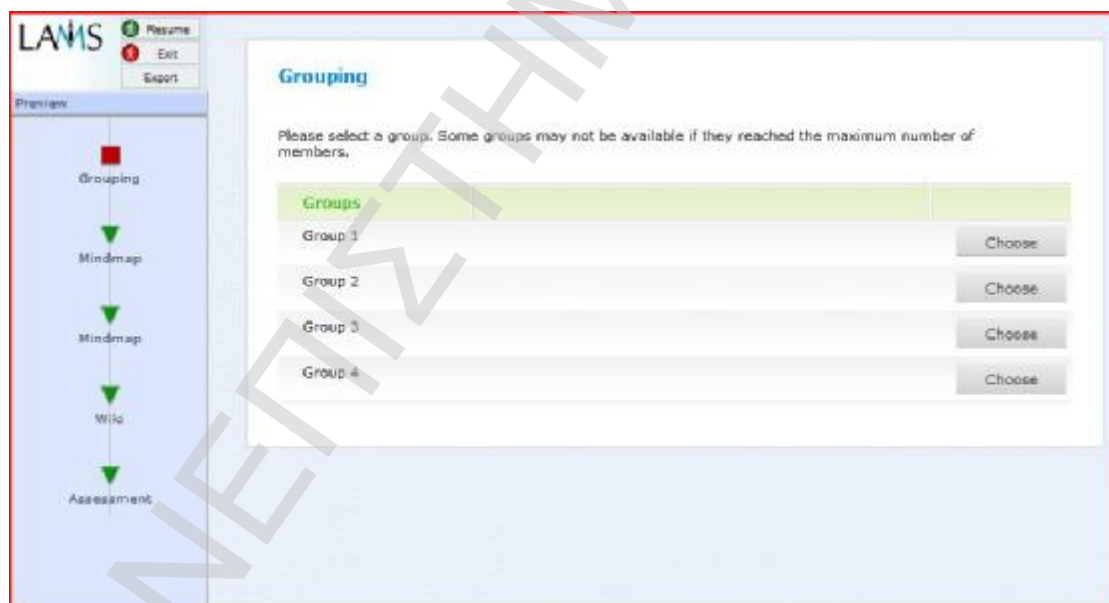
Εικόνα 118: Σύγκριση έργων τέχνης

Η διδασκαλία της ενότητας «η Τέχνη της Αναγέννησης» ολοκληρώνεται με ένα τελικό επαναληπτικό μάθημα. Στο μάθημα αυτό οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να ορισμένες επιλύσουν ασκήσεις με βάση όσα έμαθαν σε όλα τα προηγούμενα μαθήματα, την επίδοσή τους στις οποίες θα αξιολογήσει ο εκπαιδευτής. Πρωτίστως ορίστηκαν στο LAMS αυτές οι ασκήσεις/δραστηριότητες και η σειρά τους όπως αυτές διαμορφώθηκαν στην ανάλυση της ενότητας 3.2.3.3.

Εικόνα 119: Δραστηριότητες για το επαναληπτικό μάθημα

Οι πρώτες ασκήσεις είναι συνεργατικές (συμπλήρωση και δημιουργία εννοιολογικών χαρτών-mind map, δημιουργία wiki) έτσι οι εκπαιδευόμενοι χωρίζονται σε ομάδες (grouping) για να εκπονήσουν ομαδικά τις επαναληπτικές ασκήσεις.

Εικόνα 120: Χωρισμός σε ομάδες

Συμπλήρωση εννοιολογικών χαρτιών

Καλέστε στα ομάδα να συμπληρώσετε έναν εννοιολογικό χάρτη αντικαθιστώντας τη λέξη "καίμενο" όπου υπάρχει με τις παρακάτω λέξεις-έκφρασεις, μια λέξη-έκφραση μπορεί να χρησιμοποιηθεί παραπάνω από μια φορά.

- αρχαιοελληνική
- δικτατορία ιερουακίου
- Λεωνότατο de Κίπρι
- γλυπτική
- Σοφιστές
- ζυγοστροφή
- Επικουραϊσμός
- τρούλος κρητόλερου Φλωρεντίας
- Μικαήλ Αγγελός
- "Η Ανοχή"
- Ρασσιού
- Ντοστογιέφσκι
- 14ος-16ος αιώνας

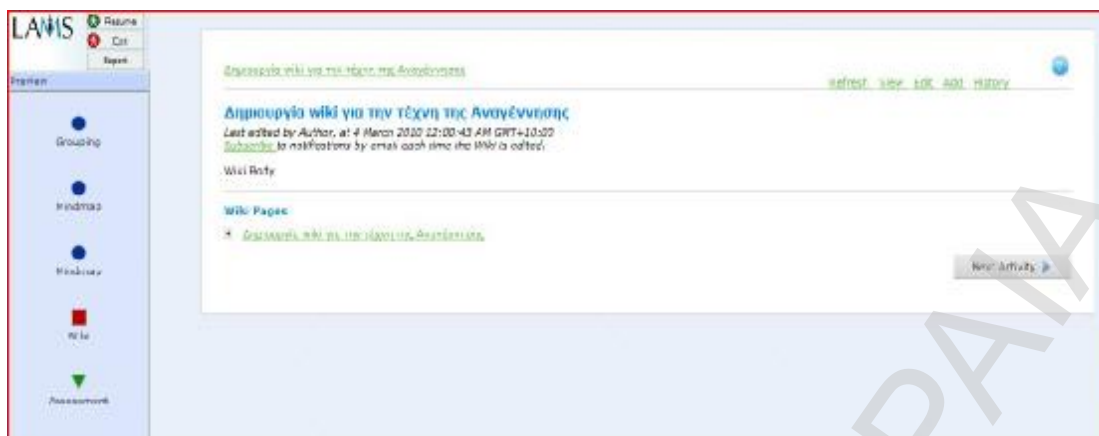
Εικόνα 121: Συμπλήρωση εννοιολογικού χάρτη

Δημιουργία εννοιολογικών χαρτιών

Καλέστε να δημιουργήσετε έναν εννοιολογικό χάρτη χρησιμοποιώντας τις παρακάτω έννοιες-λέξεις στη θέση της λέξης "καίμενο".

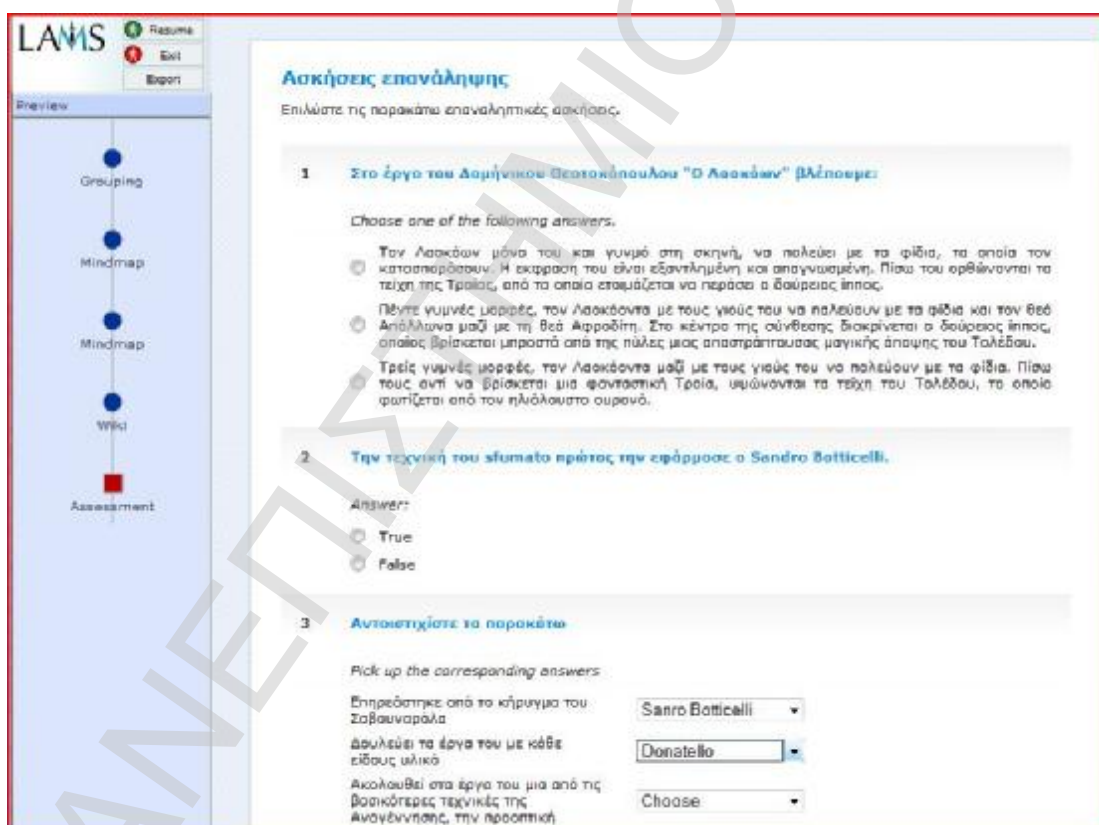
- Δουλίκιος Θεοκόπουλος
- "Οδύσσεια"
- Ρομάνοβ
- επηρεασμός από τη βυζαντινή τέχνη
- υπορφυσικό υφέως
- Τσιουπός
- "Παύλος"
- εφαρμογή της ποσοτικής στην αρχαιοελληνική
- επηρεασμός από την αναγεννησιακή τέχνη
- Βασιλειάδης
- Μικαήλ Αγγελός
- Αφροδίτη της Γενεύης
- Γαρουφάκι
- Νάυαρινα διαίτα

Εικόνα 122: Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη

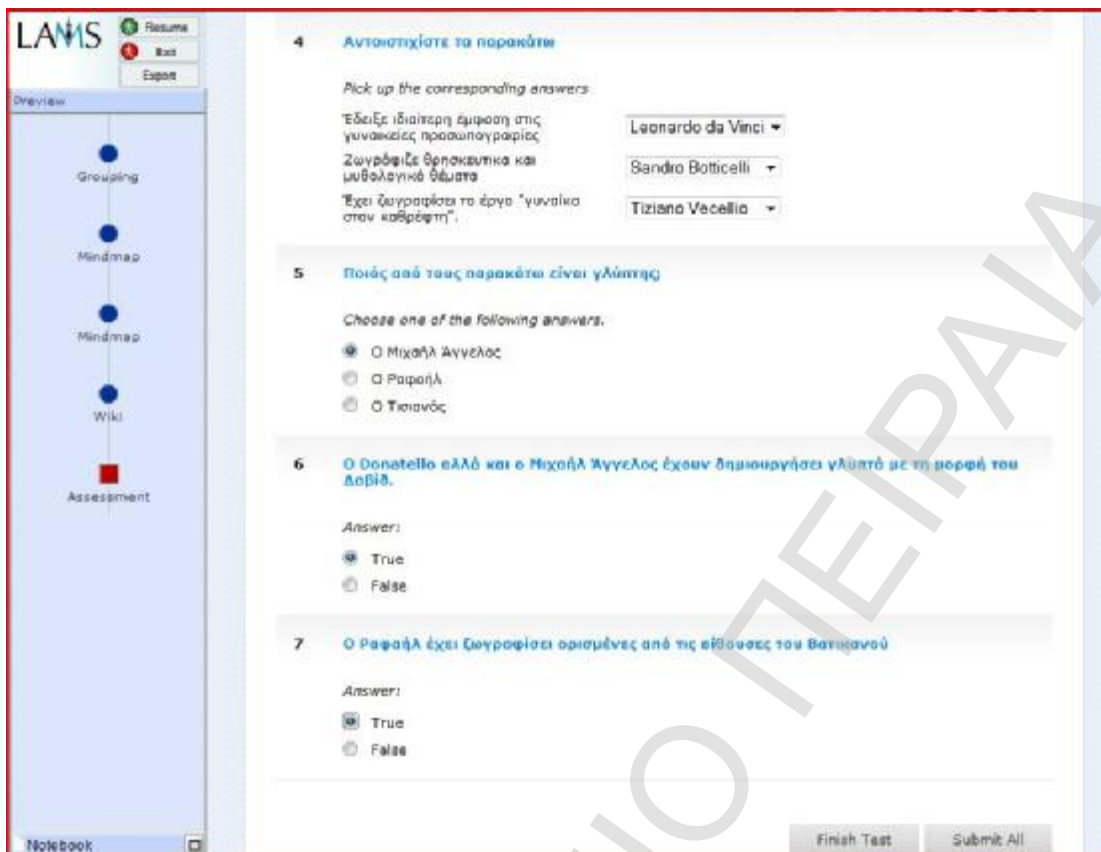

Εικόνα 123: Δημιουργία wiki

Η τελευταία άσκηση (assessment) στο επαναληπτικό μάθημα είναι ατομική και περιλαμβάνει διαφόρων ειδών ασκήσεις επανάληψης (πολλαπλής επιλογής, σωστού/λάθους, αντιστοίχισης κτλ.)

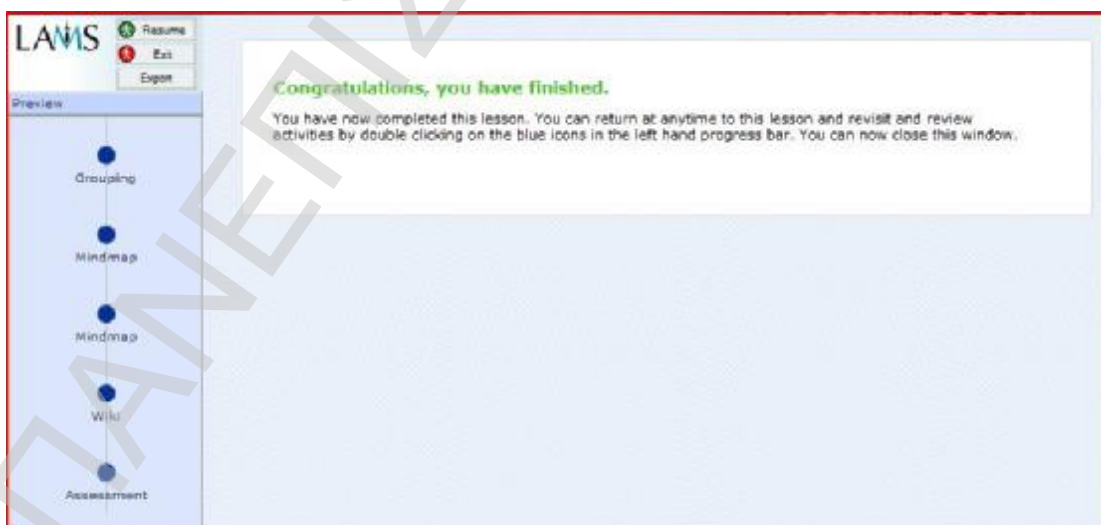

Εικόνα 124: Ασκήσεις επανάληψης

Εικόνα 125: Ασκήσεις επανάληψης (συνέχεια)

Κάθε φορά που οι εκπαιδευόμενοι ολοκληρώνουν τις δραστηριότητες της κάθε διδακτικής ενότητας βλέπουν στο LAMS μια οθόνη που τους ενημερώνει ότι έχουν τελειώσει όλες τις δραστηριότητες καθώς επίσης βλέπουν στο αριστερό τμήμα τις οθόνης τους να συμβολίζονται όλες οι δραστηριότητες αυτές με μπλε κύκλους.

Εικόνα 126: Ολοκλήρωση δραστηριοτήτων διδακτικής ενότητας

5. Συμπεράσματα

Η τεχνολογία στην εκπαίδευση όπως αποδεικνύεται και από την έρευνα που έχει παρουσιαστεί στη συγκεκριμένη εργασία αποτελεί γεγονός. Η τεχνολογικά υποστηριζόμενη εκπαίδευση μπορεί και πρέπει να υπάρχει σε όλες τις βαθμίδες και σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, διότι με τη συμβολή της τεχνολογίας η εκπαίδευση γίνεται πιο ενδιαφέρουσα και ευεργετική για τους εκπαιδευόμενους και παρέχει περισσότερες δυνατότητες και διευκολύνσεις στους εκπαιδευτές.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την Ιστορία της Τέχνης, ένα γνωστικό αντικείμενο που διδάσκεται εδώ και πολλούς αιώνες (διδάσκεται ήδη από το 16^ο αιώνα μ.Χ.), έχει υιοθετήσει στο παρελθόν διάφορες τεχνολογικές καινοτομίες, όπως είναι τα slides, αλλά στα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας απέχει από τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα και το πλήθος των δυνατοτήτων που αυτά προσφέρουν. Μέσα από τη συγκεκριμένη εργασία έγινε προσπάθεια υιοθέτησης των τελευταίων, όπως φαίνεται από το θεωρητικό αλλά και το πρακτικό κομμάτι της η διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης όταν αυτή υποστηρίζεται από τη σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να ανανεωθεί, να γίνει περισσότερο ελκυστική και ενδιαφέρουσα αλλά και να παρέχει πολλά οφέλη στους εκπαιδευτικούς που τη διδάσκουν, καθώς και στους εκπαιδευόμενους που τη διδάσκονται.

Αναλυτικότερα, στη συγκεκριμένη εργασία για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης ακολουθήθηκαν οι μεθοδολογίες διδασκαλίας που ορίζουν κορυφαίοι ιστορικοί τέχνης για το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο (βιογραφική προσέγγιση, κοινωνιολογική προσέγγιση, ψυχαναλυτική προσέγγιση, στιλιστική ανάλυση κτλ.) οι οποίες αναλύονται στην ενότητα 2.1.1., σε συνδυασμό με τη συνεργατική μάθηση (ενότητα 3.1.2.), η οποία προάγει τη γνώση και την κοινωνικοποίηση των εκπαιδευομένων, και την οργάνωση του μαθήματος με βάση την ταξονομία του Bloom (ενότητα 3.1.1.) Έχοντας ως βάση τα παραπάνω ορίστηκαν οι εκπαιδευτικοί στόχοι που επιδιώκει να επιτύχει η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου της Ιστορίας της Τέχνης, οι οποίοι εξηγούνται στην ενότητα 3.2.2. και δημιουργήθηκε ένα πλήθος δραστηριοτήτων σε αντιστοίχιση με τη ταξονομία του Dialog Plus (ενότητα 3.2.3.2.), οι οποίες μέσα από τη χρήση και τη βοήθεια της τεχνολογίας μπόρεσαν να επιτύχουν τους στόχους αυτούς. Για την εκπόνηση των δραστηριοτήτων επιλέχθηκε ως μέσο το διαδικτυακό σύστημα διαχείρισης μαθησιακών δραστηριοτήτων LAMS (learning activity management system), το οποίο αναλύεται και επεξηγείται στο κεφάλαιο 4.

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι η χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης μπορεί πραγματικά να λύσει πολλά από τα «προβλήματα» που αντιμετώπιζε ο εκπαιδευτής της Ιστορίας της Τέχνης παλαιότερα, αλλά και να διευκολύνει τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου, καθώς και να εντείνει το ενδιαφέρον τους για αυτό, όπως αποδεικνύεται και από τις έρευνες που αναφέρονται σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ακόμα, συμπεραίνεται ότι η τεχνολογία μπορεί να διευκολύνει την εξέταση και

αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων από τον εκπαιδευτή, αλλά και την εμπέδωση της προσλαμβάνουσας γνώσης από τους εκπαιδευόμενους.

Ειδικότερα, ένα από τα βασικότερα «προβλήματα» που αντιμετώπιζαν μέχρι σήμερα οι εκπαιδευτές της Ιστορίας της Τέχνης που δεν έκαναν χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας είναι το γεγονός ότι δεν είχαν τη δυνατότητα να φέρουν τους εκπαιδευόμενους σε επαφή με τα έργα τέχνης των καλλιτεχνών και καλλιτεχνικών περιόδων που εξέταζαν στο μάθημα τους παρά μόνο με ορισμένα που θα έβλεπαν μέσα από τις εικόνες του βιβλίου τους, από τα slides που πιθανώς παρουσίαζαν στην τάξη και ίσως από κάποια εκπαιδευτική επίσκεψη σε πινακοθήκη εάν τα έργα που εξέταζαν βρίσκονταν σε πινακοθήκη στη χώρα τους. Με τη χρήση όμως της σύγχρονης τεχνολογίας οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να πλοηγηθούν στα ψηφιακά μουσεία που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο και να δουν ένα προς ένα όλα τα έργα του καλλιτέχνη που εξετάζουν σε μορφή ψηφιακών φωτογραφιών, όπως συμβαίνει και στη πρότυπη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3. Επιπλέον, έχουν τη δυνατότητα με τη βοήθεια του κατάλληλου προγράμματος (π.χ. στη συγκεκριμένη εργασία χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο Pixlr) να δουν λεπτομερώς την κάθε εικόνα μεγεθύνοντας, περιστρέφοντάς τη κτλ. Επομένως, οι εκπαιδευόμενοι με τη βοήθεια της τεχνολογίας μπορούν να έχουν πρόσβαση στα ψηφιακά μουσεία όλου του πλανήτη και κατά συνέπεια σε όλα τα έργα τέχνης και μάλιστα έχουν τη δυνατότητα να τα παρατηρήσουν, να τα μελετήσουν και να τα επεξεργαστούν.

Η χρήση της τεχνολογίας όμως διαπιστώνεται ότι επιτυγχάνει να εμπλουτίσει ακόμα και τους παλαιότερους και πιο παραδοσιακούς τρόπους με τους οποίους έρχονταν σε επαφή οι εκπαιδευόμενοι με τα έργα τέχνης. Με τη βοήθεια ηλεκτρονικών συσκευών χειρός (στη διδασκαλία που παρουσιάζεται στη συγκεκριμένη εργασία χρησιμοποιήθηκαν τα PDA's) οι εκπαιδευόμενοι κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής επίσκεψης τους σε μια πινακοθήκη μπορούν να διαβάζουν πληροφορίες (τίτλος έργου, χρονολόγηση του, πληροφορίες για το δημιουργό του κτλ.) και να συμβουλευονται τη συσκευή χειρός που κρατούν για τα έργα που βλέπουν, καθώς και να εκπονήσουν δραστηριότητες σε μορφή ασκήσεων-παιχνιδιών σχετικών με τα έργα τέχνης που υπάρχουν στην πινακοθήκη που βρίσκονται (π.χ. άσκηση εύρεσης ενός συγκεκριμένου έργου τέχνης του οποίου βλέπουν τμήμα στο PDA τους κ.α.). Η χρήση της τεχνολογίας στη προκειμένη περίπτωση κάνει την εμπειρία της επίσκεψης στην πινακοθήκη περισσότερο ενδιαφέρουσα (ιδίως μέσω των ασκήσεων-παιχνιδιών), αλλά και περισσότερο διδακτική για τους εκπαιδευόμενους, διότι δεν είναι πάντα δυνατό ένας άνθρωπος να θυμάται και να μεταφέρει τόσες πληροφορίες όσες ένας υπολογιστής.

Ακόμα, μέσα από την πλοήγηση τους σε ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες και ψηφιακές βιβλιοθήκες οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να βρουν όποια πληροφορία σχετικά με την Ιστορία της Τέχνης ζητούν. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν μπορούν να αποκτήσουν σφαιρικές γνώσεις γύρω από το θέμα που διδάσκονται. Συνεπώς, η χρήση των παραπάνω τεχνολογικών μέσων μπόρεσε να δώσει πληρότητα στη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης και διευκολύνει τον εκπαιδευτή να διδάξει πιο ολοκληρωμένα και εμπειριστατωμένα το μάθημα του.

Η σύγχρονη τεχνολογία, όπως φαίνεται και από την παρούσα εργασία δίνει νέες δυνατότητες επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευόμενων αλλά και του εκπαιδευτή. Το forum και το chat που χρησιμοποιήθηκαν για τη πρότυπη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3, επέτρεψαν στους εκπαιδευόμενους και στον εκπαιδευτή να επικοινωνούν και σε ώρες εκτός μαθήματος και εκτός της σχολικής τάξης σύγχρονα αλλά και ασύγχρονα εκφράζοντας τις απόψεις τους και τις απορίες τους σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο. Η νέες αυτές δυνατότητες επικοινωνίας που προσφέρει η τεχνολογικά υποστηριζόμενη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τις γνώσεις που λαμβάνουν και να τις εμπεδώσουν. Επιπλέον, η επικοινωνία μέσα από το forum και το chat έχει αποδειχτεί ότι βοηθά τους πιο συνεσταλμένους από τους εκπαιδευόμενους να συμμετέχουν στις συζητήσεις γύρω από το μάθημα, αφού αυτές δεν γίνονταν πλέον μόνο στο χώρο της τάξης.

Η εμπέδωση και καλύτερη κατανόηση της προσλαμβάνουσας γνώσης επίσης επιτυγχάνεται μέσα από τη δυνατότητα που προσφέρει η τεχνολογία στους εκπαιδευόμενους να έχουν πρόσβαση στη διάλεξη του εκπαιδευτικού αλλά και στο οπτικοακουστικό υλικό (εικόνες, βίντεο κτλ.) που προβάλλεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος και μετά το πέρας αυτού (στη συγκεκριμένη εργασία οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στις διαλέξεις και το υλικό του μαθήματος μέσα από το Noticeboard του LAMS). Η δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό και τις διαλέξεις της πρότυπης διδασκαλίας της Ιστορίας της Τέχνης που υλοποιήθηκε στα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας, επέτρεψε στους εκπαιδευόμενους να μπορούν να ανατρέχουν σε αυτό όποτε το κρίνουν σκόπιμο και έτσι μέσα από την επανάληψη να μπορέσουν να εμπεδώσουν και να κατανοήσουν περισσότερο όσα διδάχτηκαν, με αποτέλεσμα να σημειώνουν μεγαλύτερη πρόοδο στο συγκεκριμένο μάθημα από ό,τι παλαιότερα, όταν δεν χρησιμοποιείτο η σύγχρονη τεχνολογία για τη διδασκαλία του.

Για την εμπέδωση της προσλαμβάνουσας γνώσης διευκολύνουν επίσης οι διάφορες ασκήσεις/δραστηριότητες που εκπονούν οι εκπαιδευόμενοι με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας, με τις οποίες ασκήσεις ταυτόχρονα οι εκπαιδευτές μπορούν να αξιολογούν τους εκπαιδευόμενους. Τέτοιες ασκήσεις είναι η δημιουργία εννοιολογικών χαρτών (στη συγκεκριμένη εργασία για τους εννοιολογικούς χάρτες χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο Mind Map του LAMS), η δημιουργία wiki για την Ιστορία της Τέχνης, επίλυση σταυρόλεξου, ερωτήσεις/απαντήσεις κτλ. Άλλες από αυτές τις ασκήσεις δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν δίχως την βοήθεια της τεχνολογίας (π.χ. δημιουργία wiki), ενώ άλλες μπορούν να πραγματοποιηθούν και χωρίς αυτή (π.χ. άσκηση με ερωτήσεις/απαντήσεις). Η ανάγκη για την τεχνολογική υποστήριξη στο πρώτο είδος των ασκήσεων είναι απαραίτητη, αλλά και στο δεύτερο είδος είναι χρήσιμη, καθώς η τεχνολογία τους προδίδει περισσότερο ενδιαφέρον αλλά και διευκολύνει τον εκπαιδευτή να συλλέξει τα δεδομένα/απαντήσεις των εκπαιδευόμενων και να τα αξιολογήσει.

Συνεπώς, η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών αποτελεί ανάγκη για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης. Είναι φανερό ότι η τελευταία μπορεί να βελτιωθεί σε πολλά επίπεδα με την υποστήριξη της σύγχρονης τεχνολογίας. Η

τεχνολογία όπως διαπιστώνεται, έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό των εκπαιδευόμενων για την Ιστορία της Τέχνης. Επίσης, η τεχνολογία μπορεί να κάνει τη διδασκαλία πιο ολοκληρωμένη και εμπειριστατωμένη, διευκολύνοντας με τα μέσα της τον εκπαιδευτή και βοηθώντας τους εκπαιδευόμενους να κατανοούν το γνωστικό αντικείμενο και να σημειώνουν πρόοδο στο μάθημα. Τέλος, η τεχνολογία διευκολύνει την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων από τον εκπαιδευτή.

Η έρευνα για την τεχνολογικά υποστηριζόμενη Ιστορία της Τέχνης δεν σταματάει εδώ, μπορεί να επεκταθεί και να συνεχιστεί θέτοντας νέους στόχους. Η διδασκαλία που υλοποιήθηκε και παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 3 μπορεί να εφαρμοστεί σε εκπαιδευόμενους ανά τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας και στη συνέχεια να εκδοθούν στατιστικά αποτελέσματα που θα συγκρίνουν τις επιδόσεις των εκπαιδευόμενων πριν διδαχτούν Ιστορία της Τέχνης με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας και μετά. Μέσα από την έρευνα αυτή θα είναι δυνατό τα επισημάνουμε τη θετική επίδραση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση της Ιστορίας της Τέχνης, αλλά πιθανώς και ορισμένα σημεία στα οποία αυτή πάσχει. Επιπλέον, πρέπει διαρκώς να αναζητούνται οι νέες δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει η διαρκώς εξελισσόμενη τεχνολογία, διότι έτσι θα εξελίσσεται διαρκώς και η διδασκαλία της Ιστορίας της Τέχνης.

Βιβλιογραφία

- Addiss S., Erickson M., *Art History and Education*, University of Illinois Press, 1993
- Argan C., *Η τέχνη στην Ιστορία του ανθρώπου*, της M. Hollingsworth, εκδ. Αδάμ, Φλωρεντία, 1998
- Cabrera J. S., Frutos H. M., Stoica A. G., Avouris N., Dimitriadis Y., Fiotakis G., Demeti Liveri K., *Mystery in the museum: Collaborative Learning Activities using Handheld Devices*
- Chapman L., *Διδακτική της Τέχνης*, εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1993,
- Christofer L.C.E. Witcombe, *Art History and Technology*: essay first presented as a paper in the session "Using Technology to Teach Art History" at the Southeastern College Art Conference (SECAC), Louisville, Kentucky, October 2000
- Dillenbourg, P. (1999). Introduction: What do you mean by "collaborative learning"? In P. Dillenbourg (Ed.) *Collaborative learning: Cognitive and Computational Approaches*, p. 1-19. Pergamon: Oxford
- Goodsell A., Maher M., Tinto V., Smith B. and MacGregor J., *Collaborative Learning: A Sourcebook for Higher Education*, the National Center on Postsecondary Teaching, Learning, and Assessment, Pennsylvania State University, 1992
- Hinze U., Bischoff M., Blakowski G., *Jigsaw method in the context of CSCL*
- Panofsky E., *Studies in Iconology: Humanistic Themes in the Renaissance*, New York: Harper and Row, 1962
- Ιστορία της Τέχνης, Γ' τάξη ενιαίου Λυκείου, βιβλίο καθηγητή*, Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, Αθήνα
- Ιστορία της Τέχνης, Γ' τάξη ενιαίου Λυκείου, βιβλίο μαθητή*, Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων, Αθήνα
- Kelly Donahue-Wallaca, Laetitia La Follette, Andra Pappas, *Teaching Art History with New Technologies*, Cambridge Scholars Publishing, 2008
- Lorin W. Anderson, David R. Krathwohl, Reter W. Airasian, Kathleen A. Cruikshank, Richard E. Mayer, Paul R. Pintrich, James Rath, Merlin C. Wittrocl, *A taxonomy for learning, teaching and assessing. A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*, Logman 2001

Ρετάλης Συμεών, «Στρατηγικές CSCL», Σημειώσεις μαθήματος: Συστήματα διαχείρισης της μάθησης, ακαδημαϊκό έτος 2008

Wolffin H., *Η κλασική τέχνη*, εκδόσεις Κανάκη, Αθήνα 1997

Ιστοσελίδες:

<http://about.becta.org.uk/display.cfm?page=1616>

<http://lams.eap.gr/lams/>

<http://www.accessart.org.uk/>

<http://www.amico.org./>

<http://www.artsmia.org/world-myths/>

<http://www.artstor.org/index.shtml>

<http://www.dictionaryofarthistorians.org>

<http://foi.becta.org.uk/display.cfm?resID=35838>

<http://www.google.gr/>

<http://www.jigsaw.org/overview.htm>

http://localauthorities.becta.org.uk/index.php?section=pf&catcode=ls_pict_06&rid=13139

[http://www.mosaicmarble.com/?gclid=COaQsJGshZ0CFcgSzAodOglgaQ,](http://www.mosaicmarble.com/?gclid=COaQsJGshZ0CFcgSzAodOglgaQ)

<http://slurl.com/secondlife/vassar/165/91/24>

<http://uit.tufts.edu/?pid=569&c=405>

<http://web3.unt.edu/news/experts/expert.cfm?eid=388>

[http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictonline/DictOnLineTri.htm\)](http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictonline/DictOnLineTri.htm)

<http://www.wikipedia.org/>

<http://www.wga.hu/index.html>

Γλωσσάρι

Η Ταξινόμια του Bloom:

- § Αναλύω : Analyze
- § Αντικειμενική γνώση: Factual knowledge
- § Αξιολογώ: Evaluate
- § Γνωστική διάσταση: The knowledge dimension:
- § Δημιουργώ: Create
- § Διαδικαστική γνώση: Procedural knowledge
- § Διάσταση της γνωστικής διαδικασίας: The cognitive process dimension
- § Εννοιολογική γνώση: Conceptual knowledge
- § Εφαρμόζω: Apply
- § Θυμάμαι: Remember
- § Κατανοώ: Understand
- § Μεταγνώση: Meta-cognitive knowledge

Η ταξινόμια του DialogPlus

- § Αλληλεπίδραση με το σύνολο της σχολικής τάξης: Class based
- § Άμεση ηλεκτρονική ανταλλαγή μηνυμάτων: Instant messages
- § Αναζήτηση στον παγκόσμιο ιστό: Web search
- § Αναλύοντας έργα τέχνης: Analyzing
- § Απόκτηση εμπειριών/εμπειρική τεχνική: Experiential
- § Ατομική αλληλεπίδραση: Individual
- § Αφομοιωτική διάσταση/δραστηριότητα/τεχνική: Assimilative
- § Βιώνοντας την εμπειρία: Experiencing
- § Γράψιμο: Writing

- § Δημιουργία ενδιαφέροντος προς το μάθημα «σπάσιμο του πάγου»: Ice breaker
- § Δημιουργία έργου: Creating
- § Διαγνωστική δραστηριότητα: Diagnostic
- § Διαπλαστική δραστηριότητα: Formative
- § Διαχείριση πληροφοριών: Information Handling
- § Εικονικοί κόσμοι: Virtual Worlds
- § Εκπαιδευτικός: Facilitator
- § Εκπαιδευόμενος: Individual learner
- § Έκφραση ερωτημάτων και απαντήσεων: Question and answer
- § Ένας προς πολλούς: One to many
- § Επαναληπτική δραστηριότητα: Summative
- § Επικοινωνιακή διάσταση/δραστηριότητα/τεχνική: Communicative
- § Εργασία: Essay
- § Ευγλωττία: Articulate
- § Ηλεκτρονικοί πίνακες συζήτησης: Electronic whiteboards
- § Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: Email
- § Καταιγισμός ιδεών: Brainstorming
- § Καθορίζοντας τις ομοιότητες και διαφορές των έργων τέχνης: Defining
- § Κειμενογράφος: Word Processor
- § Λογισμικό mind mapping: Mind mapping software
- § Μηχανές αναζήτησης: Search engines
- § Μη αξιολογούμενη δραστηριότητα: Not assessed
- § Ομάδα εκπαιδευόμενων: Group
- § Ομαδική αλληλεπίδραση: Group based
- § Παραγωγική δραστηριότητα/τεχνική: Productive
- § Παρακολουθώντας και ακούγοντας το video: Viewing -Listening

- § Παρακολουθώντας τις εικόνες: Viewing
- § Παρουσίαση: Presentation
- § Προβολέας εικόνων: Image viewer
- § Προβολέας κειμένου: Text viewer
- § Προβολέας video: Video viewer
- § Προσαρμοστική διάσταση: Adaptive
- § Προσομοίωση: Simulation
- § Πρότυπα για κατασκευή έργου: Models
- § Συγκέντρωση και κατηγοριοποίηση πληροφοριών: Gathering
- § Συζήτηση: Discussion
- § Συζητώντας: Discussing
- § Συνθέτοντας τις απαντήσεις: Composing
- § Συνθέτοντας το wiki: Synthesizing
- § Τεχνούργημα: Artifact
- § Χαρτογράφηση εννοιών: Concept mapping